

กฎหมายในฐานะเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในประเทศไทย
ศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่
พุทธศักราช 2544 ถึง พุทธศักราช 2556

โดย
ส.ศ.ท.อรรณพ อิศร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปีการศึกษา 2556
อธิการบดีมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

21802

THE ASSUMPTION UNIVERSITY LIBRARY

กฎหมายในฐานะเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในประเทศไทย
ศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่
พุทธศักราช 2544 ถึง พุทธศักราช 2556

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

**LAWS FOR CONFLICT MANAGEMENT IN THAILAND: A CASE STUDY ON
POLITICAL CONFLICT BETWEEN B.E. 2544-2556**

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS
GRADUATE SCHOOL OF LAW
ASSUMPTION UNIVERSITY**

DECEMBER 2013

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : กฎหมายในฐานะเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2556
(LAWS FOR CONFLICT MANAGEMENT IN THAILAND: A CASE STUDY ON POLITICAL CONFLICT BETWEEN B.E. 2544-2556)

ชื่อผู้เขียน : นายอรรณพ อิศอ
ชื่อปริญญา : นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายมหาชน)

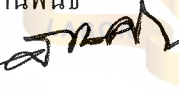
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

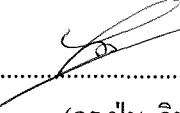
1. รองศาสตราจารย์ ดร.พูนศักดิ์ ใสสำรวง ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ กรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์ กรรมการ

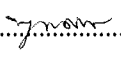
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

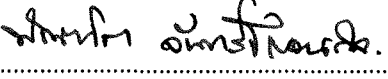

..... ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ธีรพงศ์ โปษะบุตร)

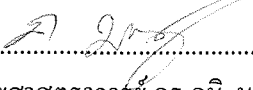
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(นายสุชุมพงศ์ โง่นคำ)

..... กรรมการ
(ดร.ปิ่น วิชชุไทรภพ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พูนศักดิ์ ใสสำรวง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์)

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : กฎหมายในฐานะเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในประเทศไทย
ศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. 2544
ถึง พ.ศ. 2556

ชื่อผู้เขียน : ส.ต.ท.อรรณว อีสอ

ชื่อปริญญา : นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายมหาชน)

ปีการศึกษา : 2556

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พูนศักดิ์ ไวสารวจ ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จันทรโรจนกิจ กรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มุลศิลป์ กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมือง แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง ความขัดแย้งของการเมืองไทยในอดีต จาก พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ.2556 การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในอดีตของประเทศไทย กระบวนการในการจัดการความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้งโดยกฎหมาย การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น ข้อเสนอกระบวนการสร้างความปรองดองต่างๆ สารสำคัญของร่างกฎหมายนิรโทษกรรมทั้ง 9 ฉบับที่เสนอเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2556 การจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น ประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศรวันดา ประเทศอินโดนีเซีย(อาจะห์) ประเทศชิลี ประเทศเกาหลีใต้

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะกฎหมายที่ตราขึ้นมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งในอดีตตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ.2556 นั้นบัญญัติเฉพาะแต่เรื่องการนิรโทษกรรมเท่านั้นซึ่งกระบวนการจัดการความขัดแย้งอื่นๆที่เป็นส่วนสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเจรจาระหว่างคู่ขัดแย้ง การไกล่เกลี่ยจากคนกลาง การจัดการกับความทรงจำ การเยียวยาทั้งผู้เสียหาย มิได้ให้ความสำคัญเลย

ซึ่งต่างกับกรณีการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น ประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศรวันดา ประเทศอินโดนีเซีย (อาจะห์) ประเทศชิลี ประเทศเกาหลีใต้ ที่มีการบัญญัติกฎหมายโดยนำหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาประยุกต์ใช้โดยนำกระบวนการในการจัดการความขัดแย้งตามหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน มาบัญญัติเป็นกฎหมายทำให้กระบวนการจัดการความขัดแย้งมิได้

ให้ความสำคัญเฉพาะการนิรโทษกรรมเท่านั้นแต่กระบวนการจัดการความขัดแย้งตามหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านได้ปฏิบัติอย่างครบถ้วนจึงทำให้ความขัดแย้งยุติลงและกระบวนการจัดการความขัดแย้งเป็นที่ยอมรับของคนในประเทศและต่างประเทศ

ดังนั้น ผลการวิจัยได้เสนอว่าควรจะต้องมีการตรากฎหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้โดยกฎหมายชื่อว่าพระราชบัญญัติสมานฉันท์แห่งชาติ พ.ศ....

Thesis Title : Laws for Conflict Management in Thailand: A Case Study on Political Conflict between B.E. 2544-2556

Author Name : Police Corporal Annwa Isor

Degree : Master of Laws (Public Law)

Academic Year : 2013

Advisory Committee :

1. Assoc.Prof.Dr.Phoonsakdi Vaisamruat	Chairperson
2. Asst.Prof. Dr.Pandit Chanrochanakit	Committee
3. Asst.Prof. Dr. Poom Moolsilpa	Committee

ABSTRACT

This research studied about the concepts and theories about political disputes resolution, especially in Thailand, from 1932 to 2013, alternative dispute Management by law and by other means, the proposals for the compromise, together with all nine amnesty legislations, conflict management in foreign country such as South Africa, Rwanda, Indonesia, Chile and South Korea.

The researchers found, in Thailand, the law which had been enacted to resolve the dispute in the past focused on the amnesty aspect. There is no other part of the conflict management, for example the negotiation between disputing parties, the conciliation or mediation by the middleman, the management of their memory, including the remedy of the injured person.

Thailand way of management is different from the management of conflict in other countries which they applied the transitional Justice into the conflict management and put them into the law. They did not Focus only on the amnesty or pardonment but they put the transitional Justice in the law together with all aspects. So that, they can end the dispute and put the conflict management in to work and become acceptable to the local and international community.

The recommendation of this study for the recommendation is to enact the law with the mechanism of the transitional Justice included in the law called National Reconciliation Act B.E.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีด้วยความกรุณาและเมตตาของ รองศาสตราจารย์ ดร. พูนศักดิ์ ไวสารวัจน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บัณฑิต จันทรโรจนกิจ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ มุลศิลป์ ได้รับความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ คำปรึกษาและแสดงข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์ในการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณและคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียน ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาและพี่สาว น้องสาว อันเป็นที่รักเคารพ คอยให้กำลังใจรวมทั้งให้ความช่วยเหลือและคอยสนับสนุนผู้เขียนในทุกๆ เรื่อง ขอขอบคุณแหล่งความรู้ต่างๆ ที่ผู้เขียนได้นำมาใช้ในการเขียนวิทยานิพนธ์ และขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญทุกท่านที่ช่วยเหลือกันตลอดในขณะที่กำลังเรียนและสอบจนจบกระผมจบการศึกษา

ส.ต.ท. อੰนุวา อีสอ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
1.4 สมมติฐานการศึกษา.....	8
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมือง.....	10
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง.....	10
2.1.1 ความหมายของความขัดแย้ง.....	10
2.1.2 ประเภทของความขัดแย้ง.....	11
2.1.3 การแก้ไขความขัดแย้ง.....	13
2.1.4 เครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้ง.....	16
2.2 ความขัดแย้งของการเมืองไทยในอดีต.....	21
2.2.1 การเมืองไทยนับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2481.....	21

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.2.2	การเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2490.....	22
2.2.3	การเมืองไทยนับแต่รัฐประหาร พ.ศ. 2490 ถึง สมัยจอมพลสฤษดิ์ พ.ศ.2501.....	23
2.2.4	การเมืองไทยตั้งแต่รัฐประหาร 16 กันยายน พ.ศ. 2500 ถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516.....	24
2.2.5	เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519.....	25
2.2.6	เหตุการณ์การปราบปรามคอมมิวนิสต์ภายใต้คำสั่ง 66/23.....	25
2.2.7	เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ.2535.....	27
2.2.8	เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2556.....	28
2.3	การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองโดยการออกกฎหมายนิรโทษกรรม.....	46
2.4	ข้อเสนอกระบวนการสร้างความปรองดองต่างๆ.....	49
2.4.1	คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดอง แห่งชาติ (คอป.).....	50
2.4.2	สถาบันพระปกเกล้าฯ.....	50
2.4.3	ข้อเสนอของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ.....	52
2.5	สาระสำคัญของร่างกฎหมายนิรโทษกรรมทั้ง 9 ฉบับ.....	52
2.5.1	ร่างพระราชบัญญัติปรองดองของ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าพรรคมาตุภูมิ.....	53
2.5.2	ร่างพระราชบัญญัติปรองดองของนายสามารถ แก้วมีชัยและคณะ.....	53
2.5.3	ร่างพระราชบัญญัติปรองดองของ นายนิคม วรปัญญา.....	53
2.5.4	ร่างพระราชบัญญัติปรองดองของ นายฉัตรวุฒิ ไส้เกื้อ.....	53
2.5.5	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ชุมนุมทางการเมืองซึ่งกระทำความผิด เนื่องจากการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน ของ นายวรชัย เหมะ.....	54
2.5.6	ร่างพระราชบัญญัติการปรองดองแห่งชาติ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง.....	54
2.5.7	ร่างรัฐธรรมนูญว่าด้วยนิรโทษกรรมและการจัดการความขัดแย้งของ คณะนิติราษฎร์.....	54

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.5.8	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมทางการเมืองของประชาชน ระหว่างวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พุทธศักราช 2554 ของนายอุกฤษ มงคลนาวิน....	55
2.5.9	ร่างพระราชกำหนดนิรโทษกรรมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ นปช.	55
บทที่ 3	การจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ.....	68
3.1	หลักสากลในการจัดการความขัดแย้ง.....	68
3.2	การจัดการความขัดแย้งในประเทศแอฟริกาใต้.....	73
3.2.1	เหตุการณ์ความขัดแย้ง.....	73
3.2.2	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง.....	76
3.2.3	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง.....	79
3.2.4	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น.....	80
3.3	การจัดการความขัดแย้งในประเทศรวันดา.....	83
3.3.1	เหตุการณ์ความขัดแย้ง.....	83
3.3.2	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง.....	85
3.3.3	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง.....	86
3.3.4	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น.....	88
3.4	การจัดการความขัดแย้งในประเทศอินโดนีเซีย (อาเจะห์).....	91
3.4.1	เหตุการณ์ความขัดแย้ง.....	91
3.4.2	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง.....	92
3.4.3	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง.....	93
3.4.4	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น.....	74
3.5	การจัดการความขัดแย้งในประเทศชิลี.....	97
3.5.1	เหตุการณ์ความขัดแย้ง.....	97
3.5.2	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง.....	98
3.5.3	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง.....	99

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.5.4 การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น.....	100
3.6 การจัดการความขัดแย้งในประเทศเกาหลีใต้.....	101
3.6.1 เหตุการณ์ความขัดแย้ง.....	101
3.6.2 องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง.....	102
3.6.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง.....	103
3.6.4 การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น.....	104
บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งเพื่อเสนอแนวทาง การออกกฎหมายที่เหมาะสมที่จะเป็นเครื่องมือการจัดการความขัดแย้ง ในประเทศไทย.....	121
4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง.....	121
4.2 วิเคราะห์กฎหมายในฐานะเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง ในประเทศไทย.....	146
4.2.1 การนิรโทษกรรม.....	146
4.2.2 การเยียวยา.....	147
4.2.3 การปฏิรูป.....	148
4.2.4 บทลงโทษ.....	148
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	150
5.1 สรุป.....	150
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	155
บรรณานุกรม.....	159
ประวัติผู้เขียน.....	163

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

1	กระบวนการจัดการความขัดแย้งในแอฟริกาใต้.....	115
2	กระบวนการจัดการความขัดแย้งในรวันดา.....	116
3	กระบวนการจัดการความขัดแย้งประเทศอินโดนีเซีย(อาเจะห์).....	118
4	การจัดการความขัดแย้งในประเทศชิลี.....	119
5	การจัดการความขัดแย้งในประเทศเกาหลีใต้.....	120

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1	เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในอดีตของประเทศไทย.....	58
2	จัดความขัดแย้งในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ.2546 – 2556.....	63
3	เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ.....	106
4	เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง.....	133

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2556 มีความขัดแย้งทางความคิดทางการเมือง กล่าวคือมีความคิดเห็นทางการเมืองสองฝ่ายฝ่ายหนึ่งสนับสนุน พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตรและอีกฝ่ายหนึ่งไม่สนับสนุน พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตรจากความคิดทางการเมืองที่ขัดแย้งดังกล่าวนำมาสู่การชุมนุมการสลายการชุมนุมไม่ว่าจะเป็นในเหตุการณ์สลายการชุมนุม พ.ศ. 2551 ของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า พรม.) ในวันที่ 6-7 ตุลาคม พ.ศ. 2551 มีผู้เสียชีวิต 2 ศพ และได้รับบาดเจ็บรวม 443 ราย¹ เหตุจลาจลในกรุงเทพมหานครเมื่อวันที่ 12-13 เมษายน พ.ศ. 2552 ของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า นปช.) มีผู้ชุมนุมเสียชีวิต 2 คน เหตุการณ์สลายการชุมนุมพฤษภาจลาจลของ นปช.วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2553 ถึง วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 มีผู้เสียชีวิต 92 รายบาดเจ็บประมาณ 1,500 รายการเล่นการเมืองนอกสภายังทำให้ประเทศไทยเสียชื่อเสียงและเกิดความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจจากเหตุการณ์รัฐประหารวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เหตุจลาจลในกรุงเทพ ช่วงเดือนพฤษภาคมจากการชุมนุมของ นปช. การปิดแยกราชประสงค์วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2553 ถึง 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 นुकผาอาคารและห้างสรรพสินค้าในเขตกรุงเทพโดยมูลค่าความเสียหายคาดว่าจะอยู่ที่ 138,000 ล้านบาท² เหตุการณ์นุกยึดท่าอากาศยานดอนเมืองและสุวรรณภูมิของกลุ่ม พรม.ใน พ.ศ. 2551 เหตุการณ์ที่ นปช. นุกล้มการประชุมผู้นำอาเซียน เหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวทำให้ประเทศไทยสูญเสียทั้งชีวิตของประชาชนสูญเสียเจ้าหน้าที่ของรัฐทรัพย์สินของประชาชนและประเทศชาติความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่สามารถประเมินค่าความเสียหายได้เลย

แต่ก็มีความพยายามจากหลายหน่วยงานที่จะสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ในปี พ.ศ. 2551 มีความพยายามสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในเมืองไทย โดยการเคลื่อนไหวด้านสันติวิธีของเครือข่ายसानเสวนาเพื่อสันติธรรม ซึ่งประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ ของสังคม อาทิ ผู้แทนจากสถาบันพระปกเกล้า สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์และองค์กรเครือข่ายได้รับณรงค์ให้ลดความขัดแย้งทาง

¹ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ, รายงานสรุปของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ, ใน <http://www.thairuthcommission.org/>, (last visited 19 June 2012).

² สำนักงานอตราเบี้ยประกันวินาศภัย, ความเสียหายทางเศรษฐกิจไทยปี 2553, ใน www.iprbthai.org, (last visited 19 June 2012).

ความคิดทางการเมืองโดยหันหน้ามาพูดคุยกันและ ผศ.ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ทำจดหมายเปิดผนึกถึงนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และนายจตุพร พรหมพันธุ์ ในวาระครบรอบ 18 ปีเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 โดยมีเนื้อหาใจความสำคัญที่ว่า ให้ใช้ประสบการณ์เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 เป็นประสบการณ์เพื่อให้ยุติการใช้ความรุนแรงเพราะนำมาถึงความสูญเสียเลือดเนื้อชีวิตซึ่งเป็นการสูญเสียที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 และความพยายามของ พล.อ. เลิศรัตน์ รัตนวานิช ได้เสนอตัวเป็นคนกลางอาสาเข้าไปพูดคุยกับเจรจาในเหตุการณ์ นปช. ในปี พ.ศ. 2551 แต่ก็ไม่สำเร็จเพราะเกิดการสลายการชุมนุมขึ้นเสียก่อน

ในปี พ.ศ. 2553 มีความพยายามสร้างความสงบให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองโดยการเจรจา โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเจรจากับ นปช. 2 ครั้ง ในวันที่ 28 - 29 มีนาคม พ.ศ. 2553 ณ ห้องประชุมสภาพัฒนาการเมืองสถาบันพระปกเกล้า โดยมีสถาบันพระปกเกล้าเป็นคนกลาง และ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้จัดตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานอิสระจำนวน 5 คณะเพื่อทำงานด้านการสร้างความปรองดองและปฏิรูปประเทศประกอบด้วย คณะกรรมการปฏิรูปประเทศ มีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน คณะกรรมการสมัชชาปฏิรูปประเทศมี ศ.นพ.ประเวศ วะสี เป็นประธานคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการแก้ไขรัฐธรรมนูญมี ศ.ดร.สมบัติ ชำรงรณรงค์ เป็นประธาน และคณะทำงานปฏิรูปสื่อ มี รศ.ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ เป็นประธาน และผลจากการตั้งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติได้สรุปผลการทำงานเพื่อเป็นแนวทางในการยุติปัญหาความขัดแย้งในปัจจุบันซึ่งรายงานสรุปของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ ซึ่งมีใจความสำคัญดังนี้ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า คอป.) ขอเรียกร้องให้ทุกฝ่ายร่วมกันรักษามติของสภาของการปรองดอง ผู้นำทุกฝ่ายกล่าวขอโทษต่อสาธารณชน การเร่งรัดกระบวนการปรองดอง เพราะจะกระทบต่อบรรยากาศของการปรองดองในชาติซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยต้องมีความเหมาะสมในแง่ของเวลา สถานการณ์เห็นว่ารัฐควรตั้งผู้ตรวจการกองทัพแห่งรัฐสภาด้วย

ในปี พ.ศ. 2555 มีความพยายามสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในเมืองไทยโดยเริ่มที่นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรนายกรัฐมนตรีได้ประกาศสานต่องานของคณะกรรมการค้นหาความจริงที่รัฐบาลอภิสิทธิ์ได้แต่งตั้งไว้ และตั้งคณะกรรมการประสานและติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อความปรองดองแห่งชาติ (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า ป.คอป.) และรัฐบาลได้จ่ายเงินเยียวยาผู้เสียชีวิตจากการแก่งูมนุมซึ่งผู้ผ่านสิทธิรับเงินเยียวยางวดแรกจำนวน 524 คน แบ่งเป็นผู้เสียชีวิต 44 ราย ผู้ทุพพลภาพ 6 คน บาดเจ็บสาหัส 58 คน บาดเจ็บ 177 คน

³ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ, เรื่องเดิม.

และบาดเจ็บเล็กน้อย 239 คน รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 577,663,079 บาท โดยขีดกรอบเวลาดั้งแต่รัฐประหาร 2549 ถึงการสลายการชุมนุมคนเสื้อแดงเมื่อปี 2553⁴

มีการจัดงานปาฐกถาพิเศษ เรื่อง "ผนึกกำลังสู่อนาคต: เรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์" หรือ Uniting for the future: Learning from each other's experiences ขึ้นที่โรงแรมพลาซ่า แอทธินี ในวันที่ 2 กันยายน พ.ศ.2556 โดยมีอดีตนายกรัฐมนตรี และผู้ทรงคุณวุฒิหลายรายเข้าร่วมงาน พร้อมเสนอแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ โดยมี นายโทนี แบลร์ อดีตนายกรัฐมนตรี สหราชอาณาจักร มาร์ตี อาห์ดิซารี อดีตนายกรัฐมนตรีฟินแลนด์ และนางพริซิลลา เฮย์เนอร์ ผู้เชี่ยวชาญอิสระด้านความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านและที่ปรึกษาอาวุโส จาก Centre for Humanitarian Dialogue (HDC) ขึ้นเวทีปาฐกถา รวมทั้งการที่รัฐบาลน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้มีแนวคิดจะตั้งโต๊ะพูดคุยทุกฝ่ายเพื่อออกแบบปฏิรูปประเทศ โดยมีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นผู้ประสานงานโดยได้เข้าพบ นายอานันท์ ปันยารชุน น.พ.ประเวศ วะสี นายสนธิ ลิ้มทองกุล พล.ต.จำลอง ศรีเมือง นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายชวน หลีกภัย เพื่อให้แต่ละคนเข้าร่วมปฏิรูปประเทศ

ต่อมา ได้มีการตั้งคณะกรรมการสภาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย เพื่อดำเนินการเรื่องเมืองทุนนิยม (สปท.) โดยให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อสังคมที่เป็นธรรม คณะกรรมการ 16 คน ประกอบไปด้วยโดยนายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ ประธานคณะกรรมการ

มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติปรองดองหลายฉบับเข้าสู่สภาไม่ว่าจะเป็นร่างพระราชบัญญัติปรองดอง ของพล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าพรรคมาตุภูมิ มีทั้งหมด 8 มาตรา โดยร่างพระราชบัญญัติ ฉบับนี้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 จนถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือมวลชน ไม่มีความผิดจากการกระทำที่เกิดขึ้น หรือหากคดีดังกล่าวอยู่ในชั้นศาลแล้วก็ให้ระงับการสอบสวนและให้พ้นคดีไป รวมทั้งผู้ที่ถูกศาลตัดสินว่ามีความผิดไปแล้วก็ไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด ส่วนผู้ที่รับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวซึ่งหมายถึงว่าทุกคนจะได้รับการนิรโทษกรรมนอกจากนั้นคดีที่สืบเนื่องมาจากการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 จะถูกยกเลิกพร้อมกับคืนสิทธิทางการเมืองให้กับนักการเมืองที่ถูกศาลพิพากษาคัดสิทธิ โดยผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถฟ้องแพ่งเรียกค่าเสียหายได้

⁴ ข่าวการเมือง, ข่าววันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555, ใน <http://www.mcot.net>, (last visited 19 June 2012).

⁵ พรรคประชาธิปัตย์, ร่างพระราชบัญญัติปรองดองของพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน, ใน <http://www.democrat.or.th>, (last visited 19 June 2012).

ร่างพระราชบัญญัติของนายสามารถ แก้วมีชัย⁶ และคณะมีทั้งหมด 8 มาตราเนื้อหาหลักๆ คล้ายกับร่างพระราชบัญญัติปรองดองฉบับ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ที่ให้นิรโทษกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองทุกคน ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 จนถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 พร้อมกับคืนสิทธิทางการเมืองให้กับผู้ที่ถูกตัดสิทธิในคดีที่สืบเนื่องมาจากการรัฐประหาร

ร่างพระราชบัญญัติของนายนิคม วรปัญญา⁷ มีทั้งหมด 5 มาตราเนื้อหาสำคัญคือให้นิรโทษกรรมผู้ถูกระทำ ผู้กระทำ รวมทั้งคนที่ได้รับผลกระทบหลังเหตุการณ์รัฐประหาร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งที่น่าสนใจก็คือ มาตรา 3 ที่ให้นิรโทษกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำรัฐประหาร รวมทั้งบุคคลหรือองค์กรที่ทำตามคำสั่ง คมช. ซึ่งร่างพระราชบัญญัตินี้ฉบับอื่นๆ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับจุดนี้มากนัก อีกจุดหนึ่งของร่างพระราชบัญญัตินี้ที่แตกต่างจากฉบับอื่นๆ ก็คือแม้จะมีการนิรโทษกรรมให้ผู้กระทำแล้วก็ตาม แต่ผู้ที่ได้รับนิรโทษกรรมไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายใดๆ ทั้งสิ้น

ร่างพระราชบัญญัติของนายณัฐวุฒิ ใสเกื้อ⁸ และคณะ มีทั้งหมด 7 มาตราเนื้อหาสำคัญคล้ายกับร่างพระราชบัญญัติของ พล.อ.สนธิ และ นายสามารถ คือให้นิรโทษกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 จนถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 และให้ปล่อยตัวผู้ที่ถูกคุมขัง โดยถือว่าไม่มีความผิด แต่ส่วนที่แตกต่างก็คือ ร่างพระราชบัญญัตินี้ให้นิรโทษกรรมให้กับผู้กระทำความผิดในฐานะก่อการร้ายและความผิดต่อชีวิต ซึ่งน่าจะหมายถึงบรรดาแกนนำรวมทั้งรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จะไม่ได้รับการนิรโทษกรรม ขณะเดียวกันร่างพระราชบัญญัตินี้ยังยกเลิกคดีที่เกี่ยวข้องกับการทำรัฐประหารและให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องทางแพ่งได้เหมือนกับร่างพระราชบัญญัตินี้ พลเอกสนธิ และนายสามารถ ซึ่งแต่ละฉบับมีเนื้อหาส่วนใหญ่ใกล้เคียงกัน จะมีแตกต่างในบางหัวข้อเท่านั้น

ร่างพระราชบัญญัติของนายวรชัย เหมะ ชื่อว่าพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน⁹ ที่มีทั้งหมด 7 มาตรา กฎหมายฉบับนี้ได้จะเป็นการช่วยเหลือประชาชนทุกฝ่ายที่ถูกดำเนินคดีอาญา ทั้งจากการยึดทำเนียบรัฐบาลยึดสนามบินสุวรรณภูมิของกลุ่ม พันธมิตรฯ หรือ กลุ่ม นปช. ที่ถูกแจ้งข้อหาก่อการร้าย

⁶ พรรคประชาธิปัตย์, ร่างพระราชบัญญัติของนายสามารถ แก้วมีชัย, ใน <http://www.democrat.or.th>, (last visited 19 June 2012).

⁷ พรรคประชาธิปัตย์, ร่างพระราชบัญญัติของนายนิคม วรปัญญา, ใน <http://www.democrat.or.th>, (last visited 19 June 2012).

⁸ พรรคประชาธิปัตย์, ร่างพระราชบัญญัติของนายณัฐวุฒิ ใสเกื้อ, ใน <http://www.democrat.or.th>, (last visited 19 June 2012).

⁹ ไทยรัฐออนไลน์, ข่าววันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2556, ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมของนายวรชัย เหมะ, ใน <http://www.thairath.co.th/>, (last visited 19 January 2013).

ร่างรัฐธรรมนูญว่าด้วยนิรโทษกรรมและการขจัดความขัดแย้ง¹⁰ตามแนวความคิดของคณะนิติราษฎร์ ซึ่งเป็นข้อเสนอของ กลุ่ม 29 มกราปลดปล่อยนักโทษทางการเมือง หรือ กลุ่มปัญญาหน้าศาล ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เพื่อนิรโทษกรรมให้แก่ประชาชนที่กระทำความผิดอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองภายหลังการยึดอำนาจในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และให้จัดตั้งคณะกรรมการขจัดความขัดแย้งแต่ผู้ที่ไม่ได้รับการนิรโทษกรรม คือเจ้าหน้าที่รัฐและผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง

ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมทางการเมืองของประชาชน ระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554¹¹ ซึ่งเสนอโดย นายอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ (คอ.นธ.) สำหรับร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ ประกอบด้วย 6 มาตรา เนื้อหาจะเน้นนิรโทษกรรมเพื่อประโยชน์ของประชาชน ผู้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมืองโดยเฉพาะ มาตรา 3 ระบุไว้ชัดเจนว่า การกระทำใดๆ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นการฝ่าฝืนที่ห้ามการชุมนุมการกล่าวหาหรือโฆษณาด้วยวิธีการใดๆ เพื่อเรียกร็องหรือให้มีการต่อต้านรัฐบาลต่อสู้ขัดขืนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการประท้วงด้วยวิธีใดๆ อันเป็นการกระทบต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น หรือ การแสดงออกทางการเมืองไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง การกระทำในวรรคหนึ่งไม่รวมการกระทำใดๆ ของบรรดาผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือสั่งการให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในห้วงเวลาดังกล่าว และไม่รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตามกฎหมายในการรักษาความสงบหรือยุติเหตุการณ์นั้น เนื้อหาสำคัญโดยสรุปก็คือ จะเน้นการนิรโทษกรรมประชาชนผู้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมืองแต่ไม่รวมถึงแกนนำผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจหรือสั่งการให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองและไม่รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตามกฎหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อยในช่วงเวลาดังกล่าว

¹⁰ ข่าวสดออนไลน์, ข่าววันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2556, ร่างรัฐธรรมนูญว่าด้วยนิรโทษกรรมและการขจัดความขัดแย้งตามแนวความคิดของคณะนิติราษฎร์, ใน <http://www.khaosod.co.th/>, (last visited 19 January 2013).

¹¹ คมชัดลึกออนไลน์, ข่าวการเมืองวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2556, ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมของนายอุกฤษ มงคลนาวิน, ใน <http://www.komchadluek.net>, (last visited 19 January 2013).

ร่างพระราชกำหนดนิรโทษกรรม ที่เสนอโดย นปช.¹² เขียนไว้ 4 มาตรา เนื้อหาจะเน้นนิรโทษกรรมการเมืองทุกสีเสื้อทั้งเสื้อแดง เสื้อเหลือง พรรคประชาธิปัตย์ รวมถึงมีอบสนามมานางเลิ้ง บรรดาผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาอันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกจากคำพิพากษาอันถึงที่สุด หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาคดี แต่ไม่รวมแกนนำกลุ่มคนเสื้อแดง นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะอดีตนายกรัฐมนตรี และ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตรองนายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติการปรองดองแห่งชาติ ฉบับร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง¹³ เสนอนั้น มีทั้งหมด 6 มาตรา สำคัญอยู่ที่ มาตราที่ 3 ที่ให้ละเว้นโทษแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 นอกจากนี้ ยังมีมาตราที่ 4 ที่กล่าวว่า คำสั่งใดๆ ก็ตามที่คณะปฏิวัติระบุว่าเป็นความผิด ให้ถือว่าไม่มีผล ส่วนมาตราที่ 5 ให้ภาครัฐเยียวยาให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการชุมนุมทางการเมืองและมีการเสนอแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ¹⁴ โดย สถาบันพระปกเกล้า

ถึงจะมีการพยายามสร้างความปรองดองจากหลายหน่วยงานเพื่อให้เกิดความสงบสุขในประเทศ ดังที่กล่าวมาข้างต้นซึ่งถือว่าไม่ประสบความสำเร็จและยังมีการถกเถียงกันในเรื่องความเหมาะสมของกฎหมายเกี่ยวกับการปรองดอง ที่จะนำมาใช้ยุติความรุนแรงที่เกิดจากความขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองซึ่งในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยมีการออกกฎหมายเพื่อยุติความรุนแรงที่เกิดจากความขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองทั้งสิ้น 3 ฉบับรายละเอียดความเป็นมามีดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 ใน พ.ศ. 2516 สมัยรัฐบาล พระราชทานโดยมี นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีมีการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับการเดินขบวนเมื่อ 13 ตุลาคม 2516 พ.ศ.2516¹⁵ เพื่อนิรโทษกรรมการเดินขบวนของนิสิตนักศึกษาและประชาชนที่เกิดจากความขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองที่เรียกร้องประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ

¹² คมชัดลึกออนไลน์, ข่าวการเมืองวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2556, ร่างพระราชกำหนดนิรโทษกรรม ที่เสนอโดย กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.), ใน <http://www.komchadluek.net>, (last visited 19 January 2013).

¹³ มติชนออนไลน์, ข่าววันที่ 21 พ.ค. พ.ศ.2556, ร่างพระราชบัญญัติการปรองดองแห่งชาติ ฉบับร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง, ใน www.matichon.co.th, (last visited 19 June 2012).

¹⁴ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, แนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ, ใน <http://www.deepsouthwatch.org>, (last visited 19 June 2012).

¹⁵ คณะกรรมการพัฒนากฎหมายสำนักงานกฤษฎีกา, พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับการเดินขบวนเมื่อ 13 ตุลาคม 2516 พ.ศ.2516, ใน <http://www.lawreform.go.th/>, (last visited 19 June 2012).

ฉบับที่ 2 ใน พ.ศ. 2523 สมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี มีการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา และความคิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2532¹⁶ ซึ่งในขณะนั้นมีความขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองในเรื่องระบอบคอมมิวนิสต์กับระบอบประชาธิปไตยกฎหมายดังกล่าวเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญจากนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างหนักของรัฐบาลเป็นการประนีประนอม โดยให้โอกาสผู้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ได้กลับเข้าสู่สังคมในฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยการต่อสู้จึงลดลง

ฉบับที่ 3 ใน พ.ศ. 2535 สมัยรัฐบาล พล.อ.สุจินดา เป็นนายกรัฐมนตรี มีการออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พุทธศักราช 2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535¹⁷ ซึ่งในขณะนั้นมีความขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองในเรื่องการเรียกร้องนายกรัฐมนตรีมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีผลให้การชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พุทธศักราช 2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ไม่มีความผิด

การเสนอกฎหมายปรองดองทั้ง 9 ฉบับไม่เป็นที่ยอมรับจากประชาชนเกิดการต่อต้านจากประชาชนเป็นจำนวนมากและเกิดการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลจากคนหลายกลุ่มไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ที่มีนายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) และมีการชุมนุมของกลุ่มต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ซึ่งนำโดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ มีประชาชนเดินทางเข้าร่วมชุมนุมเป็นจำนวนมากซึ่งไม่เห็นด้วยกับการออกกฎหมายนิรโทษกรรมฉบับนายวรชัย เหมะที่ผ่านวาระแรกมาแล้วและมีการแก้ไขในชั้นกรรมาธิการซึ่งเป็นการนิรโทษกรรมเพื่อลบล้างความผิดให้กับ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีโดยเฉพาะการคอร์ปชั่นที่ประชาชน นักเรียน นิสิต นักศึกษานักวิชาการ ข้าราชการ ออกมาต่อต้านการนิรโทษกรรมในเรื่องดังกล่าวทั่วประเทศนับล้านคนจึงเป็นเหตุให้คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาลต้องประกาศถอนร่างพ.ร.บ.ปรองดอง 5 ฉบับออกจากระเบียบวาระการประชุม และที่ประชุมวุฒิสภามีมติเอกฉันท์ 141 เสียง ไม่รับร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับนายวรชัย เหมะ

¹⁶ คณะกรรมการพัฒนากฎหมายสำนักงานกฤษฎีกา, พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาและความคิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ.2532, ใน <http://www.lawreform.go.th/>, (last visited 19 June 2012).

¹⁷ คณะกรรมการพัฒนากฎหมายสำนักงานกฤษฎีกา, พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 พ.ศ.2535, ใน <http://www.lawreform.go.th/>, (last visited 19 June 2012).

ในต่างประเทศมีความขัดแย้งเกิดขึ้น แต่สุดท้ายแล้วเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในกระบวนการปรองดองนั้นก็คือ กฎหมายดังนั้นในกรณีประเทศไทยที่มีการนำเสนอ ร่างพระราชบัญญัติปรองดอง เพื่อให้เป็นเครื่องมือในกาสร้างความปลอดภัยให้สังคมแต่กลับเป็นชนวนก่อให้เกิดความขัดแย้งในรูปแบบใหม่ขึ้นมาจึงสมควรมีการศึกษารูปแบบของกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสร้างความปรองดองในประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาวิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย ความขัดแย้งในสังคมไทย สาเหตุการจัดการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ พ.ศ. 2475 – พ.ศ. 2546

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี ที่เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง

1.2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสบการณ์ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและการสร้างความปรองดองที่ประสบความสำเร็จของต่างประเทศ

1.2.4 เพื่อเสนอแนวคิดแก้ไขความขัดแย้งและกฎหมายเพื่อสร้างความปรองดองยุติความรุนแรง ความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาถึงวิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย ความขัดแย้งในสังคมไทย ศึกษาเฉพาะความขัดแย้งทางการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ.2544 ถึง พ.ศ.2556 สาเหตุการจัดการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเปรียบเทียบประสบการณ์ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและการสร้างความปรองดองที่ประสบความสำเร็จของต่างประเทศ ถูกับศึกษา แนวคิดทฤษฎี ที่เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งเพื่อเสนอแนวคิด ให้มีการตรากฎหมายที่เหมาะสมเพื่อสร้างความปรองดองยุติความรุนแรงความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

1.4 สมมติฐานของการศึกษา

ในต่างประเทศเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นแต่สุดท้ายแล้วก็จะมีกระบวนการในการจัดการความขัดแย้งและกฎหมายก็เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง ดังนั้นในกรณีประเทศไทยที่มีการนำเสนอกระบวนการในการจัดการความขัดแย้งและกฎหมายในการจัดการความขัดแย้งหลายรูปแบบแต่ยังไม่เป็นข้อยุติว่ารูปแบบไหนที่เหมาะสม จึงสมควรมีการศึกษากระบวนการจัดการความขัดแย้งและรูปแบบของกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสร้างความปรองดองในประเทศไทย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) โดยการค้นคว้าจากหนังสือ คำบรรยาย ภูมิหาย บทความ สื่อสิ่งพิมพ์ ความคิดเห็นของนักวิชาการ ภูมิหายของต่างประเทศ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต (Internet) คำพิพากษากฎีกา ตลอดจนเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1.6.1 ทราบถึงวิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย ความขัดแย้งในสังคมไทย สาเหตุการจัดการและภูมิหายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.6.2 ทราบถึงแนวคิดทฤษฎี ที่เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง

1.6.3 ทราบถึงประสบการณ์ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและการสร้างความปรองดองที่ประสบความสำเร็จของต่างประเทศ

1.6.4 ทราบถึงภูมิหายที่เหมาะสมเพื่อสร้างความปรองดองยุติความรุนแรงความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ในบทที่ผ่านมาทำให้เราได้ทราบถึงความสำคัญและที่มาของปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ในบทนี้จะทำการศึกษาโดยแบ่งการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง
2. ความขัดแย้งของการเมืองไทยในอดีต
3. การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศไทยในอดีตของประเทศไทย

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ในหัวข้อแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้งจะแบ่งศึกษาเป็น 4 หัวข้อหลัก คือ ความหมายของความขัดแย้ง ประเภทของความขัดแย้ง การแก้ไขความขัดแย้ง เครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้ง

2.1.1 ความหมายของความขัดแย้ง

คำว่า ความขัดแย้งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conflict ซึ่งมีรากศัพท์จากภาษาละตินว่า Confligere หมายถึงการต่อสู้ระหว่างสองฝ่ายเพื่อตัดสินใจว่าจะเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเลือกหลายอย่าง¹⁸

ส่วนนักวิชาการได้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้หลากหลาย ดังนี้

เสาวคนธ์ สุดสวาสดิ์ กล่าวว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การแข่งขันในเรื่องค่านิยมเพื่อให้ได้มาซึ่งสถานภาพ อำนาจ และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยมุ่งหมายเอาชนะคู่แข่ง¹⁹

อุทัย หิรัญโต กล่าวว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การปะทะสังสรรค์แบบหนึ่งที่เป็นการทำลายบุคคลหรือกลุ่มฝ่ายตรงข้าม ความขัดแย้งเกิดขึ้นเพราะความไม่ลงรอยกัน ซึ่งอาจเป็นความคิดเห็น ผลประโยชน์หรือวิถีชีวิต²⁰

¹⁸ กิติมา ปรีดีดิติก, ทฤษฎีบริหารองค์กร (กรุงเทพมหานคร: ชนະการพิมพ์, 2529), หน้า 294 - 295.

¹⁹ เสาวคนธ์ สุดสวาสดิ์, การพัฒนาความขัดแย้ง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), หน้า 42.

²⁰ อุทัย หิรัญโต, หลังสังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2522), หน้า 63.

ดี อี บีค (D.E.Beck) กล่าวว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การตกลงกันไม่ได้ เป็นการโต้เถียงและเป็นการเล่นเกมต่างๆ หรือเป็นรูปแบบการแข่งขัน ซึ่งฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแสวงหาการทำลายล้างกัน หรือ การกำจัดซึ่งกันและกัน²¹

ชาติชาย ไชยพิมล กล่าวว่า ความขัดแย้ง หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรหรือประเทศตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปในการต่อสู้กันเพื่อป้องกัน ชัดขวาง มิให้ฝ่ายที่ตรงข้ามกับตน บรรลุถึง เป้าหมายที่ต้องการได้นั้นเอง²²

ดังนั้นจากความหมายของคำว่าความขัดแย้งที่นักวิชาการได้ให้นิยาม ความหมายจึงพอสรุปได้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การที่บุคคล คณะบุคคลต่อสู้กับบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อป้องกันประโยชน์ของตัวเองหรือให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตัวเองต้องการ

2.1.2 ประเภทของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งในสังคมมีหลายรูปแบบ บางครั้งความขัดแย้งก็นำไปสู่ความรุนแรงหรือบางครั้งความขัดแย้งก็นำไปสู่การพัฒนามีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทของความขัดแย้งดังนี้

คริสโตเฟอร์ มัวร์ได้แบ่งประเภทของความขัดแย้งออกเป็น 5 ประเภท²³

1. ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) เป็นปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้งอาจเกิดจากข้อมูลน้อยไป การแปลผลผิดพลาด การวิเคราะห์ออกมาด้วยความเห็นต่างกันหรือแม้แต่ข้อมูลมากเกินไป บางครั้งก็เป็นปัญหาความแตกต่างในการรับรู้ข้อมูลบางครั้งก็เป็นปัญหาขัดแย้งกันได้
2. ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ (Interest Conflict) เป็นเหตุผลแห่งการแข่งขันผลประโยชน์ในสิ่งที่คุณเหมือนมีหรือมีไม่เพียงพอเป็นเรื่องของทั้งตัวเนื้อหา กระบวนการ และจิตวิทยา
3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) เป็นเรื่องของอำนาจ ปัญหาโครงสร้างรวมถึง กฎ ระเบียบ บทบาท ภูมิศาสตร์ ระยะเวลาและระบบ
4. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) เป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ พฤติกรรมต่างๆ ในอดีต อารมณ์ที่รุนแรง ความเข้าใจผิด การสื่อสารที่บกพร่อง

²¹ อรุณ รักรธรรม, ความขัดแย้งในระบบราชการ, ใน เอกสารการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ อันดับที่ 39 (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2529), หน้า 7.

²² ชาติชาย ไชยพิมล, “ความขัดแย้งทางการเมืองในการกำหนดนโยบาย: ศึกษาเฉพาะกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 เฉพาะมาตรา 198-199 สมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย,” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารรัฐกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2539, หน้า 8.

²³ วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้งทางออกด้วยสันติวิธี, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศิริกัณฑ์ ออฟเซ็ท, 2549), หน้า 10-12.

5. ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Values Conflict) เป็นปัญหาระบบของความเชื่อ ความแตกต่างในค่านิยม ขนบประเพณี ประวัติ การเลี้ยงดูที่หล่อหลอมเขาขึ้นมา

สมพร เพื่องจันทร์ ได้แบ่งประเภทของความขัดแย้งได้ 3 ประเภท²⁴ คือ

1. ความขัดแย้งในแนวคิด เป็นความขัดแย้งระหว่างผู้ได้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชาส่วนมากเป็นความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการสื่อความหมายเป็นหลัก

2. ความขัดแย้งแนวนอนเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลในองค์กรที่อยู่ในระดับเสมอกันหรือเป็นความขัดแย้งระดับองค์กรระดับเดียวกันความขัดแย้งระดับนี้ที่เห็นเด่นชัด คือการขอความร่วมมือในการทำงาน

3. ความขัดแย้งในแนวทแยงมุม เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานระดับใดระดับหนึ่งกับต่างระดับ ต่างสายงานบังคับบัญชาความขัดแย้งในระดับนี้เป็นความขัดแย้งระหว่างต่างหน่วยงานที่อยู่ต่างระดับกันเป็นความขัดแย้งที่มีความซับซ้อนมาก

เจมิกา โกธิร์วัฒนานนท์ ได้แบ่งประเภทของความขัดแย้งออกเป็น 3 ประเภท²⁵ คือ

1. ความขัดแย้งในตัวบุคคลเป็น ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลเป็นสถานะที่บุคคลรับรู้ถึงความขัดแย้งในจิตใจของตนเอง เมื่อเผชิญหรือต้องกระทำในสิ่งที่ขัดกับเป้าหมาย ค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติหรือความต้องการหลายอย่างที่แตกต่างกันในเวลาเดียวกัน

2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลสองคนหรือมากกว่าซึ่งเกิดจากการที่บุคคลเหล่านั้นมีค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ และเป้าหมายที่ไม่สอดคล้องกันและความขัดแย้งของบุคคลย่อมมีผลต่อความขัดแย้งขององค์กร โดยส่วนรวมด้วยเพราะบุคคลเป็นองค์ประกอบขององค์กร

3. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลสองกลุ่มหรือมากกว่าซึ่งอาจเป็นระหว่างแผนกในองค์กรเดียวกันหรือระหว่างองค์กรหรือแม้แต่ระหว่างบุคคลที่นับถือศาสนาต่างกัน

บุญศรี คำชาย ได้แบ่งประเภทของความขัดแย้ง โดยนำเอาบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นเกณฑ์ซึ่งแบ่งได้เป็น 5 ประเภทด้วยกัน²⁶ คือ

1. ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อพบทางเลือกหลายๆ ทางและต้องเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง

²⁴ สมพร เพื่องจันทร์, การบริหารจัดการองค์กร (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 236.

²⁵ เจมิกา โกธิร์วัฒนานนท์, ความขัดแย้ง, ใน <http://www.uniserv.buu.ac.th>, (last visited 19 June 2012).

²⁶ บุญศรี คำชาย, การบริหารความขัดแย้ง, ใน <http://www.novabizz.com>, (last visited 19 June 2012).

2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเห็นไม่สอดคล้องกัน
3. ความขัดแย้งระหว่างปัจเจกบุคคลกับกลุ่มเกิดขึ้น เมื่อมีสมาชิกกลุ่มไม่ทำตามข้อตกลงของกลุ่ม
4. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มหรือทีมเกิดเมื่อแต่ละทีมมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันและต้องขึ้นอยู่กับซึ่งกันและกันในการทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น
5. ความขัดแย้งระหว่างองค์การเกิดขึ้นจากระบบการแข่งขันเสรีและจากแข่งขันก็นำไปสู่ความขัดแย้ง

พจนมัลย์ สกกลเกียรติ ได้แบ่งความขัดแย้งเป็น 3 ประเภท²⁷

1. ความขัดแย้งต่อตนเองซึ่งทางจิตวิทยาถือเป็นความล้มเหลวของกลไกขั้นพื้นฐานของการตัดสินใจซึ่งบุคคลแต่ละคนมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันในการเลือกกระทำการต่างๆ ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลจะต้องตัดสินใจปัญหาเช่น ต้องการซื้อรถหรือต้องการเอาเงินมาปลูกบ้านอยากมีแฟนแต่กลัวเรียนไม่จบอยากไปเที่ยวแต่กลัวส่งงานอาจารย์ไม่ทัน เป็นต้น

2. ความขัดแย้งภายในกลุ่ม เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลมีความต้องการความคิดเห็น ทศนคติ และค่านิยมไม่เหมือนกันอาจเกิดขึ้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่ม

3. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเป็นความขัดแย้งที่แต่ละกลุ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงกันซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาที่แต่ละกลุ่มจะต้องรักษาผลประโยชน์ไว้ให้กับกลุ่มของตนเอง

ดังนั้น จากการที่นักวิชาการ ได้แบ่งประเภทของความขัดแย้งจึงพอสรุปได้ว่า ความขัดแย้งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความขัดแย้งในตัวเอง เช่นอยากทำไม่อยากทำ ทำแล้วชอบไม่ชอบจะเลือกทางไหนดีชายหรือขอ
2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล เช่นความขัดแย้งระหว่างเพื่อนร่วมงานเพื่อนบ้านเพื่อนสนิท
3. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มองค์กรหน่วยงาน เช่นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มธุรกิจ ประเทศกับประเทศ

2.1.3 การแก้ไขความขัดแย้ง

เมื่อเกิดความขัดแย้งและความรุนแรงเกิดขึ้นในสังคมแล้ว มักมีทางเลือกให้กับมนุษย์ในการจัดการกับความขัดแย้งนั้นอยู่หลายทาง ซึ่งนักวิชาการหลายท่านให้แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งดังนี้

²⁷ พจนมัลย์ สกกลเกียรติ, ความขัดแย้ง, ใน <http://www.hrtotai.com>, (last visited 19 June 2012).

กิติมา ปรีดีดิลก ได้ให้แนวทางในการแก้ไขความขัดแย้ง วิธีการจัดการความขัดแย้ง สามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 แนวทาง ²⁸ คือ

1. การแก้ไขความขัดแย้งที่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายผู้ชนะและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายผู้แพ้ เป็นวิธีการที่ง่ายและไม่ซับซ้อนมาก ซึ่งจะมีทั้งผลดีและผลเสียต่อองค์การพอๆ กัน ขึ้นอยู่กับบุคคลในองค์การและกลวิธีของผู้บริหารถ้าได้ดำเนินการ โดยบริสุทธิ์ยุติธรรม ก็น่าจะไม่มีปัญหาวิธีการแก้แบบนี้ผู้บริหารอาจใช้วิธีการใช้อำนาจหน้าที่ที่ตนมีอยู่ดำเนินการทันทีทุกคนต้องทำตามคำสั่งวิธีการนี้จะทำให้ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้แพ้ตลอดหรือไม่มีโอกาสที่จะตอบโต้อะไรได้เลย ทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองในทางลบส่งผลให้การทำงานขาดระบบ แบบแผน เกิดความเฉื่อยชาและขาดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานการเกิดปัญหาความขัดแย้งผู้บริหารคงใช้วิธีวางเฉยและไม่มีปฏิกิริยาตอบโต้ การแก้ปัญหาในลักษณะนี้จะทำให้ผู้บังคับบัญชาไม่อยากจะท้วงติง หรือให้ความเห็นใดๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานทุกคนวางเฉยหมดการแก้ปัญหาด้วยการลงมติวิธีนี้ผู้บริหารจะใช้การลงมติเสียงข้างมากวิธีนี้ย่อมก่อให้เกิดฝ่ายแพ้และฝ่ายชนะขึ้นซึ่งเป็นวิธีที่นับว่าคงใช้ได้ในระบบประชาธิปไตย

2. การแก้ไขความขัดแย้งที่แบบทั้งสองฝ่ายเป็นผู้แพ้ วิธีนี้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะต้องเสียผลประโยชน์ด้วยกันทั้งคู่ การแก้ไขปัญหาลักษณะนี้บางครั้งผู้บริหารจำเป็นจะต้องย้ายคู่กรณีทั้งสองคน กลวิธีของผู้บริหารคือ ใช้กลวิธีประนีประนอมโดยทั้งสองฝ่ายได้หรือเสียผลประโยชน์ใกล้เคียงกัน หรือใกล้เคียง การให้สินบน โดยผู้บริหารจะยอมเสียผลประโยชน์ให้แก่คู่กรณีเพื่อให้อปัญหานั้นคลี่คลายความขัดแย้งลง ในทางปฏิบัติอาจจะไม่เป็นผลดีแก่ผู้บริหารและไม่เป็นที่มั่นใจว่าปัญหานั้นจะยุติลงได้ กำหนดให้มีคนกลางขึ้นวิธีนี้เป็นการคลี่คลายปัญหาให้อ่อนลงโดยให้มีคนกลางเป็นตัวเชื่อมผู้กำหนดวิธีการแก้ปัญหานี้ขึ้นเอง อาศัยกฎเกณฑ์ ใช้กฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนเป็นตัวช่วยตัดสินใจ ซึ่งการแก้ปัญหาลักษณะนี้ยึดกฎเกณฑ์เป็นหลัก

3. การแก้ปัญหาคความขัดแย้งโดยให้ทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ชนะ วิธีการแก้ปัญหานี้เป็นความพยายามหาทางออกให้ทั้งสองฝ่ายพอใจและตรงตามความต้องการของทั้งสองฝ่ายวิธีการของผู้บริหารคือ ร่วมพิจารณาแก้ไขปัญหโดยทั้งสองฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน เพื่อพิจารณาหรืออภิปรายปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยหาทางออกหรือทางเลือกที่ดีที่สุดร่วมกันในปัญหานั้นๆ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ ²⁹ ได้ให้แนวทางในการแก้ไขความขัดแย้ง โดยกล่าวว่าวิธีการจัดการกับความขัดแย้งตามแนวคิดโทมัสและคิลแมนว่าเป็นการจัดการกับความขัดแย้งที่ตั้งอยู่บน 2 มิติ คือ

²⁸ กิติมา ปรีดีดิลก, ทฤษฎีบริหารองค์การ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พระนครพิมพ์), หน้า 301-305.

²⁹ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, ความขัดแย้งการบริหารเพื่อความสร้างสรรค์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลิฟแอนด์ลิฟเพรส), หน้า 104 - 105.

1. มติแห่งการยึดประโยชน์ส่วนตน หมายถึง การยื่นยื่นรักษาผลประโยชน์ให้เป็นไปตามความต้องการและความพอใจของตน

2. มติแห่งการยึดประโยชน์ของผู้อื่น หมายถึง มติแห่งการร่วมมือร่วมใจพยายามให้เป็นไปตามความต้องการและความพอใจของผู้อื่นทั้งสองมิติ

พนัส หันนาคินทร์ ได้ให้แนวทางในการแก้ไขความขัดแย้ง โดยกล่าวไว้ว่า วิธีจัดการความขัดแย้งจะมี 3 แบบใหญ่ๆ³⁰

1. แบบแพ้ - ชนะ แบบ แพ้ - แพ้ และแบบชนะ - ชนะ พร้อมทั้งได้เสนอแนวคิดกลวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ เช่น ประสพการณ์เดิมเกี่ยวกับความขัดแย้งของแต่ละคนว่ารับรู้เกี่ยวกับอำนาจในสถานการณ์ขัดแย้งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก่อนเกิดการขัดแย้งและทักษะในการแก้ไขความขัดแย้งและยังเห็นว่าวิธีจัดการกับความขัดแย้งแต่ละแบบมีทั้งส่วนดีและส่วนด้อย จึงจำเป็นต้องเลือกให้เหมาะสมกับสถานการณ์และตระหนักถึงผลที่จะตามมาของแต่ละวิธีการ วิธีแพ้-ชนะ การแก้ปัญหาแบบนี้ควรจะใช้ในเมื่อต้องการความเด็ดขาดและเป็นที่แน่ใจว่าลักษณะของความถูกผิดนั้นเป็นที่ปรากฏชัดแจ้งในบางกรณีเมื่อมีความคิดเห็นขัดแย้งในการประชุมหลังจากได้อภิปรายเพียงพอแล้วก็อาจต้องลงมติเพื่อให้เห็นชัดว่าข้อเสนอหรือยุติของฝ่ายใด จะเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในกรณีมีการออกเสียงลงมติในที่ประชุมนั้น จุดสำคัญและคุณสมบัติที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นหรือเป็นที่เข้าใจกัน ก็คือการเพิ่มดินนั้นจะเอาเป็นเหตุขัดแย้งอีกต่อไปไม่ได้ ในกรณีที่ผู้บริหารจะต้องสร้างความเข้าใจในความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นการรู้จักยอมรับมติของที่ประชุมอย่างหน้าขึ้นตาบานและด้วยความบริสุทธิ์ใจนั้นเป็นลักษณะสำคัญของผู้ที่ยอมรับนับถือในความเป็นประชาธิปไตยโดยแท้ มิฉะนั้นแล้วจะกลายเป็นผู้ผูกพยายาทกันต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด

2. วิธีพบกันครึ่งทางหรือวิธีแพ้ว วิธีนี้แต่ละฝ่ายไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการทั้งหมด คือ ได้เพียงครึ่งหนึ่ง ไม่ได้ครึ่งหนึ่ง ถ้าเป็นความขัดแย้งระดับบุคคลก็อาจเป็นไปได้ในลักษณะประนีประนอมซึ่งจะสร้างความสบายใจให้แก่ทั้งสองฝ่ายได้ดีพอสมควร โดยเฉพาะถ้าทั้งสองฝ่ายไม่คือร้อนหรือยึดมั่นในตนเองจนเกินไป ถ้าเป็นความขัดแย้งระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับจุดมุ่งหมายหรือนโยบายของทางราชการแล้วสิ่งนั้นจะประนีประนอมไม่ได้ คือการทำงานเพราะจุดหมายในการทำงานนั้นเป็นสิ่งที่จะยอมให้มีการประนีประนอมไม่ได้

3. วิธีชนะ-ชนะวิธีนี้ควรใช้ให้ได้ผลดี ในเมื่อผู้ปฏิบัติงานมีความเป็นผู้ใหญ่และมีการตั้งใจจริงในการทำงานความเป็นผู้ใหญ่นั้น ไม่ได้วัดด้วยอายุอย่างเดียวจะต้องดูคุณสมบัติอื่นๆ ประกอบ โดยเฉพาะคุณสมบัติด้านจิตใจที่กว้างขวางยอมรับว่าความขัดแย้งทางความคิดเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อส่วนความพยายามที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้นจัดเป็นเป้าหมายที่สำคัญยิ่งในการทำงานกลวิธีที่ผู้บริหารให้ได้เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความรู้สึกว่าได้ชัยชนะทั้งคู่ ก็คือเมื่อมีความ

³⁰ พนัส หันนาคินทร์, การบริหารบุคคลในโรงเรียน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิมพ์นิเทศ, 2553), หน้า 235 - 238.

ขัดแย้งเกิดขึ้นผู้บริหารจะเรียกทั้งสองฝ่ายมาประชุมแยกประเด็นที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งออกเป็นข้อๆ แล้วตรวจสอบว่าทั้งสองฝ่ายมีความเห็นอะไรเหมือนกันมีอะไรแตกต่างกันแยกออกเป็นพวกๆ หลังจากนั้นผู้บริหารจะช่วยให้ทั้งสองฝ่ายวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันเพื่อหาแนวทางปฏิบัติไปสู่จุดมุ่งหมายของงาน การกระทำเช่นนี้แต่ละฝ่ายย่อมจะเกิดความรู้อยู่ที่ความคิดเห็นของเขาได้รับการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการภายใต้การนำของผู้บริหารซึ่ง สนับสนุนทั้งสองฝ่ายให้ดำเนินงานไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

ดังนั้น จากการที่นักวิชาการได้แบ่งรูปแบบของการแก้ไขความขัดแย้ง จึงพอสรุปได้ว่าความขัดแย้ง การแก้ไขความขัดแย้งสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. แบบแพ้กับแพ้ คือ คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายเสียประโยชน์แต่ยอมยุติความขัดแย้งเพราะยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักจึงยอมยุติปัญหาดังกล่าว
2. แบบชนะกับชนะ คือ คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายต่างได้ประโยชน์ของตัวเองจึงยอมยุติปัญหาความขัดแย้ง
3. แบบชนะกับแพ้ คือ คู่ขัดแย้งฝ่ายหนึ่งชนะอีกฝ่ายหนึ่งแพ้แต่ยอมยุติปัญหาความขัดแย้งเพราะ มีกฎ กติกา กำกับอยู่ เช่น การฟ้องศาล การเลือกตั้งการแข่งขันกีฬา เป็นต้น
4. แบบเสมอกัน คือทั้งสองฝ่ายไม่ได้ไม่เสียประโยชน์แต่ยอมยุติปัญหาความขัดแย้งก็เพราะยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักจึงยอมยุติปัญหาดังกล่าว

2.1.4 เครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้ง

ความขัดแย้งบ่อยครั้งที่เกิดขึ้นแล้วก็ยุติไปโดย มีกระบวนการแก้ไขในตัวของมันเอง เช่น ความขัดแย้งกับตัวเองความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยาความขัดแย้งระหว่างเพื่อนร่วมงาน แต่บางครั้งความขัดแย้งก็เพิ่มจากความขัดแย้งไปสู่ความรุนแรงจนกลายเป็นข้อพิพาทของคนที่ต้องการเอาชนะกันให้ได้ ในกรณีดังกล่าวอาจต้องมีเครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งการจัดการความขัดแย้งโดยใช้เครื่องมือในการจัดการกับความขัดแย้ง ดังนี้

จรรยาธน์ จันทูมา กล่าวว่า วิธีการในการจัดการความขัดแย้ง โดยใช้เครื่องมือในการจัดการกับความขัดแย้งซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ชนิด³¹ ได้แก่

1. บังคับ วิธีการนี้ผู้จัดการหรือฝ่ายหนึ่งจะสั่งว่าจะทำอะไรคำสั่งนั้นอาจไม่ถูกต้องแต่เนื่องจากผู้สั่งมีอำนาจหรือตำแหน่งสูงกว่าลูกน้องหรืออีกฝ่ายหนึ่ง จึงต้องทำตามถ้าบุคคลนั้นต้องการยังอยู่ในองค์กรนั้นวิธีการแก้ไขแบบนี้จะเป็นผู้ชนะและอีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นผู้แพ้ผลการแก้ไขจะมีลักษณะของ win-lose เป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้งที่ไม่ก่อให้เกิดความร่วมมือและเป็นทำการที่ต่อต้านความ

³¹ จิตทามาศ เชื้อโฮม, วิธีการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักศึกษา กรุงเทพมหานคร, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553), หน้า 36-38.

ต้องการของฝ่ายตรงข้าม ไม่แก้ไขความขัดแย้งที่สาเหตุความขัดแย้งแบบดั้งเดิมจึงเกิดขึ้นได้อีกเสมอ เพราะยังไม่ได้รับการตอบสนองที่พึงพอใจทั้งสองฝ่าย

2. การหลบหนี วิธีการนี้ผู้จัดการใช้วิธีการหลีกเลี่ยงจากปัญหาหรือบุคคลที่เป็นต้นเหตุของความขัดแย้ง โดยการไม่ร่วมมือและไม่รุกรานไม่เห็นด้วยถอนตัวจากเหตุการณ์หรือทำตัววางเฉยไม่ยุ่งเกี่ยวกับเหตุการณ์ไม่ว่ากรณีใดผลของการใช้วิธีการหลบหนีจะให้ผลเสียของทางผู้จัดการและฝ่ายตรงข้ามหรือให้ผลเสียต่อทั้งสองฝ่ายเกิดผลแบบ lose-lose ไม่มีฝ่ายใดได้รับสิ่งที่ต้องการหรือพึงพอใจ สาเหตุของความขัดแย้งยังคงอยู่และมีแนวโน้มจะปรากฏความขัดแย้งให้เห็นได้อีกในอนาคตแม้ขณะนี้ดูเหมือนไม่มีความขัดแย้งเพราะทุกคนแกล้งทำเป็นว่าไม่มีความขัดแย้งและหวังว่าให้ความขัดแย้งนั้นหายไปที่สุด

3. การปรองดอง วิธีการนี้เป็นวิธีการให้ความร่วมมือแต่ไม่ยื่นยันแน่วแน่ปล่อยให้ฝ่ายหนึ่งตั้งกฎเกณฑ์ตามความต้องการสงบเงียบ ความแตกต่างเพื่อรักษาความเป็นพวกเดียวกันอย่างเหนียวแน่นทำตนเสมือนไม่มีความขัดแย้งซึ่งจะสร้างให้ผลจากการใช้วิธีการนี้ ในการแก้ไขความขัดแย้งได้ผลในลักษณะ lose-lose ไม่มีใครได้รับการตอบสนองความต้องการที่แท้จริงและสาเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้งคงซ่อนตัวอยู่อย่างเหนียวแน่นเพราะทั้งสองฝ่ายจะเพิกเฉยต่อสาระสำคัญของความขัดแย้งมุ่งเพียงรักษาสัมพันธภาพและสงบโดยทำทุกอย่างไปตามหน้าที่หรือภาระความจำเป็นหรือความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณการแก้ปัญหาหรือการร่วมมือกันวิธีการนี้เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดสำหรับแก้ไขความขัดแย้ง เพราะทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันคิดเป็นวิธีการที่รักษาความสัมพันธ์และความเป็นมิตรระหว่างทั้งสองฝ่ายไว้ได้โดยไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าฝ่ายหนึ่งชนะอีกฝ่ายหนึ่งแพ้ ผลการแก้ไขความขัดแย้งจะออกมาในลักษณะ win-win เหตุการณ์ที่ขัดแย้งจะได้รับการแก้ไขโดยยึดหลักผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันซึ่ง ในการแก้ไขทั้งสองฝ่ายจะต้องเผชิญหน้ากับปัญหาที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและเชื่อถือได้โดยมุ่งแก้ไขปัญหาที่สาเหตุ วิธีการนี้จึงเป็นวิธีที่ดีที่สุดและเป็นรากฐานการเจรจาต่อรอง

วันชัย วัฒนศัพท์ได้แบ่งเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งออกเป็น 8 ชนิด³² ดังนี้

1. การหลีกเลี่ยงปัญหา เป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่สังคมตะวันออกชอบที่จะทำคือเมื่อเกิดความขัดแย้งก็ไม่อยากมีเรื่อง กลับบ้านไป ไม่ต่อล้อต่อเถียงหรือที่เราเคยได้ยินพูดกันว่า “เป็นความกัน กินจี้หมาดีกว่า” ปัญหาไม่ได้หมดไป เพียงแต่ไม่หยิบยกมาพูดหวังว่าในที่สุด เวลาจะเป็นเครื่องช่วยให้ลืมๆ ไป เป็นลักษณะทางสังคมที่ไม่ชอบการเผชิญหน้า บางครั้งก็ไปพูดจានินทาว่ากล่าวลับหลังก็มี ซึ่งแตกต่างจากสังคมตะวันตกที่นิยมจะพูดกันต่อหน้า ให้รู้แล้วรู้รอดไปเสร็จแล้วก็ไม่เก็บมาเป็นเรื่องราวต่อ กระบวนการแก้ปัญหาโดยการนินทาหรือการหลีกเลี่ยงปัญหแบบนี้บ่อยครั้งก็ดูเหมือนได้ผลแต่ปัญหาไม่หมดไป

³² วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้งทางออกด้วยสันติวิธี, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศิริกัณฑ์ ออฟเซ็ท, 2549), หน้า 162-167.

2. การใช้คนกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ย กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลางนี้ ในสังคมไทยก็ได้มีมานานแล้ว โดยเฉพาะในสังคมชนบทที่ผู้หลักผู้ใหญ่หรือพ่อใหญ่ แม่ใหญ่ มีบทบาทอยู่มาก ทางภาคอีสานเราเรียกว่า ระบบ เจ้าโคตร ซึ่งตัวเจ้าโคตรเอง คือ ปู่ย่า ตายาย (ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชาย) ที่เป็นที่เคารพนับถือของลูกหลานตระกูลนั้นๆ หรือแม้แต่คนละตระกูล เจ้าโคตรจะทำหน้าที่เป็นคนกลางในกรณีที่มีข้อขัดแย้งกันในครอบครัวหรือแม้แต่ในชุมชน แต่เมื่อกระบวนการยุติธรรมจากระบบส่วนกลางเข้ามามีบทบาทอย่างเป็นทางการระบบเจ้าโคตรก็ค่อยๆ หายไป ทางเหนือก็มีระบบที่เรียกว่า “แก้มือแก่มือ” ซึ่งบทบาทจะเน้นไปในเรื่องของการแก้ปัญหา แบ่งปันทรัพยากร น้ำ เป็นเรื่องหลัก อย่างไรก็ตามก็คัดคนกลางตามแนวคิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยที่อาจจะค่อนข้างไปในทาง “เกลี้ยกล่อม” และมีส่วนอาศัยบริบทในการตัดสินใจจากคนกลาง โดยความน่าเชื่อถือของคนกลาง ส่วนแนวคิดของการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่มีหลักเกณฑ์กติกาและกระบวนการที่นำเสนอขึ้นนั้น คนกลางเป็นผู้กำกับกระบวนการเท่านั้น ไม่มีอำนาจและไม่มีหน้าที่ไปตัดสิน ผู้ทำหน้าที่ตัดสินคู่กรณีทั้งสองคนหรือหลายคนก็แล้วแต่ ผลการตัดสินใจจะออกเป็นชนะกับชนะ โดยใช้กระบวนการสร้างฉันทามติ ซึ่งหลักของการหาข้อยุติจะใช้มาตรฐานหรือกระบวนการที่ชอบธรรมที่ทุกๆ ฝ่ายยอมรับโดยไม่ใช้อำนาจบีบบังคับหรือใช้การเกลี้ยกล่อม การเจรจาไกล่เกลี่ยในรูปแบบใหม่นี้ เรียกว่า การเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งโดยสันติวิธี

3. การเจรจาไกล่เกลี่ยกันเอง การเจรจาไกล่เกลี่ยกันเองใช้กระบวนการเดียวกันกับการเจรจาไกล่เกลี่ยกันโดยคนกลาง คือ ตัดสินโดยอาศัยฉันทามติ จะเป็นกรณีที่คู่กรณีหันหน้ามาพูดคุยกันเอง โดยไม่ใช่ว่าได้แย้งหรือโต้ว่าที่ กันว่าใครผิดใครถูก แต่มาพูดคุยกันหรือสุนทรียะสนทนาหรือสานเสวนา อาศัยการเจรจาแบบยึดจุดสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมหรือ ยึดความสนใจหรือความต้องการของแต่ละบุคคลและพยายามทำความเข้าใจในจุดสนใจหรือความต้องการของแต่ละฝ่ายทั้งฝ่ายตนและฝ่ายอื่น เป็นการใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

4. การใช้อำนาจตุลาการ กระบวนการใช้คนกลางมาทำหน้าที่ตัดสิน เราเรียกว่า Arbitration และผู้มาตัดสินเรียกว่า อำนาจตุลาการแต่กระบวนการพิจารณาจะต่างจากศาล คือ สามารถหาข้อมูลอื่นมาพิจารณาเสริมได้ ไม่ต้องเอาเฉพาะประเด็นที่ฟ้องร้องกันอยู่ การตัดสินของอำนาจตุลาการอาจจะผูกพันให้ต้องปฏิบัติตามโดยคู่กรณีหรือไม่ แล้วแต่ว่าได้ตกลงกันไว้หรือเขียนสัญญาไว้ว่าอย่างไร และการตัดสินก็เป็นแพ้เป็นชนะ พบว่าการใช้อำนาจตุลาการในระหว่างคนไทยด้วยกันยังเป็นปัญหา เพราะแม้จะให้อำนาจตุลาการตัดสินแล้วก็จะยังไม่จบ ยังไปฟ้องร้องกันต่อ เพราะผลที่ออกมาเป็นแพ้ชนะและไม่ใช่ว่าศาลเลยมีความรู้ดีกว่าอำนาจตุลาการลำเอียง เช่นกรณีค่าจ้างทางด่วน

5. การฟ้องร้องกัน การฟ้องร้องกันเป็นกระบวนการที่หมายถึง การหาคนกลางผู้ที่จะมาตัดสินในข้อพิพาท นับตั้งแต่เมื่อเป็นเด็กเล็กอยู่เวลาทะเลาะกับพี่ ทะเลาะกับน้องก็ฟ้องพ่อฟ้องแม่ พ่อโตขึ้น เข้าโรงเรียนก็ฟ้องครู ฟ้องอาจารย์ พอมาทำงานก็ฟ้องนาย หรือมีข้อขัดแย้งกับผู้อื่นเป็นคดีความกันก็ไปฟ้องศาลกัน ผลการตัดสินก็จะออกมาเป็น “แพ้-ชนะ” ผู้ชนะก็จะดีใจและชื่นชมในกระบวนการ

ยุติธรรม ในขณะที่ผู้ที่ถูกตัดสินให้แพ้ก็จะไม่พอใจและกล่าวหากระบวนการยุติธรรมนั้นว่าไม่ยุติธรรม โดยคู่กรณีก็ไม่มีโอกาสที่จะมาคืนดีกันอีก

6. การใช้กระบวนการทางนิติบัญญัติเพื่อแก้ปัญหาคัดแย้ง บางกรณีข้อพิพาทเกิดขึ้น อาจเกิดจากปัญหาข้อกฎหมายที่อาจจะล้าสมัย หรือกฎหมาย ยังไม่ได้กำหนดหรือ กฎหมายที่มีอยู่เดิม ออกมา แล้วเกิดปัญหาความขัดแย้ง เช่น กฎหมายป่าสงวน ออกมาหลังจากที่คนได้เข้าไปอยู่ในป่า ไปทำมาหากิน เก็บของป่า แล้วนานเป็นสิบปีหรือหลายสิบปี แต่ภายหลังกฎหมายออกมา ครอบคลุม พื้นที่โดยไม่ว่าว่ามีประชาชนอยู่ตรงไหน ป่าสงวนจึงมาครอบพื้นที่ที่ประชาชนอยู่มาก่อน อย่างที่พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “จริงๆ ไม่ใช่คนรุกป่า แต่เป็นป่ารุกคน” คือ กำหนดป่าสงวนว่าห้ามคนมาอยู่ในพื้นที่ที่เขาเคยอยู่ จึงต้องมีการร่างกฎหมายป่าชุมชนออกมาเพื่อแก้ปัญหาดังนี้

7. การใช้การชุมนุมประท้วงอย่างสันติ หรือ อารยะขัดขืนเป็นกระบวนการต่อสู้อย่างสันติเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ โดยการชุมนุมโดยสงบ ปราศจากอาวุธ ซึ่งถือว่าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปีพุทธศักราช 2540 ซึ่งถือว่าเป็น “สิทธิ” ที่สามารถกระทำได้ การชุมนุม เพื่อแสดงความเห็นต่าง หรือชุมนุมประท้วงนี้จากแนวคิดผู้ที่ นำมาใช้จนเป็นแบบอย่าง คือ มหาตมคานธี จะมีความแตกต่างในหลักการและกระบวนการที่สำคัญอยู่ คือ คานธีจะใช้ความรักเป็นเครื่องมือ คานธี จะไม่เกลียด ไม่โกรธอังกฤษ แถมยังรักคนอังกฤษด้วย แต่ประท้วงระบบของอังกฤษที่มาครอบครอง อินเดีย ฉะนั้น คานธีจึงไม่จับไมโครโฟนด่าคนอังกฤษ ไม่มีการเผาโลง ไม่มีการเผาพริกเผาเป็ด นอกจากนั้นความไม่รุนแรงหรืออหิงสา ของคานธียังหมายถึง ความไม่รุนแรงทั้งทางกาย ทางวาจาและ ทางใจด้วยซ้ำไป คานธียังยอมปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะการประท้วง อดข้าว อาจจะไปขัดกับกฎหมาย และยอมให้จับกุม ค่อมขัง โดยไม่ขอยกเป็นข้อต่อรองในลักษณะของผู้ประท้วงบ้านเราชอบทำ คือ คำขอ ในข้อแรกว่า “ไม่ให้ถือว่าการหยุดงานประท้วงเป็นการกระทำผิด”

ผลของการชุมนุมประท้วงก็ยังมีผลเป็นแพ้และชนะ คือถ้าผู้ชุมนุมประท้วงได้ตามที่ ต้องการก็คือว่าชนะ ถ้าไม่ได้ก็จะรู้สึกล้มเหลว หากไม่เปลี่ยนกระบวนการต่อสู้ไปสู่การเจรจาไกล่เกลี่ย พบว่าในกระบวนการที่มีการใช้อารยะขัดขืนหลายกรณีที่ประเทศต่างๆ มักจะจบลงด้วยการเจรจา ทั้ง กรณีของคานธีก็ดี หรือกรณีที่โปแลนด์ที่ เลค วาเลนสกี ใช้วิธีเดียวกันต่อสู้เอาชนะพรรคคอมมิวนิสต์ได้

8. การใช้ความรุนแรง เป็นกระบวนการที่คนหลายกลุ่ม ใช้ในการแก้ปัญหาคัดแย้ง โดยมีความเชื่อว่าเป็นวิธีเดียวที่จะยุติความขัดแย้ง หรือ ข้อพิพาทได้ กรณีดังกล่าว นี้มีให้เห็นอยู่เสมอ เช่น กรณีที่สัมพันธมิตรใช้การทิ้งระเบิดปรมาณูที่ฮิโรชิมาและนางาซากิ เพื่อยุติสงครามโลกครั้งที่สองเพื่อให้สันติภาพ กลับคืนมา หรือการตัดสินในอุกปรกประเทศอิรัก เพื่อป้องกันและยุติความรุนแรงจากการก่อการร้ายโดยเชื่อว่าหากบุกเข้าไปจัดการกับซัดดัม ฮุสเซน ผู้นำของอิรักจะยุติ ผู้ที่ไปก่อให้เกิดการก่อการร้ายในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะความหวาดวิตกว่าอิรักกำลังเตรียมสร้างอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธ เชื้อโรค เป็นต้น

สถาบันพระปกเกล้าได้แบ่งเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งออกเป็น 4 ชนิด ดังนี้³³

1. การเจรจา การเจรจาไกล่เกลี่ยกันเอง จะเป็นกรณีที่คุณกรณีหันหน้ามาพูดคุยกันเอง โดยไม่ใช่มาได้แย้งหรือได้ว่าที่กันว่าใครผิดใครถูก แต่มาพูดคุยกันหรือสนทนาหรือสานเสวนาต่างจากการไกล่เกลี่ยชัดเจนตรงที่ไม่ต้องมีคนกลางและการเจรจาเป็นวิธีการที่คู่ขัดแย้งมักเลือกใช้เป็นอันดับแรก

2. การไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ากระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ย โดยคนกลางนี้ ในสังคมไทยก็ได้มีมานานแล้ว โดยเฉพาะในสังคมชนบทที่ผู้หลักผู้ใหญ่หรือพ่อใหญ่แม่ใหญ่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้ที่คนในหมู่บ้านนับถือ ที่คอยไกล่เกลี่ยปัญหาในหมู่บ้านในชุมชนจะเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยที่อาจจะค่อนข้างไปในทาง “เกลี้ยกล่อม” และมีส่วนอาศัยบริบทในการตัดสินใจจากคนกลาง โดยความน่าเชื่อถือของคนกลาง ส่วนแนวคิดของการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่มีหลักเกณฑ์กติกาและกระบวนการในการไกล่เกลี่ยนั้น คนกลางเป็นผู้กำกับกระบวนการเท่านั้น ไม่มีอำนาจและไม่มีหน้าที่ไปตัดสินแต่กระตุ้นให้คู่ขัดแย้งตัดสินใจหาข้อตกลงร่วมกัน

3. การสานเสวนา เป็นกระบวนการเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นใจซึ่งกันและกันทั้งภายในและระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ สังคมเพื่อปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันตลอดจนเพื่อร่วมกันหาทางออกหรือแนวทางในการปรับโครงสร้างต่างๆ ที่เกี่ยวข้องข้อตกลงที่ได้จะเกิดการยอมรับร่วมกันจากสังคมอย่างน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการที่ให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนกำหนดถึงเนื้อหาที่ควรจะเป็นรวมถึงภาพของอนาคตร่วมกัน ในด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองซึ่งวิธีการต่างๆ เหล่านี้ต้องดำเนินการควบคู่กันไปบนฐานความคิดที่ทุกฝ่ายเห็นตรงกันว่ารุนแรงไม่อาจนำมาซึ่งเป้าหมายและทางออกที่ยั่งยืนได้

4. การประสาเสวนาหาทางออก เป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การตัดสินใจในเรื่องยากที่มีหลายฝ่ายเกี่ยวข้องและต่างมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันกระบวนการประสาเสวนามีความแตกต่างจากการสานเสวนาคือ การประสาเสวนาหาทางออกมักจะเน้นที่ผลลัพธ์ คือการตัดสินใจร่วมกันของผู้เข้าร่วมส่วนการสานเสวนาอาจไม่จำเป็นต้องมีการตัดสินใจร่วมกันก็ได้

ดังนั้น จากการที่นักวิชาการได้แบ่งเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง จึงพอสรุปได้ว่าเครื่องมือในการจัดการกับความขัดแย้งโดยแบ่งเป็น 2 วิธี

1. การใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งการใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เป็นอีกสันติวิธีหนึ่ง คือกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ นั่นคือ เมื่อเกิดความขัดแย้งหรือข้อพิพาทแล้วเราจะหาทางออกในการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรงแต่ใช้กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งหรือเครื่องมือเช่นการหลีกเลี่ยงปัญหาการใช้คนกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ยการเจรจาไกล่เกลี่ยกันเอง การใช้อนุญาโตตุลาการ การฟ้องร้องกันการใช้กระบวนการทางนิติบัญญัติเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งการใช้การชุมนุมประท้วงอย่างสันติ หรือ อารยะขัดขืนในการจัดการกับความขัดแย้งต่างๆ

³³ สถาบันพระปกเกล้า, เรื่องเดิม, หน้า 17-18.

2. การเลือกใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งการใช้ความรุนแรง เป็นกระบวนการที่คนหลายกลุ่ม ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยมีความเชื่อว่าเป็นวิธีเดียวที่จะยุติความขัดแย้ง หรือ ข้อพิพาทได้ กรณีดังกล่าว นี้มีให้เห็นอยู่เสมอ เช่น การสลายการชุมนุมในกรณีต่างๆ ที่มีความคิดว่าการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองหรือการปฏิวัติรัฐประหารในหลายๆ ครั้งที่เชื่อว่าการเพื่อจัดการความขัดแย้งความแตกแยกในประเทศหรือ กรณีที่สัมพันธมิตรใช้การทิ้งระเบิดปรมาณูที่ฮิโรชิมาและนางาซากิ เพื่อยุติสงครามโลกครั้งที่สองเพื่อให้สันติภาพ กลับคืนมา หรือการตัดสินใจบุกประเทศอิรัก เพื่อป้องกันและยุติความรุนแรงจากการก่อการร้ายโดยเชื่อว่าหากบุกเข้าไปจัดการกับซัดดัมฮุสเซน ผู้นำของอิรักจะยุติ ผู้ที่ไปก่อให้เกิดการก่อการร้ายในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะความหวาดวิตกว่าอิรักกำลังเตรียมสร้างอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธเชื้อโรค เป็นต้น

2.2 ความขัดแย้งทางการเมืองของไทยในอดีต

ความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศไทย มีมายาวนานแต่ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาถึงวิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย ความขัดแย้งในสังคมไทย สาเหตุการจัดการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ พ.ศ. 2475 – พ.ศ. 2546 โดยแบ่งการศึกษาเป็น 7 เหตุการณ์ดังนี้

1. การเมืองไทยนับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2481
2. การเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2490
3. การเมืองไทยนับแต่รัฐประหาร พ.ศ. 2490 ถึงสมัยจอมพลสฤษดิ์ พ.ศ. 2501
4. การเมืองไทยตั้งแต่รัฐประหาร 16 กันยายน พ.ศ. 2500 ถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516
5. เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519
6. เหตุการณ์การปราบปรามคอมมิวนิสต์ภายใต้คำสั่ง 66/23
7. เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535
8. เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2556

2.2.1 การเมืองไทยนับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2481

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นความขัดแย้งกันเองภายในคณะราษฎรเพื่อชิงอำนาจทางการเมืองซึ่งเริ่มจากความขัดแย้งเรื่องเค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ถูกขัดขวางจากกลุ่มคณะราษฎรสายอนุรักษนิยม พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้จัดการแก้ไขความขัดแย้งโดยการปรับคณะรัฐมนตรีและขอให้นายปรีดี พนมยงค์ เดินทางออกนอกประเทศเพื่อลดความขัดแย้ง

เกิดการฉวยโอกาสในระหว่างที่คณะราษฎรขัดแย้งกันเอง กลุ่มอำนาจเก่าได้ทำการก่อการกบฏขึ้น 2 ครั้ง คือกบฏบวรเดชในวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2476 และกบฏนายสิบในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2478

การก่อการกบฏทั้งสองครั้งมีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองกลับไปเป็นระบอบเก่าคือ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ในวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 คณะทหารนำโดย พล.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนาได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจ พระยามโนปกรณนิติธาดาและ พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้รับเลือกจากคณะทหารให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คณะรัฐบาลได้ยินยอมให้นายปรีดี พนมยงค์ กลับเข้าประเทศและ นายปรีดี พนมยงค์ได้มีบทบาททางการเมืองมากในช่วงเวลาดังกล่าว แต่อำนาจได้ถูกท้าทายด้วยกลุ่มทหารที่นำโดย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่มีผลงานจากการปราบปรามกบฏต่างๆ และได้รับการไว้วางใจให้คุมกองทัพแต่ด้วยการ โกล่เกลี่ยยอมยอมของพระยาพหลพลพยุหเสนาทำให้ทั้งสองถ่วงดุลกันอยู่ได้และเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2481 พระยาพหลพลพยุหเสนาก็ได้ลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากสุขภาพไม่ดีและ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี³⁴ หลังจากนั้นทหารเริ่มมีอำนาจมากขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม พุทธศักราช 2487 จอมพล ป. ได้เป็นนายกรัฐมนตรีเป็นเวลา 5 ปีครึ่ง ซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการสร้างประวัติศาสตร์ของการเมืองไทย

2.2.2 การเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2490

ความขัดแย้งทางการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2490 เป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลทหารกับรัฐบาลเสรีนิยม หลังจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2481 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2487 จอมพล ป.ได้เป็นนายกรัฐมนตรีเป็นเวลาห้าปีครึ่ง ซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการสร้างประวัติศาสตร์ของเมืองไทย นโยบายที่สำคัญที่สุดคือ ชาตินิยม ไม่ว่าจะเป็นเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามมาเป็นไทยและปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมโดยการให้ยืนตรงเคารพธงชาติทุกเช้าเวลา 8.00 นาฬิกาและเย็นเวลา 18.00 นาฬิกา จอมพล ป ได้ดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจแบบชาตินิยมโดยต่อต้านการครอบงำของเศรษฐกิจชาวต่างชาติให้คนไทยประหยัดและบริโภคของที่ผลิตในประเทศไทย แต่่นโยบายที่อันตรายและผิดพลาดที่สุดของจอมพล ป.ก็คือการตัดสินใจร่วมกับญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่สองการตัดสินใจประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษเกิดจากเหตุผลหลายประการ ที่สำคัญที่สุดคือความกดดันจากสถานการณ์และอาจจะมาจากการคาดการณ์ คิดว่าญี่ปุ่นจะชนะสงคราม ดังนั้น การเข้าร่วมกับญี่ปุ่นก็เหมือนกับการเข้าร่วมกับผู้ชนะซึ่งประเทศไทยอาจได้ผลประโยชน์ร่วมกับผู้ชนะ แต่ว่าการตัดสินใจของจอมพล ป.กลายเป็นข้อผิดพลาดอย่างใหญ่หลวงและทำให้ต้องเสียตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังจากสงครามโลกสิ้นสุดลง หลังจากการที่สหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิดที่ฮิโรชิมาและนางาซากิ และญี่ปุ่นประกาศยอมจำนนเมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม ประเทศไทยจึงเป็นพันธมิตรของญี่ปุ่นก็แพ้สงครามด้วย แต่มีปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยไม่ตกไปเป็นผู้แพ้สงครามก็คือการช่วยเหลือสัมพันธมิตรและต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทยโดยขบวนการนี้

³⁴ ลิจิต ชีรวะดิน, วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), หน้า 136.

ตั้งขึ้นโดยหม่อมราชวงศ์เสนีย์ และได้ร่วมมือกับนายปรีดี ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รวบรวมคนภายในประเทศ และร่วมมือกับฝ่ายพันธมิตรทั้งหลายการเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นการเคลื่อนไหวที่รอบคอบ เพื่อการช่วยชาติให้หลุดพ้น ได้ทำให้ผลเสียซึ่งเกิดจากการกระทำของจอมพล ป.เบาบางไป และเป็นผลให้ประเทศไทยไม่ตกเป็นผู้แพ้สงคราม

ประเทศไทยหลังผ่านสงครามมีรัฐบาลใหม่คือ รัฐบาลพลเรือนซึ่งนำโดยนาย ปรีดี พนมยงค์ และพวกทหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งจอมพล ป. ได้สูญเสียความน่าเชื่อถือเพราะแพ้สงคราม จอมพล ป.ถูกขึ้นศาลในฐานะเป็นอาชญากรสงคราม แต่ก็ถูกปล่อยตัว เหตุการณ์สำคัญในช่วงเวลานี้คือการเสด็จสวรรคตของรัชกาลที่ 8 ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 ซึ่งกลายมาเป็นประเด็นทางการเมือง และถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการต่อต้านนายปรีดี พนมยงค์และพรรคพวก ทำให้นายปรีดี พนมยงค์ต้องหนีออกไปนอกประเทศ ในความวุ่นวายขณะนั้น กลุ่มทหารนำโดยจอมพลผิน ชุณหะวัณ ได้ทำการรัฐประหารและสลายการถ่วงดุลระหว่างกลุ่มอำนาจฝ่ายเสรีนิยมกับฝ่ายทหารในที่สุด³⁵

2.2.3 การเมืองไทยนับแต่รัฐประหาร พ.ศ. 2490 ถึงสมัยจอมพลสฤษดิ์ พ.ศ.2501

ความขัดแย้งทางการเมืองไทยนับแต่รัฐประหาร พ.ศ. 2490 ถึงสมัยจอมพลสฤษดิ์ พ.ศ. 2501 เกิดความขัดแย้งเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 เป็นความขัดแย้งที่ต้องการเรียกร้องอำนาจคืนจากรัฐบาลทหารโดยนายปรีดี และพวกนายปรีดีแอบเข้าประเทศและพยายามทำรัฐประหาร โดยอาศัยการสนับสนุนของกองทัพเรือ การต่อสู้ได้เกิดขึ้นเป็นเวลา 3 วัน นายทหารและพลเรือนหลายคนเสียชีวิตและบาดเจ็บทรัพย์สินเสียหายมากมาย เป็นรัฐประหารที่นองเลือดการรัฐประหารที่ไม่สำเร็จครั้งนี้ก็คือ กบฏแมนฮัตตัน หลังจากเหตุการณ์รุนแรงดังกล่าวพวกเสรีนิยมก็สิ้นอำนาจ

ระยะที่ 2 ขัดแย้งส่วนตัวภายในกลุ่มทหารกันเอง ซึ่งกลุ่มทหารที่ปกครองประกอบไปด้วยกัน 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 พล.ต.อ เผ่าแก้วเป็นนายตำรวจหนุ่มที่เต็มไปด้วยความสามารถ ซึ่งได้เป็นนายพลเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2495 ในสมัยพล.ต.อ เผ่าแก้วแลกรมตำรวจได้รับการหนุนจากสหรัฐอเมริกา โดยผ่านบริษัทอเมริกันชื่อ Sea Supply Corporation พล.ต.อ เผ่าแก้วได้สร้างตำรวจให้เป็นกองทัพเทียบเท่ากับหน่วยของทหาร นอกจากนั้น พล.ต.อ เผ่า บุตรเขยจอมพลผินผู้นี้ได้ก้าวขึ้นมามีอำนาจอย่างรวดเร็วพอถึงปี พ.ศ. 2496 ก็ได้ดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมตำรวจเป็นรัฐมนตรีช่วยของกระทรวงมหาดไทย และเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังบุรุษผู้เข้มแข็งผู้นี้มีคำขวัญว่า “ไม่มีอะไรภายใต้พระอาทิตย์ที่ตำรวจไทยทำไม่ได้” และได้ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นรัฐตำรวจ

กลุ่มที่ 2 จอมพลสฤษดิ์ได้เป็นนายพลเมื่ออายุ 42 ปี มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2490 และมีบทบาทสำคัญในการปราบกบฏทหารเรือ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายนพ.ศ.

³⁵ ลิจิต ชีรเวคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 140.

2494 หลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2494 จอมพลสฤษดิ์ก็ได้กลายเป็นรัฐมนตรีช่วยกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลของจอมพล ป. ใน พ.ศ. 2497 ก็ได้ตำแหน่งแทนจอมพลผินผู้ซึ่งเป็นพ่อตาของ พล.ต.อ. เผ่า โดยเป็นผู้บัญชาการทหารบก เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2498 ก็ได้ตำแหน่งเป็นพลเรือเอกแห่งกองทัพเรือ และเป็นพลอากาศเอกแห่งกองทัพอากาศ ในปี พ.ศ. 2499

กลุ่มที่ 3 จอมพล ป. ที่ได้แต่เล่นเกมถ่วงดุลของทั้งสองฝ่ายและอาศัยสถานภาพในส่วนที่เกี่ยวกับต่างประเทศ และที่สำคัญที่สุดคือ การสนับสนุนของอเมริกาเพื่อการอยู่รอด ในการรวบอำนาจให้อยู่ในมือ จอมพล ป. ดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี ที่สำคัญที่สุดก็คือ รัฐมนตรีกลาโหม เมื่อเหตุการณ์ตึงเครียด จอมพล ป. จะขอร้องให้มีความร่วมมือ และจะทำหน้าที่ใกล้เคียงในเวลาเกิดการโต้แย้งกันระหว่างเผ่ากับสฤษดิ์

ในขณะที่ พล.ต.อ. เผ่าหารายได้พิเศษสำหรับกิจกรรมทางการเมืองนั้น ส่วน จอมพลสฤษดิ์อาศัยเงินจากกองสลากเพื่อหารายได้ กลุ่มจอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ กลุ่ม พล.ต.อ. เผ่า หรือกลุ่มของจอมพล ป. ต่างก็มีผู้สนับสนุนเป็นของตัวเองและในที่สุดก็มีความขัดแย้งระหว่างกันอย่างรุนแรง ประกอบกับรัฐบาลเกิดความแตกแยกกันเองจอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ได้ทำการรัฐประหารในวันที่ 16 กันยายน 2500 เพื่อรักษาอำนาจของตนไว้และประเทศไทยได้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลทหารถึง 15 ปีก่อนเกิดการต่อต้านจากประชาชนในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

2.2.4 การเมืองไทยตั้งแต่รัฐประหาร 16 กันยายน พ.ศ.2500 ถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

เหตุผลของความขัดแย้งที่ทำให้เกิดความรุนแรงซึ่งเกิดจากความเอื้อมระอาต่อการที่คณะทหารนิรัฐธรรมนูญหลายฉบับ ตลอดจนการไม่มีรัฐธรรมนูญอย่างถาวรมาตั้งแต่การยึดอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ความไม่พอใจของ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ประชาชน เป็นบ่อเกิดของเหตุการณ์ความรุนแรง ตั้งแต่วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งเกิดการปะทะกันระหว่างตำรวจและผู้ประท้วงได้นำไปสู่เหตุการณ์ที่นองเลือดที่สุดในประวัติศาสตร์ของไทย คนไทยฆ่ากันเองเสียเลือดเสียเนื้อ เสียชีวิต ทรัพย์สิน อาคารราชการ

จนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงออกพระราชดำรัสความว่า “วันนี้เป็นวันมหาวิปโยคขอให้ทุกฝ่ายทุกคนจงระงับเหตุแห่งความรุนแรงด้วยการตั้งสติยับยั้งเพื่อให้ชาติบ้านเมืองคืนสู่สภาพปกติเร็วที่สุด”³⁶

จอมพลถนอม จอมพลประภาส และพันเอกณรงค์ ยินยอมเดินทางออกนอกประเทศฝูงชนเริ่มทยอยกันกลับสู่เคหะสถาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี และต่อมารัฐสภาได้ตรากฎหมายในรูปพระราชบัญญัติเพื่อเป็น

³⁶ อรุณ เวชสุวรรณ, บันทึกภาพและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณวิทยา, 2551).

เครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งโดยใช้ชื่อว่าพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ซึ่งการกระทำผิดเกี่ยวกับการเดินทาง เมื่อ 13 ตุลาคม 2516 พ.ศ. 2516³⁷ โดยกฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการนิรโทษกรรมการกระทำผิดเกี่ยวกับการเดินทางที่มีการกระทำผิดที่เป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลที่เกิดจากความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ระหว่างนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยให้ถือว่ากระทำความผิดดังกล่าวไม่มีความผิด ส่งผลให้เหตุการณ์ความขัดแย้งดีขึ้นเป็นลำดับและในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2517 รัฐบาลได้จัดงานพระราชทานเพลิงศพอย่างสมเกียรติ ณ เมรุทองสนามหลวง โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพวีรชน ทั้ง 77 คน ต่อมาได้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2518 ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรี และสภาผู้แทนราษฎรมีมติเอกฉันท์กำหนดให้วันที่ 14 ตุลาคมของทุกปีเป็น "วันประชาธิปไตย" เป็นวันสำคัญของชาติ ³⁸³⁹ เพื่อให้คนรุ่นหลังตระหนักถึงความสำคัญในเหตุการณ์ครั้งนั้น และไม่ควรสร้างความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่ความสูญเสียซ้ำอีก

2.2.5 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

เหตุผลของความขัดแย้งที่ทำให้เกิดความรุนแรงซึ่งเกิดจากในช่วงที่จอมพลถนอม กิตติขจร แอบหลบเข้ามาในประเทศไทยในรูปของสามเณรมาจำวัดอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร นักศึกษาและประชาชนรวมตัวกันประท้วงเพราะคาดว่าจอมพลถนอม กิตติขจรจะกลับมาครองอำนาจอีก ต่อมาผู้โจมตีว่านักศึกษาและผู้ประท้วงที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ ตำรวจจึงนำกำลังปราบปรามอย่างนองเลือด เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ในวันเดียวนั้นเองคณะทหารนำโดย พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ แล้วตั้งรัฐบาลของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินซึ่งมีนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรีและมีการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2522 ไม่มีพรรคใดที่มีเสียงข้างมากในสภา แต่พลเอก เกรียงศักดิ์ ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

2.2.6 เหตุการณ์ การปราบปรามคอมมิวนิสต์ภายใต้คำสั่ง 66/23

ประเทศไทยเริ่มมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาคอมมิวนิสต์ ตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 7 มีการส่งสอนทฤษฎีการเมืองหรือเศรษฐกิจเพื่อให้บังเกิดความเกลียดชังดูหมิ่นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือเกิดความเกลียดชังระหว่างชนชั้น ปัญหาภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ก่อความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับระหว่างการ

³⁷ คณะกรรมการพัฒนากฎหมายสำนักงานกฤษฎีกา, เรื่องเดิม.

³⁸ สถาบันนโยบายการศึกษา, วันประชาธิปไตย, ใน <http://www.fpps.or.th>, (last visited 19 June 2012).

³⁹ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, การเมืองการปกครองไทยยุคเผด็จการ – ยุคปฏิรูป, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาธรรม, 2548), หน้า 249.

ปราบปรามคอมมิวนิสต์รัฐไทยได้อาศัยอำนาจกฎหมายและเอากฎคุกคามมาเป็นเหตุในการกดขี่ข่มเหง รวมทั้งเข่นฆ่าประชาชนในหลายกรณี มีเหตุการณ์สำคัญอย่างเช่น 6 ตุลาคม 2519 ที่มีนิสิตนักศึกษาไทย เสียชีวิตเป็นจำนวนมากรัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ร่วมกับนายทหารประชาธิปไตยไม่เป็น พ.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ (ยศในขณะนั้น) พล.ต.ปฐม เสริมสิน พ้นเอกหาญ ถีนานนท์ พ้นเอกเลิศ กนิษฐนาคะ พล.ท. สันห์ จิตรปฏิมา พล.อ.สายหยุด เกิดผล ออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่องนโยบาย การต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ซึ่งรัฐบาลคำนึงถึงการสูญเสียกำลังพลและงบประมาณในการจัดการ ปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างมากและรัฐบาลมีความคิดว่าปัญหาการก่อการร้ายและสงครามกลางเมืองของ พรรคคอมมิวนิสต์มันเป็นปัญหาทางการเมือง จึงต้องแก้ด้วยการเมือง ในสมัย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงได้มีการประกาศใช้คำสั่งที่ 66/2523 ซึ่งเป็นนโยบายต่อสู้เอาชนะคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็น นโยบาย การเมืองนำการทหารและ⁴⁰ จุดเริ่มต้นของแนวคิดการเมืองนำการทหารนี้มีมาตั้งแต่สมัยที่ พล.อ.เปรม ยังครองยศพลตรีในตำแหน่ง รองแม่ทัพภาคที่ 2 ในปี พ.ศ. 2517 หลายจังหวัดในภาคอีสาน เป็น พื้นที่สีแดง ชาวบ้านไม่ไว้ใจทหาร-ตำรวจ แต่ไว้ใจคอมมิวนิสต์มากกว่า โดยหนึ่งในทีมงานที่ร่วม วางยุทธศาสตร์การต่อสู้ใหม่ด้วยการดึงประชาชนและนักศึกษาที่เป็นแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์ แห่งประเทศไทย (พคท.) ให้กลับมาเป็นแนวร่วมของทางราชการ มีชื่อของ พ.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ (ยศ ในขณะนั้น) รวมอยู่ด้วย นอกจากนี้รายชื่อ นายทหารประชาธิปไตย ที่ร่วมผลักดันแนวความคิดดังกล่าว ยังประกอบไปด้วย พล.ต.ปฐม เสริมสิน พ.อ.หาญ ถีนานนท์ พ.อ.เลิศ กนิษฐนาคะ พล.ท.สันห์ จิตรปฏิมา พล.อ.สายหยุด เกิดผลและลงนามโดย พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อวันที่ 23 เม.ย. พ.ศ. 2523 ภายหลังขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ไม่ถึง 2 เดือน

คำสั่งที่ 66/2523 ได้ระบุถึงสาเหตุของการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ว่าเป็นเรื่องของความ ไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ความไม่เท่าเทียมทางการเมือง คือ สภาพการเมืองที่ไม่ เป็นประชาธิปไตยและประชาชนไม่ได้ใช้อำนาจอธิปไตย แต่อำนาจนี้อยู่ในมือของคนกลุ่มน้อยที่มี อำนาจทางเศรษฐกิจและสนใจแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว ข้าราชการเอาเปรียบประชาชน ความไม่เท่า เทียมกันทางเศรษฐกิจ การผูกขาดทางเศรษฐกิจ⁴¹

คำสั่งดังกล่าวกำหนดแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

1. ต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ให้เสร็จสิ้นอย่างรวดเร็วด้วยการรุกรานทางการเมือง อย่างต่อเนื่อง
2. ถูกรอนและทำลายขบวนการแนวร่วมและกองกำลังติดอาวุธ เพื่อยุติสถานการณ์ ปฏิวัติ

⁴⁰ จักร์ พันธุ์เพชร, การเมืองการปกครองไทยจากยุคสุโขทัยสู่ทักษิณ, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: มายด์ พับลิชชิง จำกัด, 2556), หน้า 255.

⁴¹ บวรศักดิ์ อุวรรณโน, รายงานวิจัยการสร้างความปรองดองแห่งชาติ, สถาบันพระปกเกล้า (กรุงเทพมหานคร: สถาบัน พระปกเกล้า, 2555), หน้า 77-78.

3. ยับยั้งการปฏิบัติเพื่อสร้างสถานการณ์สงครามประชาชนด้วยนโยบายเป็นกลาง
4. เปลี่ยนแนวทางการต่อสู้ด้วยอาวุธเป็นการต่อสู้ในแนวทางสันติ
5. นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ดำเนินการทางกฎหมายที่สำคัญเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยจัดการความขัดแย้งที่มีอยู่ให้ดีขึ้น ดังนี้

มีการออกพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2530⁴² ซึ่งมีการนำอาวุธที่ใช้เฉพาะในการสงครามหรืออาวุธที่กฎหมายไม่อนุญาตให้มีและใช้ มาใช้ในการประกอบอาชญากรรมเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งอาวุธดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการทำลายสูง ก่อให้เกิดความหวาดกลัวแก่ประชาชน ประกอบกับกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันกำหนดโทษผู้มีและใช้อาวุธดังกล่าวไว้ต่ำ ดังนั้น เพื่อปราบปรามผู้ครอบครองอาวุธเหล่านี้ให้สิ้นไป สมควรเปลี่ยนแปลงบทกำหนด โทษเสียใหม่และยกเว้นโทษให้แก่ผู้มีอาวุธดังกล่าวที่นำเอาอาวุธนั้นๆ มามอบให้แก่นายทะเบียนท้องที่ภายในเวลาที่กำหนดจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ยกเว้นโทษและจงใจให้ประชาชนที่มีอาวุธปืนและอุปกรณ์ต่างๆ ที่บัญญัติไว้มาขอรับอนุญาตจากนายทะเบียน และให้นำอาวุธสงครามมามอบให้แก่ทางราชการเป็นมาตรการที่ทำให้กองกำลังติดอาวุธเปลี่ยนสภาพเป็นมวลชนปกติทำให้ง่ายต่อการเข้าไปทำความเข้าใจและถึงได้กลับมาเข้าร่วมกับรัฐได้ง่ายขึ้น พระราชบัญญัตินี้รื้อโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการค้าอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2532⁴³ กฎหมายนี้เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้พวกลัทธิคอมมิวนิสต์เข้าสู่สังคมในฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย และในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย ได้มีการประกาศยกเลิกความผิดเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ทำให้การกระทำเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ไม่เป็นความผิดในประเทศไทยอีกต่อไปซึ่งกระบวนการจัดการความขัดแย้งทั้งทางด้านการเมืองและกฎหมายทำให้ความขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองในเรื่องคอมมิวนิสต์ดีขึ้นตามลำดับ จนเรื่องคอมมิวนิสต์ก็ไม่ปรากฏอีกเลย

2.2.7 เหตุการณ์ พฤษภาคม 2535

เหตุผลของความขัดแย้งที่ทำให้เกิดความรุนแรงซึ่งเกิดจากความไม่พอใจในการสืบทอดอำนาจของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร และเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นำมาสู่การชุมนุมประท้วงโดยเริ่มลงมือประท้วงในวันรุ่งขึ้นด้วยการที่ เรืออากาศตรี จลาต วรจักร อดอาหารสมทบด้วย พล.ต. จำลอง ศรีเมือง และการประท้วงขยายตัวตลอดเดือน เมษายน พ.ศ. 2535 ไปถึงกลางเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2535 รัฐบาลได้ใช้กำลังปราบปราม ข่าประชาชนอย่างป่าเถื่อนรุนแรง

⁴² คณะกรรมการพัฒนากฎหมายสำนักงานกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2530, ใน <http://www.lawreform.go.th/>, (last visited 19 June 2012)

⁴³ คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานกฤษฎีกา, เรื่องเดิม.

ในระหว่างวันที่ 17-21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 จนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ พล.อ. สุจินดา คราประยูร และพล.ต. จำลอง ศรีเมือง เข้าเฝ้า เมื่อค่ำวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 แล้ว พล.อ. สุจินดา คราประยูร ยอมลาออกเมื่อ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ก่อน พล.อ.สุจินดา คราประยูร จะลาออกจากตำแหน่งได้มีการออกกฎหมาย⁴⁴ เพื่อช่วยในการจัดการความขัดแย้ง ในรูปแบบของ พระราชกำหนด โดยใช้ชื่อว่าพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พุทธศักราช 2535 ถึง วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 พ.ศ. 2535⁴⁵ ซึ่งออกโดยรัฐบาลโดยนิรโทษกรรมบรรดาการกระทำความผิดทั้งหลายที่บุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึง 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 และได้กระทำในระหว่างวันดังกล่าวให้ไม่มีความผิด เพราะเห็นว่าเหตุการณ์การกระทำความผิด ต่อ ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน รวมตลอดทั้งมีการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดขึ้นจากความปรารถนาที่จะให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญอันเป็นสิทธิที่ประชาชนพึงกระทำได้และอยากให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ จึงออกพระราชกำหนดนี้ออกมา หลังจากการลาออกของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร รัฐสภาได้เร่งแก้ไขรัฐธรรมนูญประธานรัฐสภาได้ถวายคำแนะนำโปรดเกล้าฯ ให้นาย อานันท์ ปันยารชุน กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรี⁴⁶ เหตุการณ์ความขัดแย้งในทางการเมืองก็ดีขึ้นตามลำดับ

มีการเยียวยาเป็นลักษณะการเยียวยาทางจิตใจและป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งกลับมาเกิดขึ้นอีก โดยประกาศให้วันที่ 17 พ.ค.ของทุกปีเป็นวันพฤษภาประชาธรรม โดยไม่ต้องเป็นวันหยุด มีการจัดสร้างอนุสรณ์สถานวีรชนประชาธิปไตย อนุสรณ์สถาน 2535และให้กองทัพ รมว.กลาโหม ต้องมีหนังสือแสดงความเสียใจถึงญาติด้วย มีการตั้งคณะกรรมการญาติวีรชนพฤษภา 35 เพื่อช่วยเหลือญาติวีรชนพฤษภา 35

2.2.8 เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พุทธศักราช 2544 ถึง พุทธศักราช 2556

จุดเริ่มต้นของเหตุการณ์เริ่มจาก พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ก้าวสู่สนามและบริหารประเทศโดยใช้นโยบายประชานิยมจนประสบความสำเร็จเป็นรัฐบาลชุดแรกที่ได้รับคะแนนนิยมมากสุดในประวัติศาสตร์การเมืองจน สามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้และได้รับการไว้วางใจจากประชาชนถึงสองสมัยในขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

⁴⁴ รุ่งมณี เมฆโสภณ, เบื้องลึก เบื้องหลัง พฤษภา 35 ประชาธิปไตยเป็นเลือด เหมือนมาไกลแต่ไปไม่ถึงไหน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พระอาทิตย์, 2553), หน้า 343.

⁴⁵ คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานกฤษฎีกา, พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึง วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 พ.ศ. 2535, ใน <http://www.lawreform.go.th/>, (last visited 19 June 2012).

⁴⁶ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, เรื่องเดิม, หน้า 675.

อย่างไรก็ตาม พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ถูกภาคประชาชนและสื่อมวลชนทั้งในและต่างประเทศวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันต่างๆ โดยเฉพาะกรณีการจัดซื้อเครื่องตรวจจับวัตถุระเบิดซีทีเอ็กซ์ 9000 รวมทั้งโครงการก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ และเกิดการต่อต้านจากประชาชนจากเหตุ ปมปัญหา ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้อำนาจ เผด็จการรัฐสภา หรือ กระแสข่าวด้านลบในการบริหารราชการแผ่นดินและนโยบายของรัฐบาล อาทิ คดีชุกหุ้ม การแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม การทุจริตหรือคอร์รัปชันเชิงนโยบาย ผลประโยชน์ทับซ้อน แทรกแซงเสรีภาพของสื่อมวลชน

การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีอย่างกว้างขวางโดยหนึ่งในสื่อมวลชนที่ออกมามีวิพากษ์วิจารณ์ พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร คือ รายการเมืองไทยรายสัปดาห์ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ซึ่งเป็นรายการวิเคราะห์ข่าว มีพิธีกร คือ นายสนธิ ลิ้มทองกุลและนางสาวสโรชา พรอุดมศักดิ์ ต่อมารายการเมืองไทยรายสัปดาห์ถูกระงับการออกอากาศ นายสนธิ ลิ้มทองกุล จึงได้จัดรายการเมืองไทยรายสัปดาห์สัญจรขึ้นในพื้นที่สาธารณะและถ่ายทอดรายการออกสื่อในเครือข่ายผู้จัดการทั้งวิทยุ โทรทัศน์และเว็บไซต์ โดยได้รับการตอบรับจากประชาชนกลุ่มที่ไม่พอใจ รัฐบาล พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร จำนวนมาก ทำให้เกิด พรม. ขึ้นในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ร่วมกับเครือข่ายภาคประชาชนต่างๆ โดยมีแกนนำ พรม. ประกอบด้วยนายสนธิ ลิ้มทองกุล พล.ต.จำลอง ศรีเมือง นายพิภพ ธงไชย นายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ และนายสมศักดิ์ โกศัยสุข มีข้อเรียกร้องให้ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จากปมปัญหาพฤติกรรมการชุกหุ้มรอบ 2 ในการขายหุ้นบริษัทชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) กว่า 73,000 ล้านบาท⁴⁷ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และข้อกล่าวหาการคอร์รัปชันเชิงนโยบายและผลประโยชน์ทับซ้อน นำมาซึ่งการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะตามเมืองใหญ่ๆ โดยพรม. ใช้สัญลักษณ์เสื้อเหลืองในการชุมนุมและรณรงค์

ต่อมา พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ประกาศยุบสภาเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขณะที่ พรม. จัดชุมนุมใหญ่ที่สนามหลวงใน วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ยืนยันให้ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ลาออกจากตำแหน่ง

การเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 พรรคฝ่ายค้านประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน ไม่ส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้ง⁴⁸ พรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงกว่า 16 ล้านเสียง คิดเป็นคะแนนกว่าร้อยละ 50 ของผู้มาลงคะแนนเสียงทั้งหมด ขณะเดียวกันมีการรณรงค์ No Vote เพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยกับการจัดการเลือกตั้งในครั้งนี้ โดยมี

⁴⁷ โสภณ เพชรสว่างและทณงศักดิ์ ม่วงมณี, ล้มรัฐบาล เลิกรัฐธรรมนูญ สืบทอดอำนาจเผด็จการทางการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์ทองกลม จำกัด, 2552), หน้า 431.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 435.

คะแนนเสียง No Vote ถึงกว่า 9 ล้านเสียง ทำที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะ ด้วยเหตุผลว่าการดำเนินการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ⁴⁹

ในเวลาต่อมา ได้เกิดเหตุการณ์ที่ฝ่าย พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร กล่าวหาว่ามีผู้พยายาม ลอบสังหาร พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร โดยการใช้รถยนต์บรรทุกกระเบิดหรือคาร์บอมบ์ ในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2549 ท่ามกลางความวุ่นวายทางการเมือง

สุดท้าย ในขณะที่ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร รักษาการนายกรัฐมนตรี เดินทางไปร่วม ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ที่ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ได้เกิดการรัฐประหารขึ้น เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยผู้นำเหล่าทัพที่เรียกตนเองว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ (คปค.) และ ก็ประกาศยุติการชุมนุม

คปค. ซึ่งมีพลเอก สนธิ บุญรัตนกลิน เป็นหัวหน้าได้ให้เหตุผลในการรัฐประหาร⁵⁰ ว่า เกิดขึ้นจากสาเหตุดังนี้

1. ปัญหาความขัดแย้งแบ่งฝ่ายสลายความรู้รักสามัคคีของชนในชาติ
2. การบริหารราชการแผ่นดินส่อไปในทางทุจริต ประพฤติมิชอบอย่างกว้างขวาง
3. หน่วยงานองค์กรอิสระถูกรวบงำทางการเมืองไม่สามารถสนองเจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญ
4. หมิ่นเหม่ต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระมหากษัตริย์

“คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข หรือ (คปค.) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ชื่อย่อ คมช.

ภายหลังการรัฐประหารได้มีการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และปกครองประเทศโดยปราศจากรัฐธรรมนูญ 12 วัน ก่อนที่จะได้มีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2549 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2549⁵¹ ในระหว่างที่ไม่มีรัฐธรรมนูญนั้น คปค. ได้ออกประกาศ คปค. และคำสั่งหัวหน้า คปค. ซึ่งมีฐานะเป็นกฎหมายหลายฉบับ แต่ที่สำคัญและเป็น หนึ่งปมปัญหาความขัดแย้ง คือ ประกาศ คปค. ฉบับที่ 30⁵² ได้ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ หรือ คตส. ขึ้น จำนวน 12 คน ซึ่งมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าตั้งคนที่มี ความคิดเป็นปฏิปักษ์ต่อ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตรเพื่อสอบสวนเอาผิดอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ

⁴⁹ ศาลรัฐธรรมนูญ, คำวินิจฉัยที่ 9/2549, ใน www.constitutionalcourt.or.th, (last visited 19 June 2012).

⁵⁰ สถาบันพระปกเกล้า, เรื่องเดิม, หน้า 93-94.

⁵¹ บานตุลาการไทย, รัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2549, ใน www.thaioctober.com, (last visited 19 June 2012).

⁵² สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักงานวิชาการ, ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์, ประกาศ คปค. ฉบับที่ 30, ใน www.library2.parliament.go.th, (last visited 19 June 2012).

โดยเฉพาะและในฉบับที่ 27⁵³ กำหนดให้พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ยังคงบังคับใช้ต่อไปและกรณีที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดให้เพิ่มโทษ โดยต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคเป็นเวลา 5 ปีนับแต่วันที่ มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองซึ่งการเพิ่มโทษยุบพรรคนี้เป็นผลให้ยุบพรรคการเมืองสำคัญๆหลายพรรค มีการตั้งคณะกรรมการรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ จำนวน 9 คน ตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งใหม่ จำนวน 5 คน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จำนวน 9 คน ซึ่งสิ่งที่ คปค. ได้แต่งตั้งและกระทำล้วนเป็นปมของความขัดแย้งทำให้เกิดความรุนแรงในเวลาต่อมาทั้งสิ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ไม่ยอมรับการปฏิวัติรัฐประหารเป็นทุนเดิม

ต่อมาในวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2549 คมช. ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวและจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราว โดยมี พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ องคมนตรีเป็นนายกรัฐมนตรี ตลอดจนการบริหารประเทศสภาพการเมืองไทยมีทั้งความวุ่นวาย ความรุนแรง ความขัดแย้งตลอด อาทิเช่น การชุมนุมของกลุ่มเครือข่าย 19 กันยา ด้านรัฐประหาร การชุมนุมของกลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ การชุมนุมของกลุ่ม นปช. โดยเฉพาะการปิดล้อมบริเวณบ้านสี่เสาเทเวศน์เรียกร้องให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ลาออกจากตำแหน่งองคมนตรีเพราะเชื่อว่าพลเอกเปรมอยู่เบื้องหลังการรัฐประหารครั้งนี้โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าสลายการชุมนุมและเกิดการปะทะกับกลุ่มผู้ชุมนุมและวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2549 เกิดเหตุวินาศกรรมในกรุงเทพ 7 จุด ทำให้มีผู้เสียชีวิต 3 ราย บาดเจ็บ 28 ราย แต่ พล.อ. สุรยุทธ์ ก็ได้บริหารประเทศจนมีการสรรหาสมาชิกสภาแห่งชาติ จาก 2,000 คน คัดเลือกเหลือ 200 คน และให้ประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติคัดเลือกให้เหลือ 100 คน เพื่อเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เมื่อกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จสิ้นก็เข้าสู่กระบวนการทำประชามติ ในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งมีประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งคิดเป็นร้อยละ 57.81 เห็นชอบ 14,727,306 ไม่เห็นชอบ 10,747,441 เสียง⁵⁴ ทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ที่มาจากการรัฐประหารและการขอร้องให้รับรองไปก่อนแล้วค่อยกลับมาแก้ไขทีหลัง

หลังจากที่ได้รัฐธรรมนูญแล้ว ได้มีการจัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 พรรคไทยรักไทยเดิมที่ถูกคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรค⁵⁵ ได้จัดตั้งพรรคพลังประชาชนซึ่งขณะการเลือกตั้งได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 232 คน จัดตั้งรัฐบาลโดยให้นายสมัคร สุนทรเวช ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีพรรคประชาธิปัตย์ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 164 คน เป็นฝ่ายค้าน

⁵³ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักงานวิชาการ, ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์, ประกาศ คปค. ฉบับที่ 29, ใน www.library2.parliament.go.th, (last visited 19 June 2012).

⁵⁴ คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดภูเก็ต, ผลการลงประชามติในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2550, ใน <http://konthaiuk.wordpress.com/>, (last visited 19 June 2012).

⁵⁵ ศาลรัฐธรรมนูญ, คำวินิจฉัยที่ 3-5/2550, ใน www.constitutionalcourt.or.th, (last visited 19 June 2012).

นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคพลังประชาชนได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังการเลือกตั้งในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ.2550⁵⁶ พรรคพลังประชาชนชนะการเลือกตั้งนายสมัคร สุนทรเวช บริหารประเทศถูกภาคประชาชนและสื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นรัฐบาลหุ่นเชิดของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร

ความวุ่นวายในบ้านเมืองก็มีมาตลอดที่บริหารประเทศซึ่งเกิดจากกลุ่มพรม. ได้เริ่มชุมนุมในวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2551 โดยการจัดสัมมนาที่หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ และได้ประกาศชุมนุมใหญ่เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ.2551 โดยเป็นการรวมตัวจากหลายองค์กรทั่วประเทศ ซึ่งมีจุดประสงค์ในการขับไล่ นายสมัคร สุนทรเวช ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐบาลถูกมองว่ามีผลประโยชน์ทับซ้อนกับ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร

กลุ่มพรม. ได้เข้ายึดทำเนียบรัฐบาลในวันที่ 26 สิงหาคม ถึงแม้ว่าภายหลังศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินให้นายสมัคร สุนทรเวช พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในข้อหากระทำการที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 เรื่องคุณสมบัติของนายกรัฐมนตรีในการเป็นพิธีกรรายการ ชิมไปบ่นไป และยกโขยง หกโมงเช้า⁵⁷ แต่กลุ่มพรม.ก็ยังคงเคลื่อนไหวต่อเนื่อง มาถึงรัฐบาล นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์

นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ รักษาการหัวหน้าพรรคพลังประชาชนเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2551 แทนนายสมัคร สุนทรเวช โดยนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ซึ่งมีฐานะเป็นน้องเขยของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ บริหารประเทศด้วยข้อกล่าวหาว่าเป็นรัฐบาลหุ่นเชิดของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณและมีการชุมนุมขับไล่ของกลุ่มพันธมิตรที่ชุมนุมต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยนายสมัคร สุนทรเวช อยู่แล้วแต่ความวุ่นวายในบ้านเมืองมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เริ่มตั้งแต่มีการขัดขวางการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีผู้เสียชีวิต 2 คน บาดเจ็บ 443 คน⁵⁸ เหตุการณ์การชุมนุมปิดสนามบินสุวรรณภูมิและสนามบินดอนเมืองซึ่งทำให้ประเทศไทยเสียหายในด้านรายได้และภาพลักษณ์ของประเทศเป็นจำนวนเงินมหาศาล

จากความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันในการทางการเมือง ทำให้เกิดการจัดการชุมนุมเพื่อต่อต้านพรม. ที่สนามหลวงในวันที่ 1-2 กันยายน พ.ศ. 2551 ของกลุ่ม นปช. ได้เดินขบวนออกมาจากสนามหลวงเพื่อต่อต้าน พรม. เกิดการปะทะกันบริเวณถนนราชดำเนินนอก มีผู้ชุมนุม นปช. เสียชีวิต 1 คน และมีผู้ได้รับบาดเจ็บประมาณ 42 คน⁵⁹ และในระหว่างที่พรม.ชุมนุมอยู่นั้นได้เกิดเหตุคนร้ายยิงระเบิดเอ็ม 79 เข้าใส่บริเวณที่ชุมนุมและพื้นที่ใกล้เคียงของการชุมนุมทำให้ผู้ชุมนุมพรม.เสียชีวิตจำนวน

⁵⁶ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดภูเก็ต,ผลการเลือกตั้งวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550, ใน www2.ect.go.th/, (last visited 19 June 2012).

⁵⁷ ศาลรัฐธรรมนูญ, คำวินิจฉัยที่ 12-13/2553, ใน www.constitutionalcourt.or.th. (last visited 19 June 2012).

⁵⁸ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ, เรื่องเดิม, หน้า 62.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62.

4 คน⁶⁰ จากเหตุการณ์คนร้ายยิงระเบิดเอ็ม 79 เข้าใส่กลุ่มผู้ชุมนุมที่ทำเนียบรัฐบาลและสนามบินดอนเมือง ความเสียหายรวมถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นล้วนเกิดจากความคิดทางการเมืองที่ไม่ตรงกันทั้งสิ้น

ในส่วนของกระบวนการยุติธรรมได้มีการพิพากษาในคดีสำคัญ 2 คดี คือ

1. ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พิพากษาให้ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี มีความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ในคดีซื้อขายที่ดินย่านรัชดาภิเษกให้ลงโทษจำคุก 2 ปี⁶¹

2. ศาลรัฐธรรมนูญพิพากษาคดีการทุจริตการเลือกตั้ง ให้ยุบพรรคการเมือง 3 พรรค คือ พรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคภูมิใจไทย ทำให้กรรมการบริหารพรรคต้องถูกตัดสิทธิทางการเมือง 5 ปี และส่งผลให้นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี⁶²

นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พันธมิตรจึงประกาศยุติการชุมนุมในวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2551 แต่ความขัดแย้งทางการเมืองยังไม่หมดไปโดยเฉพาะข้อสงสัยของ กลุ่ม นปช. ที่ไม่พอใจคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญที่มีความคิดว่าตัวเองไม่ได้รับความเป็นธรรมเพราะโทษยุบพรรคและตัดสิทธิทางการเมืองล้วนเป็นผลมาจากการแก้กฎหมายของคณะรัฐประหารซึ่งการรัฐประหารไม่ใช่วิถีทางในระบอบประชาธิปไตยทำให้ กลุ่ม นปช. ไม่ยอมรับคำตัดสิน

อนึ่งต่อมาสมาชิกพรรคพลังประชาชนเกือบทั้งหมดได้ย้ายสังกัดเข้าพรรคเพื่อไทยและอีกส่วนหนึ่งย้ายเข้าสังกัดพรรคภูมิใจไทยเกิดการเปลี่ยนขั้วทางการเมืองส่งผลให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 27 ของประเทศไทย

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีความขัดแย้งทางการเมืองที่ทำให้เกิดการชุมนุมต่อต้านที่เกิดขึ้นทุกรัฐบาลตั้งแต่สมัยอดีต นายทักษิณ เป็นนายกรัฐมนตรีถึงรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเกิดจากความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ตรงกันส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่นำมาสู่ความรุนแรงในสังคมที่เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลอภิสิทธิ์มีการชุมนุมของกลุ่ม นปช. โดยมีลำดับเหตุการณ์ ดังนี้

ปี พ.ศ. 2552 มีความรุนแรงเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน โดยมีการประกาศชุมนุมของกลุ่ม นปช. ปิดกั้นถนนสำคัญๆ หลายสายและขยายพื้นที่การชุมนุมออกไปยังอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเพื่อต้องการกดดันให้รัฐบาลลาออก มีการบุกเข้าไปสถานที่จัดการประชุมอาเซียนของกลุ่ม ซึ่งทำให้เกิดการปะทะกันระหว่าง นปช. กับกลุ่มคนเสื้อน้ำเงิน รวมทั้งเกิดเหตุจลาจลกลางเมืองในวันที่ 13 เมษายน

⁶⁰ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ, เรืองเดียวกัน.

⁶¹ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง, คดีแดงที่ อม 1/2550, ใน <http://www.supremecourt.or.th>, (last visited 19 June 2012).

⁶² ศาลรัฐธรรมนูญ, คำวินิจฉัยที่ 21/2551, ใน www.constitutionalcourt.or.th, (last visited 19 June 2012).

หลังเจ้าหน้าที่เข้าควบคุมพื้นที่การชุมนุมของกลุ่มนปช. ที่ชุมนุมขับไล่รัฐบาล โดยใช้แก๊สน้ำตา กระสุนจริงและกระสุนซ้อมเข้าสลายการชุมนุมผู้ชุมนุมยี่สิบคนและเผ่ายางยิงรถโดยสารเผ่ารถโดยสารเพื่อขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่มีผู้เสียชีวิต 2 คน⁶³ แกนนำกลุ่มนปช. นำโดยนายวีระ มุสิกพงศ์ นายแพทย์เหวง โตจิราการ นายณัฐวุฒิ ใสเกื้อและนายสุภรณ์ อัตถาวงศ์ ได้ประกาศยุติการชุมนุมและเข้ามาพบกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ปี พ.ศ. 2553 มีความรุนแรงเริ่มตั้งแต่ เดือน มกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ มีการลอบยิงนายสนธิ ลิ้มทองกุล แกนนำ พรม. ได้รับบาดเจ็บสาหัสบริเวณสี่แยกบางขุนพรหม มีการจัดชุมนุมถวายฎีกาดับทุกข์ทั้งแผ่นดินโดย นปช. ซึ่งมีผู้ลงนามจำนวน 3,532,906 รายชื่อ และได้ ยื่นแก้สำนึกพระราชวังที่พระบรมมหาราชวัง มีเหตุการณ์ทุบรถ เทเลือด และขว้างถุงอุจจาระใส่บ้านพักของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นำมาสู่การยกระดับมาตรการรักษาความปลอดภัยแก่นายกรัฐมนตรี

ต่อมา นปช. ได้ชุมนุมที่หน้าสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) โดยณรงค์ ให้หยุดสองมาตรฐาน ด้านองค์กรเดือน เพื่อประจานการทำงานสองมาตรฐานของป.ป.ช. และ นปช. ได้ชุมนุมที่หน้าสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เรียกร้องให้คณะกรรมการลาออก เนื่องจากมาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหารและจากกรณีการตรวจสอบเรื่องเงินบริจาค 258 ล้านบาทของพรรคประชาธิปัตย์และแกนนำกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ นปช. ได้นัดชุมนุมวันที่ 12 มีนาคมภายใต้ชื่อ 12 มีนาคมพลทั้งแผ่นดิน เพื่อร่วมชุมนุมใหญ่ตั้งแต่วันที่ 14 มีนาคมที่ถนนราชดำเนิน โดยมีเป้าหมายให้รัฐบาลยุบสภา

การชุมนุมที่ยืดเยื้อหลังแกนนำ กลุ่มนปช. ได้ร่วมกันชุมนุมตั้งแต่วันที่ 14 มีนาคมได้รวมตัวกันตามจุดต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร ใน 5 จุดหลักได้แก่บริเวณอนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช บริเวณสวนป่าวิภาวดีรังสิตใกล้สนามกีฬาไทย-ญี่ปุ่น บริเวณสี่แยกบางนาและบริเวณพระบรมรูปรัชกาลที่ 6 สวนลุมพินี เริ่มชุมนุมเรียกร้องให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรียุบสภาโดยมีความรุนแรงตลอดระยะเวลาระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคมไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงที่ สถานีดาวเทียมไทยคม ความรุนแรงบริเวณสะพานมัจฉารังสรรค์ ความรุนแรงในเหตุการณ์บนสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า ความรุนแรงในเหตุการณ์สี่แยกคอกวัว หน้าโรงเรียนสตรีวิทยาและในสวนสัตว์ดุสิตความรุนแรงที่เกิดขึ้นในวันที่ 10 เมษายนทำให้มีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 26 คน เป็นพลเรือน 21 คนเป็นทหาร 5 คน⁶⁴

เหตุการณ์รุนแรงที่สุดเกิดขึ้นในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 หลังรัฐบาลประกาศกระชับพื้นที่แกนนำกลุ่มนปช. ประกาศยุติการชุมนุมขณะที่แกนนำมีผู้ชุมนุมบางส่วนได้ขว้างระเบิดขวดระเบิดเพลิงจุดไฟเผายางรถยนต์บริเวณหน้าศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ ห้างสรรพสินค้าเซ็นและใน

⁶³ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ, เรื่องเดิม, หน้า

64.

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77.

ต่างจังหวัด เกิดเหตุการณ์จลาจลและเพลิงไหม้อาคารสถานที่ราชการในหลายจังหวัด เช่นจังหวัด เชียงใหม่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เหตุการณ์ความรุนแรงระหว่างเดือนเมษายน-พฤษภาคม พ.ศ.2553 มีผู้เสียชีวิตรวมจำนวน 92 คนและบาดเจ็บกว่า 1,500 คน⁶⁵ และการบุกเผาอาคารและห้างสรรพสินค้าในเขตกรุงเทพมหานครมูลค่าความเสียหายคาดว่าจะอยู่ที่ 138,000 ล้านบาท⁶⁶

มีหลายหน่วยงานที่พยายามสร้างความปรองดองและให้จัดการปัญหาด้วยสันติวิธี เริ่มจากเครือข่ายสันติวิธี ประกอบด้วยศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธีมหาวิทยาลัยมหิดลเครือข่ายพุทธิกากลุ่มเยาวชนศึกษาสันติวิธี กลุ่มประชาชนผู้ไม่เอาสงครามกลางเมืองและเครือข่ายหยุดทำร้ายประเทศไทยหยุดใช้ความรุนแรงร่วมกันเปิดห้องสันติภาพ เพื่อดำเนินการประมวลและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้าน สันติวิธี วิเคราะห์ และเสนอแนะมาตรการสันติวิธีเพื่อป้องกันระงับและบรรเทาความรุนแรง ตลอดจนคลี่คลายความขัดแย้งและพร้อมเป็นเครือข่ายติดต่อผู้สนับสนุนและเกี่ยวข้องกับสันติวิธีและเรียกร้องรัฐบาลและแกนนำผู้ชุมนุมให้มีการระดมความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการพูดคุยอันอาจนำไปสู่การเจรจาและขอให้กรุงเทพมหานครฯ (กทม.) นำภาพจากกล้องวงจรปิดใน กทม. ขึ้นเว็บไซต์ออนไลน์ตลอด 24 ชั่วโมง

ในระยะเวลาต่อมา พล.อ.เลิศรัตน์ รัตนวานิช สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกวุฒิสภาบางส่วนเข้าพบแกนนำ นปช. เสนอพร้อมเป็นคนกลางในการเจรจาในเวทีประชุมวุฒิสภารวมทั้งการเปิดอภิปรายรัฐบาลเป็นการทั่วไปโดยไม่ลงมติ ต่อมากลุ่มสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 60 คนได้ร่วมลงชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปรัฐบาลโดยไม่ลงมติและรัฐบาลโดยนายสาทิตย์ วงศ์หนองเตยชี้แจงในนามของรัฐบาลและทางศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ถึงประเด็นที่มีกลุ่มสมาชิกวุฒิสภา นำโดยประธานสมาชิกวุฒิสภา เสนอตัว เป็นคนกลางในการเจรจาระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายของผู้ชุมนุมนั้นว่าแนวทางของการเจรจานั้น เป็นแนวทางที่รัฐบาลได้ดำเนินการมาโดยตลอด รวมถึงการเสนอแผนปรองดองก่อนหน้านี้ แต่ก็ถูกปฏิเสธโดยฝ่ายของกลุ่มผู้ชุมนุม โดยเฉพาะก็มีการปรากฏข้อมูลชัดเจนว่าเป็นการแทรกแซงในการตัดสินใจโดยผู้บังคับซึ่งอยู่ต่างประเทศ อย่างไรก็ตามเมื่อทาง สมาชิกวุฒิสภาได้มีการเสนอตัวเป็นคนกลางในการเจรจานั้น ทางฝ่ายรัฐบาลก็ให้ความสำคัญ โดยทางนายกรัฐมนตรีได้โทรศัพท์ไปยังท่านประธานวุฒิสภา เพื่อชี้แจงถึงแนวทางจุดยืนของรัฐบาลเป็นอย่างไร แต่เนื่องจากสถานการณ์ขณะนี้ บานปลายออกไป เป็นการสร้างความรุนแรง โดยมีกลุ่มของมวชน ซึ่งใช้ความรุนแรง และกลุ่มของผู้ก่อการร้าย ซึ่งใช้อาวุธสงคราม ร้ายแรง โจมตีรัฐบาล ผู้ที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ และ

⁶⁵ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 73.

⁶⁶ สำนักงานอตราเบียบประกันวินาศภัย, ความเสียหายทางเศรษฐกิจไทย ปี 2553, ใน www.iprbthai.org, (last visited 19 June 2012).

ประชาชนผู้บริสุทธิ์ จนทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ในวงกว้าง ดังนั้นทางรัฐบาลจึงได้ชี้แจงจุดยืนไปว่า สถานการณ์นี้ จะยุติลงได้ และมีการเจรจา ต่อเมื่อมีการยุติการชุมนุมแล้ว

การเคลื่อนไหวด้านสันติวิธีของเครือข่ายसानเสวนาเพื่อสันติธรรมซึ่งประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ ของสังคม อาทิ ผู้แทนจากสถาบันพระปกเกล้า สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์และองค์กรเครือข่ายได้รณรงค์ให้ลดความขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองโดยหันหน้ามาพูดคุยกันและ ผศ.ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ทำจดหมายเปิดผนึกถึงนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และ นายจุฑา พรหมพันธุ์ ในวาระครบรอบ 18 ปีเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 โดยมีเนื้อหาใจความสำคัญที่ว่า ให้ใช้ประสบการณ์เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 เป็นประสบการณ์เพื่อให้ยุติการใช้ความรุนแรงเพราะนำมาถึงความสูญเสียเลือดเนื้อชีวิตซึ่งเป็นการสูญเสียที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535

มีความพยายามสร้างความสงบให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองโดยการเจรจา โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเจรจากับ นปช. 2 ครั้ง ในวันที่ 28 – 29 มีนาคม พ.ศ. 2553 ณ ห้องประชุมสภาพัฒนาการเมืองสถาบันพระปกเกล้า โดยมีสถาบันพระปกเกล้าเป็นคนกลาง

นอกจากนี้ ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเข้าหารือกับกลุ่มแกนนำ กลุ่ม นปช. อาทิ นายฉัตรวุฒิ ไส้เกื้อ นายแพทย์เหวง โตจิราการ นายสุรณ อัคราทร ที่ด้านหลังเวที รวมทั้งนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีเสนอกระบวนการสร้างความปรองดอง 5 มาตรการ ได้แก่

1. ทุกฝ่ายต้องร่วมกัน تهدถอนสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ตั้งสถาบันลงมาเกี่ยวข้องกับ ความขัดแย้งทางการเมืองและดูแลมิให้มีการจลาจลสถาบัน
2. ปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันและความไม่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
3. การดูแลสื่อให้ทำหน้าที่อย่างมีเสรีภาพแต่ต้องเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ข้อมูลข่าวสาร ต้องไม่เป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและแตกแยก
4. ต้องมีการตั้งคณะกรรมการอิสระขึ้นมาตรวจสอบข้อเท็จจริงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อาทิ เหตุการณ์ 10 เมษายน พ.ศ. 2553

5. ร่วมกันวางกติกาทางการเมืองให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญการเพิกถอนหรือตัดสิทธิในทางการเมือง รวมถึงการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองทั้งนี้รัฐบาลพร้อมให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553

นปช. แถลงมติที่ประชุมถึงแผนปรองดองของนายกรัฐมนตรีว่า

1. นปช. ขอประกาศตอบรับการกำหนดวันเลือกตั้ง 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ตามที่นายกรัฐมนตรีเสนอและเมื่อประกาศตอบรับการเลือกตั้งและตอบรับกำหนดวันยุบสภาในช่วง วันที่ 15 - 30 กันยายน โดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อแสดงความจริงใจของ นปช. โดยไม่ต้องมีผู้บาดเจ็บหรือล้มตาย

2. ยืนยันไม่ประสงค์นิรโทษกรรมและยินดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแต่รัฐบาลก็ต้องปฏิบัติตามกระบวนการยุติธรรมในมาตรฐานเดียวกัน โดยนายกรัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเช่นเดียวกัน

3. วันประกาศยุติการชุมนุมเพื่อเข้ากระบวนการปรองดองจะเป็นวันเดียวกับที่นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรีเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแต่หากไม่ไปก็จะไม่ยอมยุติการชุมนุม นายสุเทพมอบตัววันไหนกลับบ้านวันนั้นนายสุเทพปฏิเสธวันไหนก็ปฏิเสธวันนั้น

4. ให้รัฐบาลยุติการปิดไฟเฟลิกแซนแนลหากมีการตั้งคณะกรรมการก็ยินดีเข้าสู่กระบวนการพร้อมกับสถานีเอเอสทีวี

5. เมื่อยุติการชุมนุมรัฐบาลต้องรับผิดชอบหากจะคง พระราชกำหนดฉุกเฉินไว้ประชาชนจะกดดันรัฐบาลมากขึ้น

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้จัดตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานอิสระ จำนวน 5 คณะเพื่อทำงานด้านการสร้างความปรองดองและปฏิรูปประเทศประกอบด้วยคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) มี ศ.ดร.คณิต ณ นคร เป็นประธาน คณะกรรมการปฏิรูปประเทศมีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน คณะกรรมการสมัชชาปฏิรูปประเทศ มี ศ.นพ.ประเวศ วะสี เป็นประธานคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการแก้ไขรัฐธรรมนูญมี ศ.ดร.สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ เป็นประธานและคณะทำงานปฏิรูปสื่อ มี รศ.ดร.ยุบล เบญจรงค์กิจ เป็นประธาน

ภายหลังการแก้ไขรัฐธรรมนูญในประเด็นการทำหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา (มาตรา 190) และระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 93-98) ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งแล้ว นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีได้ออกพระราชกฤษฎีกายุบสภาและกำหนดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554

หลังพรรคเพื่อไทยชนะการเลือกตั้งในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ผู้เป็นน้องสาวของอดีตนายกทักษิณ ชินวัตร ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยถูกภาคประชาชน นักวิชาการ ฝ่ายค้าน และสื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นหุ่นเชิดของอดีตนายกทักษิณ ชินวัตร

หลังจากรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พบปัญหาอุปสรรคในการทำงานเริ่มจากปัญหาน้ำท่วมใหญ่ในกรุงเทพและนิคมอุตสาหกรรมสำคัญๆ และถูกชุมนุมต่อต้านโดยกลุ่มองค์กรพิทักษ์สยาม (อสพ.) นำโดย พล.อ.บุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ หรือ เสธ.อ้าย ที่สนามม้านางเลิ้ง มีผู้ชุมนุมกว่า 10,000 คน โดย พล.อ.บุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ ได้ให้เหตุผลในการชุมนุมว่ามีความบกพร่องในการดำเนินนโยบายของรัฐบาล 3 หัวข้อ คือ

1. การเป็นรัฐบาลหุ่นเชิดให้อดีตนายกรัฐมนตรีนายทักษิณ ชินวัตร
2. การบริหารงานที่ล้มเหลวปล่อยให้มีการทุจริตคอร์รัปชัน
3. การปล่อยให้มีการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

พล.อ บุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ ได้นำผู้ชุมนุมกันอีกครั้งในวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ที่ลานพระรูปทรงม้าซึ่งวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ได้มีการชุมนุมตามที่นัดหมายแต่เป็นการชุมนุมเพียงแค่วันเดียวเพราะมีคนเข้าร่วมชุมนุมไม่ถึงตามเป้าที่วางไว้ประกอบกับ พล.อ บุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ เป็นห่วงความปลอดภัยของประชาชนซึ่งเหตุการณ์การชุมนุมของ พล.อ บุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ในครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมชุมนุมได้รับบาดเจ็บจากสถานการณ์การชุมนุม จำนวนทั้งหมด 15 รายในจำนวนนี้เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ 1 ราย⁶⁷

นับแต่ปี พ.ศ. 2553 ถึงปัจจุบันมีหลายหน่วยงานพยายามสร้างความปรองดองในหลายรูปแบบซึ่งเป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลได้ประกาศไว้ ไม่ว่าจะเป็นการชดเชยเยียวยาผู้เสียหาย⁶⁸ การค้นหาความจริงแถลงความจริงของคอป. หรือสถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ (ISIS) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย หนึ่งในภาคีเครือข่ายของมูลนิธิฟรีดริช เนมันน์ ที่ร่วมมือกับสถาบันต่างประเทศ เทวะวงศ์วโรปการ ได้จัดงานปาฐกถาพิเศษ เรื่อง "ผนึกกำลังสู่อนาคต : เรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์" หรือ Uniting for the future : Learning from each other's experiences ขึ้นที่โรงแรม พลาซ่า แอทธินี ในวันที่ 2 กันยายน พ.ศ.2556 โดยมีอดีตผู้นำสหราชอาณาจักร และผู้ทรงคุณวุฒิหลายรายเข้าร่วมงาน พร้อมเสนอแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ โดยมี นายโทนี แบลร์ อดีต นายกรัฐมนตรีสหราชอาณาจักร มาร์ตี อาห์ดิซารี อดีตประธานาธิบดีฟินแลนด์ และ Priscilla Hayner ผู้เชี่ยวชาญอิสระด้านความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านและที่ปรึกษาอาวุโส จาก Centre for Humanitarian Dialogue (HDC) ขึ้นเวทีปาฐกถา รวมทั้งการที่รัฐบาลน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้มีแนวคิดจะตั้งโต๊ะพูดคุยทุกฝ่ายเพื่อออกแบบปฏิรูปประเทศ โดยมีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นผู้ประสานงานโดยได้เข้าพบ นายอานันท์ ปันยารชุน นพ.ประเวศ วะสี นายสนธิ ลิ้มทองกุล พล.ต.จำลอง ศรีเมือง นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายชวน หลีกภัย เพื่อให้แต่ละคนเข้าร่วมปฏิรูปประเทศ

ต่อมา ได้มีการตั้งคณะกรรมการสถาปนาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย เพื่อต่อต้านระบบการเมืองทุนนิยม (สปท.) โดยให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อสังคมที่เป็นธรรม คณะกรรมการ 16 คน ประกอบไปด้วยโดยนายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ ประธานคณะกรรมการ

สำหรับกระบวนการด้านกฎหมาย มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติปรองดองหลายฉบับเข้าสู่สภาไม่ว่าจะเป็นร่างพระราชบัญญัติปรองดองของ พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าพรรคมาตุภูมิ⁶⁹ โดยร่างพระราชบัญญัติ ฉบับนี้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548

⁶⁷ ข่าวอาชญากรรม, ข่าววันที่ 24 พฤศจิกายน 2554, ใน <http://news.sanook.com>, (last visited 19 June 2012).

⁶⁸ ข่าวการเมือง, ข่าววันที่ 24 พฤศจิกายน 2555, ใน <http://www.mcot.net>, (last visited 19 June 2012).

⁶⁹ พรรคประชาธิปไตย, ร่างพ.ร.บ.ปรองดองของ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน, ใน <http://www.democrat.or.th>, (last visited 19 June 2012).

จนถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ไม่ว่าจะป็นนักการเมืองเจ้าหน้าที่รัฐ หรือมวลชน ไม่มีความผิดจากกระทำที่เกิดขึ้น หรือหากคดีดังกล่าวอยู่ในชั้นศาลแล้วก็ให้ระงับการสอบสวนและให้พ้นคดีไป รวมทั้งผู้ที่ถูกศาลตัดสินว่ามีความผิดไปแล้วก็ให้ถือว่าไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำผิด ส่วนผู้ที่รับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวซึ่งหมายถึงว่าทุกคนจะได้รับการนิรโทษกรรม นอกจากนั้นคดีที่สืบเนื่องมาจากการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 จะถูกยกเลิกพร้อมกับคืนสิทธิทางการเมืองให้กับนักการเมืองที่ถูกศาลพิพากษาคัดสิทธิโดยผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถฟ้องแพ่งเรียกร้องค่าเสียหายได้

ร่างพระราชบัญญัติของ นายสามารถ แก้วมีชัย ⁷⁰ และคณะมีเนื้อหาหลัก ๆ คล้ายกับ ร่างพระราชบัญญัติปรองดองฉบับ พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ที่ให้นิรโทษกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองทุกคน ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 จนถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พุทธศักราช 2554 พร้อมกับคืนสิทธิทางการเมืองให้กับผู้ที่ถูกตัดสินในคดีที่สืบเนื่องมาจากการรัฐประหาร

ร่างพระราชบัญญัติของนายนิคม วรปัญญา ⁷¹ เนื้อหาสำคัญคือให้นิรโทษกรรมผู้ถูกระทำ ผู้กระทำ รวมทั้งคนที่ได้รับผลกระทบหลังเหตุการณ์รัฐประหาร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งที่น่าสนใจก็คือ มาตรา 3 ที่ให้นิรโทษกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำรัฐประหาร รวมทั้งบุคคลหรือองค์กรที่ทำตามคำสั่ง คมช. ซึ่งร่างพระราชบัญญัติฉบับอื่นๆ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับจุดนี้มากนัก อีกจุดหนึ่งของร่างพระราชบัญญัตินี้ที่แตกต่างจากฉบับอื่นๆ ก็คือแม้จะมีการนิรโทษกรรมให้ผู้กระทำแล้วก็ตาม แต่ผู้ที่ได้รับนิรโทษกรรมไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายใดๆ ทั้งสิ้น

ร่างพระราชบัญญัติของนายณัฐวุฒิ ใสเกื้อ ⁷² และคณะ เนื้อหาสำคัญคล้ายกับร่างพระราชบัญญัติของ พลเอกสนธิ และ นายสามารถ คือ ให้นิรโทษกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 จนถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 และให้ปล่อยตัวผู้ที่ถูกคุมขัง โดยถือว่าไม่มีความผิด แต่ส่วนที่แตกต่างก็คือ ร่างพระราชบัญญัตินี้ให้นิรโทษกรรมให้กับผู้กระทำความผิดในฐานะก่อการร้ายและความผิดต่อชีวิตซึ่งน่าจะหมายถึงบรรดาแกนนำรวมทั้งรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จะไม่ได้รับการนิรโทษกรรมขณะเดียวกันร่างพระราชบัญญัตินี้ยังยกเลิกคดีที่เกี่ยวข้องกับการทำรัฐประหารและให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องทางแพ่งได้เหมือนกับ ร่างพระราชบัญญัติฉบับพลเอกสนธิ และนายสามารถ ซึ่งแต่ละฉบับมีเนื้อหาส่วนใหญ่ใกล้เคียงกัน จะมีแตกต่างในบางหัวข้อ

ร่างพระราชบัญญัติของนายวรชัย เหมะชื่อว่าพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมืองการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน ⁷³ กฎหมายฉบับนี้ถือ

⁷⁰ พรรคประชาธิปัตย์, ร่างพระราชบัญญัติของนายสามารถ แก้วมีชัย.
⁷¹ พรรคประชาธิปัตย์, ร่างพระราชบัญญัติของนายนิคม วรปัญญา.
⁷² พรรคประชาธิปัตย์, ร่างพระราชบัญญัติของนายณัฐวุฒิ ใสเกื้อ.
⁷³ ไทยรัฐออนไลน์, เรื่องเดิม.

เป็นการช่วยเหลือประชาชนทุกสื่อกฝ่ายที่ถูกดำเนินคดีอาญาทั้งจากการยึดทำเนียบรัฐบาลยึดสนามบินสุวรรณภูมิของกลุ่ม พันธมิตรฯ หรือ กลุ่ม นปช. ที่ถูกแจ้งข้อหาก่อการร้าย

ร่างรัฐธรรมนูญว่าด้วยนิรโทษกรรมและการจัดความขัดแย้ง⁷⁴ ตามแนวความคิดของคณะนิติราษฎร์ ซึ่งเป็นข้อเสนอของ กลุ่ม 29 มกราปลดปล่อยนักโทษทางการเมือง หรือ กลุ่มปฏิญญาหน้าศาล ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อนิรโทษกรรมให้แก่ประชาชนที่กระทำความผิดอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองภายหลังการยึดอำนาจในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และให้จัดตั้งคณะกรรมการจัดความขัดแย้งแต่ผู้ที่ไม่ได้รับการนิรโทษคือเจ้าหน้าที่รัฐและผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง

ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมทางการเมืองของประชาชน ระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554⁷⁵ ซึ่งเสนอโดยนายอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ คอ.นธ. สำหรับร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ เนื้อหาจะเน้นนิรโทษกรรมเพื่อประโยชน์ของประชาชนผู้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมืองโดยเฉพาะมาตรา 3 ระบุไว้ชัดเจนว่า การกระทำใดๆ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นการฝ่าฝืนที่ห้ามการชุมนุมการกล่าวหาหรือโฆษณาด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อเรียกร็องหรือให้มีการต่อต้านรัฐ การต่อสู้ขัดขืนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐหรือการประท้วงด้วยวิธีใด ๆ อันเป็นการกระทบต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น หรือ การแสดงออกทางการเมืองไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิงการกระทำในวรรคหนึ่งไม่รวมการกระทำใดๆ ของบรรดาผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือสั่งการ ให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในห้วงเวลาดังกล่าวและไม่รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหรือสั่งการให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในห้วงเวลาดังกล่าวและไม่รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตามกฎหมายในการรักษาความสงบหรือยุติเหตุการณ์นั้น เนื้อหาสำคัญโดยสรุป ก็คือจะเน้นการนิรโทษกรรมประชาชนผู้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมืองแต่ไม่รวมถึงแกนนำผู้มีอำนาจในการตัดสินใจหรือสั่งการให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองและไม่รวมเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตามกฎหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อยในช่วงเวลาดังกล่าว

ร่างพระราชกำหนดนิรโทษกรรม ที่เสนอโดย กลุ่มนปช.⁷⁶ เนื้อหาจะเน้นนิรโทษกรรมทางการเมืองทุกสื่อกทั้งเสื้อแดง เสื้อเหลือง พรรคประชาธิปัตย์ รวมถึงมีอบสนามม้านางเลิ้ง บรรดาผู้ที่ถูก

⁷⁴ ข่าวสดออนไลน์, เรื่องเดิม.

⁷⁵ คมชัดลึกออนไลน์, ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมของนายอุกฤษ มงคลนาวิน.

⁷⁶ คมชัดลึกออนไลน์, ร่างพระราชกำหนด (พ.ร.ก.) นิรโทษกรรม ที่เสนอโดย กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.).

กล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาอันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พุทธศักราช 2550 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกจากคำพิพากษาอันถึงที่สุด หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีแต่ไม่รวมแกนนำกลุ่มคนเสื้อแดง นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อดีต นายกรัฐมนตรี และ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตรองนายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติการปรองดองแห่งชาติ ฉบับร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง⁷⁷ สาระสำคัญอยู่ที่มาตรา 3 ที่ให้ละเว้นโทษแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 นอกจากนี้ ยังมีมาตราที่ 4 ที่บอกว่า คำสั่งใดๆ ก็ตามที่คณะปฏิวัติระบุว่าเป็นความผิด ให้ถือว่าไม่มีผล ส่วนมาตราที่ 5 ให้ภาครัฐเยียวยาให้ผู้ได้รับความเสียหายจากการชุมนุมทางการเมืองและมีการเสนอแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ⁷⁸ โดย สถาบันพระปกเกล้า

การเสนอกฎหมายปรองดองทั้ง 9 ฉบับไม่เป็นที่ยอมรับจากประชาชนเกิดการต่อต้านจากประชาชนเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับ นายวรชัย เหมะ เมื่อผ่านการประชุมวาระแรกและมีการแก้ไขในชั้นกรรมาธิการซึ่งคณะกรรมการพิจารณา ร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ทั้ง 35 คน ประกอบด้วย คณะกรรมาธิการจากพรรคเพื่อไทย 17 คน พรรคประชาธิปัตย์ 10 คน พรรคภูมิใจไทย 2 คน พรรคชาติไทยพัฒนา 1 คน พรรคชาติพัฒนา 1 คน พรรคพลังชน 1 คน และ คณะรัฐมนตรี 3 คน ได้ทำการแก้ไขร่างฉบับเดิมของนายวรชัย เหมะ ส.ส.พรรคเพื่อไทย โดยเนื้อหา ร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม มีทั้งหมด 7 มาตรา คณะกรรมาธิการเสียงส่วนใหญ่ซึ่งเป็น ส.ส.ฝ่ายรัฐบาลได้ทำการแก้ไขมาตรา 3 และมาตรา 4 ส่งผลเปลี่ยนแปลงสำคัญ 4 ด้าน

1. ด้านคดีได้ขยายการนิรโทษกรรมให้รวมไปถึงคดีอื่นที่กล่าวหาโดยองค์กรที่จัดตั้งขึ้นหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 หรือองค์กรอื่นที่ดำเนินการต่อเนื่องมา ซึ่งย่อมหมายรวมถึง คดีทุจริตที่ดำเนินการ โดยคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) เช่น คดีที่ดินรัชดาฯ และคดียึดทรัพย์ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งไม่ได้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการชุมนุม

2. ด้านเวลาเดิมเงื่อนไขเริ่มจาก 19 ธันวาคม พ.ศ. 2549 ถึง 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 ขยายเงื่อนไขเวลาของการกระทำที่ได้รับการนิรโทษกรรมเป็นตั้งแต่ การกระทำที่สืบเนื่องตั้งแต่ พ.ศ.2547 ถึง 8 สิงหาคม 2556 ซึ่งเป็นการรวมถึงการชุมนุมทางการเมืองของฝ่ายที่ต่อต้าน พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร แต่ไม่เกี่ยวเนื่องกับการรัฐประหารโดยตรงและมีประเด็นถกเถียงเรื่องใครเป็นผู้เสนอเงื่อนไขในแก้ไขเริ่มต้นปี 2547

"นพ.เจตชัย ดันติศิริพันธ์ ส.ส. เพื่อไทย ในฐานะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทาง

⁷⁷ มติชนออนไลน์, เรื่องเดิม.

⁷⁸ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, แนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ, ใน <http://www.deepsouthwatch.org>, (last visited 19 June 2012).

การเมืองของประชาชน... ระบุว่า นายบุญยอด สุขถิ่นไทย ส.ส.กท.พรรคประชาธิปัตย์ ในฐานะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฯ เป็นผู้เสนอให้เริ่มต้นปี 2547”⁷⁹

"นายบุญยอด สุขถิ่นไทย ส.ส.กท.พรรคประชาธิปัตย์ได้อธิบายถึงเรื่องนี้ว่า การเสนอให้เริ่มต้นคดีนิรโทษกรรมตั้งแต่ปี 2547 เนื่องจากขณะนั้นเป็นการประชุมของคณะกรรมการ และหารือเกี่ยวกับคดีที่เห็นว่าคดีได้รับการนิรโทษ เป็นการเสนอก่อนที่นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์ จะเสนอร่างนิรโทษกรรมฉบับสุดท้าย เป็นการหารือเกี่ยวกับคดีที่วิญญูชนและสื่อถูกฟ้องร้องในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อปี 2547 จึงเสนอให้นำคดีในยุคนั้นมารวม เพื่อให้การนิรโทษกรรม แต่ยังไม่มีการสรุปกันอย่างชัดเจน เพราะขณะที่พูดในห้องประชุมได้เสนอให้ตั้งโต๊ะ เพื่อให้ผู้ที่ถูกแจ้งความดำเนินคดีในสมัยนั้นมาลงชื่อก่อนจะรวบรวมเข้าสู่กระบวนการนิรโทษกรรมการหารือในประชุมยังไม่ได้กำหนดปีที่จะเริ่มต้นและสิ้นสุดการนิรโทษกรรม ขณะนั้นเป็นการพูดคุยเกี่ยวกับลักษณะคดีที่ควรจะได้รับนิรโทษ จึงเสนอว่าในปี 2547 มีกลุ่มวิญญูชนและสื่อถูกฟ้อง จึงเห็นว่าควรนำกลุ่มนี้ให้ได้รับการนิรโทษด้วย แต่ที่ประชุมยังไม่ได้สรุป ต่อมาอีก 1-2 สัปดาห์ คุณประยุทธ์ได้เสนอร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับสุดท้าย และเป็นผู้สรุปให้เริ่มต้นตั้งแต่ปี 2547 ดังนั้นจะมาอ้างว่าผมเป็นคนสรุปให้เริ่มนิรโทษกรรมปี 2547 ไม่ได้”⁸⁰

3. ด้านตัวบุคคล ได้ขยายให้นิรโทษกรรมต่อบุคคลเป็นการทั่วไปไม่ว่าจะเป็นผู้ตัดสินใจสั่งการหรือไม่ ซึ่งย่อมรวมถึงแกนนำผู้ชุมนุม ตลอดจน นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ และนายทหารระดับสูง

4. ด้านผลการนิรโทษกรรม ได้กำหนดให้ผลการนิรโทษกรรมต้องดำเนินการตาม "หลักนิติธรรม" อย่างเคร่งครัด อีกทั้งเปิดช่องให้ผู้ได้รับการนิรโทษกรรมบางรายเรียกร้องสิทธิหรือประโยชน์ได้ ซึ่งมีบางฝ่ายมองว่ามุ่งหมายถึงกรณีการเรียกทรัพย์สินที่ถูกยึดคืน

ซึ่งกรรมการฝ่ายรัฐบาล ยืนยันให้มีการนิรโทษทุกคดีทุกเหตุการณ์ ขณะที่กรรมการฝ่ายค้าน ยืนยันไม่ควรนิรโทษกรรมให้กับคดีทางอาญา และเสนอกรรมการให้วางกรอบของ ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิด เนื่องจากการชุมนุมทางการเมืองและการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ.. ให้ชัดเจน

นายประมนต์ สุธีวงศ์ ประธานองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน กล่าวว่า องค์กรจะเพิ่มความเคลื่อนไหว และเชื่อว่ากลุ่มสมาชิกภาคีจะช่วยกันกดดันและคัดค้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ในมาตรา 3 นี้ ซึ่งหวังจะทำให้ภาครัฐได้นำกลับไปทบทวนใหม่อีกครั้ง ซึ่งองค์กรเชื่อมั่นในจุดยืนที่จะต่อต้านการ

⁷⁹ กม ชัด ลึก ออนไลน์, ข่าวการเมือง, ใน <http://www.komchadluek.net>, (last visited 19 June 2012).

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน.

คอร์รัปชัน และคาดหวังไว้เป็นอย่างยิ่งว่า ประชาชนจะออกมาต่อสู้เพื่อคัดค้านร่างกฎหมายดังกล่าวอย่างถึงที่สุด⁸¹

นายมานะ นิมิตรมงคล ผู้อำนวยการองค์การต่อต้านคอร์รัปชัน กล่าวว่า องค์การจะติดตามผลตอบรับจากสังคมว่าจะเป็นอย่างไร ก่อนเดินทางตามแนวทางต่อไป ซึ่งได้มีมาตรการที่วางไว้แล้ว แต่ยังไม่สามารถเปิดเผยได้ และเพื่อตอกย้ำจุดยืนต่อต้านคอร์รัปชัน ในวันที่ 29 ต.ค. นายประมนต์ นิมิตรมงคล และคณะจะเดินทางยื่นหนังสือต่อ สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) เพื่อประกาศเจตนารมณ์ที่จะเดินหน้าด้านคอร์รัปชัน และในสัปดาห์นี้จะทยอยเดินทางไปยื่นหนังสือต่อสถานทูตของประเทศที่ต่อต้านการคอร์รัปชันต่อไป⁸²

แต่คณะกรรมการเสียงข้างมาก จำนวนเสียง 20 ต่อ 7 เห็นชอบให้แก้ไขถ้อยคำและเห็นชอบส่งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเตรียมบรรจุในระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้บรรจุให้มีการพิจารณาใน วาระ 2 และวาระ 3 ในวันที่ 30-31 ตุลาคม พ.ศ. 2556

ในระหว่างประชุมสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 30-31 ตุลาคม พ.ศ. 2556 การประชุมสภาผู้แทนราษฎรมีการคัดค้านการอภิปรายการประชุมและมีการพักการประชุมบ่อยครั้งเนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านมีความเห็นว่ากฎหมายนี้เป็นกฎหมายสำคัญทุกคนแม้จะไม่ได้แปรญัตติแต่ก็สมควรอภิปรายได้โดยเดินตามข้อบังคับและรัฐธรรมนูญ เพื่อให้การประชุมเดินไปได้ และร่วมกันวางกติกาเช่นนี้ในอนาคต โดยให้ประธานเป็นผู้ควบคุมให้เปิดอภิปรายได้เต็มที่โดยไม่มีการปิดอภิปรายแม้จะล่วงเลยไปหลายวัน ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาล เห็นว่าการประชุมสมควรปฏิบัติตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรอย่างเคร่งครัด ไม่สมควรให้มีการถกเถียงกันนอกวาระการประชุม

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลได้ใช้ความได้เปรียบของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลที่มีมากกว่าเสนอให้มีการเสนอญัตติปิดอภิปรายการพิจารณาพระราชบัญญัติ ทำให้บรรยากาศการประชุมสภาผู้แทนราษฎรมีความวุ่นวายตลอด กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ ดัดสินใจ เดินออกจากที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเนื่องจากไม่ได้อภิปราย และเมื่อเวลา 04.24 น. การพิจารณารายมาตราครบทั้ง 7 มาตราที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรมีจึงมีมติเห็นชอบตามคณะกรรมการเสียงข้างมากด้วยคะแนน 315 ต่อ 0 งออกเสียง 1 เสียง⁸³

เกิดการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลจากคนหลากหลายกลุ่มไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ที่มีนายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) และคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กปปส.) ซึ่งนำโดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ

⁸¹ ประชาชาติธุรกิจ, ข่าวการเมือง, ใน <http://www.prachachat.net>, (last visited 19 June 2012).

⁸² ไทยรัฐออนไลน์, ข่าวการเมือง.

⁸³ มติชนออนไลน์, ข่าวการเมือง.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ มีประชาชนเดินทางเข้าร่วมชุมนุมเป็นจำนวนมากซึ่งไม่เห็นด้วยกับการออกกฎหมายนิรโทษกรรมที่ผ่านวาระแรกมาแล้วและมีการแก้ไขในชั้นกรรมมาธิการซึ่งเป็นการนิรโทษกรรมเพื่อลบล้างความผิดให้กับ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะการคอร์รัปชันที่ประชาชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ข้าราชการ ออกมาต่อต้านการนิรโทษกรรมในเรื่องดังกล่าวทั่วประเทศนับล้านคน

คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาลจึงต้องประกาศถอนร่างพ.ร.บ.ปรองดอง 5 ฉบับออกจากระเบียบวาระการประชุม และ ที่ประชุมวุฒิสภามีมติเอกฉันท์ 141 เสียง ไม่รับร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับนายวรชัย เหมะ แต่มีประเด็นข้อกฎหมายที่กลุ่มมวชนยังคงชุมนุมต่อต้านรัฐบาลนั้นเนื่องจากตามระเบียบกฎหมายเมื่อครบ 180 วัน นับแต่ที่ประชุมวุฒิสภามีมติไม่รับร่างกฎหมายดังกล่าว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถนำร่างกฎหมายกลับมาพิจารณาได้อีกโดยได้รับการรับรองจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 20 คนและเมื่อได้รับการรับรองแล้วก็ไม่ต้องผ่านการประชุมวุฒิสภาอีก

สอดคล้องกับการขึ้นพุดเรื่อง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม บนเวทีภาคีพลังประชาชน (ภปช.) ที่ จตุจักร เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ.2556 จ.ส.ด.ประสิทธิ์ ไชยศรีษะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุรินทร์ พรรคเพื่อไทย ได้กล่าวว่า "เป็นเรื่องความลับที่เปิดเผยได้ ร่าง พ.ร.บ.เรารู้ว่าลำบากในชั้นวุฒิสภา แต่พวกเรายังไม่หมดหวัง เราก็ต้องตามระเบียบกฎหมาย 180 วัน หลังจากนั้น ส.ส.ก็พวกผมนี่แหละ จะยื่นญัตติกลับเข้าไปใหม่ พอยื่นไปใหม่ มีคนรับรอง 20 คน เราก็ดำเนินการใหม่ได้ อย่างนี้ดีกว่าง่ายกว่า ให้มันกลับบ้านไปก่อน ถ้ามันกลับมาก็ไม่เกี่ยวกับวุฒิสภาด้วย เราเป็นเสียงข้างมากยังงี้ก็ชนะ"⁸⁴

นายภูมิธรรม เวชยชัย เลขาธิการพรรคเพื่อไทย และวิปรัฐบาล เปิดการแถลงข่าวในวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ.2556 ว่า ตามที่ร่าง พ.ร.บ. นิรโทษกรรม ได้ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร และขณะนี้วุฒิสภาจะพิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าวในวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 นั้นพรรคเพื่อไทยขอแถลงว่า ถ้าวุฒิสภาลงมติไม่รับหลักการร่างกฎหมายฉบับนี้ และส่งคืนมายังสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทยขอยืนยันว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเพื่อไทยทั้งหมด จะไม่หยีบขกร่าง พ.ร.บ. นี้ขึ้นมาพิจารณาใหม่ และจะปล่อยให้กฎหมายฉบับนี้ตกไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ นอกจากนั้นพรรคเพื่อไทยจะขอให้สมาชิกผู้แทนราษฎรของพรรค ไปถอนร่างกฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการนิรโทษกรรมฉบับอื่นๆ ทั้งหมดที่ค้างอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรโดยเร็ว⁸⁵

รัฐบาลภายใต้การนำของ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ไม่สามารถทนต่อกระแสต่อต้านรัฐบาลซึ่งมีคนจำนวนมากออกมาต่อต้าน ในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2556 และ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2556 จึงประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2556 การออกมาต่อต้านรัฐบาลในครั้งนี้มีผู้ที่ได้รับบาดเจ็บรวมทั้งสิ้น 64 คน และเสียชีวิต 4 ราย เป็นการปะทะระหว่างผู้สนับสนุนรัฐบาลคือ กลุ่ม

⁸⁴ โพสต์ทูเดย์, ข่าวการเมือง, ใน <http://www.posttoday.com>, (last visited 19 June 2012).

⁸⁵ ข่าวสดออนไลน์, ข่าวการเมือง.

นปช. กับ เครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) และแนวนวมซึ่งเป็นการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลบริเวณมหาวิทยาลัยรามคำแหงในระหว่างวันที่ 30 พฤศจิกายน จนถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2556⁸⁶

เหตุที่มีผู้ชุมนุมออกมาต่อต้านรัฐบาลนั้นแสดงให้เห็นว่ามีการกระทำที่ไม่โปร่งใสเพราะกฎหมายนิรโทษกรรมที่ผ่านการประชุมในวาระแรกแล้วมีการแก้ไขในชั้นกรรมาธิการมีการเปลี่ยนเนื้อหาสำคัญซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร และเป็นการแก้ไขกฎหมายไม่ตรงกับข้อมูลที่ประชาชนได้รับและการลงมติในวาระ 3 นั้นก็รับแรงเสียดทานไม่มีการถกเถียงอภิปรายโต้แย้ง แสดงเหตุผลกันอย่างรอบคอบด้านเต็มที่ ยิ่งกว่านั้นยังมีการนำมติพรรคมาขู่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทำตามมติพรรค เป็นเหตุให้ประชาชนออกมาชุมนุมต่อต้านรัฐบาลเป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายที่เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งในเหตุการณ์ความขัดแย้งต่าง ๆ นั้นกฎหมายจะออกมาบังคับใช้ในสังคมได้นั้นจะต้องได้รับการยอมรับจากประชาชนด้วย

กระบวนการจัดการความขัดแย้งยังหาข้อสรุปไม่ได้แนวทางสร้างความปรองดองว่าจะใช้ในรูปแบบใดจะใช้กฎหมายนิรโทษกรรมฉบับใดรูปแบบใด ซึ่งเรื่องนี้ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียวแต่เป็นหน้าที่ของคนไทยทั้งชาติต้องช่วยกันสร้างบรรยากาศในการปรองดองและร่วมกันเสนอแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของไทยในครั้งนี้

เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2556 เกิดขึ้นจาก 2 กลุ่มใหญ่คือ

1. กลุ่มที่ประกอบด้วยประชาชนคนรากหญ้าของสังคมเป็นส่วนใหญ่ของประเทศ ที่สนับสนุน พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร และพรรคไทยรักไทยเนื่องจากการดำเนินนโยบายแบบประชานิยมที่ประสบความสำเร็จทำให้ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีถึง

2. สมัย หรือ กลุ่มการเมือง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มพรรคพลังประชาชน กลุ่มพรรคเพื่อไทย ซึ่งใช้คนรากหญ้าเป็นฐานเสียงสนับสนุนกลุ่มการเมืองเพื่อผลักดันตัวแทนจากตนเข้าไปรักษาอำนาจรัฐซึ่งก็ประสบความสำเร็จ ถึง 3 คน ไม่ว่าจะเป็นนายสมัคร สุนทรเวช นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร สุดท้ายเป็นมวลชนที่คอยเคลื่อนไหวสนับสนุนแนวคิดของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร คือกลุ่ม นปช. ที่ใช้สัญลักษณ์ เสื้อแดงในการเคลื่อนไหวในเหตุการณ์สำคัญ หลายเหตุการณ์

3. กลุ่มประชาชนที่สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ส่วนใหญ่เป็นคนชนชั้นกลางหรือสูง ที่สนับสนุนแนวคิดทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์แต่พรรคประชาธิปัตย์ไม่เคยชนะการเลือกตั้งเลย เนื่องจากกลุ่มคนชนชั้นกลางหรือสูงเป็นคนกลุ่มน้อยของประเทศหรือกลุ่มมวลชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม พันธมิตร กลุ่มคนเสื้อเหลือง กลุ่มคนเสื้อน้ำเงิน กลุ่มคนองค์กรพิทักษ์สยาม ถึงแม้จะเคลื่อนไหวไม่พร้อมกันแต่ทุกกลุ่มมีจุดประสงค์เดียวกันคือ ไม่สนับสนุนแนวคิดทางการเมืองของพ.ต.ท. ดร.ทักษิณ

⁸⁶ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ข่าวมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ใน <http://www3.ru.ac.th>, (last visited 19 June 2012).

ชินวัตร สุดท้ายเป็นกลุ่มทหารบางกลุ่ม ข้าราชการชั้นสูงบางคน ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดการบริหารประเทศของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตรเช่นกัน

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากกลุ่มสองหลักที่ทำให้เกิดความรุนแรงและความเสียหายต่อประเทศตลอด 13 ปีที่ผ่านมาและมีการใช้การแก้ปัญหาที่ไม่เป็นไปตามวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตยคือการปฏิวัติเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ยิ่งทำให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรงมากขึ้นและเป็นปมปัญหาใหม่ถึงแม้จะพยายามสร้างความปรองดองจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน แต่ก็ไม่เป็นผลเนื่องจากกลุ่มการเมืองที่เป็นคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายมักมองการแก้ปัญหาเป็นการชิงความได้เปรียบทางการเมืองของอีกฝ่ายและทั้งคู่ก็ไม่มีความจริงใจในการแก้ปัญหาซึ่งทำให้ความขัดแย้ง ความเสียหายขยายเป็นวงกว้างและยังคงมองไม่เห็นทางออก

2.3 การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองโดยการออกกฎหมายนิรโทษกรรม

สภาพการปกครองของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน การเมืองการปกครองไทย มีเหตุการณ์ขัดแย้งทางการเมืองหลายเหตุการณ์ แต่ละความขัดแย้งมีแนวทางการแก้ปัญหาหลายรูปแบบ ในหัวข้อนี้ผู้ศึกษาจะทำการศึกษากฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งแบ่งศึกษา ดังนี้

2.3.1 การนิรโทษกรรม

การนิรโทษกรรม นั้นหมายความว่า การที่กฎหมายไม่ถือว่าการกระทำความผิดเป็นความผิด และโทษซึ่งเป็นผลสำหรับกรนั้นไม่จำเป็นต้องถูกนำมาบังคับใช้ ซึ่งตามปกติการกระทำความผิดเป็นความผิด หรือเป็นการยกโทษให้ทั้งหมด ให้ถือเสมือนหนึ่งว่ามิได้เคยต้องโทษนั้นมาเลยคือให้ลบล้างความผิดนั้นเสีย ผลของการนิรโทษกรรมนั้นมุ่งโดยตรงไปที่ตัวการกระทำความผิดนั่นเอง ซึ่งถูกถือว่าไม่เป็นการผิดกฎหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้ความผิดซึ่งจะตกไปยังตัวบุคคลผู้กระทำความผิดนั้นย่อมต้องถูกลบล้างตามไปด้วย นิรโทษกรรมนั้นเป็นการกระทำโดยฝ่ายนิติบัญญัติคือ รัฐสภา จะต้องออกเป็น “พระราชบัญญัติ” ทั้งนี้เพราะว่าเมื่อการนิรโทษกรรมเป็นการถือเสมือนหนึ่งว่า ผู้ทำผิดนั้นๆ มิได้กระทำความผิดเลยก็เท่ากับเป็นการลบล้างกฎหมายฉบับก่อนๆ เป็นการออกกฎหมายย้อนหลังแต่เป็นการย้อนหลังที่ให้คุณแก่ผู้กระทำความผิดจึงสามารถบังคับใช้ได้ ดังนั้น จึงควรให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติคือ รัฐสภา เป็นผู้ออกกฎหมายประเภทของการนิรโทษกรรม

การนิรโทษกรรมสามารถกระทำได้ทั้งก่อนและหลังมีคำพิพากษาและอาจมีการตรากฎหมายนิรโทษกรรมขึ้นมาได้โดยที่ไม่มีผู้ร้องขอ เงื่อนไขทั่วไปของกฎหมายนิรโทษกรรมถูกกำหนดไว้ 3 เงื่อนไขคือ ระยะเวลาในการกระทำความผิด การกำหนดตัวผู้กระทำความผิด และประเภทของ

ความคิดที่จะได้รับการนิรโทษกรรม โดยอาจแบ่งประเภทของกฎหมายนิรโทษกรรมออกเป็น 2 ประเภท⁸⁷ ดังนี้

1. การนิรโทษกรรมเป็นการทั่วไปหรือการนิรโทษกรรมโดยเฉพาะเจาะจง เช่น การนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำความผิดทางการเมืองทุกประเภท หรือ ให้เฉพาะแก่ผู้กระทำความผิดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษ โดยกำหนดไว้ชัดเจน การนิรโทษกรรมความผิดทางการเมืองนี้อีกนัยหนึ่งถูกมองว่าเป็นการแสดงออกให้มีผลเป็นกฎหมายของการกระทำทางการเมือง เพื่อส่งเสริมหรือคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและในหลายกรณีเกี่ยวข้องกับการกลับคืนสู่หรือสร้างเสถียรภาพแก่ประชาธิปไตย

2. การนิรโทษกรรมโดยมีเงื่อนไขหรือโดยไม่มีเงื่อนไข กล่าวคือ เป็นการนิรโทษกรรมที่เด็ดขาดหรือไม่แน่นอน การนิรโทษกรรมโดยเด็ดขาดนั้นเป็นการออกกฎหมายมาแล้วเพียงแต่มีองค์ประกอบครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดก็ถือว่าบุคคลผู้นั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่หากการนิรโทษกรรมนั้นเป็นการนิรโทษกรรมโดยมีเงื่อนไข ผู้กระทำความผิดจะได้รับผลของการนิรโทษกรรมต่อเมื่อตนได้ปฏิบัติตามอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว

3. ผลของการนิรโทษกรรม

ผลของการนิรโทษกรรมให้ถือเสมือนว่าไม่เคยมีการกระทำผิดนั้นๆ ขึ้นมาก่อนเลย หากผู้ที่ได้รับนิรโทษกรรมยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการต้องระงับการสอบสวนหรือฟ้องร้องแล้วแต่กรณีนั้นเสีย แต่หากได้ถูกฟ้องร้องต่อศาลแล้วพนักงานอัยการต้องดำเนินการถอนฟ้องถ้าพนักงานอัยการไม่ถอนฟ้อง เมื่อจำเลยร้องขอหรือศาลเห็นเอง ศาลก็จะพิพากษายกฟ้องหรือจำหน่ายคดีไปและสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปด้วยหากคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในศาลแล้วผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำหรือหากผู้กระทำความผิดกำลังรับการลงโทษก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง และให้ถือเสมือนว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดมาก่อนเลย ศาลจะพิพากษาเพิ่มโทษโดยอ้างว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำไม่ได้ จะไม่รอลงโทษหรือไม่รอลงอาญาก็ได้เช่นเดียวกัน เพราะกฎหมายนิรโทษกรรมถือว่าผู้นั้นไม่เคยกระทำความผิดใดๆ มาก่อนการนิรโทษกรรมนั้น ไม่ได้ลบล้างข้อเท็จจริงว่าได้กระทำความผิดแต่เป็นการลบล้างองค์ประกอบของกฎหมายทำให้ไม่ต้องรับผิดชอบในทางอาญาเท่านั้น หากมีผู้ใดได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา และการกระทำความผิดนั้นได้รับการนิรโทษกรรม ผู้ที่ได้รับความเสียหายยังคงมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการกระทำความผิดทางแพ่ง เช่น ความผิดในมูลละเมิดได้ส่วนสิทธิอื่นๆ ที่เคยสูญเสียไปโดยผลของคำพิพากษานั้น ก็จะได้รับกลับคืนมา เช่น สิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิที่จะเข้ารับราชการ แต่ไม่มีสิทธิได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์คืน และไม่มีสิทธิได้รับเบี้ยหวัด บำเหน็จบำนาญ ตามกฎหมายนิรโทษกรรมแต่ก็อาจได้รับกลับคืนตามกฎหมายอื่นได้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนิรโทษกรรมอำนาจในการนิรโทษกรรมเป็นอำนาจของฝ่าย

⁸⁷ สราวุธ เบญจกุล, อภัยโทษกับนิรโทษกรรม, ใน <http://www.manager.co.th>, (last visited 19 January 2013).

นิติบัญญัติ จึงต้องกระทำโดยการตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติ เว้นแต่กรณีเร่งด่วนซึ่งรัฐบาลสามารถตราเป็นพระราชกำหนดนิรโทษกรรมขึ้นใช้บังคับได้ โดยต้องผ่านความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติในภายหลังประเทศไทยเคยออกกฎหมายนิรโทษกรรมเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง 3 ฉบับได้แก่

1. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ซึ่งกระทำ ความผิดเกี่ยวเนื่องกับการเดินขบวนเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2516

รัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน ซึ่งกระทำ ความผิดเกี่ยวเนื่องกับการเดินขบวน เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พุทธศักราช พ.ศ.2516 พ.ศ.2516โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้อยู่ในมาตรา 3 ซึ่งระบุว่าบรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งปวงของ นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน ที่เกี่ยวเนื่องกับการเดินขบวน เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และได้กระทำในระหว่างวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึง วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ไม่ว่ากระทำในฐานะเป็นตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำหรือผู้ถูกใช้ หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมายก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงแต่ไม่นิรโทษกรรมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ ที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของผู้ชุมนุม โดยเฉพาะทหาร ตำรวจที่เข้าปราบปรามนักศึกษา/ประชาชน

2. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

โดยสาระสำคัญของ พรบ. ฉบับนี้มี 3 มาตราคือมาตรา 3 บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งปวงของบุคคลใด ๆ ที่เกิดขึ้นในหรือเกี่ยวกับการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และได้กระทำในระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ไม่ว่าจะได้กระทำในหรือนอกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และไม่ว่ากระทำในฐานะเป็นตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ หากการกระทำนั้นผิดกฎหมายก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงมาตรา 4 ให้ศาลทหารกรุงเทพดำเนินการปล่อยตัวจำเลยทั้งหมดซึ่งถูกฟ้องในคดีหมายเลขคำที่ 253ก/2520 ของศาลทหารกรุงเทพ (ใช้กฎอัยการศึก 6 ต.ค. 19) และให้ศาลอาญาดำเนินการปล่อยตัวจำเลยทั้งหมดซึ่งถูกฟ้องในคดีหมายเลขคำที่ 4418/2520 ของศาลอาญาบรรดาการกระทำที่เป็นเหตุให้จำเลยถูกฟ้องในคดีตามวรรคหนึ่งถ้ามิได้รับนิรโทษกรรมตามมาตรา 3 และการกระทำนั้นผิดกฎหมายก็ให้จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดด้วยมาตรา 5 การนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้ได้รับนิรโทษกรรมในอันที่จะฟ้องร้องเรียกสิทธิหรือประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้นกฎหมายนิรโทษกรรมฉบับนี้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกลับเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ให้ไม่มีความผิด

3. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการค้าอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ.2532

สมัย พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้มีการประกาศใช้คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เมื่อเดือนเมษายน พุทธศักราช 2523 พร้อมด้วยและพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันเพื่อแก้ไขปัญหาคอมมิวนิสต์กฎหมายฉบับนิรโทษกรรมผู้กระทำความผิดฐานคอมมิวนิสต์ไม่มีความผิดและนี่เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ช่วยให้พวกเขาย้ายเข้าสู่สังคมในฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย

4. พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535

รัฐบาล พล.อ.สุจินดา ออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้อยู่ในมาตรา 3 ซึ่งระบุว่าบรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พุทธศักราช 2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 และได้กระทำในระหว่างวันดังกล่าวไม่ว่าได้กระทำในฐานะเป็นตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำหรือผู้ถูกใช้ หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมายก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิด และความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง พระราชกำหนดฉบับนี้เป็นการนิรโทษกรรมแบบทั่วไปให้กับผู้ชุมนุม เจ้าหน้าที่รัฐจากเหตุการณ์การชุมนุมทางเมืองระหว่าง วันที่ 17-21 พฤษภาคม พ.ศ.2535 สร้างความกังขาให้กับหลายฝ่ายที่มองว่ากฎหมายนิรโทษกรรม นี้เป็นการนิรโทษกรรมให้การสังหารผู้ชุมนุม

ดังนั้นกฎหมายที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งของประเทศไทยตั้งแต่เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในอดีตนั้นลักษณะกฎหมายที่เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งเหมือนกันคือบัญญัติเฉพาะเรื่องการนิรโทษกรรมเท่านั้นซึ่งมีข้อแตกต่างกันที่เงื่อนไขเงื่อนไขเวลานั้น

2.4 ข้อเสนอกระบวนการสร้างความปรองดองต่างๆ

ในหัวข้อจะเป็นการศึกษาถึงแนวทางในการสร้างความปรองดองที่มีการเสนอในปัจจุบันมี 3 แนวทางคือ

1. คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
2. สถาบันพระปกเกล้า
3. ข้อเสนอของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

2.4.1 คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

การค้นหาความจริงและความจริงของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ คอป. ได้เสนอกระบวนการในการสร้างความปรองดองโดยให้น้ำหนัก ยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาปรับใช้กับเหตุการณ์ให้เอาตัวผู้กระทำความผิดทุกฝ่ายเข้าสู่กระบวนการ ยุติธรรมโดยยึดหลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาปรับใช้ให้มีการเยียวยาในรูปแบบต่างๆ ให้นำทุก ฝ่ายออกมาขอโทษให้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรม แต่ไม่เร่งรัดกระบวนการและมีใช้นิรโทษกรรม ตัวเองหรือการนิรโทษกรรมแบบครอบคลุมเป็นการทั่วไปแต่นิรโทษกรรมเป็นเงื่อนไขที่ชัดเจนและ เฉพาะเจาะจงโดยพิจารณาแยกแยะการกระทำของบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยกระบวนการที่สอดคล้อง กฎหมายและมีข้อเสนอที่สำคัญ คือ

1. ความวุ่นวายหลังเหตุการณ์รัฐประหารปี พ.ศ. 2549 หากต้องการทำให้บ้านเมือง กลับมาสงบอย่างสันติได้นั้น จำเป็นต้องให้ พ.ต.ท.ทักษิณ เสียสละเพื่อชาติ ยุติบทบาททางการเมือง เนื่องจากเป็นชนวนเหตุที่สำคัญของเหตุการณ์ทั้งหมด
2. รัฐบาลต้องเดินหน้าแก้ไขภาพการหักคืบกฎหมายให้มีความกระจ่างชัด เพื่อลบ ความทรงจำในแง่ลบของประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นในตัวตุลาการให้กลับมาเป็นเหมือนเดิม
3. กรณีที่ศาลโลก ที่คนเสื้อแดง และพรรคประชาธิปัตย์กำลังดำเนินการอยู่นั้น มี ความเห็นที่ไม่สามารถทำได้ จนกว่ารัฐบาลไทยจะได้ลงสัตยาบันใน “ธรรมนูญกรุงโรม”
4. ควรตระหนักว่าที่ผ่านมา มีนักการเมือง พนักงานรัฐจำนวนไม่น้อย หลบหนี กระบวนการยุติธรรมไปต่างประเทศ
5. กรณีการส่ง “ผู้ร้ายข้ามแดน” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 20
6. ควรปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม อาจต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายพิจารณาความอาญา ให้ศาลไทยดำเนินคดีในลักษณะการพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลย ในคดีบางประเภท เช่น คดีความผิด เกี่ยวกับคอร์รัปชัน เกี่ยวกับการก่อการร้าย เพื่อป้องกันไม่ให้มีการหลบหนีออกนอกประเทศอย่างไม่มี ความผิด

2.4.2 สถาบันพระปกเกล้า

ข้อเสนอกระบวนการสร้างความปรองดองในชาติของสถาบันพระปกเกล้าแบ่งเป็น 2 ระยะคือ

ระยะสั้น ประเด็นสาระในการสร้างความปรองดองระยะสั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การ ใช้ความรุนแรงยุติลง เพื่อทำให้ความขัดแย้ง ความบาดหมาง และบาดแผลที่เกิดขึ้นกับสังคมและปัจเจก บุคคลกลับคืนสู่ภาวะปกติให้เร็วที่สุด ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการดังต่อไปนี้

1. การจัดการกับความจริง ควรเปิดเผยข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อสาธารณะ ภายในเงื่อนไขของเวลาที่เหมาะสมการกำหนดให้การเปิดเผยข้อเท็จจริง ควรเป็นการศึกษาเพื่อเรียบเรียง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต จะต้องไม่มีการระบุตัวบุคคลในเหตุการณ์ต่างๆ วัตถุประสงค์ของการเปิดเผย

ความจริงนี้ต้องเป็นไปเพื่อให้ศึกษาปรากฏการณ์เพื่อสังคมได้เรียนรู้บทเรียนที่เกิดขึ้นในอดีต และเป็นการสร้างฉันทามติร่วมกันหามาตรการเพื่อป้องกันมิให้เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอีกในอนาคต สนับสนุนส่งเสริมบทบาทของ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) ให้ดำเนินการค้นหาความจริงของเหตุการณ์รุนแรงที่นำมาซึ่งความสูญเสียให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาหกเดือน หน่วยงานของรัฐจะต้องให้ความร่วมมือกับ คอป. ในการตรวจสอบค้นหาความจริง ต้องมีการกำหนดงบประมาณให้เพิ่มมากขึ้น และเพิ่มบุคลากรที่จำเป็น

2. การให้อภัยผ่านกระบวนการนิรโทษกรรมคดีที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง โดยรวมถึงกลุ่มผู้ชุมนุมทุกฝ่าย เจ้าหน้าที่รัฐและผู้บังคับบัญชา ตลอดจนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นทางเลือกพึงใช้โดยระมัดระวัง และควรต้องกระทำภายใต้บรรยากาศของการปรองดองที่เกิดขึ้นกับทุกฝ่ายที่จะได้รับผลกระทบจากการนิรโทษกรรมมี 2 ทางเลือก

1) ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมคดีที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองทั้งหมดทุกประเภท ทั้งคดีการกระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พุทธศักราช 2548 และคดีอาญาที่มีมูลเหตุจูงใจทางการเมือง เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชนหรือการทำร้ายชีวิตและร่างกาย

2) ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมเฉพาะคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 โดยความผิดอาญาอื่นซึ่งแม้จะมีมูลเหตุจูงใจทางการเมืองจะไม่ได้รับการยกเว้น เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชนหรือการทำร้ายชีวิตและร่างกาย

ทั้งสองทางเลือกควรไม่ให้มีการนิรโทษกรรมกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์

3. การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม และเป็นการลดเงื่อนไขของข้อกล่าวอ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในส่วนของ การดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาโดยกระบวนการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) มี 3 แนวทางคือ

1) ดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาด้วยกระบวนการยุติธรรมตามปกติที่มีอยู่ โดยให้เฉพาะผลการพิจารณาของ คตส. สืบผลลงและโอนคดีทั้งหมดให้ ป.ป.ช. ดำเนินการใหม่ แต่ไม่กระทบถึงคดีที่ถึงที่สุดแล้ว

2) ให้เพิกถอนผลทางกฎหมายที่ดำเนินการโดย คตส. ทั้งหมด และให้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมปกติ โดยให้ถือว่าคดีดังกล่าวไม่ขาดอายุความ

3) ให้เพิกถอนผลทางกฎหมายที่ดำเนินการโดย คตส. ทั้งหมด และไม่นำคดีที่อยู่ระหว่างกระบวนการและที่ตัดสินไปแล้วมาพิจารณาใหม่อีกครั้ง

4. การกำหนดกติกาทางการเมืองซึ่งอาจรวมถึงการแก้ไขกฎหมายหลักหรือรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และองค์กร

อิสระ เรื่องการได้มาซึ่งบุคคลที่เข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และการตรวจสอบองค์กรสรรหาองค์กรอิสระเรื่องการยุบพรรคการเมืองโดยง่าย

ระยะยาว การแก้ไขปัญหาในระยะยาว เป็นการจัดการกระบวนการทัศน์ และสาเหตุมูลฐานของความขัดแย้ง เพื่อป้องกันมิให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นมาอีกในอนาคต ทั้งนี้ประกอบไปด้วย

1. การสร้างการยอมรับต่อมุมมองประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความเห็นร่วมกันในคุณลักษณะของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการพิจารณาถึงกติกาทางการเมืองที่เป็นธรรมผ่านการพิจารณาสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2. การวางรากฐานของประเทศเพื่อความเป็นธรรมในสังคม

ในการแก้ไขความไม่เป็นธรรมในสังคมที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำอย่างสุดขั้วในทุกมิติ ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านสิทธิ ด้านโอกาส ด้านอำนาจ และด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างแกนหลัก “ปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” เพื่อให้ประชาชนไทยทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้มากขึ้นและมีความเท่าเทียมกัน ทั้งทรัพยากรในรูปแบบกายภาพ และทรัพยากรทางอำนาจ

2.4.3 ข้อเสนอของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้เสนอกระบวนการสร้างความปรองดอง 5 มาตรการในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้แก่

1. ทุกฝ่ายต้องร่วมกันเปิดทูลสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ดึงสถาบันลงมาเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองและดูแลมิให้มีการจบบ้างสถาบัน
2. ปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาโครงสร้างและความไม่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
3. การดูแลสื่อให้ทำหน้าที่อย่างมีเสรีภาพแต่ต้องเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ข้อมูลข่าวสารต้องไม่เป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและแตกแยก
4. ต้องมี การตั้งคณะกรรมการอิสระขึ้นมาตรวจสอบข้อเท็จจริงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อาทิ เหตุการณ์ 10 เมษายน พ.ศ. 2553
5. ร่วมกันวางกติกาทางการเมืองให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญการเพิกถอนหรือตัดสิทธิในทางการเมือง

2.5 สาระสำคัญของร่างกฎหมายนิรโทษกรรมทั้ง 9 ฉบับ

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงร่างกฎหมายนิรโทษกรรมที่มีการเสนอในปัจจุบันมีด้วยกัน 9 ฉบับ โดยแบ่งการศึกษาดังนี้

2.5.1 ร่างพระราชบัญญัติปกครองของพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าพรรคมาตุภูมิ

ร่างพระราชบัญญัติปกครองของ พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าพรรคมาตุภูมิ⁸⁸ มีทั้งหมด 8 มาตรา โดยร่างพระราชบัญญัตินี้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 จนถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐ หรือมวลชน ไม่มีความผิดจากกระทำที่เกิดขึ้น หรือหากคดีดังกล่าวอยู่ในชั้นศาลแล้วก็ให้ระงับการสอบสวน และให้พ้นคดีไปรวมทั้งผู้ที่ถูกศาลตัดสินว่ามีความผิดไปแล้วก็ให้ถือว่าไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดส่วนผู้ที่รับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวซึ่งหมายถึงว่าทุกคนจะได้รับการนิรโทษกรรมนอกจากนั้นคดีที่สืบเนื่องมาจากการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 จะถูกยกเลิกพร้อมกับคืนสิทธิทางการเมืองให้กับนักการเมืองที่ถูกศาลพิพากษาคดีสิทธิโดยผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถฟ้องแพ่งเรียกค่าเสียหายได้

2.5.2 ร่างพระราชบัญญัติปกครองของนายสามารถ แก้วมีชัยและคณะ

ร่างพระราชบัญญัติของ นายสามารถ แก้วมีชัย⁸⁹ และคณะมีทั้งหมด 8 มาตรามีสาระสำคัญคล้ายกับ ร่างพระราชบัญญัติปกครองฉบับพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ที่ให้นิรโทษกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองทุกคน ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 จนถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 พร้อมกับคืนสิทธิทางการเมืองให้กับผู้ที่ถูกตัดสินคดีที่สืบเนื่องมาจากการรัฐประหาร

2.5.3 ร่างพระราชบัญญัติปกครองของนายนิยม วรปัญญา

ร่างพระราชบัญญัติของนายนิยม วรปัญญา⁹⁰ มีทั้งหมด 5 มาตรามีสาระสำคัญคือให้นิรโทษกรรมผู้ถูกกระทำ ผู้กระทำ รวมทั้งคนที่ได้รับผลกระทบหลังเหตุการณ์รัฐประหาร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งที่น่าสนใจก็คือ มาตรา 3 ที่ให้นิรโทษกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำรัฐประหาร รวมทั้งบุคคล หรือองค์กรที่ทำตามคำสั่ง คมช. ซึ่งร่างพระราชบัญญัตินับอื่นๆ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับจุดนี้มากนัก อีกจุดหนึ่งของร่างพระราชบัญญัตินี้ที่แตกต่างจากฉบับอื่นๆ ก็คือแม้จะมีการนิรโทษกรรมให้ผู้กระทำแล้วก็ตาม แต่ผู้ที่ได้รับนิรโทษกรรมไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายใดๆ ทั้งสิ้น

2.5.4 ร่างพระราชบัญญัติปกครองของนายณัฐวุฒิ ใสเกื้อ

ร่างพระราชบัญญัติของนายณัฐวุฒิ ใสเกื้อ⁹¹ และคณะ มีทั้งหมด 7 มาตราเนื้อหาสำคัญคล้ายกับร่างพระราชบัญญัติของ พล.อ.สนธิ และ นายสามารถ คือ ให้นิรโทษกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ

⁸⁸ พรรคประชาธิปัตย์, ร่างพระราชบัญญัติปกครองของพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน.

⁸⁹ พรรคประชาธิปัตย์, ร่างพระราชบัญญัติปกครองของนายสามารถ แก้วมีชัยและคณะ.

⁹⁰ พรรคประชาธิปัตย์, ร่างพระราชบัญญัติปกครองของนายนิยม วรปัญญา.

⁹¹ พรรคประชาธิปัตย์, ร่างพระราชบัญญัติปกครองของนายณัฐวุฒิ ใสเกื้อ.

ชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 จนถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 และให้ปล่อยตัวผู้ที่ถูกคุมขัง โดยถือว่าไม่มีความผิด แต่ส่วนที่แตกต่างก็คือ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่นิโทษกรรมให้กับผู้กระทำความผิดในฐานะก่อการร้ายและความผิดต่อชีวิตซึ่งน่าจะหมายถึงบรรดาแกนนำรวมทั้งรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จะไม่ได้รับการนิโทษกรรมขณะเดียวกันร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังยกเลิกคดีที่เกี่ยวข้องกับการทำรัฐประหารและให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องทางแพ่งได้เหมือนกับ ร่าง พระราชบัญญัติฉบับ พล.อ.สนธิ และ นายสามารถ ซึ่งแต่ละฉบับมีเนื้อหาส่วนใหญ่ใกล้เคียงกัน จะมีแตกต่างในบางหัวข้อ

2.5.5 ร่างพระราชบัญญัตินิโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชนของ นายวรชัย เหมะ

ร่างพระราชบัญญัติของ นายวรชัย เหมะ ชื่อว่าพระราชบัญญัตินิโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมืองการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน⁹² ที่มีทั้งหมด 7 มาตราสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้จะเป็นการช่วยเหลือประชาชนทุกสีทุกฝ่ายที่ถูกดำเนินคดีอาญาทั้งจากการยึดทำเนียบรัฐบาล ยึดสนามบินสุวรรณภูมิของกลุ่ม พันธมิตรฯ หรือ กลุ่ม นปช. ที่ถูกแจ้งข้อหาก่อการร้าย

2.5.6 ร่างพระราชบัญญัติการปรองดองแห่งชาติของร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง

ร่างพระราชบัญญัติการปรองดองแห่งชาติ ฉบับร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง⁹³ เสนอนั้นมีทั้งหมด 6 มาตรา สาระสำคัญอยู่ที่ มาตราที่ 3 ที่ให้ละเว้นโทษแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 นอกจากนี้ ยังมีมาตราที่ 4 ที่บอกว่า คำสั่งใดๆ ก็ตามที่คณะปฏิวัติระบุว่าเป็นความผิด ให้ถือว่าไม่มีผล ส่วนมาตราที่ 5 ให้ภาครัฐเยียวยาให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการชุมนุมทางการเมือง

2.5.7 ร่างรัฐธรรมนูญว่าด้วยนิโทษกรรมและการขจัดความขัดแย้งของคณะนิติราษฎร์ร่างรัฐธรรมนูญว่าด้วยนิโทษกรรมและการขจัดความขัดแย้ง⁹⁴ตามแนวความคิดของคณะนิติราษฎร์

ซึ่งเป็นข้อเสนอของ กลุ่ม 29 มกราปลดปล่อยนักโทษทางการเมือง หรือ กลุ่มปฏิญญาหน้าศาล ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อนิโทษกรรมให้แก่ประชาชนที่กระทำความผิดอัน

⁹² ไทยรัฐออนไลน์, ร่างพระราชบัญญัตินิโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมืองการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนของ นายวรชัย เหมะ.

⁹³ มติชนออนไลน์, ร่างพระราชบัญญัติการปรองดองแห่งชาติ ฉบับร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง.

⁹⁴ ข่าวสดออนไลน์, ร่างรัฐธรรมนูญว่าด้วยนิโทษกรรมและการขจัดความขัดแย้งตามแนวความคิดของคณะนิติราษฎร์.

เนื่องมาจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองภายหลังการยึดอำนาจในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และให้จัดตั้งคณะกรรมการจัดการความขัดแย้งแต่ผู้ที่ไม่ได้รับการนิรโทษคือเจ้าหน้าที่รัฐและผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง

2.5.8 ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมทางการเมืองของประชาชน ระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ของ นายอุกฤษ มงคลนาวิน⁹⁵

ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ ประกอบด้วย 6 มาตรา สาระสำคัญโดยสรุปก็คือ จะเน้นการนิรโทษประชาชนผู้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมืองแต่ไม่รวมถึงแกนนำผู้มีอำนาจในการตัดสินใจหรือสั่งการให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองและไม่รวมเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตามกฎหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อยในช่วงเวลาดังกล่าว

2.5.9 ร่างพระราชกำหนดนิรโทษกรรมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ นปช.

ร่างพระราชกำหนดนิรโทษกรรม ที่เสนอโดย กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ นปช. “เขียนไว้ 4 มาตรา เนื้อหาจะเน้นนิรโทษกรรมกลุ่มการเมืองทุกสีเสื้อทั้งเสื้อแดง เสื้อเหลือง พรรคประชาธิปัตย์ รวมถึงมีอบสนามมานางเล็ง บรรดาผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา อันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2550 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกจากคำพิพากษาอันถึงที่สุด หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีแต่ไม่รวมแกนนำกลุ่มคนเสื้อแดง นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะอดีตนายกรัฐมนตรี และ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตรองนายกรัฐมนตรี

ในหัวข้อนี้ทำให้เราทราบความหมายของความขัดแย้งประเภทของความขัดแย้งและวิธีการแก้ไขความขัดแย้งรวมถึงเครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นการใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและทำให้เราทราบถึงความขัดแย้งของการเมืองไทยในอดีตในหลายๆ เหตุการณ์และทราบถึงกระบวนการในการจัดการความขัดแย้งกับเหตุการณ์ในอดีตว่ามีอย่างไรและมีกฎหมายนิรโทษกรรมที่เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งเพื่อให้ผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ตรงกันและแสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ แล้วผิดกฎหมายให้ไม่มีความผิดโดยใช้กฎหมายนิรโทษกรรมมีทั้งรูปแบบพระราชบัญญัติและพระราชกำหนด

⁹⁵ คมชัดลึกออนไลน์, ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมของนายอุกฤษ มงคลนาวินชั่วคราวเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2556.

⁹⁶ คมชัดลึกออนไลน์, ร่างพระราชกำหนดนิรโทษกรรมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช).

ซึ่งสามารถเอามาเป็นแบบอย่างในการจัดการความขัดแย้งในปัจจุบันส่วนความขัดแย้งทางการเมืองไทย ในปัจจุบันที่เริ่มตั้งแต่สมัยพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตรเป็นนายกรัฐมนตรีจนถึงปัจจุบันเป็นความขัดแย้งที่คู่ขัดแย้งต่างก็มีมวลชนสนับสนุนทำให้ความขัดแย้งขยายเป็นวงกว้างและเกิดความเสียหายอย่างมากมาแต่ก็มีการเสนอกระบวนการในการสร้างความปรองดองในรูปแบบต่างๆ ที่หลายๆ คนเสนอซึ่งทุกคนควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลักแล้วความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะยุติลงได้ อย่างถาวร

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในอดีตของประเทศไทย

เหตุการณ์ ความ ขัดแย้ง	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่ง ความขัดแย้ง	กระบวนการ ในการจัดการ ความขัดแย้ง	กฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับ ความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้ง โดยวิธีอื่น
เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516	นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ประชาชน กับรัฐบาล จอมพล ถนอม	ความเอือม ระอาต่อการ ที่คณะทหาร เล็ก รัฐธรรมนูญ หลายฉบับ ตลอดจนการ ไม่มี รัฐธรรมนูญ อย่างถาวรมา ตั้งแต่การยึด อำนาจของ จอมพล สฤษดิ์ ความ ไม่พอใจของ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ประชาชน เป็นบ่อเกิด ของ เหตุการณ์ ความรุนแรง	1. พระบาท สมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวได้ ทรงออก โทรทัศน์รับสั่ง ว่า วันนี้เป็นวัน มหาวิปโยค และรับสั่งให้ ทุกฝ่าย กลับ ไปสู่ความสงบ จอมพลถนอม จอมพล ประภาส และ พันเอกณรงค์ ยินยอมเดิน ทางออกนอก ประเทศผู้ชน เริ่มทยอยกัน กลับสู่เคหะ สถาน 2. นาย สัญญา ธรรม ศักดิ์ ออก กฎหมายนิร โทษกรรม ให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน	พระราชบัญญัติ นิรโทษกรรมแก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และ ประชาชน ซึ่ง การกระทำ ความผิด เกี่ยวเนื่องกับ การเดินขบวน เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2516 พ.ศ.2516 พระราชบัญญัติ นี้นิรโทษกรรม นักเรียนนิสิต นักศึกษา ประชาชนที่ กระทำความผิด เกี่ยวเนื่องกับ การชุมนุมแต่ไม่ รวมเจ้าหน้าที่	1. การไกล่เกลี่ยจากคน กลางโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 2.การชดเชยทางจิตใจ โดยในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2517 รัฐบาลได้จัด งานพระราชทานเพลิงศพ อย่างสมเกียรติ ณ เมรุทอง สนามหลวง โดย พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวและ พระบรมราชินีนาถได้ เสด็จพระราชดำเนินไป พระราชทานเพลิงศพวีร ชน ทั้ง 77 คน และมีการ สร้างอนุสรณ์สถาน 14 ตุลา 3. การจัดการความทรง จำ เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ เรียกร้องให้คนรุ่นหลัง ตระหนักถึงความสำคัญใน เหตุการณ์ครั้งนั้น และไม่ ควรสร้างความขัดแย้งเพื่อ นำไปสู่ความสูญเสียซ้ำอีก คือการที่พ.ศ. 2546 สภา ผู้แทนราษฎรมีมติเอกฉันท์ กำหนดให้วันที่ 14 ตุลาคม ของทุกปี

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในอดีตของประเทศไทย (ต่อ)

เหตุการณ์ ความ ขัดแย้ง	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่ง ความ ขัดแย้ง	กระบวนการ ในการจัดการ ความขัดแย้ง	กฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับ ความขัดแย้ง	การจัดการความ ขัดแย้งโดยวิธีอื่น
เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เหตุการณ์ การ ปราบปราม คอมมิวนิสต์ ภายใต้ คำสั่ง 66/23	นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ประชาชน กับรัฐบาล กลุ่ม คอมมิวนิสต์ ไทยกับ รัฐบาล ไทย	จอมพล ถนอม กิตติ ขจร แอบ หลบเข้ามา ในประเทศ ในรูปของ สามเณรมา จำวัดอยู่ที่ วัดบวรนิเวศ วิหาร นักศึกษา และ ประชาชน กลัวจอมพล ถนอม กิตติ ขจรจะ กลับมา ครองอำนาจ อีก จึง รวมตัวกัน ความขัดแย้ง ทาง อุดมการณ์ ทาง การเมือง	รัฐบาลพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมนันทน์ 1.พ.อ.ชวลิต ยังใหญ่ทูล (ยศ ในขณะนั้น) ได้เจรจากับ พรรค คอมมิวนิสต์ จีนให้ตัด งบประมาณที่ จะส่งให้กลุ่ม คอมมิวนิสต์ ในประเทศ ไทย 2.รัฐบาล พลเอก เปรม ดิณสุวรรณนท์ ประกาศ นโยบาย 66/23	พระราชบัญญัตินิร โทษกรรมแก่ผู้ซึ่ง กระทำความผิด เนื่องในการชุมนุม ใน มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์ระหว่าง วันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เป็น การนิรโทษ กรรมการชุมนุมใน มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 4 ถึง วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 และการ กระทำความผิดใน วันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ไม่ว่าจะได้กระทำ ในหรือนอก มหาวิทยาลัยที่ผิด กฎหมายที่มี ความผิดให้ไม่มี ความผิด พระราชบัญญัตินิร โทษกรรมแก่	เป็น "วัน ประชาธิปไตย" เป็น วันสำคัญของชาติ 1.การชดเชยทาง จิตใจ มหาวิทยาลัยธรรมศา สตร์ได้จัดสร้าง อนุสรณ์สถาน 6 ตุลา 2519เพื่อรำลึกผู้ที่ เสียชีวิตในเหตุการณ์ นั้น

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในอดีตของประเทศไทย (ต่อ)

เหตุการณ์ ความ ขัดแย้ง	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่ง ความขัดแย้ง	กระบวนการ ในการ จัดการความ ขัดแย้ง	กฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับ ความขัดแย้ง	การจัดการความ ขัดแย้งโดยวิธีอื่น
เหตุการณ์ พฤษภาคม 2535	นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ประชาชน กับรัฐบาล พลเอก สุจินดา คราประยูร	ระหว่าง ประชาธิปไตย กับ คอมมิวนิสต์ ความไม่พอใจ ในการสืบทอด อำนาจของ พลเอก สุจินดา และเรียกร้อง ให้ นายกรัฐมนตรี มาจากสมาชิก สภา ผู้แทนราษฎร	1.พระบาท สมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เชิญ พลเอก สุจินดา และ พลตรี จำลอง เข้า เฝ้า 2.พลเอก สุจินดา ครา ประยูร ออก กฎหมายนิร โทษกรรม ให้กับตัวเอง และผู้ ประท้วง	ผู้กระทำการอัน เป็นความผิดต่อ ความมั่นคงของรัฐ ภายใน ราชอาณาจักร ตาม ประมวลกฎหมาย อาญาและความผิด ตามกฎหมาย ว่า ด้วยการป้องกัน การกระทำอันเป็น คอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2532 กฎหมายนี้ เป็นการนิรโทษ กรรมความผิดตาม กฎหมาย คอมมิวนิสต์ ทั้งหมดและจุด เปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ พวกเขาจัดเข้าสู่ สังคมในฐานะผู้ ร่วมพัฒนาชาติไทย พระราชกำหนดนิร โทษกรรมแก่ ผู้กระทำความผิด เนื่องในการชุมนุม กันระหว่างวันที่	1.การ ไกลเกลียดจาก คนกลางโดย พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว 2.การเยียวยาเป็น ลักษณะการเยียวยาทาง จิตใจและป้องกันไม่ให้ ความขัดแย้งกลับมา เกิดขึ้นอีกโดยให้วันที่ 17 พ.ค.ของทุกปีเป็น วันพฤษภาประชาธรรม โดยไม่ต้องเป็นวันหยุด มีการจัดสร้างอนุสรณ์ สถานวีรชน ประชาธิปไตย อนุสรณ์ สถาน 2535ให้กองทัพ ร.มว.กลาโหม ต้องมี หนังสือขอโทษผู้ตก เป็นเหยื่อ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในอดีตของประเทศไทย (ต่อ)

เหตุการณ์ ความ ขัดแย้ง	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่ง ความขัดแย้ง	กระบวนการ ในการจัดการ ความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับ ความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้ง โดยวิธีอื่น
				17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึง วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2535พ.ศ. 2535โดย นิรโทษกรรม บรรดาการกระทำ ความผิดทั้งหลายที่ บุคคลที่เกี่ยวข้อง การชุมนุมกัน ระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึง 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 และได้กระทำ ในระหว่างวัน ดังกล่าวให้ไม่มี ความผิด	

ที่มา ผู้ศึกษาเป็นผู้จัดทำตารางนี้ขึ้น

ตารางที่ 2 การจัดการความขัดแย้งของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2546 – 2556

คู่ขัดแย้ง	เหตุการณ์ความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
กลุ่มคนที่สนับสนุนพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตรและอีกฝ่ายหนึ่งต่อต้านพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร	การชุมนุมการสลายการมีชุมนุมการปิดล้อมสถานที่สำคัญถนนสำคัญๆเหตุจลาจลทั่วประเทศทำให้มีผู้เสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก	1. คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ ปคอป. 2. คณะกรรมการประสานและติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อความปรองดองแห่งชาติ ปคอป.	ร่าง พ.ร.บ. 9 ฉบับ 1. ร่าง พ.ร.บ. ปรองดอง ของ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าพรรคมาตุภูมิ 2.ร่าง พ.ร.บ.ของ นายสามารถ แก้วมีชัย ส.ส.เชียงราย พรรคเพื่อไทย 3. ร่าง พ.ร.บ. ของนายนิคม วรรณปัญญา ส.ส. บัญชีรายชื่อ พรรคเพื่อไทย 4. ร่าง พ.ร.บ. ของนายณัฐวุฒิ ใสเกื้อ ส.ส.บัญชี	1. การใช้คนกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ยไม่ว่าจะเป็นกรณีนายปริญญา เทวานฤมิตรกุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ทำจดหมายเปิดผนึกถึงนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และนายจตุพร พรหมพันธุ์ ในวาระครบรอบ 18 ปี เหตุการณ์พฤษภาคม 2535

ตารางที่ 2 การจัดการความขัดแย้งของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2546 – 2556 (ต่อ)

คู่ขัดแย้ง	เหตุการณ์ความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
			รายชื่อ พรรคเพื่อไทย และคณะ 5. ร่างของนายวรชัย เหมะ ส.ส.สมุทรปราการ พรรคเพื่อไทย หรือ 6. ร่างอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ (คอ.นธ.) 7.ร่างของกลุ่มนิติราษฎร์ 8.ร่างของ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ	และความพยายามของพล.อ.เลิศรัตน์ รัตนวานิชได้เสนอตัวเป็นคนกลางอาสาเข้าไปพูดคุยเจรจาในเหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หรือ นปช. ในปี พ.ศ. 2551หรือกรณีรัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร จัดงานปาฐกถาพิเศษเรื่อง "ผนึกกำลังสู่อนาคต : เรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์" โดยมี นายโทนี แบลร์ อดีตนายกรัฐมนตรีสหราชอาณาจักร อดีตประธานาธิบดีฟินแลนด์ มาร์ตี อาห์ติซารี ผู้เชี่ยวชาญอิสระด้านความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านและที่ปรึกษาอาวุโส นางพรนิลลา เฮย์เนอร์ จันเวที ปาฐกถา

ตารางที่ 2 การจัดการความขัดแย้งของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2546 – 2556 (ต่อ)

คู่ขัดแย้ง	เหตุการณ์ความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
			9.ร่างของ ร้อยตำรวจเอก ดร.เฉลิม อยู่บำรุง	2. การประชาเสวนาการจัดการความขัดแย้งโดยการประชาเสวนามีการจัดทำโดยสถาบันพระปกเกล้า ได้จัดเวทีประชาเสวนาเพื่อร่วมกันหาทางออกในเหตุการณ์ความขัดแย้งตั้งแต่ก่อนการปฏิวัติ 19 กันยายน 2549 ถึงปัจจุบันในช่วงธันวาคม 2553 ถึง มิถุนายน 2554 แก่จังหวัดครบทุกภาคคือจังหวัดเชียงราย ลำปาง น่าน พิชณุโลก ขอนแก่น ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี นครศรีธรรมราช เพชรบุรีซึ่งผลการประชาเสวนาที่

ตารางที่ 2 การจัดการความขัดแย้งของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2546 – 2556 (ต่อ)

คู่ขัดแย้ง	เหตุการณ์ความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
				ได้ทำให้เกิดฉันทามติร่วมกันว่าทางออกของประชาติโดยที่คนไทยปรารถนาคงไม่ใช่การลงเอยด้วยความรุนแรง หากแต่เป็นการสร้างความสงบด้วยสันติวิธีและการรับฟัง การเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน 3. รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ชินวัตร ได้จ่ายเงินเยียวยาผู้เสียชีวิตจากการชุมนุม 7.75 ล้านบาทส่วนผู้บาดเจ็บก็ลดหลั่นกันไปโดยคิดกรอบเวลาตั้งแต่รัฐประหาร 2549 ถึงการสลายการชุมนุมคนเสื้อแดงเมื่อปี 2553

ตารางที่ 2 การจัดการความขัดแย้งของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2546 – 2556 (ต่อ)

คู่ขัดแย้ง	เหตุการณ์ความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
				ซึ่งการชดเชยเยียวยาจิตใจ 4. การเจรจาระหว่างคู่ขัดแย้งโดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีเจรจากับแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ในวันที่ 28 – 29 มีนาคม 2553 ณ สถาบันพระปกเกล้า 5. นายบรรหาร ศิลปอาชาเป็นผู้ประสานงานโดยได้เข้าพบ นายอานันท์ ปันยารชุน นพ. ประเวศ วะสี นายสนธิ ลิ้มทองกุล พล.ต.จำลอง ศรีเมือง นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายชวน หลีกภัย เพื่อให้แต่ละคนเข้าร่วมปฏิรูปประเทศ

ตารางที่ 2 การจัดการความขัดแย้งของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2546 – 2556 (ต่อ)

คู่ขัดแย้ง	เหตุการณ์ความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
				6. การตั้งคณะกรรมการสภาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย เพื่อต่อต้านระบบการเมืองทุนนิยม โดยให้ภาคประชาชนโดยนายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์เป็นประธาน คณะกรรมการ สปท. 7. พรรคประชาธิปัตย์ตั้งคณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทย

ที่มา ผู้ศึกษาเป็นผู้จัดทำตารางนี้ขึ้น

บทที่ 3

การจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ

ในบทที่ผ่านมาทำให้เราได้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง ความหมายของความขัดแย้งประเภทของความขัดแย้ง การแก้ไขความขัดแย้งเครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้ง ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในอดีตการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในอดีตของไทยในบทนี้เป็นกฎหมายต่างประเทศโดยศึกษาหลักการสากลในการแก้ไขความขัดแย้งที่ใช้เป็นกระบวนการในการแก้ไขความขัดแย้งในต่างประเทศว่าในต่างประเทศได้ใช้หลักการสากลเป็นกระบวนการในการแก้ไขความขัดแย้งไว้อย่างไรแล้วประเทศไทยสามารถเอาประสบการณ์ในการแก้ไขความขัดแย้งดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการจัดการความขัดแย้งและบัญญัติกฎหมายที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปรองดองในประเทศไทยได้อย่างไรซึ่งเมื่อได้ศึกษาแล้วจะพบว่าสภาพการเมืองของต่างประเทศกับสภาพการเมืองของประเทศไทยมีความแตกต่างกันอย่างไรและกระบวนการในการแก้ไขความขัดแย้งและกฎหมายที่จะใช้เป็นเครื่องมือปรองดองที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยสมควรเป็นอย่างไร โดยการศึกษาการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศจะนำเสนอในบทนี้ด้วยกัน 4 หัวข้อคือ

1. หลักสากลในการจัดการความขัดแย้ง
2. การจัดการความขัดแย้งในประเทศแอฟริกาใต้
3. การจัดการความขัดแย้งในประเทศรวันดา
4. การจัดการความขัดแย้งในประเทศอินโดนีเซีย (อาจะห์)
5. การจัดการความขัดแย้งในประเทศชิลี

3.1 หลักการสากลในการจัดการความขัดแย้ง

ในหัวข้อหลักการสากลในการจัดการความขัดแย้งผู้ศึกษาจะศึกษาหลัก “ความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่าน” (Transitional Justice) เพราะเป็นหลักการจัดการความขัดแย้งสากลที่เป็นที่หลายๆ ประเทศเอามาเป็นกระบวนการในการแก้ไขความขัดแย้งและประสบความสำเร็จหลักความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในปลาย พ.ศ.2523 เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศแถบละตินอเมริกา และในยุโรปตะวันออก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้มีความยุติธรรมเกิดขึ้นในภูมิภาคเหล่านี้หลังเกิดเหตุการณ์ที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางจากระบอบการปกครองแบบเก่า ต่อมาแนวคิดและการดำเนินกระบวนการนี้ได้แพร่หลายและได้รับการหยิบไปใช้ในหลายๆ ประเทศที่มีความขัดแย้งอย่างรุนแรง เช่น อาร์เจนตินา ชิลี แอฟริกาใต้ เอลซัลวาดอร์ เฮติ ติมอร์ตะวันออก เป็นต้น ซึ่งหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและกลไกในการจัดการความขัดแย้งต่างๆ ดังนี้

ประจักษ์ ก้องกีรติ กล่าวว่า ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน หมายถึง การแสวงหาความยุติธรรมในสังคมประชาธิปไตยที่เพิ่งพ้นจากระบอบเผด็จการที่มีการใช้ความรุนแรงต่อพลเมืองของตนเองอย่างโหดร้าย หลักการทางกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งระบุว่ารัฐทุกรัฐมีหน้าที่ต้องชำระสะสางการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและเป็นระบบในขอบเขตประเทศของตน โดยรัฐมีหน้าที่แบกรับภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่งยวด 4 ประการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน⁹⁷ คือ

1. การสืบสวนสอบสวน ดำเนินคดี และลงโทษผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด
2. การเปิดเผยความจริงให้เหยื่อ ครอบครัวของเหยื่อ และสังคมโดยรวมทราบเกี่ยวกับรายละเอียดและสาเหตุของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเที่ยงตรง
3. การให้ความช่วยเหลือที่เป็นการเยียวยาและชดเชยให้กับเหยื่ออย่างเหมาะสม
4. การคัดกรองเจ้าหน้าที่รัฐที่มีประวัติเลวร้ายในการละเมิดสิทธิมนุษยชนออกจากหน่วยงานของรัฐ และทำการปฏิรูปหน่วยงานความมั่นคงให้ปฏิบัติหน้าที่โดยเคารพหลักสิทธิมนุษยชน

ทั้งนี้กลไกหลักในการแสวงหาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านที่ประเทศต่างๆ นำมาใช้มี 6 ประการดังนี้

1. การดำเนินคดีทางอาญากับผู้กระทำความผิดกลไกนี้เป็นกลไกที่จำเป็นและพึงปรารถนาในการสถาปนาความรับผิดชอบ ภายใต้งานไขว่คว้าต้องจัดให้มีการไต่สวนและดำเนินคดีที่เที่ยงธรรม
2. การแสวงหาความจริง รูปแบบหลักที่นิยมใช้กันทั่วโลก คือ การตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริง (truth commission) ประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือคณะกรรมการมิได้มีหน้าที่เพียงแค่บรรยายถึงข้อเท็จจริงว่าใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไรเท่านั้น แต่ต้องวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ที่มาที่ไป และการตัดสินใจคุณค่าให้สังคมตระหนักว่าการกระทำของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ถูกต้องอย่างไรด้วย เพื่อสร้างบรรทัดฐานสำหรับอนาคต นอกจากนี้ กรรมการยังมีหน้าที่ให้การศึกษากับสังคมเกี่ยวกับเรื่องความรุนแรงและสิทธิมนุษยชน และยังมีหน้าที่เปิดโอกาสให้เหยื่อและญาติของเหยื่อมีพื้นที่ในการบอกกล่าวความทุกข์ร้อนของพวกเขาสังคมได้รับรู้ด้วย

3. การชดเชยและเยียวยา ทำหน้าที่สำคัญ 3 ประการได้แก่

ประการแรก คือช่วยเหลือเหยื่อของความรุนแรงให้สามารถดำรงชีวิตต่อไปได้อย่างเป็นปกติอย่างน้อยในแง่ที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน

ประการที่สอง คือ เป็นการแสดงออกอย่างเป็นทางการว่ารัฐและสังคมตระหนักถึงถึงความเจ็บปวดสูญเสียที่เหยื่อและญาติได้รับ ซึ่งเท่ากับสร้างบูรณาการทางสังคมให้คนคลายความรู้สึกว่าตนเองไม่ถูกเหยียดแกล หรือถูกปล่อยให้อยู่ทุกขุทรมานแต่เพียงลำพังเป็นการเน้นให้เห็นความสำคัญในเชิงนามธรรมที่เป็นเรื่องของสภาพจิตใจและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

⁹⁷ ประจักษ์ ก้องกีรติ, ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน เมื่อโลกไม่หันหลังให้โศกนาฏกรรม, ใน <http://www.prachatai.com/>, (last visited 19 January 2013).

ประการที่สาม คือ หากมีการใช้ความรุนแรงอีกอนาคตรัฐอาจมีความยับยั้งชั่งใจหรือความรอบคอบในการตัดสินใจมากขึ้นเพราะการชดเชยชดใช้เยียวยาสร้างภาระรับผิดชอบตามมาอย่างมากให้กับการกระทำดังกล่าว

4. การปฏิรูปสถาบัน และองค์กรที่มีส่วนทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในอดีต เช่น ตำรวจ ทหาร หน่วยงานด้านความมั่นคง และกลไกรัฐอื่นๆ โดยใช้มาตรการเชิงป้องกันได้แก่การปลูกฝังหลักความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนให้เจ้าหน้าที่รัฐ การอบรมหลักสากลในการสลายการชุมนุมให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

5. การปลดคนและห้ามมิให้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบอบเก่าดำรงตำแหน่งในระบบราชการ

6. การนิรโทษกรรมเป็นกลไกที่ประนีประนอม และมีปัญหาให้ได้แย้งกันได้มากที่สุด สังคมที่เลือกใช้นิรโทษกรรมมักจะให้เหตุผลว่า ไม่ต้องการดำเนินคดีกับใคร เนื่องจากกลัวว่าจะทำให้สังคมแตกแยกหรือทำให้ฝ่ายผู้มีอำนาจในระบอบเก่าไม่พอใจจนกระทั่งกลับมายึดอำนาจ

ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ได้อธิบายว่า ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านเป็นหลักความยุติธรรมในระยะที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดการละเมิดอย่างเป็นระบบและร้ายแรงโดยการพยายามทำความเข้าใจผู้ที่ตกเป็นเหยื่อและกลไกและความเป็นไปได้ที่จะนำพาสู่สันติภาพการปรองดองและประชาธิปไตยเพื่อให้สังคมเดินหน้าต่อไปโดยที่เหตุการณ์ความรุนแรงจะไม่ย้อนกลับมาอีกครั้ง กล่าวคือความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านไม่ได้เป็นเพียงรูปแบบพิเศษของความยุติธรรมแต่เป็นความยุติธรรมที่ถูกปรับให้เข้ากับสังคมที่อยู่ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงหลังจากที่ผ่านพ้นเวลาที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างแพร่หลายมาตรการหรือกลไกที่นำมาใช้ในการแก้ไขความขัดแย้งในหลักความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมีดังนี้⁹⁸

1. การฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด (criminal prosecution) ซึ่งมีส่วนต้องรับผิดชอบต่อเหตุการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นเป็นองค์ประกอบประการหนึ่งที่จะป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงอีก

2. กระบวนการสร้างความจริง (truth commissions) ที่ๆ ได้จากการไต่สวนสอบสวนค้นหาความจริงในช่วงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อเปิดเผยความจริงให้เหยื่อหรือครอบครัวของเหยื่อและสังคมโดยรวมได้ทราบในรายละเอียดเหตุการณ์อย่างถูกต้องแท้จริงและเป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบได้แสดงออก

3. การให้ความช่วยเหลือชดเชยเยียวยา แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งทางด้านจิตใจและร่างกายทรัพย์สินรวมไปถึงการกล่าวขอโทษจากคู่ขัดแย้งอย่างเป็นทางการ

4. กระบวนการที่ทำให้สังคมยอมรับตระหนักรู้ และกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในทางศีลธรรมถึงเหตุการณ์ความรุนแรงที่ผ่านมาเพื่อที่จะไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำรอยอีกโดยอาจจะเป็นพิพิธภัณฑ์หรืออนุสรณ์แห่งความทรงจำ

⁹⁸ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะ, เรื่องเดิม, หน้า 31.

5. กระบวนการปฏิรูปสถาบัน (institution reform) หน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนเช่นกองทัพบก ตำรวจ สื่อมวลชน กระบวนการยุติธรรม เป็นต้นเพื่อที่จะป้องกันไม่ให้หน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าวใช้การปฏิบัติในรูปแบบเดิมที่อาจนำความรุนแรงกลับมาอีกครั้ง

6. การทำให้สังคมข้ามผ่านปัญหาความขัดแย้งและก่อให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ของคนในสังคม

สถาบันพระปกเกล้า ได้อธิบายว่าความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมที่พึงปรารถนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติบนพื้นฐานว่าจะจดจำหรือลืมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและมาตรการในการลงโทษผู้กระทำความผิดหรือนั้นการเยียวยาผู้เสียหายโดยสรุปได้⁹⁹ ดังนี้

1. การฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้เสียหาย (criminal prosecutions) ซึ่งมีส่วนต้องรับผิดชอบต่อเหตุการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้น

2. การนิรโทษกรรม (amnesty) คือการรับยกเว้นการลงโทษซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการต่อรองกันระหว่างอำนาจเก่ากับอำนาจใหม่หรือบางกรณีได้รับการยกเว้นการลงโทษด้วยการยอมรับว่าได้กระทำความผิดลงไป

3. คณะกรรมการค้นหาความจริง (truth commissions) เป็นการตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงให้ปรากฏเพื่อให้สังคมโดยรวมได้ทราบในรายละเอียดเหตุการณ์อย่างถูกต้องแท้จริงและเป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบได้แสดงออก

4. โครงการช่วยเหลือเยียวยา (restoration programs) เป็นการช่วยเหลือ ชดเชย เยียวยา แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งด้านจิตใจ ร่างกายทรัพย์สินผ่านโครงการหรือการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและรวมไปถึงการกล่าวขอโทษจากคู่ปรีภัยอย่างเป็นทางการ

5. การระลึกถึงผู้ได้รับผลกระทบ (memorialisation of victims) เป็นกระบวนการที่ทำให้สังคมยอมรับและตระหนักรับรู้และกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในทางศีลธรรมถึงเหตุการณ์ความรุนแรงที่ผ่านมาเพื่อจะไม่ทำให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำรอยขึ้นอีกซึ่งอาจอยู่ในรูปพิพิธภัณฑ์หรืออนุสรณ์แห่งความทรงจำ

6. การปฏิรูปสถาบัน (institution reform) เป็นกระบวนการปฏิรูปสถาบันหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน

Priscilla Hayner กล่าวว่า ความยุติธรรมในช่วงเปลี่ยนผ่าน ต้องทำในเชิงนโยบายไม่ว่าจะเป็นบริบทใดก็ตามไม่สามารถแก้ปัญหาฉาบฉวย และไม่สามารถคิดนอกกรอบ ในความขัดแย้งทางการเมืองประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีประชาธิปไตยเป็นหัวใจเป็นเครื่องนำทาง เป็นภาพรวมวิสัยทัศน์ที่ควรนำมาใช้ลดความขัดแย้งและเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลักโดยจะต้องมีกระบวนการหลักๆ ดังนี้

⁹⁹ สถาบันพระปกเกล้า, เรื่องเดิม, หน้า 23.

1. ไม่มีวาระซ่อนเร้นไม่ได้ชี้ไปทางการเมืองทางใดทางหนึ่งการปรองดองไม่ใช่การไปหลอกล่ฝ่ายตรงข้ามว่า จะต้องเห็นด้วยกลับตน
2. การปรองดองจะต้องมีเป้าประสงค์คือการสร้างความสำเร็จ จุดยืนร่วมกัน
3. ไม่เร่งกระบวนการปรองดอง
4. การนิรโทษกรรมอาจมีความผิดพลาดถ้าตีความแคบไปและอย่าไปใช้แนวทางด้านสากลมากเกินไป เพราะอาจจะไม่สามารถนำไปใช้ได้บริบทท้องถิ่น หลักนิรโทษกรรม ควรมีการเคารพผู้ที่ประสบเคราะห์ให้ไม่ควรมองว่าเป็นไปเพื่อจุดมุ่งหมายทางการเมือง ควรมีการเสวนา สร้างแนวทางนิรโทษกรรมกระบวนการนิรโทษกรรมจะอย่างไร แม้จะมีการยกโทษให้อาชญากรรมบางอย่าง แต่ไม่ควรลดกระบวนการเพื่อความจริงออกมา แม้จะมีการนิรโทษกรรมแต่ก็ควรศึกษาว่าเกิดอะไรขึ้น¹⁰⁰

ดังนั้น จากการที่นักวิชาการได้สรุปความหมายและกลไกในการจัดการความขัดแย้งตามหลักความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน จึงสามารถสรุปได้ว่าความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน คือ มาตรการหรือกลไกที่จะทำให้สังคมที่ได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนข้ามผ่านปัญหาดังกล่าวและร่วมกันสร้างสังคมในอนาคตให้เป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขซึ่งต้องประกอบด้วยกลไกหรือมาตรการดังนี้

1. การฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด หมายถึง การเอาคนที่ทำผิดมาลงโทษเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงอีก
2. กระบวนการสร้างความจริง หมายถึง การมีคณะบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากสังคมขึ้นมาเพื่อค้นหาหรือแสวงหาความจริงในเหตุการณ์ความขัดแย้งความรุนแรงที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองเพื่อให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวได้รับการเยียวยาในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สังคมกลับมาสงบสุขอีกครั้ง
3. การให้ความช่วยเหลือชดเชยเยียวยา หมายถึง การชดเชยเยียวยาต่อเหยื่อหมายถึงการฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ถูกกระทำละเมิดจากเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ทั้งในรูปแบบของเงินสิ่งของ สิทธิประโยชน์ต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่ถูกละเมิดขอมติปัญหาความขัดแย้งที่ตัวเองถูกละเมิดนั้น
4. กระบวนการที่ทำให้สังคมยอมรับตระหนักรับรู้ หมายถึง การเปิดเผยความจริงว่าใครทำอะไรเกี่ยวข้องยังกับเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ผ่านมาเป็นกระบวนการป้องกันเหตุการณ์เกิดซ้ำรอยอีกโดยอาจจะเป็นพิพิธภัณฑ์หรืออนุสรณ์แห่งความทรงจำ
5. การนิรโทษกรรม หมายถึง การออกกฎหมายยกเลิกความผิดกล่าวคือเพื่อต้องการให้สังคมลืมและให้อภัยต่อผู้ที่ทำความผิดเนื่องจากกลัวว่าจะทำให้สังคมแตกแยกหรือทำให้ฝ่ายผู้มีความอำนาจในระบอบเก่าไม่พอใจจนกระทั่งกลับมายึดอำนาจ

¹⁰⁰ Priscilla Hayner, *The Challenge of Reconciliation*, at <http://www.bangkokpost.com/>, (last visited 19 January 2013).

6. การร่วมกันสร้างอนาคต เป็นกระบวนการที่คู่ขัดแย้งและคนในสังคมมาร่วมกันกำหนดเปลี่ยนแปลงแก้ไขโครงสร้างสังคมรวมเพื่อจะได้ร่วมกันสร้างอนาคตให้กับสังคมที่บอบช้ำเป็นสังคมใหม่ที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเช่นการร่วมกันแก้ไขรัฐธรรมนูญ

3.2 การจัดการความขัดแย้งในแอฟริกาใต้

ในหัวข้อการจัดการความขัดแย้งในแอฟริกาใต้ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาโดยแบ่งศึกษา ดังนี้

1. เหตุการณ์ความขัดแย้ง
2. องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง
4. การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น

3.2.1 เหตุการณ์ความขัดแย้ง

เหตุการณ์ความขัดแย้งเริ่มตั้งแต่ช่วงต้น พ.ศ. 2503 หลังประเทศแอฟริกาใต้ได้รับอิสรภาพจากการปกครองของอังกฤษและเครือจักรภพประเทศแอฟริกาใต้ไม่เคยมีการเลือกตั้งเลย รัฐบาลที่บริหารประเทศเป็นรัฐบาลเผด็จการของคนผิวขาวซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย ในประเทศแอฟริกาใต้ เหตุการณ์ความขัดแย้งเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2503 เป็นยุคที่รัฐบาลคนผิวขาวซึ่งเป็นคนส่วนน้อยของประเทศปกครองประเทศใช้ความรุนแรงต่อคนผิวดำซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศไม่ว่าด้วยเหตุผลที่ว่าต้องการรักษาผลประโยชน์ของตัวเองหลังได้รับการปลดปล่อยอาณานิคมหรือการหวาดกลัวลัทธิสังคมนิยมในช่วงสงครามเย็น

รัฐบาลคนผิวขาวได้ออกนโยบายและกฎหมายหลากหลายประการเพื่อกีดกันสีผิวอาทิเช่น กฎหมายที่ดินที่ลากเส้นเขตแดนที่แบ่งแยกคนผิวขาวและคนผิวดำออกจากกัน กฎหมายการจดทะเบียนประชากรที่แบ่งประชาชนชาวแอฟริกาเป็น 4 เผ่าพันธุ์ซึ่งเป็นกฎหมายพื้นฐานของการกีดกันสีผิว กฎหมายการศึกษาบันดู การขยายการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

กฎหมายแบ่งแยกการให้บริการ กฎหมายต่างๆ เหล่านี้ล้วนให้ความสำคัญกับคนผิวขาว โดยไม่ให้ความสำคัญกับคนผิวดำเลยหรือการออก กฎหมายการห้ามแต่งงานข้ามเชื้อชาติกฎหมายกลุ่มพื้นที่ซึ่งกำหนดแบ่งเขตพื้นที่ตามเชื้อชาติต่างๆ ทำให้เกิดการอพยพประชาชนจำนวนมากสาละโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนคนผิวดำส่วน นโยบายกีดกันคนผิวดำที่รัฐบาลคนผิวขาวได้ใช้ในการปกครองประเทศ อาทิเช่น สงวนไฟฟ้า ถนน การศึกษา สาธารณสุข น้ำสะอาดให้เฉพาะคนผิวขาวหรือการที่รัฐบาลได้ออกนโยบายกีดกันสีผิวที่แบ่งคนออกเป็นกลุ่ม หลักๆ ได้แก่ คนผิวขาว ชนพื้นเมือง คนสีผิว และพวกคนเอเชียและกำหนดเขตการปกครองอิสระที่เรียกว่า บันดูสถานซึ่งเป็นพื้นที่ที่แห้งแล้ง

ที่สุดในประเทศให้คนผิวดำอาศัยอยู่ในเขตปกครองพิเศษนี้เพื่อป้องกันการรวบรวมกำลังเพื่อต่อต้านรัฐบาลได้

นโยบายการกีดกันสีผิวของรัฐบาลคนผิวขาวต่อต้านอย่างรุนแรงภายในประเทศ ในปี พ.ศ. 2503 – พ.ศ. 2507 ซึ่งเริ่มจากการใช้ความรุนแรงในการต่อต้านโดยกลุ่ม African national congress (ANC) และกลุ่มอื่นๆ เหตุการณ์ในวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2503 ซึ่งมีการเผชิญหน้ากันระหว่างรัฐบาลและคนผิวดำที่เมืองเซพิลเล ทำให้คนผิวดำได้รับบาดเจ็บกว่า 300 คนและเสียชีวิตถึง 69 คน จากการโดนกระหน่ำยิงและในวันเดียวกันในเมืองหนึ่งนอกเคปทาวน์ ตำรวจได้ยิงผู้ชุมนุมประท้วงที่ทำให้มีผู้เสียชีวิต 3 คนและบาดเจ็บอีกหลายคนเหตุการณ์นี้นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้กำลังของคนผิวดำเพื่อต่อต้านรัฐบาลและเรียกร้องให้ประชาคมโลกหันมามองนโยบายกีดกันสีผิวของแอฟริกาใต้¹⁰¹

ภายหลังจากเหตุการณ์การฆ่าหมู่ที่เมืองเซพิลเลรัฐบาลได้ระมัดระวังและเพิ่มความไม่ไว้วางใจต่อกลุ่มต่อต้าน เช่นมีการแบนกิจกรรมทุกอย่างรวมทั้งตัวองค์กร ANC และกลุ่มอื่นๆ ตลอดจนการประกาศภาวะฉุกเฉินไปทั่วประเทศและได้มีการจับกุมประชาชนกว่า 1,600 คน ในช่วงนั้นรัฐบาลได้ออกกฎหมาย “กฎหมายการรวมตัวกันเพื่อการใช้ความรุนแรง (Riotous Assemblies Act)” เพื่อสั่งห้ามการชุมนุมของประชาชนทุกประเภท และจับกุมตัวนาย Robert Sobukwe ผู้นำ PAC เข้าสู่เรือนจำเป็นระยะเวลา 3 ปีนอกจากรัฐบาลจะเป็นเป้าหมายของการต่อต้าน ที่มาจากชนบทเช่นเมือง Sharpeville แล้วรัฐบาลยังได้รับการต่อต้านจากเขตเมือง เช่นในเขต Pondoland ตะวันออกด้วยซึ่งรัฐบาลได้ตอบโต้ด้วยความรุนแรงไม่แพ้กัน ได้มีการเผชิญหน้าหลายครั้งซึ่งได้ทำให้ผู้ประท้วงเสียชีวิตและตำรวจยังได้ใช้เฮลิคอปเตอร์เพื่อกระโดดยิงการชุมนุมที่ภูเขา Ngquza ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2503 ซึ่งในเหตุการณ์ครั้งนั้นได้ทำให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 7 คน การประกาศภาวะฉุกเฉินได้กลายเป็นอาวุธของรัฐบาลต่อมาอีกถึง 20 ปีในช่วงเวลาดังกล่าวได้มีประชาชนได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิตจากโทษที่ได้ไปข้องเกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่ Pondoland และอีก 7 คนได้รับโทษประหารชีวิต

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2503 รัฐบาลได้ยุติการประกาศใช้สถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางด้านยุทธวิธีและยุทธศาสตร์ในการต่อต้านรัฐบาลเช่น การจัดตั้งกลุ่มใต้ดินที่ชื่อ African Resistance Movement ซึ่งมีสมาชิกจำนวนมากเป็นคนขาวในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1961 กลุ่มเคลื่อนไหวนี้ได้ออกมารณรงค์ไม่ให้มีการทำลายเป้าหมายที่เป็นมนุษย์และในวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2503 ได้มีการจัดตั้งกลุ่ม Umkhon weSizwe (MK) ขึ้น โดยมีเป้าหมายที่การประกาศสงครามกับสาธารณรัฐสาธารณรัฐแอฟริกาใต้อย่างไรก็ดีตลอดช่วงระยะเวลากว่า 2 ทศวรรษ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 ปลายทศวรรษที่ พ.ศ. 2513 นั้น กลุ่ม MK ไม่ได้มีเป้าหมายที่จะโจมตีประชาชนผู้บริสุทธิ์แต่เป็นการโจมตีทางสัญลักษณ์หรือสถานที่สำคัญ โดย MK มีเป้าหมายว่าต้องการดึงให้รัฐบาลและผู้สนับสนุนรัฐบาลเห็นความทุกข์ยากก่อนที่จะสายเกินไป โดยไม่ได้มีเป้าหมายที่จะทำการปฏิวัติ¹⁰²

¹⁰¹ สถาบันพระปกเกล้า, เรื่องเดิม, หน้า 9.

¹⁰² ประจักษ์ ก้องกีรติ, เรื่องเดิม.

ในช่วงพ.ศ. 2523 เป็นต้นมา วิธีการต่อสู้ของฝ่ายต่อต้านรัฐบาลได้มีการเปลี่ยนแปลงไป เป็นการไม่ใช้ความรุนแรงโดยเริ่มจากไม่ร่วมมือกับรัฐบาล เช่น การคว่ำบาตร การนัดหยุดงานโดยมีองค์กรภาคประชาชน สหภาพการค้า องค์กรศาสนา และองค์กรสตรี และอีกหลายๆ องค์กรนัดหยุดงานหลายครั้งซึ่งในปี พ.ศ. 2527 นักกันหยุดงานได้มากถึง 800,000 คนหรือมีการต่อต้านรัฐบาลในรูปแบบการจัดตั้งสถาบันทางเลือก เช่น คลินิกชุมชน สหกรณ์ ศูนย์การกระจายทรัพยากรซึ่งเป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นเองสำหรับคนผิวดำ เนื่องจากสถาบันการเมืองของรัฐไม่เพียงพอและไม่มีความชอบธรรมสำหรับคนผิวดำหรือในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 องค์กรศาสนาโดยเฉพาะอาร์คิซอบ เดสมอนด์ตูตู ซึ่งได้แสดงออกอย่างมากในการต่อต้านการกีดกันสีผิวและการสนับสนุนการต่อต้านแบบไม่ใช้ความรุนแรง อาร์คิซอบเดสมอนด์ เป็นผู้นำของคณะกรรมการคริสตศาสนาแห่งสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ในปี พ.ศ. 2530 และได้ประกาศข้อตกลงหนึ่งซึ่งตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของรัฐบาลคนผิวขาวซึ่งเป็นกลุ่มน้อยและเรียกร้องให้สมาชิกที่โบสถ์ให้ร่วมกันตั้งคำถามในการเชื่อฟังกฎหมายที่นำไปสู่การแบ่งแยกสีผิวด้วยและได้มีการสนับสนุนการคว่ำบาตรการปฏิเสธการจ่ายภาษีและการปฏิเสธการเข้าร่วมในการเกณฑ์ทหารซึ่งพระให้การยอมรับการแต่งงานข้ามเชื้อชาติซึ่งเป็นการปฏิเสธกฎหมายการห้ามแต่งงานข้ามเชื้อชาติที่ได้ถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2528

การเดินขบวนทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2532 เพื่อการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างทางเชื้อชาติได้ปลุกให้นานาชาติและรัฐบาลเองหันมามองถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการเจรจาในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกันนั้นเองที่รัฐบาลต้องออกมายอมรับ และปล่อยให้ ANC จัดการชุมนุมถึงกว่า 70,000 คนในสนามกีฬาแห่งหนึ่งเพื่อเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวนักโทษการเมือง

หลังจากที่ประธานาธิบดีเอฟ ดับเบิลยู เดอ เคลิก ผู้นำผิวขาวสายปฏิรูปขึ้นรับตำแหน่งและเริ่มกระบวนการหันหน้าเข้าหาฝ่ายค้านโดยเขาพยายามเจรจาทันทีทั้งฝ่ายอนุรักษนิยมและอนุรักษนิยมสุดขั้วในพรรคของเขาให้เห็นด้วยกับการปรับเปลี่ยนนโยบายทางการเมืองที่จะให้ชาวแอฟริกันผิวดำเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองและนายเนลสัน แมนเดลาได้รับการปล่อยตัวให้เป็นอิสระหลังจากถูกคุมขังอยู่นานถึง 27 ปี ในข้อหาทกบฏซึ่งเขาถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิต ด้วยแรงกดดันจากนานาชาติทำให้รัฐบาลในขณะนั้นต้องตัดสินใจปล่อยตัวเขา การเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างรัฐบาลกับพรรคฝ่ายค้านของนายเนลสัน แมนเดลาเริ่มต้นขึ้น และรัฐสภาผ่านร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2536 พอถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2537มีการจัดการเลือกตั้งครั้งประวัติศาสตร์ที่คนผิวสีได้รับอนุญาตให้นายเนลสัน แมนเดลา ลงสมัครพร้อมกับนโยบายว่าด้วยการให้อภัยและการปรองดอง และเขาพูดถึงความฝันเรื่องการรวมชาติแอฟริกันให้เป็นหนึ่งเดียว พรรค African National Congress ของนายเนลสัน แมนเดลา ชนะการเลือกตั้งอย่างถล่มทลาย และตัวเขาเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี แมนเดลาประกาศเดินทางปรองดองทันทีที่รับตำแหน่ง และผลักดันให้มีการจัดตั้ง

คณะกรรมการเพื่อค้นหาความจริง โดยบอกว่านี่คือหนทางสู่การสร้างชาติใหม่ที่คนในชาติมีความ
 สมานฉันท์กัน¹⁰³

3.2.2 องค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง

ในหัวข้อองค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงองค์การที่ทำ
 หน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งในแอฟริกาใต้โดยพบองค์การเดียวที่เข้าไปทำหน้าที่ในการจัดการความ
 ขัดแย้งในแอฟริกาใต้คือคณะกรรมการเพื่อแสวงหาความจริงแห่งชาติและความสมานฉันท์ของ
 แอฟริกาใต้ (South Africa's Truth and Reconciliation Commission TRC)

คณะกรรมการเพื่อแสวงหาความจริงแห่งชาติและความสมานฉันท์ของแอฟริกาใต้
 (South Africa's Truth and Reconciliation Commission TRC) เกิดขึ้นหลังจากนายเนลสัน แมนเดลา
 ชนะการเลือกตั้งและเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีนายเนลสัน แมนเดลา เดินทางไปรองคองกันที่
 รับตำแหน่ง โดยในปี พ.ศ. 2538 ได้มีการผลักดันให้รัฐสภาออกกฎหมาย พระราชบัญญัติการส่งเสริม
 เอกภาพและความสมานฉันท์แห่งชาติ(Promotion of National Unity and Reconciliation Act) กฎหมาย
 ฉบับนี้เป็นที่มาขององค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง คือคณะกรรมการเพื่อแสวงหาความ
 จริงแห่งชาติและความสมานฉันท์ของแอฟริกาใต้ (South Africa's Truth and Reconciliation
 Commission TRC)

คณะกรรมการเพื่อแสวงหาความจริงแห่งชาติและความสมานฉันท์ของแอฟริกาใต้
 (South Africa's Truth and Reconciliation Commission TRC)

มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สืบสวนค้นหาความจริงเพื่อให้ได้ภาพที่สมบูรณ์แบบมากที่สุด เกี่ยวกับการละเมิด
 สิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2503 รวมทั้งสาเหตุและแรงบันดาลใจของผู้ที่ละเมิด
 สิทธิดังกล่าว

2. ให้ความช่วยเหลือต่อการให้อภัยโทษแก่บุคคลที่ได้เปิดเผยข้อมูลที่เป็นต่อการ
 ค้นหาความจริง

3. เปิดเผยผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเหยื่อของความขัดแย้ง รวมถึงการเยียวยาฟื้นฟู
 เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ได้รับผลกระทบ

4. รวบรวมรายงานที่ให้รายละเอียดและค้นพบทุกประการตั้งแต่ข้อ (ก) (ข) และ (ค)
 ตลอดจนการสร้างแนวทางป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอีกครั้ง

มีหน้าที่ดังนี้

¹⁰³ กวี จงกิจถาวร, แอฟริกาจะไปไหนกัน, ใน [http:// www.komchadluek. net/](http://www.komchadluek.net/), (last visited 19
 January 2013).

1. อำนาจความสะดวกในการหาข้อมูลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มา สาเหตุ บริบท ปัจจัย สภาพแวดล้อม แนวคิด และขอบเขตของการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตลอดจนรวบรวม รายนามบุคคล สถาบัน องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนรวมถึงตั้งคำถามว่าการ ละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดจากการกระทำของฝ่ายไหน รัฐบาล สถาบันการเมืองของรัฐ กลุ่มผลประโยชน์ บุคคล หรือองค์กรใดๆ

2. ให้ความช่วยเหลือ หรือริเริ่มหรือให้ความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลและ หลักฐานจากบุคคลใดก็ตาม ซึ่งรวมถึงบุคคลที่อ้างว่าตนเองเป็นเหยื่อของการละเมิด หรือเป็นตัวแทน ของเหยื่อ

3. ให้ความช่วยเหลือหรือให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดการรณรงค์โทษในกิจกรรม บางอย่างที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ทางการเมือง ผ่านการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้เปิดเผยความจริง ทั้งหมดที่ตนมีและเกี่ยวข้องกับความจริงนั้น โดยผู้ที่ได้รับการรณรงค์โทษจะต้องให้รายละเอียดใน แบบฟอร์มที่นำเสนอไปยังคณะกรรมการนิรโทษกรรมโดยที่รายละเอียดที่เกี่ยวกับการสารภาพจะได้รับ การเผยแพร่โดยสื่อสาธารณะ

4. จัดทำและนำเสนอรายงานที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมและข้อค้นพบต่างๆ ที่มี พื้นฐานอยู่ที่ความจริง และข้อมูล และหลักฐานต่างๆ

5. ให้คำแนะนำต่อประธานาธิบดีในเรื่องที่เกี่ยวกับนโยบายที่ควรจะมีหรือ มาตรฐานที่เกี่ยวกับการเยียวยาหรือฟื้นฟูซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเหยื่อผู้ได้รับความรุนแรง

6. ให้คำแนะนำต่อรัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิธีการปกป้องพยานตาม วัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้

7. ให้คำแนะนำต่อประธานาธิบดีเกี่ยวกับการจัดตั้งสถาบันเพื่อการสร้างสังคมที่มั่นคง และยุติธรรม และมาตรฐานทางสถาบัน การบริหาร และกระบวนการนิติบัญญัติที่จะป้องกันมิให้เกิด การละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นได้อีกในอนาคต

มีอำนาจดังนี้

อำนาจของคณะกรรมการเพื่อการค้นหาความจริงประกอบไปด้วยทั้งอำนาจบริหารและ อำนาจในการสอบสวนสืบสวน โดยมีอำนาจบริหารที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ รวมทั้งการตั้งสถานที่เพื่อจัดตั้งหน่วยงานที่เหมาะสม และ อำนาจบริหารงานต่างๆ เช่นการจ้างงาน หรือการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรใน หน่วยงาน นอกจากนี้ยังมีอำนาจที่จะให้คำแนะนำหรือวิธีการที่คณะกรรมการสามารถใช้อำนาจหรือ ข้อมูลต่างๆ การรับรายงานต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำงานกับรัฐมนตรีผ่านช่องทางการทูตเพื่อรับ ข้อมูลจากต่างประเทศ และทำสัญญาับบุคคล หรือหน่วยงานใดๆ ของรัฐ เพื่อที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่ง อำนาจความสะดวก หรือขอบุคลากรมาช่วยราชการ และสามารถจัดการประชุมได้ทั้งภายในและ ภายนอกประเทศ และสามารถริเริ่มตรวจสอบหรือสอบสวนบุคคลใดๆ หรือการหายตัวไปของบุคคล หรือกลุ่มใดๆ ก็ได้

การได้มาซึ่งตำแหน่ง

ในส่วนของธรรมเนียมของคณะกรรมการซึ่งเป็นการวางโครงสร้างหน้าที่และกรอบการดำเนินงานนั้น กำหนดไว้ว่า คณะกรรมการประกอบไปด้วยบุคคลมากกว่า 11 คนแต่ไม่เกิน 17 คนซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีโดยได้รับความเห็นจากรัฐมนตรี โดยสมาชิกของคณะกรรมการจะต้องเป็นที่ประจักษ์ว่าไม่มีฝักมีฝ่าย และไม่มีตำแหน่งหรือการยอมรับทางการเมืองในระดับสูงและจะต้องมีสมาชิกไม่เกิน 2 คนที่ไม่ได้มีสัญชาติสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ประธานาธิบดีจะเป็นผู้แต่งตั้งประธานและรองประธานของคณะกรรมการสมาชิกของคณะกรรมการสามารถอยู่ได้ในตำแหน่งได้จวบจนได้ลงนามจดหมายลาออกจากตำแหน่งต่อประธานาธิบดี หรือประธานาธิบดีสามารถถอดถอนสมาชิกที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมหรือขาดความรู้ความสามารถ โดยได้รับการตัดสินจากคณะกรรมการร่วม จากการร้องขอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐสภาหากสมาชิกของคณะกรรมการคนใดเสียชีวิต หรือออกจากตำแหน่ง เป็นหน้าที่ของประธานาธิบดีที่จะปรึกษารัฐมนตรีในการหาสมาชิกคนใหม่เพื่อมาทดแทนตำแหน่งเก่าในการแต่งตั้งสมาชิกของคณะกรรมการนั้น จะต้องมีการบันทึกและตีพิมพ์รายชื่อของคณะกรรมการทั้งหมดในสื่อสาธารณะคณะกรรมการเพื่อแสวงหาความจริงแห่งชาติและความสมานฉันท์ของแอฟริกาใต้ (South Africa's Truth and Reconciliation Commission TRC) ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาสามชุดคือ

1. คณะกรรมการว่าด้วยการละเมิดสิทธิมนุษยชน

เป็นการจัดตั้งขึ้นภายใต้คณะกรรมการค้นหาความจริง โดยมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนค้นหาความจริงเพื่อให้ความจริง เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1960 สมบูรณ์ที่สุด หาสาเหตุและแรงบันดาลใจของผู้ที่ทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนหากพบว่ามี การละเมิดสิทธิมนุษยชนจะนำเรื่องไปสู่คณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม

2. คณะกรรมการนิรโทษกรรม

เป็นการจัดตั้งขึ้นภายใต้ คณะกรรมการค้นหาความจริงโดยมีหน้าที่ในการนิรโทษกรรมความผิดที่เกิดขึ้นในอดีตไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐบาลทำหรือฝ่ายต่อต้านรัฐบาลทำโดยผ่านช่องทางการยื่นคำร้องขอนิรโทษกรรมเต็มใจเงื่อนไข อาชญากรรมที่ก่อต้องเกิดจากแรงจูงใจทางการเมือง สอง น้ำหนักของความผิดที่กระทำลงไปได้สัดส่วนกับเป้าหมายทางการเมือง และสาม ผู้กระทำผิดต้องสารภาพความจริงทั้งหมดถึงรายละเอียดที่เกิดขึ้นต่อหน้ากรรมการในที่สาธารณะ เช่น สัมภาษณ์เหยื่อ ก็ คน ชื่ออะไร ที่ไหน อย่างไร และจัดการกับศพอย่างไร เพื่อให้สังคมและญาติได้รู้ความจริงทั้งหมด โดยในการสารภาพ จะมีการเชิญญาติของเหยื่อมารับฟังเพื่อตรวจสอบว่าสิ่งที่พูดเป็นความจริงที่ครบถ้วนหรือไม่ ปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจ ฝ่ายกบฏ และกลุ่มกองกำลังฝ่ายขวา และกลุ่มอื่นๆ อีกหลายกลุ่ม รวมทั้งสิ้น 7,112 คนยื่นใบสมัครเข้าร่วมการสารภาพแลกกับนิรโทษกรรม ที่ายที่สุด คณะกรรมการปฏิเสธใบสมัครถึง 5,392 ราย และได้อนุมัติการนิรโทษกรรมไปประมาณ 849 ราย ทั้งนี้คณะกรรมการเดินทางไปทั่วประเทศเพื่อรับฟังปากคำจากพยานที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงถึง 21,000 คน โดยรอบเวลาที่คณะกรรมการได้สวนนั้นยาวนานมากคือ ครอบคลุมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่าง

วันที่ 1 มีนาคม 1960 ถึง 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2537 คือ วันที่เนลสัน แมนเดลาสาบานตนเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี

3. คณะกรรมการฟื้นฟูเหยวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม

เป็นการจัดตั้งขึ้นภายใต้ คณะกรรมการค้นหาความจริงโดยมีหน้าที่ให้โอกาสเหยื่อจากเหตุการณ์ได้เชื่อมโยงความรุนแรง การสร้างมาตรฐานเพื่อการให้คำชดเชย การทำให้เป็นเหมือนเดิม การฟื้นฟู และการนำเกียรติยศและชื่อเสียงของประชาชน และเหยื่อผู้ได้รับความรุนแรงจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนกลับคืนมาโดยวิธีทำรายงานให้คนในชาติทราบถึงการละเมิดที่เกิดขึ้นเพื่อ ไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอีก

การตั้งคณะกรรมการเพื่อแสวงหาความจริงแห่งชาติและความสมานฉันท์ของแอฟริกาใต้ (South Africa's Truth and Reconciliation Commission TRC) เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในการจัดค้นหาความจริงและการให้อภัยซึ่งกระบวนการที่ทำให้การจัดการความขัดแย้งในแอฟริกาใต้ประสบความสำเร็จ

3.2.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง

ในหัวข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งนี้ผู้ศึกษาจะขอทำการศึกษาพระราชบัญญัติการส่งเสริมเอกภาพและความสมานฉันท์แห่งชาติซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในแอฟริกาใต้

พระราชบัญญัติการส่งเสริมเอกภาพและความสมานฉันท์แห่งชาติเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลนายเนลสัน แมนเดลา ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี รัฐบาลนายเนลสัน แมนเดลาได้ผลักดันให้กฎหมายฉบับนี้ผ่านสภาในปี พ.ศ. 2538 กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาเพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในแอฟริกาใต้ และจัดตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างการปรองดองที่มีภารกิจในการสร้างความสมานฉันท์และยุติความขัดแย้งที่ยืดเยื้อยาวนานมาเป็นระยะเวลานานโดยผ่าน 3 องค์กรหลักคือ¹⁰⁴

1. คณะกรรมการว่าด้วยการละเมิดสิทธิมนุษยชน

เป็นการจัดตั้งขึ้นภายใต้คณะกรรมการค้นหาความจริง โดยมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนค้นหาความจริงเพื่อให้ความจริง เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2503 สมบูรณ์ที่สุด หาสาเหตุและแรงบันดาลใจของผู้ที่ทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนหากพบว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนจะนำเรื่องไปสู่คณะกรรมการฟื้นฟูเหยวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม

¹⁰⁴ จูฮาร์ตัน เอื้ออำนวยและคณะ, เรื่องเดิม, หน้า 129.

2. คณะกรรมการนิรโทษกรรม

เป็นการจัดตั้งขึ้นภายใต้ คณะกรรมการค้นหาความจริงโดยมีหน้าที่ในการนิรโทษกรรม ความผิดที่เกิดขึ้นในอดีตไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐบาลทำหรือฝ่ายต่อต้านรัฐบาลทำโดยผ่านช่องทางการยื่นคำร้องขอนิรโทษกรรมแต่มีเงื่อนไข หนึ่ง อาชญากรรมที่ก่อต้องเกิดจากแรงจูงใจทางการเมือง สอง น้ำหนักของความผิดที่กระทำลงไปได้สัดส่วนกับเป้าหมายทางการเมือง และสาม ผู้กระทำผิดต้องสารภาพความจริงทั้งหมดถึงรายละเอียดที่เกิดขึ้นต่อหน้ากรรมการในที่สาธารณะ เช่น สัมภาษณ์ชื่อ ก็คน ชื่ออะไร ที่ไหน อย่างไร และจัดการกับศพอย่างไร เพื่อให้สังคมและญาติได้รู้ความจริงทั้งหมด โดยในการสารภาพ จะมีการเชิญญาติของเหยื่อมารับฟังเพื่อตรวจสอบว่าสิ่งที่พูดเป็นความจริงที่ครบถ้วนหรือไม่ ปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจ ฝ่ายกบฏ และกลุ่มกองกำลังฝ่ายขวา และกลุ่มอื่นๆ อีกหลายกลุ่ม รวมทั้งสิ้น 7,112 คนยื่นใบสมัครเข้าร่วมการสารภาพแลกกับนิรโทษกรรม ท้ายที่สุด คณะกรรมการปฏิเสธใบสมัครถึง 5,392 ราย และได้อนุมัติการนิรโทษกรรมไปประมาณ 849 ราย ทั้งนี้คณะกรรมการเดินทางไปทั่วประเทศเพื่อรับฟังปากคำจากพยานที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงถึง 21,000 คน โดยกรอบเวลาที่คณะกรรมการได้ส่วนนั้นยาวนานมากคือ ครอบคลุมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2503 ถึง 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2537 คือ วันที่เนลสัน แมนเดลาสาบานตนเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี

3. คณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม

เป็นการจัดตั้งขึ้นภายใต้ คณะกรรมการค้นหาความจริงโดยมีหน้าที่ให้โอกาสเหยื่อจากเหตุการณ์ได้เชื่อมโยงความรุนแรง การสร้างมาตรฐานเพื่อการให้คำชดเชย การทำให้เป็นเหมือนเดิม การฟื้นฟู และการนำเกียรติยศและชื่อเสียงของประชาชน และเหยื่อผู้ได้รับความรุนแรงจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนกลับคืนมาโดยวิธีทำรายงานให้คนในชาติทราบถึงการละเมิดที่เกิดขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอีก

3.2.4 การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น

ในหัวข้อการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นนี้ผู้ศึกษาจะขอทำการศึกษาการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นนอกจากการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งซึ่งการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นในแอฟริกาได้มี 3 วิธี ดังนี้

1. การเจรจา

การเจรจาระหว่างคู่ขัดแย้งเป็นวิธีหนึ่งในการใช้จัดการกับความขัดแย้งซึ่งการจัดการความขัดแย้งในประเทศแอฟริกาได้นั้นจุดเริ่มแรกของการปรองดองคือเจรจากัน ระหว่างรัฐบาลคนผิวขาวและประชาชนผิวดำก็คือ การตกลงกันว่าจะมาสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้อย่างไร ผ่านการมองภาพอนาคตร่วมกัน ทั้งสองฝ่ายมองว่าจะต้องมีการสร้างความ

ปรองดองผ่านกระบวนการค้นหาความจริง ซึ่งในข้อตกลงนั้น มีปัญหาที่สำคัญที่สุดและต้องตกลงกันให้ได้ก่อนที่จะมีการตกลงข้ออื่นๆ ก็คือ จะต้องมีการนิรโทษกรรมหรือกระบวนการอภัยโทษ เนื่องจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นที่สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ นั้น มีมาอย่างยืดเยื้อยาวนาน และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความหวาดกลัวซึ่งกันและกัน โดยรัฐบาลคนผิวขาว (National Party) กลัวว่าหากพรรค ANC ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยประชาชนคนผิวดำซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ สามารถเป็นรัฐบาลปกครองประเทศแล้ว รัฐบาลที่มาจากพรรค ANC จะจัดการขึ้นเผด็จขาดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มการเมือง ที่เคยใช้ความรุนแรงกับการต่อต้านการกีดกันสีผิว

2. การค้นหาความจริง

รูปแบบหลักที่นิยมใช้กันทั่วโลก คือ การตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริง (truth commission) ประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือคณะกรรมการมิได้มีหน้าที่เพียงแค่บรรยายถึงข้อเท็จจริงว่าใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไรเท่านั้น แต่ต้องวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ที่มาที่ไป และการตัดสินใจคุณค่าให้สังคมตระหนักว่าการกระทำของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ถูกต้องอย่างไรด้วย เพื่อสร้างบรรทัดฐานสำหรับอนาคต นอกจากนั้น กรรมการยังมีหน้าที่ให้การศึกษากับสังคมเกี่ยวกับเรื่องความรุนแรงและสิทธิมนุษยชน และยังมีหน้าที่เปิดโอกาสให้เหยื่อและญาติของเหยื่อมีพื้นที่ในการบอกกล่าวความทุกข์ร้อนของพวกเขาให้สังคมได้รับรู้ด้วยในประเทศแอฟริกาใต้มีการตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างการปรองดองที่มีภารกิจในการสร้างความสมานฉันท์และยุติความขัดแย้งที่ยืดเยื้อยาวนานซึ่งคณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างการปรองดองมีการเผยแพร่รายงานของคณะกรรมการสู่สาธารณะในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2541 ความหนา 3,500 หน้า ในรายงานมีรายละเอียดหลายประการที่น่าสนใจ อาทิ คณะกรรมการลงความเห็นว่าฝ่ายกองกำลังต่อต้านรัฐบาลของแมนเดลามีความชอบธรรมในการต่อสู้กับระบอบที่กดขี่และแบ่งแยก อย่างไรก็ตามกรรมการพบว่าในระหว่างที่มีการดำเนินกิจกรรมต่อสู้กับรัฐบาลนั้น ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลมีการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วย ซึ่งผู้นำของพวกเขาก็ต้องรับผิดชอบทางศีลธรรมและทางการเมือง ถึงกระนั้นก็ตีคณะกรรมการสรุปอย่างชัดเจนว่า ผู้ที่มีส่วนมากที่สุดในการใช้ความรุนแรงและก่อโศกนาฏกรรมคือ ฝ่ายรัฐบาล เพราะใช้นโยบายเหยียดผิวลดทอนความเป็นมนุษย์ของประชากรผิวดำ ถึงระดับที่รัฐไม่นับคนผิวดำอยู่ในฐานะพลเมือง ชำยังมองพวกเขาเป็นศัตรู ซึ่งสร้างบรรยากาศที่นำไปสู่การสังหารและการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงในรูปแบบต่างๆ อาทิ การทรมาน การลักพาตัว และการจับกุมคุมขัง ทั้งนี้อดีตประธานาธิบดีโบธาไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดชอบได้ในฐานะที่เป็นผู้นำรัฐบาลในรายงานยังมีการวิพากษ์บทบาทของสื่อมวลชนที่เอียงข้างรัฐบาล จนยอมเซ็นเซอร์ตัวเองไม่พูดถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงของเจ้าหน้าที่รัฐ ยิ่งไปกว่านั้นสื่อมวลชนจำนวนมากยังให้การสนับสนุนรัฐบาลและฝ่ายความมั่นคงอย่างเปิดเผย ซึ่งหลายกรณีมีส่วนผลักดันให้รัฐใช้ความรุนแรงอย่างได้ใจด้วยคณะกรรมการยังแนะนำในรายงานว่า ในกรณีที่มีหลักฐานชัดเจนว่าบุคคลใดมีส่วนกระทำความผิด และบุคคลนั้นมิได้เข้าร่วมกระบวนการสารภาพในที่สาธารณะเพื่อแลกกับการนิรโทษกรรม หรือในกรณีที่การนิรโทษกรรมของ

พวกเขาถูกปฏิเสธ (เพราะไม่พูดความจริง) ควรจะมีการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดเหล่านั้นมาลงโทษ โดยคณะกรรมการชี้แนะว่าหลักฐานที่รวบรวมไว้ในรายงานควรถูกนำไปใช้โดยตำรวจและอัยการในการดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

3. การเปิดเผยความจริง

การเปิดเผยความจริงว่าใครทำอะไรเกี่ยวข้องอย่างไรกับเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ผ่านมาเป็นกระบวนการป้องกันเหตุการณ์เกิดซ้ำรอยอีก โดยอาจจะเป็นพิพิธภัณฑ์หรืออนุสรณ์แห่งความทรงจำซึ่งในกรณีประเทศแอฟริกาได้นั้นเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมโดยการนำรายงานที่มีผลสรุปว่าใครทำอะไรเกี่ยวข้องอย่างไรกับเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ผ่านมาให้คนในชาติทราบถึงเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอีก

ดังนั้น การจัดการความขัดแย้งในแอฟริกาได้เริ่มจากการเจรจาระหว่างรัฐบาลคนผิวขาวและประชาชนผิวดำคือ การตกลงกันว่าจะมาสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสาธารณรัฐแอฟริกาได้อย่างไร ผ่านการมองภาพอนาคตร่วมกัน ทั้งสองฝ่ายมองว่าจะต้องมีการสร้างความปรองดองผ่านกระบวนการค้นหาความจริงและตกลงให้มีการนิรโทษกรรมหรือกระบวนการกักโทษให้คนที่กระทำความผิดกฎหมายเพื่อป้องกันการแก้แค้นของคนผิวดำที่ถูกคนผิวขาวกดขี่และมีการเลือกตั้งทั่วไป หลังจากการเลือกตั้งนายเนลสัน แมนเดลา ชนะการเลือกตั้งและเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีนายเนลสัน แมนเดลาเดินทางมาปรองดองทันทีที่รับตำแหน่ง โดยในปี พ.ศ. 2538 ได้มีการผลักดันให้รัฐสภาออกกฎหมายพระราชบัญญัติการส่งเสริมเอกภาพและความสามัคคีแห่งชาติ (Promotion of National Unity and Reconciliation Act) กฎหมายฉบับนี้เป็นที่มาขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง คือ คณะกรรมการเพื่อแสวงหาความจริงแห่งชาติและความสามัคคีของแอฟริกาใต้ (South Africa's Truth and Reconciliation Commission TRC) ที่มีภารกิจในการสร้างความสามัคคีและยุติความขัดแย้งที่ยืดเยื้อยาวนานมาเป็นระยะเวลานาน โดยผ่าน 3 องค์กรหลักคือ คณะกรรมการว่าด้วยการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนค้นหาความจริงเพื่อให้ความจริง เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2503 และคณะกรรมการนิรโทษกรรมที่มีหน้าที่ในการนิรโทษกรรมความผิดที่เกิดขึ้นในอดีตไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐบาลทำหรือฝ่ายต่อต้านรัฐบาลทำโดยผ่านช่องทางการยื่นคำร้องขอนิรโทษกรรมแต่มีเงื่อนไขหนึ่ง อาชญากรรมที่ก่อต้องเกิดจากแรงจูงใจทางการเมือง สอง น้ำหนักของความผิดที่กระทำลงไปได้สัดส่วนกับเป้าหมายทางการเมือง และสาม ผู้กระทำความผิดต้องสารภาพความจริงทั้งหมดถึงรายละเอียดที่เกิดขึ้นต่อหน้ากรรมการในที่สาธารณะและ คณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมมีหน้าที่ให้โอกาสเหยื่อจากเหตุการณ์ได้เชื่อมโยงความรู้สึก การสร้างมาตรฐานเพื่อการให้คำชดเชย การทำให้เป็นเหมือนเดิม การฟื้นฟู และการนำเกียรติยศและชื่อเสียงของประชาชน และเหยื่อผู้ได้รับความรุนแรงจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนกลับคืนมาโดยวิธีทำรายงานให้คนในชาติทราบถึงการละเมิดที่เกิดขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอีก ความขัดแย้งในแอฟริกาใต้ได้ยุติลงคนในชาติสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและการแก้ไขความ

ขัดแย้งในแอฟริกาได้เป็นโมเดลในการจัดการความขัดแย้งให้หลายๆ ประเทศเอาไปเป็นแบบอย่างในการแก้ไขความขัดแย้งในประเทศของเขาด้วย

3.3 การจัดการความขัดแย้งในวันดา

ในหัวข้อการจัดการความขัดแย้งในวันดาผู้ศึกษาจะทำการศึกษาโดยแบ่งศึกษา ดังนี้

1. เหตุการณ์ความขัดแย้ง
2. องค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง
4. การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น

3.3.1 เหตุการณ์ความขัดแย้ง

เหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของชาวฮูตูและตุตซีที่แทบทุกคนในประเทศวันดาได้เข้าไปเกี่ยวพันกับความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นในฐานะของผู้กระทำความผิดเหยื่อ หรือเครื่องมือของเหยื่อและถูกลำไปทิ้งประเทศเพื่อนบ้าน¹⁰⁵

เหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากนโยบายของผู้ปกครองที่สลับกันปกครองกดขี่ผู้ได้ปกครองที่เริ่มจากกลุ่มตุตซีซึ่งได้รับการมอบอำนาจปกครองจากประเทศเบลเยียมกลุ่มตุตซีเป็นผู้นำทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น มีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ เป็นผู้ปกครองโดยกลุ่มฮูตูเป็นผู้ถูกปกครอง ผู้นำฮูตูทั้งหมดถูกปลดออกจากการเป็นผู้นำในชุมชน แม้กระทั่งในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้จัดเตรียมไว้ให้ชาวตุตซีมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งต่อมาก็คจะได้ตำแหน่งระดับสูงในการบริหารประเทศ นอกจากนี้ ตุตซีจะครอบครองวัวควายมากกว่า 10 ตัวต่อคน ขณะที่ฮูตูจะมีสิทธิครอบครองวัวควายน้อยกว่า 10 ตัวต่อคน

ในปี พ.ศ. 2504 กลุ่มผู้มีอำนาจในวันดาได้เปลี่ยนไปเป็นกลุ่มฮูตูหลังจากประเทศเบลเยียมให้เอกราชเนื่องจากประเทศเบลเยียมถูกกดดันจากนานาชาติประเทศเบลเยียมได้มอบอำนาจให้กลุ่มฮูตูแทน กลุ่มฮูตูได้เป็นผู้ปกครองและกลุ่มตุตซีได้เป็นผู้ถูกปกครองรัฐบาลฮูตูได้สถาปนาอำนาจและเกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ตอบโต้การกระทำของชาวตุตซีในอดีต ทำให้ชาวตุตซีต้องอพยพออกนอกประเทศประมาณ 400,000 คน ไปอยู่ที่ประเทศคองโก บรุนดี แทนซาเนีย ในปี พ.ศ. 2533 ชาวตุตซีจำนวน 4000 คน ได้จัดตั้งจัดตั้งกองกำลัง the Rwandan Patriotic Front(RPF) และได้พยายามกลับเข้าไปยึดอำนาจในประเทศวันดา แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ โดย RPF ต้องการแบ่งอำนาจในการปกครองและนำผู้ลี้ภัยชาวตุตซีกลับสู่ประเทศวันดา ขณะนั้นประเทศวันดาปกครองโดยประธานาธิบดี Juvenal Habyarimana ผู้นำชาวฮูตูการต่อสู้ดำเนินมาถึงในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการไถ่ถอนจาก the Organization

¹⁰⁵ สถาบันพระปกเกล้า, เรื่องเดิม, หน้า ก 7-2.

of African Unity ให้รัฐบาลฮูตูโดยประธานาธิบดี Juvenal Habyarimana ได้ลงนามใน Arusha Accord เพราะถูกต่างชาติกดดันว่าจะไม่ให้การสนับสนุนเงินช่วยเหลือรวันดา Arusha Accord เป็นการแบ่งปันอำนาจกันระหว่างชาวฮูตูกับตุตซีในด้านการทหาร รวมถึงการให้ผู้ลี้ภัยอพยพกลับประเทศรวันดา และจัดให้มีการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2538 และทั้งสองฝ่ายยอมรับให้สหประชาชาติ โดย the United Nation Assistance Mission in Rwanda - UNAMIR เข้ามารักษาสันติภาพด้วยการทำให้เกิดการหยุดยิง และเกิดพื้นที่ปลอดภัยในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2536 รัฐบาลฮูตูโดยประธานาธิบดี Juvenal Habyarimana ได้ลงนามใน Arusha Accord เพราะถูกต่างชาติกดดันว่าจะไม่ให้การสนับสนุนเงินช่วยเหลือรวันดา¹⁰⁶ แต่ก็มีบางกลุ่มผู้มีอำนาจของฮูตู ปฏิเสธทำข้อตกลงและวางแผนในการกำจัดกลุ่มตุตซีและกลุ่มฮูตูสายกลาง มีการใช้วิทยุท้องถิ่นทำลายล้างชาวตุตซีและตีตราว่าชาวตุตซีเป็นเอชไอวีซึ่งต้องการนาระบบกษัตริย์ กลับคืนมาโฆษณาชวนเชื่อว่าตุตซีเป็นเหมือนแมลงสาบและจุดที่เป็นข้ออ้างครั้งสำคัญและนำมาสู่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ตุตซีอีกครั้ง คือเหตุการณ์ที่ประธานาธิบดีบุรุนดีเสียชีวิตจากการถูกยิงเครื่องบินตก ใกล้กับสนามบินคิกาลี คนบนเครื่องบินเสียชีวิตทั้งหมดรวมถึงประธานาธิบดีบุรุนดีสถานีวิทยุท้องถิ่นเรียกร้องให้ล้างแค้นการเสียชีวิตของประธานาธิบดี รัฐบาลฮูตูแจกจ่ายอาวุธให้กับคนในชุมชน และนำมาสู่การฆ่าชาวตุตซีและฮูตูบางส่วนอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ มีผู้เสียชีวิตนับล้านคน มีผู้อพยพอีกสี่ล้านคนไปที่ประเทศเพื่อนบ้าน บุรุนดี แทนซาเนีย ซาอีร์ นับเป็นครั้งหนึ่งของประชากรทั้งหมดก่อนเกิดเหตุการณ์ ประชากรนับล้านคนได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนอาหารในรวันดา นอกจากนี้มีผู้หญิงถูกข่มขืนประมาณ 250,000 คน มากกว่าครึ่งล้านอพยพไปอยู่ในพื้นที่ปลอดภัย ในทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศรวันดา การสังหารชาวตุตซีเกิดขึ้นแม้กระทั่งเด็กอายุ 10 ขวบชาวฮูตู ที่สารภาพว่ามีเด็กชาวฮูตู 3 คนร่วมกันสังหารเด็กชาวตุตซีโดยใช้มีดเป็นอาวุธ ในช่วงเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวตุตซี กองกำลังของสหประชาชาติ UNAMIR ไม่สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมายเนื่องจากการขาดการสนับสนุนกำลังพล รวมถึงอาวุธและอาหารของทหาร ขณะเดียวกันกองกำลัง RPF ของชาวตุตซีสามารถเข้ายึดเมืองหลวงและจัดตั้งรัฐบาลได้ แต่ก็สูญเสียชาวตุตซีไปประมาณร้อยละ 80 จากเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ หลังการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

ในปี พ.ศ. 2537 กองกำลัง RPF ได้รับชัยชนะ กองกำลังของฮูตูได้อพยพไปอยู่ที่ประเทศซาอีร์ รวมถึงชาวฮูตูมากกว่า 1 ล้านคน ได้ลี้ภัยออกจากประเทศรวันดา กองกำลังได้ใช้ฐานประเทศซาอีร์ในค่ายผู้ลี้ภัยเป็นสถานที่ในการสู้รบกับรัฐบาลตุตซี รัฐบาลซาอีร์นำโดยโมบูตู ซึ่งมีความสัมพันธ์กับ Habyarimana สนับสนุนกองกำลังของฮูตู The Rwandan Armed Forces (FAR) และได้ขับไล่ชาวตุตซีในประเทศกองโกนอกประเทศ ทำให้เป็นเหตุผลหนึ่งที่รัฐบาลตุตซีส่งกองกำลังบุกกองโกในปี พ.ศ. 2539 โดยความร่วมมือกับอุกันดา แองโกลา และคาบิลลาซึ่งเป็นผู้นำขบวนการ The Alliance of Democratic Forces for the Liberation of Congo-Zaire จนกระทั่งในปี 1997 กองกำลังตุตซีล้มรัฐบาล

¹⁰⁶ ชลัทธ ประเทืองรัตนดา, กระบวนการสันติภาพในรวันดา, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2556), หน้า 43-44.

โมบูตู และได้แต่งตั้งคาบิลลา (Kabila) ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีคองโก ในสงครามดังกล่าว กองกำลังทหารของรัฐบาลตุ๊ดซีทำลายค่ายผู้ลี้ภัยในซาอีร์ตะวันออก สังหารชาววันดาฮูตูและคองโกหลายหมื่นคน ในปี พ.ศ. 2541 คาบิลลาเปลี่ยนจุดยืนกลับมาต่อต้านรัฐบาลตุ๊ดซี โดยสั่งให้ทหารของรัฐบาลตุ๊ดซีออกนอกประเทศ และเริ่มกดดันชาวตุ๊ดซีในคองโก รัฐบาลตุ๊ดซีตอบโต้ด้วยการให้การสนับสนุน Congolese Rally for Democracy - RCD ซึ่งเป็นกลุ่มต่อต้านคาบิลลา และรัฐบาลวันดาได้บุกประเทศคองโกอีกครั้งโดยความร่วมมือกับประเทศสวาคันดาและบุรุนดี แต่คราวนี้ถูกต่อต้านจากแนวร่วมอีกฝ่ายประกอบด้วยประเทศแองโกลา นามิเบีย และซิมบับเว การสู้รบมีระยะเวลามากกว่า 5 ปี เป็นสงครามครั้งใหญ่ที่สุดคนนับล้านพลัดถิ่น และพลเรือนถูกสังหารมากกว่า 3 ล้านคน ก่อนที่จะมีการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งจากประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลแซมเบียและรัฐบาลแอฟริกาใต้ทำให้ประเทศวันดาลงนามในข้อตกลงสันติภาพเกิดการปลดอาวุธของกลุ่มขัดแย้งทั้งสองฝ่ายนำไปสู่สันติภาพในทวีปแอฟริกาได้¹⁰⁷

3.3.2 องค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง

ในหัวข้อองค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงองค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งในวันดาโดยพบ 2 องค์การที่เข้าไปทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งในวันดา คือ

1. ในปี พ.ศ. 2535 มีการไกล่เกลี่ยจาก the Organization of African Unity ให้ประธานาธิบดี Juvenal Habyarimana ลงนามใน Arusha Accord

Arusha Accord เป็นการแบ่งปันอำนาจกันระหว่างชาวฮูตูกับตุ๊ดซีในด้านการทหาร รวมถึงการให้ผู้ลี้ภัยอพยพกลับประเทศวันดา และจัดให้มีการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2538 โดยมีการตรวจสอบโดยกองกำลังของนานาชาติเพื่อผลักดันให้ข้อตกลงได้รับการปฏิบัติการปฏิบัติตามข้อตกลง Arusha Accord นั้น ทั้งสองฝ่ายยอมรับให้สหประชาชาติ โดย the United Nation Assistance Mission in Rwanda - UNAMIR เข้ามารักษาสันติภาพด้วยการทำให้เกิดการหยุดยิง และเกิดพื้นที่ปลอดอาวุธ ในเมืองคิกาลี รัฐบาลฮูตูได้ลงนามใน Arusha Accord ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2536 และในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการจัดตั้งศาลอาญาระหว่างประเทศสำหรับวันดา (The International Criminal Tribunal for Rwanda, the ICTR) ICTR ถูกตั้งขึ้นมาในเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2537 จากการร้องขอของรัฐบาลตุ๊ดซี ให้สหประชาชาติเข้ามาดำเนินการต่อการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์¹⁰⁸

สหประชาชาติจึงได้จัดตั้งศาลอาญาระหว่างประเทศสำหรับวันดา สถานที่ตั้ง ICTR ตั้งอยู่ใน แทนซาเนีย โดยเน้นพิจารณาคดีเฉพาะการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในช่วง 1 กรกฎาคม - 31 ธันวาคม พ.ศ. 2537 เหตุผลในการจัดตั้ง ICTR เพื่อ

¹⁰⁷ สถาบันพระปกเกล้า, เรื่องเดิม, หน้า ก 7-7.

¹⁰⁸ ประจักษ์ ก้องกีรติ, เรื่องเดิม.

- 1) ช่วยกระบวนการสร้างความปรองดองในวันดา
- 2) นำผู้นำระดับสูง (High-ranking) มาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาความยุติธรรม
- 3) เสนอแนะแนวทางการป้องกันมิให้เหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เกิดขึ้นอีกโดยเริ่มพิจารณาคดีในปี พ.ศ. 2540 ทำงานควบคู่ไปกับศาลยุติธรรมของรวันดาการพิจารณาคดีของ ICTR มี 23 คดีได้รับการพิจารณาเสร็จสิ้นในเวลา 10 ปีครึ่ง

2. ในปี พ.ศ. 2542 หลังจากความขัดแย้งบานปลายไปยังประเทศเพื่อนบ้านและเกิดการฆ่าสังหารกันหลายครั้งมีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บเป็นจำนวนมากรัฐบาลแซมเบียเข้ามาไกล่เกลี่ยและเกิดการลงนามใน Lusaka Peace Accord ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2542 โดยการไกล่เกลี่ยได้ข้อตกลงให้ถอนกองกำลังทหารออกจากคองโก จัดตั้งคณะกรรมการการทหารร่วมกัน และกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ MONUC และเห็นตรงกันให้ส่งผู้ต้องสงสัยว่ามีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ไปสู่การพิจารณาในศาลอาญาระหว่างประเทศ คือ International Criminal Tribunal for Rwanda – ICTR แต่ก็ยังมีการสู้รบกันเกิดขึ้นจนในปี พ.ศ. 2544 คาบิลลาถูกลอบสังหาร ลูกชายของคาบิลลาได้ขึ้นมารักษาการ ประเทศแอฟริกาใต้ได้เข้ามาช่วยกระบวนการพูดคุย นำไปสู่ Sun City Accord ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2545 ลงนามโดยหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องยกเว้น the RCD-Goma และ the Mai-Mai ต่อมาในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2545ลงนามใน Pretoria Agreement รัฐบาลรวันดาให้คำสัญญาว่าจะถอนกำลังทหารทั้งหมดออกนอกประเทศคองโก และรัฐบาลคองโกก็ให้คำสัญญาว่าจะปลดอาวุธและส่งกองกำลังชุดออกนอกประเทศคองโก จำนวน 15,000-20,000 คนต่อมาได้มีการเลือกตั้งโดย Joseph Kabila ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี ในปี พ.ศ. 2549 การถอนกองกำลังทหารออกจากคองโกไม่ได้ยุติการสู้รบในคองโก การสู้รบดำเนินต่อไปในคิว โอตุรีและคาตังกาเหนือ MONUC ยังคงไม่สามารถรักษาสันติภาพให้เกิดขึ้นได้ ในปีพ.ศ. 2550 รัฐบาลรวันดาและคองโกได้ลงนามข้อตกลงสันติภาพร่วมกันในประเทศเคนยา เพื่อยุติการสู้รบ นำไปสู่สันติภาพร่วมกันในทวีปแอฟริกา โดยรัฐบาลคองโกจะปลดอาวุธ ex-FAR และ Interahamwe และส่งกลับประเทศรวันดา แต่ถ้าใครไม่ประสงค์จะกลับประเทศรวันดา จะถูกส่งไปที่ค่ายผู้ลี้ภัยต่อไป

3.3.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง

ในหัวข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งนี้ ผู้ศึกษาจะขอทำการศึกษากฎหมาย คือ The Organic Law on the Organization of Prosecutions for the Crime of Genocide or Crimes against Humanity Committed between October 11, 1990 and December 31, 1994

ในปี พ.ศ. 2539 มีการออกกฎหมาย คือ The Organic Law on the Organization of Prosecutions for the Crime of Genocide or Crimes Against Humanity Committed between October 11, 1990 and December

กฎหมายดังกล่าวเป็นการจัดตั้งศาลยุติธรรมภาษาชาขึ้นมาจากสภาพปัญหาศาลยุติธรรมของรวันดาไม่สามารถพิจารณาคดีได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ มีผู้ถูกคุมขังรอการพิจารณาคดี

มากกว่า 10,000 คน มีค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ถูกคุมขัง 20 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี ในปี 1998 มีการเสนอให้ตั้งศาลแบบดั้งเดิมในชุมชนคือศาลยุติธรรมภาษาซา เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาของกระบวนการยุติธรรม กระแสหลักศาลภาษาซาไม่ได้จัดตั้งขึ้นมาเพื่อแทนศาลยุติธรรมในประเทศ แต่ตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยลดความกดดันจากคดีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่ยังคงรอการพิจารณาอีกเป็นจำนวนมาก โดยคดีที่มีการกล่าวหาบุคคลสำคัญว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ก็จะเป็นหน้าที่ของศาลยุติธรรมและศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ¹⁰⁹

เป้าหมายของศาลภาษาซาคือ

1. ค้นหาความจริงว่าเกิดอะไรขึ้น
2. สร้างวัฒนธรรมให้ผู้กระทำผิดต้องได้รับโทษ
3. สร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นและสร้างความเป็นเอกภาพ

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2544 รัฐบาลเริ่มกระบวนการคัดเลือกผู้พิพากษาภาษาซาจำนวน 260,000 คน โดยพิจารณาจากคุณธรรม และความสัมพันธ์เกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ซึ่งถูกคัดเลือกโดยคนในชุมชนตนเอง ในปี พ.ศ. 2552 มีศาลภาษาซา 12,013 แห่ง และมีผู้พิพากษา 169,442 คน ศาลภาษาซาเริ่มกระบวนการทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2549 ในปี พ.ศ. 2552 ศาลภาษาซาพิจารณาคดี 1.1 ล้านคดีเสร็จสิ้น

กระบวนการในการพิจารณาคดีให้ผู้กระทำได้แสดงตัวว่าเป็นผู้กระทำผิดและขอโทษ โดยให้ทั้งเหยื่อและผู้กระทำได้มาพบกันทุกสัปดาห์ในชุมชน ตรงนี้มีความเหมือนกับคณะกรรมการ TRC ของแอฟริกาใต้ในด้านของความจริง ว่ามีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เกิดขึ้นอย่างไรถ้าใครสารภาพก่อนถูกกล่าวโทษ จะได้รับลดหย่อนการลงโทษ แต่ประสบการณ์แอฟริกาใต้จะมีการนิรโทษกรรมแลกกับการพูดความจริง กระบวนการที่ได้ใช้เป็นการให้เหยื่อได้เรียนรู้ความจริงของการเสียชีวิตของคนในครอบครัว รวมถึงได้รับทราบถึงสถานที่ที่ถูกนำศพไปทิ้ง และให้โอกาสผู้กระทำผิดได้สารภาพถึงเหตุการณ์ที่ได้กระทำแสดงความสำนึกผิดและขอรับการให้อภัยจากชุมชน ซึ่งผู้พิพากษาก็จะพิพากษาโดยลดโทษให้กับผู้กระทำผิดดังกล่าวศาลภาษาซาเป็นกระบวนการที่เน้นการสานเสวนา การฟังกันเพื่อนำไปสู่ความปรองดอง และเป็นที่สำหรับการมาแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อสร้างครอบครัวที่แตกสลายกลับขึ้นมาใหม่ แม้ว่าการฟังเรื่องราวความโหดร้ายที่เกิดขึ้นต่อครอบครัวของตนเองจะเป็นสิ่งที่รับได้ยาก แต่ก็ยังคงมีคนต้องการไปร่วมในศาลภาษาซาเพื่อรับรู้ความจริงที่เกิดขึ้น เพื่อรู้ถึงสถานที่นำศพของเหยื่อไปทิ้ง จะได้นำมาประกอบพิธีกรรมให้ถูกต้องอย่างไรก็ตาม มีผู้สูญเสียจำนวนหนึ่งที่ไม่อยากมาร่วมกระบวนการเพราะไม่ต้องการเผชิญหน้ากับผู้กระทำผิดกระบวนการพิจารณาคดีผู้พิพากษาจะอ่านคำพิพากษาในชุมชน ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะได้ยินทั้งผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา การพิพากษาจะขึ้นอยู่กับลักษณะของการฆาตกรรม ความจงใจในการฆาตกรรม โทษที่ได้รับจะมีความแตกต่างกันไป บางกรณีเป็นการลงโทษในรูปของการบริการชุมชน เช่น การสร้างถนน สร้างบ้าน โดยไม่ต้องได้รับโทษจำคุก

¹⁰⁹สถาบันพระปกเกล้า, เรื่องเดิม, หน้า ก 7.

กระบวนการจะให้สมาชิกในชุมชนหรือเหยื่อกล่าวหาผู้กระทำผิด และฟังการชี้แจงจากผู้ถูกกล่าวหา ผู้พิพากษาเป็นสมาชิกในชุมชน บรรยายอาจจะเน้นให้ผู้กระทำผิดจริงๆ ยอมรับในสิ่งที่ได้ทำลงไป และสัญญาว่าจะไม่ทำให้เกิดขึ้นอีก เป็นการพิสูจน์ความผิดต่อหน้าคนในชุมชน สังคมวันดาให้ความสำคัญกับครอบครัว และชุมชนก็เป็นส่วนขยายของครอบครัว รวมถึงเพื่อให้ทั้งชุมชนไม่ลืมสิ่งที่เกิดขึ้น ภายหลังจากการรับโทษแล้ว การฟื้นคืนดีปรากฏเมื่อผู้ถูกคุมขังพ้นโทษและได้กลับคืนสู่ชุมชน โดยต้องไปเจอกับเหยื่อ ทั้งชุมชนจะรับผิดชอบร่วมกันในการฟื้นคืนดี เมื่อผู้กระทำผิดได้กลับสู่ชุมชนจะต้องแก้ไขกับสิ่งที่ได้ทำให้คนอื่นเจ็บปวด เช่น การไปเป็นแรงงานทำงานให้แก่ผู้ตกเป็นเหยื่อ หรือการจ่ายเงินชดเชยให้ระบบภาษาช่วยเหยื่อดำรงอยู่ได้ต่อไป และบังคับให้ผู้กระทำผิดต้องได้รับผลจากการกระทำที่ได้ทำลงไปชุมชนจะเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก จากการรับรู้ รับฟังในการพิจารณาคดี ได้เห็นผู้กระทำผิดมาสารภาพ และร่วมกำหนดอนาคตของผู้กระทำผิดในอนาคต เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้กระทำผิดและเหยื่อได้มานั่งร่วมกันเป็นการเปิดพื้นที่ที่ยากมากทั้งสองฝ่ายจะได้มาพบกัน มีโอกาสจะได้คุยกัน และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เหยื่อและญาติต้องการรับรู้ความจริงว่าเกิดอะไรขึ้นกับคนที่รัก โดยการสารภาพจากผู้กระทำผิด เขาต้องการให้ผู้กระทำผิดขอโทษ หรือเสนอว่าจะทำงานชดเชย จะช่วยมาซ่อมแซมหลังคาบ้าน หรือบริการต่อชุมชน เป็นการเปิดพื้นที่ให้ได้คุยกันว่าจะช่วยกันทำอะไรต่อไป กระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยศาลท้องถิ่นหรือศาลภาษาชาวันถึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งในวันดาหมดไปเนื่องจากรูปแบบกระบวนการพิจารณาคดีนั้นนอกจากจะตัดสินคดีเพื่อเอาคนผิดมาลงโทษแล้วยังสร้างกระบวนการอยู่ร่วมกันในอนาคตของกลุ่มขัดแย้งด้วยซึ่งเป็นการสร้างความปรองดองและสันติสุขในสังคมในระยะยาว

3.3.4 การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น

ในหัวข้อการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นนี้ ผู้ศึกษาจะขอทำการศึกษาการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นนอกจากการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งซึ่งการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นในวันดามี 4 วิธีดังนี้

1. คณะกรรมการเพื่อความเป็นเอกภาพและความปรองดอง

มีอำนาจหน้าที่ดังนี้ (The National Unity and Reconciliation Commission-NURC)

- 1) จัดเตรียมและประสานการจัดโปรแกรมเพื่อการสร้างความเป็นเอกภาพและความปรองดองของชาติ
- 2) พัฒนาวิธีการและเครื่องมือต่างๆ ในการสร้างความเป็นเอกภาพและความปรองดองของชาวันดา
- 3) ให้การศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความเป็นเอกภาพและความปรองดอง
- 4) ดำเนินการศึกษาวิจัย จัดเวทีพูดคุย และผลิตสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับสันติภาพ ความเป็นเอกภาพและความปรองดองของชาติ

- 5) เสนอแนะมาตรการเพื่อลดการแบ่งแยกของชาววันดา
- 6) ประณามและต่อสู้กับการกระทำและข้อความใดๆ ที่นำไปสู่การเลือกปฏิบัติและความเกลียดชัง
- 7) จัดทำรายงานประจำปีและรายงานสถานการณ์ความเป็นเอกภาพและความปรองดอง
- 8) ติดตามการปฏิบัติตามนโยบายและหลักการความเป็นเอกภาพและความปรองดองของสถาบันผู้นำต่างๆ และประชาชน¹¹⁰

การดำเนินงานคณะกรรมการเพื่อความเป็นเอกภาพและความปรองดอง NURC ได้จัดประชุมระดับชาติ 3 ครั้ง

การประชุมครั้งแรกในช่วงเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2543 วัตถุประสงค์ของการจัดประชุมเป็นการพูดคุยกันถึงความเป็นเอกภาพและความปรองดองในวันดา สาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สถานการณ์ในปัจจุบัน และอุปสรรคที่จะนำไปสู่การสร้างความเป็นเอกภาพ จุดเด่นมี 4 ประเด็น คือ ปัญหาการปกครองและผู้นำ ปัญหาความยุติธรรม ปัญหาความยากจน และปัญหาการสอนประวัติศาสตร์ในวันดา

การประชุมครั้งที่สอง เดือนตุลาคมปี พ.ศ. 2545 มีการพูดคุยกันใน 7 ประเด็นคือ ปัญหาความเป็นเอกภาพและความปรองดอง (ผลลัพธ์) ประชาธิปไตย กระบวนการกระจายอำนาจ ความยุติธรรมในวันดาและศาลภาษา การลดความยากจน รัฐธรรมนูญใหม่ในการสร้างหลักนิติธรรม ยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่สันติภาพ การสร้างความมั่นคงในวันดาและในทวีปแอฟริกา

การประชุมครั้งที่สามในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2547 เป็นการพูดคุยใน 2 ประเด็นคือการเปลี่ยนผ่านสังคมภายหลังจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ด้วยการสร้างความเป็นพลเมืองและระบบศาลภาษา นอกจากนี้คณะกรรมการ NURC ยังจัดค่ายเพื่อความรู้จักกันในนามอินแกนโดเพื่อเป็นการให้ความรู้และพูดคุยเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองและความเป็นเอกภาพก่อนกลับคืนสู่สังคมอินแกนโด เป็นเครื่องมือในการสร้างความปรองดองในชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศซึ่งดำเนินการโดยชุมชน โดยการร่วมมือกับ NURC โดยมีจำนวนผู้เข้าร่วมแต่ละครั้งประมาณ 100 - 400 คน ระยะเวลา 3 สัปดาห์ถึง 2 เดือน ขึ้นอยู่กับเวลาและเนื้อหาจุดร่วมในการสอนของแต่ละค่ายคือไม่ให้ชาววันดาแบ่งแยกกันอีกต่อไป ไม่ให้ทำตามนโยบายที่เบลเยียมได้แบ่งแยกและปกครองไว้เป็น 3 กลุ่มชาติพันธุ์คือ สูดู ตูตซี และทวา แต่จะมีเพียงชาววันดาเท่านั้น

2. การชดเชย

ประเทศวันดามีการสร้างอนุสรณ์สถานหลายแห่งทั่วประเทศ การนำกระดูกผู้เสียชีวิตไปจัดวางไว้ตามที่เกิดเหตุสำคัญ ตลอดจนการทำพิธีศพร่วมกันอย่างเป็นทางการและประกาศ

¹¹⁰ ชลัท ประเทืองรัตนนา, เรื่องเดิม, หน้า 34.

วันหยุดแห่งชาติเพื่อระลึกถึงความสูญเสียจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ครั้งประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นการชดเชยทางด้านจิตใจและเป็นการจัดการกับความทรงจำในรูปของกระบวนการทางสังคมวัฒนธรรมเพื่อเป็นการระลึกถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นและเป็นอนุสรณ์เตือนใจให้ผู้คนในสังคมร่วมกันป้องกันมิให้ความรุนแรงดังเช่นในอดีตหวนคืนกลับมาอีก

3. การจัดการความทรงจำ

การสร้างความทรงจำเพื่อจดจำกับสิ่งที่เกิดขึ้นกระทำได้โดยการสร้างพิพิธภัณฑ์และอนุสรณ์สถานไม่ว่าจะเป็นการสร้างภาพยนตร์ วรรณกรรม การประกาศเป็นวันหยุดแห่งชาติ การจัดการกับความทรงจำของส่วนรวม เช่น เก็บกระดูกของเหยื่อไวบนโตะ และชั้นวางของ หรือเก็บชิ้นส่วนที่เหลือไว้ในที่เกิดเหตุเดิม เพื่อให้ชาววันดาเห็นทุกวัน รวมถึงได้กำหนดวันชาติเพื่อระลึกถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นสำหรับเหยื่อที่ถูกฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ทุกปีจะมีการเลือกสถานที่ใหม่ที่เคยมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น จะมีการขุดศพขึ้นมา และทำพิธีศพอย่างเป็นทางการ ประธานาธิบดีจะเป็นผู้นำทำพิธี ถ่ายทอดออกอากาศทางโทรทัศน์และวิทยุ โดยเป็นการทำพิธีทั่วประเทศ สถานีวิทยุและโทรทัศน์จัดสรรเวลาให้กับข่าวการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ โดยเฉพาะในเดือนเมษายนเป็นเดือนที่กำหนดจัดงานขึ้นเพราะเป็นเดือนแห่งความสูญเสีย

4. หมู่บ้านสมานฉันท์

หมู่บ้านสมานฉันท์เกิดขึ้นโดยการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การพัฒนาเอกชน PrisonFellowship International และองค์กรเครือข่าย ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านสมานฉันท์เป็นการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวฮูตูและตุตซีเช่นกรณี Fredrick Kazigewemo เคยสังหารตุตซี โดยได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อสังหารตุตซีให้อาวุธต่างๆ ดาบ มีด หอก โดยอ้างว่าได้ไปล่าสังหารเพราะรัฐบาลบอกว่าตุตซีเป็นศัตรู เป็นการโฆษณาชวนเชื่อว่าตุตซีเป็นคนเลวและสมควรจะถูกสังหาร แม้แต่ในโรงเรียน ในห้องเรียนฮูตูบอกให้ตุตซีขึ้นชั้นเพื่อจะได้จำหน้าได้ Kazigewemo ได้รับโทษ 8 ปีครึ่งในเรือนจำได้ออกจากเรือนจำในปี พ.ศ. 2546 เมื่ออยู่ในเรือนจำเขาได้เขียนหนังสือถึงครอบครัวเหยื่อ และเมื่อได้รับการปล่อยตัวเขาได้ไปหาครอบครัวของเหยื่อที่บ้านและขอรับการให้อภัยจากเขา ในหมู่บ้านสมานฉันท์ปัจจุบันทั้งคู่ถูกระงับและผู้กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ทำเกษตรกรรมร่วมกัน โดยได้รับการสนับสนุนแพะ วัว ไก่และสัตว์ต่างๆ

ดังนั้น ความขัดแย้งในวันดาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากนโยบายของผู้ปกครองที่สลับกันปกครองก่อกวนผู้ได้ปกครองระหว่างชาวฮูตูและชาวตุตซีเกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บมากกว่าล้านคนและก็มีองค์กรเข้ามาเจรจาไกล่เกลี่ยจาก the Organization of African Unity ให้รัฐบาลฮูตูได้ลงนามใน Arusha Accord Arusha Accord เป็นการแบ่งปันอำนาจกันระหว่างชาวฮูตูกับตุตซีในด้านการทหาร รวมถึงการให้ผู้ลี้ภัยอพยพกลับประเทศวันดา และจัดให้มีการเลือกตั้งในปี 1995 โดยมีการตรวจสอบโดยกองกำลังของนานาชาติเพื่อผลักดันให้ข้อตกลงได้รับการปฏิบัติตามข้อตกลง

Arusha ซึ่งเป็นผลให้สองฝ่ายยอมรับให้สหประชาชาติ โดย the United Nation Assistance Mission in Rwanda - UNAMIR เข้ามารักษาสันติภาพด้วยการทำให้เกิดการหยุดยิง และเกิดพื้นที่ปลอดอาวุธในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2536 รัฐบาลฮูตูโดยประธานาธิบดี Juvenal Habyarimana ได้ลงนามใน Arusha Accord เพราะถูกต่างชาติกดดันว่าจะไม่ให้การสนับสนุนเงินช่วยเหลือรวันดา แต่ก็มีบางกลุ่มผู้มีอำนาจของฮูตู ปฏิเสธทำข้อตกลงและวางแผนในการกำจัดกลุ่มตู่ตู่และกลุ่มฮูตูลายกลางจนความรุนแรงขยายไปยังประเทศเพื่อนบ้านทำให้เกิดสงครามระหว่างประเทศสุดท้ายรัฐบาลแซมเบียและรัฐบาลแอฟริกาใต้เข้าเจรจาและทำให้รัฐบาลรวันดาลงนามในข้อตกลงสันติภาพเกิดการปลดอาวุธและเกิดกระบวนการสร้างความปรองดองโดยศาลกษัตริย์ที่นิโรธกรรมผ่านการเล่าความจริงและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบโดยการทำให้รู้ที่ฝังศพและจัดการศพให้อย่างสมเกียรติควบคู่การทำงานไปกับคณะกรรมการเพื่อความเป็นเอกภาพและความปรองดองที่ช่วยสร้างบรรยากาศการปรองดองโดยการจัดค่ายให้กับผู้ที่ได้รับความรุนแรงและผู้ที่ได้รับผลกระทบได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันสร้างความเข้าใจในทางประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องมีการจัดการจัดการความทรงจำโดยกำหนดให้เป็นวันชาติสำคัญๆต่างเพื่อป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งนั้นกลับมาอีกครั้ง มีหมู่บ้านสมานฉันท์ส่งเสริมให้คู่ขัดแย้งอยู่ร่วมกันจึงทำให้ความขัดแย้งในวันดาสงบสุขจนถึงปัจจุบัน

3.4 การจัดการความขัดแย้งประเทศอินโดนีเซีย (อาเจะห์)

ในหัวข้อการจัดการความขัดแย้งในประเทศอินโดนีเซีย (อาเจะห์) ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาโดยแบ่งศึกษา ดังนี้

1. เหตุการณ์ความขัดแย้ง
2. องค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง
4. การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น

3.4.1 เหตุการณ์ความขัดแย้ง

ความขัดแย้งในอาเจะห์ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2516 โดยกลุ่มขบวนการปลดปล่อยอาเจะห์หรือ GAM (Gerakan Aceh Merdeka, GAM) รู้สึกละแวกไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจจากการดำเนินงานของรัฐบาลอินโดนีเซียระยะแรกของการต่อสู้จำนวนมวลชนของฝ่าย GAM ยังคงจำกัดในวงแคบในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2519 – พ.ศ. 2532 หลังจากที่ประธานาธิบดีซูฮาร์โตได้ประกาศให้อาเจะห์เป็นพื้นที่ปฏิบัติการทางทหาร (Military Operations Area – Daerah Operasi Militer, DOM) การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางโดยกองทัพของอินโดนีเซีย ไม่ว่าจะเป็นการทรมาน ทุบตี ฆ่า และข่มขืน โดยมีการประเมินตัวเลขผู้เสียชีวิตว่าอยู่ระหว่าง 1,000 – 3,000 คนและสูญหายอีก

ระหว่าง 900 – 1,400 คน ชาวอาเจะห์จำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติการดังกล่าว ได้หันมาสนับสนุนการเคลื่อนไหวของ GAM และเข้ามาเป็นแนวร่วมเพิ่มขึ้น

หลังการโค่นล้มของประธานาธิบดีซูฮาร์โตเมื่อปี พ.ศ. 2541 เหตุการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในอาเจะห์จึงได้ขยายตัวสู่การรับรู้ของสังคมใหญ่มากขึ้น ในขณะที่รองประธานาธิบดีเปีเจ ฮาบีบี ได้ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งต่อจากซูฮาร์โต ซึ่งพลเอก Wiranto ผู้บัญชาการทหารได้ประกาศยกเลิกแนวทางการใช้การทหารนำการเมืองในการแก้ปัญหาอาเจะห์และกล่าวคำขอโทษต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากการกระทำส่วนตัวของทหารบางนายประธานาธิบดีเปีเจ ฮาบีบียินยอมให้สหประชาชาติเข้ามาแก้ปัญหาในติมอร์ตะวันออกถือเป็นสภาพบริบททางการเมืองที่สร้างความหวังให้แก่ชาวอาเจะห์

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2542 ประธานาธิบดีอับดุลเราะห์มาน วาฮิด ชนะการเลือกตั้งได้แสดงความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหามาในอาเจะห์ผ่านกระบวนการพูดคุยเจรจากับฝ่าย GAM เพื่อหาทางออกร่วมกันอันเป็นโอกาสที่ทำให้ Henry Dunant Centre for Humanitarian Dialogue (HDC) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านมนุษยธรรม สามารถเข้ามาเชื่อมต่อกับวาฮิดและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของอินโดนีเซีย รวมถึงแกนนำฝ่าย GAM ที่ลี้ภัยอยู่ในต่างประเทศซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในข้อตกลงยุติความเป็นปฏิปักษ์ (Cessation of Hostilities Agreement, CoHA) เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ณ กรุงเจนีวาแต่ข้อตกลงดังกล่าวต้องหยุดชะงักหลังจากการลงนามเพียง 5 เดือน หลังประธานาธิบดีเมกาวาตี ซูการ์โนบุตร ซึ่งได้ประกาศกฤษฎีกาการศึกและใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามฝ่าย GAM ครั้งใหญ่ในอาเจะห์อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน มีการจับกุมคุมขังด้วยวิธีการนอกกฎหมาย การสูญหายและการอุ้มฆ่า แต่ท้ายที่สุด ทั้งสองฝ่ายก็สามารถหันหน้ากลับมาเจรจากันได้และร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding, MOU) ที่กรุงเฮลซิงกิ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2548 โดยมี Crisis Management Initiatives (CMI) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านความขัดแย้ง เป็นคนกลางในการเจรจาอันเป็นการยุติปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในอาเจะห์ที่มายาวนานเกือบ 30 ปี ¹¹¹

3.4.2 องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง

ในหัวข้อองค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงองค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งในอาเจะห์โดยพบ 2 องค์กรที่เข้าไปทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งในอาเจะห์ คือ

1. Henry Dunant Centre for Humanitarian Dialogue (HDC) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านมนุษยธรรมที่สามารถเข้ามาเชื่อมต่อกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของ

¹¹¹ ชนินท์ทิตรา ณ ถลางและอรอนงค์ ทิพย์พิมล, การเจรจาและรักษาสันติภาพในอาเจะห์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2553), หน้า 13.

อินโดนีเซียรวมถึงแกนนำ GAM ทำให้เกิดการลงนามข้อตกลงยุติความเป็นปฏิปักษ์ (Cessation of Hostilities Agreement, CoHA) เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ณ กรุงเจนีวา ทำให้ความขัดแย้งและความรุนแรงในอาเจะห์หยุดไประยะหนึ่งก่อนที่จะประทุบานาธิปไตยเมกาวาตี ซูการ์โนบุตร ซึ่งได้ประกาศกฎอัยการศึกและใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามฝ่าย GAM ครั้งใหญ่ในอาเจะห์อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

2. Crisis Management Initiatives (CMI) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านความขัดแย้งโดยมีนายมาร์ตตี อาห์ดีซารี อดีตประธานาธิบดีฟินแลนด์เป็นประธานคณะกรรมการบริหาร CMI เป็นกลางเข้าเจรจากับรัฐบาลอินโดนีเซียกับกลุ่ม GAM 5 ครั้งทำให้ทั้งสองฝ่ายร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding, MOU) ที่กรุงเฮลซิงกิเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พุทธศักราช 2548 ทำให้ความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในอาเจะห์ยุติลงเข้าสู่กระบวนการปรองดอง

3.4.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง

ในหัวข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งนี้ ผู้ศึกษาจะขอทำการศึกษากฎหมาย คือ

1. กฎหมายบริหารปกครองอาเจะห์

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ทั้งสองฝ่ายทั้งรัฐบาลอินโดนีเซียกับฝ่าย GAM ตกลงร่างเพื่อให้ข้อตกลงที่ตกลงกันให้มีผลทางกฎหมายและกฎหมายฉบับนี้ได้ผ่านรัฐสภาอินโดนีเซียเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พุทธศักราช พ.ศ. 2549 ซึ่งข้อตกลงที่ตกลงกันมีดังนี้

1) การเมืองการปกครอง

ให้ชาวอาเจะห์เลือกตั้งผู้ว่าการอาเจะห์ให้มีพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นของตนเองได้และให้อาเจะห์เป็นเขตปกครองตนเองที่มีอำนาจในการบริหารปกครองกิจการสาธารณะของอาเจะห์ทุกด้านยกเว้นด้านการต่างประเทศ การเงิน และเสรีภาพในการนับถือศาสนาและอนุญาตให้อาเจะห์มีธงท้องถิ่นเป็นของตนเองได้

2) เศรษฐกิจ

รัฐบาลอนุญาตให้อาเจะห์สามารถกู้ยืมเงินจากต่างประเทศได้กำหนดอัตราภาษีเพื่อใช้ในการบริหารกิจการภายในและดำเนินธุรกิจการค้ารวมถึงเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศได้โดยตรงในส่วนรายได้จากทรัพยากรธรรมชาติในอาเจะห์รัฐบาลจะจัดสรรให้ในอัตรา 70 ต่อ 30

3) ความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน

รัฐบาลได้จัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนและกำหนดให้คณะกรรมการค้นหาความจริงและความสมานฉันท์แห่งอินโดนีเซีย (The Indonesian Commission of Truth and Reconciliation) จัดตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและความสมานฉันท์สำหรับกรณีอาเจะห์ขึ้น เพื่อการสร้าง ความยุติธรรมและความปรองดองในสังคมโดยข้อตกลงดังกล่าวได้กำหนดมาตรการนิรโทษกรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของ GAM ด้วย ซึ่งจะต้องปล่อยนักโทษการเมืองและผู้ถูกคุมขังอันเนื่องมาจากสถานการณ์

ความขัดแย้งทางการเมืองนี้ไม่มีเงื่อนไขภายใน 15 วันหลังจากการลงนามในข้อตกลงซึ่งหลักเกณฑ์ในการนิรโทษกรรมจะเป็นอย่างไรและครอบคลุมการกระทำใดบ้างก็ขึ้นอยู่กับคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายที่จะตกลงกัน ซึ่งโดยหลักการแล้วจะไม่มีนิรโทษกรรมให้แก่ผู้ก่อเหตุเสียหายร้ายแรงและ “เลือดเย็น” ต่อพลเรือนบริสุทธิ์ เช่น นักโทษการเมืองคดีระเบิดตลาดหุ้นจาการ์ตา เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2543 ซึ่งมีผู้เสียชีวิต 10 คน หรือคดีฆาตกรรม Dayan Dawood อธิการบดีมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของสังคมส่วนการปล่อยนักโทษการเมืองและผู้ถูกคุมขังมีจำนวนประมาณ 500 คน และได้ปล่อยเพิ่มอีกกว่า 900 คน รวมแล้วมีนักโทษการเมืองได้รับการนิรโทษกรรมและปล่อยตัวกลับคืนสู่สังคมกว่า 1400 คนโดย GAM ตกลงยุติการเคลื่อนไหวด้วยกำลังอาวุธอย่างสิ้นเชิงด้วยการส่งมอบอาวุธให้แก่คณะปฏิบัติการกิจสังเกตการณ์กระบวนการสันติภาพในอาเจะห์ (Aceh Monitoring Mission, AMM)

4) การฟื้นฟูเยียวยาและกลับสู่สังคม

รัฐบาลอินโดนีเซียสนับสนุนการเงิน ที่ดินทำกิน การจ้างงานให้กลับอดีตสมาชิก รวมถึงนักโทษทางการเมืองด้วยและยังสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณให้แก่คณะผู้บริหารอาเจะห์เพื่อบูรณะทรัพย์สินทั้งที่เป็นของทางการและเอกชนซึ่งเกิดความเสียหายจากผลของความขัดแย้งด้วย

3.4.4 การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น

ในหัวข้อการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นนี้ ผู้ศึกษาจะขอทำการศึกษาการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นนอกจากการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งซึ่งการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นในอินโดนีเซีย (อาเจะห์) มี 4 วิธีดังนี้

1. การเจรจา

การใช้วิธีการเจรจาในการแก้ไขความขัดแย้งในอาเจะห์นั้นมี 2 ครั้ง คือ

1) การเจรจาโดยมีองค์กรเอกชน Henry Dunant Centre for Humanitarian Dialogue (HDC) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านมนุษยธรรมเป็นคนกลางในการเจรจา เชื่อมต่อกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของอินโดนีเซียรวมถึงแกนนำ GAM ทำให้เกิดการลงนามข้อตกลงยุติความเป็นปฏิปักษ์ (Cessation of Hostilities Agreement, CoHA) เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ณ กรุงเจนีวาความขัดแย้งหยุดไปในช่วงหนึ่ง¹¹²

2) การเจรจาโดยมีองค์กรเอกชน Crisis Management Initiatives (CMI) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านความขัดแย้งโดยมีนายมาร์ตติ อหัดิซารี อดีตประธานาธิบดีฟินแลนด์เป็นประธานคณะกรรมการบริหาร CMI เป็นกลางเข้าเจรจากับรัฐบาลอินโดนีเซียกับกลุ่ม GAM 5 ครั้งทำให้ทั้งสองฝ่ายร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of

¹¹² สถาบันพระปกเกล้า, เรื่องเดิม, หน้า ก 8.

Understanding, MOU) ที่กรุงเฮลซิงกิ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2548 ทำให้ความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในอาเจะห์ยุติลงเข้าสู่กระบวนการปรองดอง

2. การช่วยเหลือเยียวยา

รัฐบาลอินโดนีเซียตั้งองค์กรส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมแห่งอาเจะห์ (Aceh Reintegrationn Authority หรือ Badan Reintegrasi Aceh, BRA) ซึ่งเป็นองค์กรที่ทางรัฐบาลอินโดนีเซีย GAM และผู้แทนภาคประชาสังคมร่วมกันจัดตั้งขึ้น โดยมีพันธกิจในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินและสังคมแก่อดีตสมาชิกกลุ่ม GAM จำนวน 3,000 คน รายละ 2,500 เหรียญสหรัฐฯ อดีตสมาชิกกลุ่มต่อต้านฝ่าย GAM จำนวนประมาณ 6,500 คน รายละ 1,000 เหรียญสหรัฐฯ ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงครอบคลุม 1,724 หมู่บ้านด้วยจำนวนเงินเบื้องต้น 26.5 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ประชาชนทั่วไปที่ได้รับผลกระทบจากความสูญเสียที่พิสูจน์ให้เห็นได้ (Demonstrable Loss) ตลอดจนครอบครัวและญาติของผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์จำนวนกว่า 20,000 คน ผ่านโครงการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรที่ดินทำกิน การจ้างงาน หรือการให้สวัสดิการสังคมในกรณีทุพพลภาพทั้งนี้ BRA ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าใครคือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงไว้ ดังนี้ คือ 1) ผู้ที่สมาชิกในครอบครัวเสียชีวิตจากความขัดแย้ง 2) ผู้ที่สมาชิกในครอบครัวสูญหายไปในช่วงความขัดแย้ง 3) ผู้ที่บ้านถูกเผาหรือทำลายจากสถานการณ์ 4) ผู้ที่ทรัพย์สินถูกทำลายเสียหายจากสถานการณ์ 5) ผู้ที่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานอันเนื่องมาจากสถานการณ์ 6) ผู้ที่พิการหรือทุพพลภาพจากสถานการณ์ 7) ผู้ที่มีอาการป่วยทางจิตอันเนื่องมาจากสถานการณ์ และ 8) ผู้ที่สภาพความเป็นอยู่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากสถานการณ์

3. การตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและความสมานฉันท์สำหรับกรณีอาเจะห์

ข้อเท็จจริงยังไม่ได้มีการจัดตั้งเพราะติดปัญหาข้อกฎหมาย เนื่องจากการจะจัดตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและความสมานฉันท์สำหรับกรณีอาเจะห์ตามกฎหมายบริหารอาเจะห์กำหนดให้ต้องมีตั้งภายใต้คณะกรรมการค้นหาความจริงและความสมานฉันท์แห่งอินโดนีเซียซึ่งรัฐบาลอินโดนีเซียยังไม่ได้จัดตั้งรัฐบาลชุดนี้อาจจะด้วยเหตุผลที่ว่ามีการนิรโทษกรรมให้กับกลุ่ม GAM จะมาเอาผิดเจ้าหน้าที่ดูเหมือนไม่ยุติธรรมและก็เป็นที่ยกเถียงที่สำคัญในแง่ของการหาสมดุลในการให้น้ำหนักระหว่างสันติภาพกับความยุติธรรม¹¹³

4. การปฏิรูปองค์กร

การปฏิรูปองค์กรที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เช่น กองทัพ ตำรวจ และหน่วยงานการข่าวยังไม่ปรากฏเด่นชัดรวมถึงศาลด้วยแต่การปฏิรูปที่เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุดคือ การปฏิรูปการเมือง

¹¹³ ชนินท์ทิวรา ณ ถลางและอรอนงค์ ทิพย์พิมล, เรื่องเดิม, หน้า 15.

อาเจะห์ ทั้งในแง่ของโครงสร้างการบริหารปกครองที่มีลักษณะของการปกครองพิเศษ การจัดสรรรายได้จากทรัพยากรท้องถิ่น และการอนุญาตให้สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองท้องถิ่นได้ โดยในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2549 ได้มีการเลือกตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นภายใต้โครงสร้างทางการเมืองใหม่นี้เป็นครั้งแรกในอาเจะห์ และผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดอาเจะห์คนแรกก็คือ Irwandi Yusuf ซึ่งเป็นอดีตนักยุทธศาสตร์ของฝ่าย GAM ผลของการปฏิรูปในด้านต่างๆ เหล่านี้ส่งผลถึงการลดเงื่อนไขความขัดแย้งโดยตรงอันเป็นการปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างอาเจะห์กับจาการ์ซึ่งมีความไม่ราบรื่นมายาวนานได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น ความขัดแย้งในอาเจะห์ที่เกิดจากกลุ่ม GAM (Gerakan Aceh Merdeka, GAM) ที่รู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจจากการดำเนินงานของรัฐบาลอินโดนีเซียจึงออกมาต่อต้านรัฐจึงทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางโดยกองทัพของอินโดนีเซีย ไม่ว่าจะเป็นการทรมาน อุ้มฆ่า และข่มขืน โดยมีการประเมินตัวเลขผู้เสียชีวิตว่าอยู่ระหว่าง 1,000 – 3000 คนและสูญหายอีกระหว่าง 900 – 1,400 คนจนในปี พ.ศ. 2542 Henry Dunant Centre for Humanitarian Dialogue (HDC) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านมนุษยธรรมสามารถเข้ามาต่อเชื่อมกับวาฮิดและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของอินโดนีเซีย รวมถึงแกนนำฝ่าย GAM ที่ลี้ภัยอยู่ในต่างประเทศซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในข้อตกลงหยุดความเป็นปฏิปักษ์ (Cessation of Hostilities Agreement, CoHA) เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ณ กรุงเจนีวาแต่ข้อตกลงดังกล่าวต้องหยุดชะงักหลังจากการลงนามเพียง 5 เดือน หลังประธานาธิบดีเมกาวาตี ซูการ์โนบุตร ซึ่งได้ประกาศกฎอัยการศึกและใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามฝ่าย GAM ครั้งใหญ่ในอาเจะห์อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน มีการจับกุมคุมขังด้วยวิธีการนอกกฎหมาย การสูญหายและการอุ้มฆ่า แต่ท้ายที่สุด ทั้งสองฝ่ายก็สามารถหันหน้ากลับมาเจรจากันได้และร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding, MOU) ที่กรุงเฮลซิงกิ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2548 โดยมี Crisis Management Initiatives (CMI) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านความขัดแย้ง เป็นคนกลางในการเจรจาอันเป็นการยุติปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในอาเจะห์ที่มายาวนานเกือบ 30 ปี กระบวนการปรองดองเริ่มจากการตกลงกันสร้างอาเจะห์โดยออกกฎหมายบริหารปกครองอาเจะห์ที่ตกลงให้ชาวอาเจะห์เลือกตั้งผู้ว่าการอาเจะห์ให้มีพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นของตนเองได้และให้อาเจะห์เป็นเขตปกครองตนเองที่มีอำนาจในการบริหารปกครองกิจการสาธารณะของอาเจะห์ทุกด้านยกเว้นด้านการต่างประเทศการเงิน และเสรีภาพในการนับถือศาสนาและอนุญาตให้อาเจะห์มีธงท้องถิ่นเป็นของตนเองได้ทางด้านการเศรษฐกิจรัฐบาลอนุญาตให้อาเจะห์สามารถกู้ยืมเงินจากต่างประเทศได้กำหนดอัตราภาษีเพื่อใช้ในการบริหารกิจการภายในและดำเนินธุรกิจการค้ารวมถึงเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศได้โดยตรงในส่วนตัวรายได้จากทรัพยากรธรรมชาติในอาเจะห์รัฐบาลจะจัดสรรให้ในอัตรา 70 ต่อ 30 และในด้านการกระบวนการยุติธรรมตกลงนิรโทษกรรมการขบวนการ GAM และเยียวยาเหยื่อที่ได้รับผลกระทบถึงแม้การตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงในอาเจะห์จะไม่ประสบความสำเร็จไม่ว่าด้วยเหตุผลใดแต่ปัจจุบันอาเจะห์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3.5 การจัดการความขัดแย้งในประเทศชิลี

ในหัวข้อการจัดการความขัดแย้งในประเทศชิลี ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาโดยแบ่งศึกษา ดังนี้

1. เหตุการณ์ความขัดแย้ง
2. องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง
4. การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น

3.5.1 เหตุการณ์ความขัดแย้ง

เหตุการณ์ความขัดแย้งในชิลี เริ่มต้นตั้งแต่ นายพลปิโนเชต์ได้ทำการรัฐประหาร ประธานาธิบดีอาเณเดที่เป็นผู้นำของชนชั้นแรงงานและบริหารประเทศด้วยการใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ที่พยายามโอนคืนกิจการที่ต่างประเทศเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา การรัฐประหารของนายพลปิโนเชต์ได้รับการช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเป็นหลักไม่ว่าจะเป็น อาวุธ เงิน หรือการกดดันทางเศรษฐกิจของประเทศชิลีจากต่างประเทศ นายพลปิโนเชต์ให้เหตุผลในการรัฐประหารว่า ประเทศชิลีประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงเนื่องจากการดำเนินนโยบายที่ผิดของประธานาธิบดีอาเณเด

ในระหว่างการบริหารประเทศชิลีหลังจากการรับตำแหน่งประธานาธิบดีของนายพลปิโนเชตนายพลปิโนเชต์ได้ใช้มาตรการทางกฎหมาย คือการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินจำกัดเสรีภาพขั้นพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นการดำเนินสื่อ เสรีภาพด้านวิชาการ เสรีภาพด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองนายพลปิโนเชต์จัดตั้งหน่วยงานลับทางทหารขึ้น คือ The International Intelligence Directorate (หรือ DINA) เพื่อรักษาฐานอำนาจของตนการดำเนินงานหลักของหน่วยงานนี้ คือ การกวาดล้างบุคคลซึ่งมีแนวความคิดทางการเมืองในทางตรงกันข้ามกับรัฐบาลทำให้ประชาชนจำนวนมากต้องได้รับบาดเจ็บ หายสาบสูญ หรือเสียชีวิต โดยการกวาดล้างดังกล่าวได้แก่ การฆาตกรรม การจับกุมคุมขัง หรือการทรมานโดยวิธีการทรมานที่กระทำ ได้แก่การจับนักโทษทางการเมืองมัดกับเตียงเหล็กและปล่อยกระแสไฟฟ้าไปยังหน้าอก ลื่น เป็นเวลานาน 2 ชั่วโมงติดกันหรือการขบยานพาหนะทับมือ และเท้าของนักโทษ การทุบตีบริเวณศีรษะ เป็นต้น

แต่ก็มีกลุ่มผู้ที่สนับสนุนอดีตประธานาธิบดีก็ถูกขึ้นต่อต้านรัฐบาลทหาร โดยอ้างว่าการขึ้นดำรงตำแหน่งของนายพลปิโนเชต์ไม่มีความชอบธรรมเพราะมาจากการทำรัฐประหารไม่ได้มาด้วยกระบวนการเลือกตั้งซึ่งเป็นกระบวนการประชาธิปไตยโดยกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลทหารที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่ม MIR (Movement of the Revolutionary Left หรือ ภาษาสเปน คือ Movimiento de Izquierda Revolucionaria) และนอกจากกลุ่ม MIR แล้ว ก็ยังมีกลุ่มผู้สนับสนุนรัฐบาลอาเณเดกลุ่มอื่นๆ อีก เช่น กลุ่มคนยากจนที่อาศัยอยู่ในสลัม และกลุ่มกรรมกรที่ขึ้นชอบการดำเนินนโยบายของรัฐบาลอาเณเด

และกลุ่มผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเหมือนรัฐบาลนายพลปิโนเชต์แต่ออกมาต่อต้านรัฐบาลเนื่องจากไม่พอใจที่รัฐบาลปราบปรามผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากตนด้วยวิธีการที่รุนแรงอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนหลายประการ

นายพลปิโนเชต์ได้ออกรัฐกฤษฎีกาที่ 2191 ซึ่งเป็นรัฐกฤษฎีกาการโทษกรรมให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดทางอาญาในช่วงที่มีการประกาศใช้ภาวะฉุกเฉินตั้งแต่วันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2516 ถึงวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงแต่ร่างรัฐธรรมนูญเพื่อเปิดช่องทางให้ตัวเองกลับเข้ามาสืบทอดอำนาจโดยในรัฐธรรมนูญกำหนดให้ดำรงตำแหน่งสองสมัย แต่นายพลปิโนเชต์ได้เปิดช่องให้ตัวเองดำรงตำแหน่งต่อไปได้โดยผ่านการประชาติจากประชาชนจนใน พ.ศ. 2503 ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญและจัดให้มีการลงประชามติในวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2531 เพื่อถามประชาชนว่าต้องการให้ตนดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีต่ออีกหรือไม่ และผลการลงประชามติ คือ มีผู้มาใช้สิทธิทั้งหมด 7,216,391 คน มีผู้ลงประชามติเห็นชอบให้นายพลปิโนเชต์ดำรงตำแหน่งต่อทั้งหมด 3,106,008 คน และมีผู้ไม่เห็นชอบให้นายพลปิโนเชต์ดำรงตำแหน่งต่อทั้งหมด 3,945,865 คน สรุปผลการลงประชามติก็คือประชาชนส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้นายพลปิโนเชต์ดำรงตำแหน่งต่อ ดังนั้น นายพลปิโนเชต์จึงได้ลงจากตำแหน่งประธานาธิบดี และได้มีการจัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีในวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2532 และผลจากการเลือกตั้งคือ นายพาทริซิโอ เอลวิน จากพรรคคริสเตียนเดโมแครต Christian Democrat ชนะการเลือกตั้งและได้เป็นประธานาธิบดีคนต่อไป ประธานาธิบดีเอลวินได้ดำเนินนโยบายเพื่อสร้างความปรองดองในประเทศชิลี และเยียวยาสื่อเสียหายและญาติของผู้เสียหายที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในยุคที่รัฐบาลทหารของนายพลปิโนเชต์เป็นผู้บริหารประเทศและพยายามสร้างความเป็นประชาธิปไตยโดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

3.5.2 องค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง

ในหัวข้อองค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงองค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งในชิลีโดยพบ 2 องค์การที่เข้าไปทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งในอาเงะห์ คือ

1. ประธานาธิบดีเอลวิน ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อค้นหาความจริงเพื่อสร้างความปรองดองแห่งชาติ National Commission for Truth and Reconciliation ขึ้น แต่การค้นหาความจริงดังกล่าวไม่ใช่การค้นหาความจริงแล้วมีการให้อภัยกันเหมือนอย่างในประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ หากแต่เป็นการค้นหาความจริงเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและพ้องคดีสู่ศาลในกรณีที่พบว่าการกระทำความผิดทางอาญา7 โดยในเบื้องต้น ได้มีการออกรัฐกฤษฎีกาที่ 355 ลงวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2533 เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างความปรองดองแห่งชาติผลจากการรวบรวมหลักฐานเพื่อค้นหาความจริง ทำให้มีการรวบรวมพยานหลักฐานของหลายคดีพ้องคดีต่อศาลเนื่องจากว่าคณะกรรมการค้นหาความจริงพบว่าการกระทำความผิดทางอาญาอย่างไรก็ตาม การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นไปอย่างยากลำบากมากเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ.

2516 - พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการออกกฎหมายกฏนิรโทษกรรมทำให้ศาลไม่สามารถพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดสำหรับความผิดซึ่งได้ก่อในช่วงเวลาดังกล่าวได้

2. สมัยของประธานาธิบดีรีคาโด ลากอส Ricardo Largos ได้จัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการตรวจสอบการจำคุกและการทรมานอันเนื่องมาจากเหตุผลทางการเมือง National Commission on Political Imprisonment and Torture ขึ้นเพื่อค้นหาความจริงในกรณีของผู้เสียหายเป็นผู้ได้รับการทรมานหรือถูกคุมขังด้วยเหตุผลทางการเมือง แต่ไม่ได้เสียชีวิต โดยคณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยกรรมการจำนวน 8 คน เป็นผู้ชาย 6 คน และผู้หญิง 2 คน โดยมีการดำเนินงานเช่นเดียวกับคณะกรรมการค้นหาความจริง สมัยประธานาธิบดีเอลวิน

3.5.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง

ในหัวข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งนี้ ผู้ศึกษาจะขอทำการศึกษา การแก้ไขรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นผลพวงจากการรัฐประหารของนายพลปิโนเชต์ คือ รัฐธรรมนูญที่ตราขึ้นในปี พ.ศ. 2523

นับแต่ปี พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา ประเทศชิลีมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้รัฐธรรมนูญมีความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นมาโดยตลอด และรัฐธรรมนูญก็ได้รับการแก้ไขครบทุกประเด็นในปี พ.ศ. 2548 เหตุที่ทำให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างล่าช้า ก็เพราะรัฐธรรมนูญที่ตราขึ้นในปี พ.ศ. 2523 นั้นกำหนดให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญกระทำได้โดยยาก ทั้งนี้ ประเด็นสำคัญที่มีการแก้ไขในรัฐธรรมนูญ ได้แก่

1. ในปี พ.ศ. 2534 ตามแผนการปฏิรูปรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยแต่เดิม สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมาจากการแต่งตั้งของฝ่ายบริหาร

2. มีการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 8 ที่มีเนื้อหาเป็นการทำให้พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์แบบมาร์กซิสต์พรรคการเมืองฝ่ายซ้ายกลายเป็นพรรคการเมืองที่ผิดกฎหมายซึ่งในรัฐธรรมนูญใช้คำว่า ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

3. รัฐธรรมนูญฉบับเก่าให้เสรีภาพสื่อ แต่มีข้อจำกัดได้โดยการออกกฎหมายมาจำกัดเท่าไร เพียงใดก็ได้ โดยได้มีการแก้ไขในปี พ.ศ. 2532 สิทธิเสรีภาพดังกล่าวได้รับการรับรองเช่นเดิมแต่เปลี่ยนข้อจำกัดในวรรคท้ายโดยให้มีกฎหมายกำหนดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์กับผู้ชมเท่านั้น

4. การพิจารณาคดีอาญาในศาลอาญาก็ได้รับการแก้ไขด้วย โดยเปลี่ยนจากระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนซึ่งใช้อยู่เดิมมาเป็นระบบการพิจารณาคดีแบบกล่าวหาแทน ทั้งนี้ระบบพิจารณาคดีแบบไต่สวน คือ ระบบการพิจารณาคดีที่ให้ศาลมีหน้าที่ค้นหาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานต่างๆ ทั้งที่คู่ความนำมาเสนอต่อศาลหรือศาลเห็นสมควรเรียกมาสืบเองและไม่มียกกฎหมายวางระเบียบการ

สืบพยานหรือไม่มีบทคัดพยานโดยเคร่งครัดว่าพยานประเภทนี้รับฟังได้ พยานประเภทนี้รับฟังไม่ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าบทบาทสำคัญของการพิจารณาคดีระบบนี้อยู่ที่ผู้พิพากษาโดยคู่ความมีส่วนร่วมในการพิจารณาคดีน้อยมากและจากประสบการณ์ของประเทศชิลีในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในช่วงของประธานาธิบดีปีโนเชต์นั้นผู้พิพากษามักจะแสวงหาพยานหลักฐานเองโดยในบางกรณีคู่ความไม่มีโอกาสได้ล่วงรู้ถึงการแสวงหาพยานหลักฐานนั้นและในบางกรณีผู้พิพากษาก็ไม่เป็นที่กลาง ดังนั้น เมื่อมีการปฏิรูปแก้ไขรัฐธรรมนูญจึงมีการเปลี่ยนระบบการพิจารณาคดีมาเป็นระบบกล่าวหา ซึ่งเป็นระบบที่ผู้พิพากษาต้องวางตัวเป็นกลางจริงเพื่อควบคุมให้คู่ความทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามกติกาย่างเคร่งครัด ต้องปล่อยให้ผู้ความดำเนินคดีหาพยานหลักฐานอย่างเต็มที่ที่มีหลักเกณฑ์ในการนำพยานพินิจได้หรือไม่ได้เป็นไปโดยเคร่งครัดมีบทคัดพยานที่เด็ดขาดเพื่อไม่ให้พยานที่ต้องห้ามเข้าสู่สำนวนความหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ คู่ความเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดีส่วนผู้พิพากษาจะมีบทบาทน้อยมาก คือ เป็นเพียงผู้รักษากฎีกาเท่านั้น

3.5.4 การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น

ในหัวข้อการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นนี้ ผู้ศึกษาจะขอทำการศึกษาการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น นอกจากการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งซึ่งการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นในชิลีมี 1 วิธี ดังนี้

1. การเยียวยาผู้เสียหาย

การเยียวยาผู้เสียหายซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งในชิลีซึ่งได้ทำผ่านองค์กรหลัก 2 องค์กร

1) คณะกรรมการเยียวยาและสร้างความปรองดองแห่งชาติ (National Reparation and Reconciliation) ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ถูกจัดตั้งขึ้น โดยรัฐกฤษฎีกาที่ 19.123 ทำหน้าที่นำข้อเสนอของคณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างความปรองดองแห่งชาติ มาดำเนินการให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการเยียวยาผู้เสียหายที่เสียชีวิต หายสาบสูญ ถูกทรมานจนถึงแก่ความตาย และถูกลักพาตัว คณะกรรมการนี้ได้วินิจฉัยให้การเยียวยาผู้เสียหายทั้งสิ้น 3,197 ราย โดยการเยียวยานั้น ได้แก่ ให้ค่าใช้จ่ายรายเดือน เดือนละ 481 เหรียญสหรัฐ และให้ค่าดูแลสุขภาพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายทางการศึกษาด้วย

2) คณะกรรมการว่าด้วยผู้ถูกคุมขังและถูกทรมานด้วยเหตุผลทางการเมืองแห่งชาติ (National Commission on Political Imprisonment and Torture) ซึ่งก่อตั้งโดยรัฐกฤษฎีกาที่ 1040 ซึ่งได้มีการสอบสวนการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีที่ถูกผู้เสียหายถูกพาราไปซึ่งเสรีภาพ และถูกทรมานอันเนื่องมาจากเหตุผลทางการเมือง ทั้งนี้ การเยียวยาที่คณะกรรมการนี้ดำเนินการให้ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายรายเดือนให้แก่ผู้เสียหาย คนละ 190 เหรียญสหรัฐ สวัสดิการให้การศึกษาโดยไม่เสียค่าธรรมเนียม และการให้ที่พักอาศัย การดูแลสุขภาพ แก่ผู้เสียหาย และญาติของผู้เสียหาย

ดังนั้น เหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดจากการใช้กำลังปราบปรามผู้ต่อต้านของนายพลปีโนเชต์ประกอบกับนายพลปีโนเชต์เขียนรัฐธรรมนูญเพื่อเปิดช่องให้ตัวเองสืบทอดอำนาจได้แต่

นายพลปิโนเชต์กลับแพ้คะแนนเสียงของประชาชนจากประชามติทำให้นายพลปิโนเชต์หนีออกนอกประเทศกระบวนกรปรองดองเริ่มจากการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อค้นหาความจริงเพื่อสร้างความปรองดองแห่งชาติในสมัยประธานาธิบดีเอดรีโนการค้นหาความจริงดังกล่าวไม่เป็นการค้นหาความจริงแล้วให้อภัยเหมือนแอฟริกาใต้แต่เป็นการค้นหาความจริงเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดและสมัยประธานาธิบดีลาโอติกาอส ก็ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการตรวจสอบการจำคุกและการทรมานอันเนื่องมาจากเหตุผลทางการเมืองคณะกรรมการทั้ง 2 คณะได้ช่วยเหลือเหยื่อจากเหตุการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนได้จำนวนมากประกอบกับการตั้งคณะกรรมการเยียวยาและสร้างความปรองดองแห่งชาติและคณะกรรมการว่าด้วยผู้ถูกคุมขังและถูกทรมานด้วยเหตุผลทางการเมืองแห่งชาติเพื่อจากเงินเยียวยาชดเชยเหยื่อจึงทำให้เหยื่อผู้ถูกระทำมีสภาพจิตใจที่ดีขึ้น กระบวนการสร้างความปรองดองที่สำคัญในกรณีการจัดการความขัดแย้งในชิลีคือการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ร่างด้วยคณะรัฐประหารให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นความขัดแย้งในชิลีก็ดีขึ้นตามลำดับและยังอยู่กันอย่างสงบสุขในปัจจุบัน

3.6 การจัดการความขัดแย้งในประเทศเกาหลีใต้

ในหัวข้อการจัดการความขัดแย้งในประเทศเกาหลีใต้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาโดยแบ่งศึกษาดังนี้

3.6.1 เหตุการณ์ความขัดแย้ง

ประวัติศาสตร์การเมืองของเกาหลีใต้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงโดยเฉพาะภายใต้รัฐบาลเผด็จการทหารซึ่งผูกขาดอำนาจการปกครองประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ก่อนที่จะลงจากอำนาจในช่วงต้นทศวรรษที่ พ.ศ. 2533 ในช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลเผด็จการโดยประธานาธิบดีชุน ดูวานและประธานาธิบดีโร แคว ในฐานะผู้มีบทบาทนำในการรัฐประหารเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2522 ภายหลังเหตุการณ์ลอบสังหารประธานาธิบดีปึกจุงฮีทั้งสองท่านได้สั่งฆ่าประชาชนที่ออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยโดยอาศัยข้ออ้างสำคัญคือการปกป้องประเทศจากการคุกคามของระบอบคอมมิวนิสต์ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์การปราบปรามประชาชนอย่างโหดเหี้ยมในเหตุการณ์การชุมนุมประท้วงที่เมืองกวางจู เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2523 รัฐบาลในขณะนั้นได้ออกมรณูว่ามีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์การปะทะกันตลอดระยะเวลา 10 วันรวมทั้งสิ้น 170 คน (เป็นพลเรือน 144 คน ทหาร 22 นายและตำรวจ 4 นาย) มีผู้บาดเจ็บรวม 380 คน (เป็นพลเรือน 127 คน ทหาร 109 นาย และตำรวจ 144 นาย) และมีผู้ถูกจับกุมรวม 1740 คน อย่างไรก็ตาม ตัวเลขการสูญเสียนี้มิได้รวมผู้ที่สูญหายและเสียชีวิตจากอาการบาดเจ็บหลังวันที่ 27 พฤษภาคม จนถึงปัจจุบัน แม้เหตุการณ์จะผ่านพ้นไปหลายสิบปีแล้ว แต่ก็ยังไม่มี การยืนยันตัวเลขที่แน่ชัดว่าผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าวมีจำนวนเท่าไร การประมาณการที่ยอมรับกันโดยทั่วไปเท่าที่พอจะสืบหาหลักฐานได้เชื่อว่ามีพลเรือนที่เสียชีวิตกว่า 500 คน และมี

ผู้บาดเจ็บมากกว่า 3,000 ราย ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีผู้คนที่ต้องทนทุกข์ทั้งทางร่างกายและจิตใจจากความสูญเสียที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ความรุนแรงครั้งนี้ก็เป็นจำนวนมาก เหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยที่เมืองกวางจูได้ช่วยปลุกกระแสการเรียกร้องประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นไปทั่วประเทศ และทำให้การต่อสู้เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยประสบความสำเร็จในเดือนมิถุนายนในปี พ.ศ. 2530 ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญในเกาหลีใต้ นั่นคือ ทำให้ระบอบเผด็จการทหารหมดความชอบธรรมในการปกครองประเทศและทำให้ระบอบประชาธิปไตยภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลพลเรือนถูกสถาปนาขึ้นอย่างเต็มรูปแบบ คดีความที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองค่อยๆ ถูกเปิดเผยออกมา ทำให้ประชาชนเกาหลีใต้ได้เห็นภาพที่ครบถ้วนของอดีตอันแสนเจ็บปวด ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลพลเรือนมีอาจะละเลยได้

จะนำอดีตอันขมขื่นเหล่านี้มาเข้ากระบวนการชำระสะสางเพื่อค้นหาความจริง เพื่อยกย่องเหยี่ยวา และคืนความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมในเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าในสมัยที่ประธานาธิบดีโร แดวยังอยู่ในตำแหน่ง จะได้มีความพยายามที่จะตอบสนองต่อข้อเรียกร้องดังกล่าวไปบ้างแล้ว เช่น การยกย่องเหตุการณ์ประท้วงที่กวางจูว่าเป็น “การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย” (Democratization Movement) การผ่านกฎหมายจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายจากเหตุการณ์ และการนำอดีตประธานาธิบดีชุน ควานเข้าสู่กระบวนการไต่สวนโดยรัฐสภาอย่างไรก็ตาม การดำเนินการต่างๆ ในสมัยประธานาธิบดีโร แดวเหล่านี้ยังไม่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนผู้ออกมาเรียกร้องหาความยุติธรรมและต้องการทราบความจริงทั้งหมดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนในสมัยรัฐบาลนาย คิม ชองซัมมีการจัดตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงการเหยี่ยวาผู้เสียหาย การดำเนินคดีกลับสู่กระทำการทำความความผิดอย่างเป็นทางการจึงทำให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงในอดีตพอใจและประเทศเกาหลีใต้เป็นประเทศประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบในปัจจุบัน

3.6.2 องค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง

องค์ที่จัดการความขัดแย้งหลักคือรัฐบาล นายคิม ชองซัม โดยผ่านกฎหมายสำคัญ 3 ฉบับคือ

1. กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (the Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement) เจตนารมณ์ของกฎหมายพิเศษฉบับนี้ระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 1 และ 2 ให้มีการดำเนินคดีกับบุคคลที่มีส่วนในการกระทำความผิดฐานละเมิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในช่วงระหว่างวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2522 ถึงวันที่ 18 พฤษภาคม 2523 ซึ่งมีผลเป็นการเปิดทางให้การสืบสวนสอบสวนเพื่อลงโทษอดีตผู้นำประเทศคือชุน ควานและโร แดว ในความผิดฐานเป็นผู้สั่งการให้มีการใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามประชาชนและการก่อการกบฏสามารถดำเนินการได้

2. ได้มีการออกกฎหมายเพื่อฟื้นฟูเกียรติยศของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเหยี่ยวาความเสียหายให้แก่เขาเหล่านั้น (the 2000 Act for Restoring the Honor of

Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) หรือที่อาจเรียกกันอย่างสั้นๆ ว่า “กฎหมายประชาธิปไตย” (Democracy Act) โดยในกฎหมายประชาธิปไตยได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย และเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (The Review Committee for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่พิจารณาว่าบุคคลใดบ้างที่เข้าข่ายเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ และพิจารณามาตรการที่เหมาะสมเพื่อฟื้นฟูศักดิ์ศรีและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง

3. กฎหมายพิเศษเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายที่น่าสงสัยในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย (Special Act for Truth-Finding about Suspicious Deaths) ในปี พ.ศ. 2544 กฎหมายนี้เป็นที่มาของคณะกรรมการค้นหาความจริง (Presidential Truth Commission on Suspicious Deaths) ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสนองตอบต่อความต้องการนี้ ร่วมกับการสืบสวนสอบสวนเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการตายที่น่าสงสัยในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย โดยมีศาสตราจารย์ชาย เชื้อฉิม ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการฯ สมัยแรกและศาสตราจารย์อัน ช้างเปี่ยม เป็นประธานคณะกรรมการในสมัยต่อมา แต่กฎหมายพิเศษเพื่อค้นหาความจริง มิได้ให้อำนาจสืบสวนสอบสวนและอำนาจตัดสินใจความแก่คณะกรรมการค้นหาความจริงไว้ ดังนั้น คณะกรรมการค้นหาความจริงจึงไม่มีอำนาจในการค้นหาและอัยต้วตูลหลักฐาน ไม่มีอำนาจในการฟ้องร้องคดี รวมถึงไม่มีอำนาจในการออกหมายเรียกพยานหรือผู้ต้องสงสัยมาให้ปากคำ มีเพียงโทษทางการบริหารเท่านั้นที่คณะกรรมการค้นหาความจริงสามารถกำหนดขึ้นเพื่อใช้เอาผิดกับบุคคลที่ปฏิเสธการเข้าร่วมในกระบวนการสืบสวนโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรได้ ด้วยเหตุนี้กิจกรรมต่างๆ ของคณะกรรมการค้นหาความจริงจึงดำเนินไปภายใต้เงื่อนไขที่จำกัดมากหากปราศจากความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.6.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง

ในหัวข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาพบกฎหมาย 3 ฉบับซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (the Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement) ทำให้ให้มีการดำเนินคดีกับบุคคลที่มีส่วนในการกระทำความผิดฐานละเมิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในช่วงระหว่างวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2522 ถึงวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2523 ซึ่งมีผลเป็นการเปิดทางให้การสืบสวนสอบสวนเพื่อลงโทษอดีตผู้นำประเทศคือ ชุน ดูวานและโร แคว ในความผิดฐานเป็นผู้สั่งการให้มีการใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามประชาชนและการก่อการกบฏสามารถดำเนินการได้

2. กฎหมายเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (the ๒๐๐๐ Act for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) หรือที่อาจเรียกกันอย่างสั้นๆ ว่า “กฎหมาย

ประชาธิปไตย” (Democracy Act) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาสืบหาความจริงเกี่ยวกับ คณะกรรมการเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (The Review Committee for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่พิจารณาว่าบุคคลใดบ้างที่เข้าข่ายเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ และพิจารณามาตรการที่เหมาะสมเพื่อฟื้นฟูศักดิ์ศรีและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง

3. กฎหมายพิเศษเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายที่น่าสงสัยในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย (Special Act for Truth-Finding about Suspicious Deaths) ในปี 2001 กฎหมายนี้เป็นที่มาของคณะกรรมการค้นหาความจริง (Presidential Truth Commission on Suspicious Deaths)

3.6.4 การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น

ในหัวข้อการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นนี้ ผู้ศึกษาจะขอทำการศึกษาการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นนอกจากการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งซึ่งการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่นในประเทศเกาหลีใต้ มีดังนี้

1. การเยียวยาผู้เสียหาย

การเยียวยาผู้เสียหายในกรณีความขัดแย้งในประเทศเกาหลีใต้ได้ดำเนินการ คณะกรรมการเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (The Review Committee for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่พิจารณาว่าบุคคลใดบ้างที่เข้าข่ายเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ และพิจารณามาตรการที่เหมาะสมเพื่อฟื้นฟูศักดิ์ศรีและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง

ดังนั้น ความขัดแย้งในประเทศเกาหลีใต้เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงโดยเฉพาะภายใต้รัฐบาลเผด็จการทหารซึ่งผูกขาดอำนาจการปกครองประเทศมาตั้งแต่ปี 1961 ก่อนที่จะลงจากอำนาจในช่วงต้น พ.ศ. 2533 การจัดการความขัดแย้งในประเทศเกาหลีใต้เริ่มตั้งแต่สมัยนายคิม ยองซัม โดยผ่านกฎหมายสำคัญๆ 3 ฉบับคือและกฎหมายทั้งสามฉบับเป็นที่มาขององค์การในการจัดการความขัดแย้งในด้านต่างๆ กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (the Special Act Concerning the May ๑๘ Democratization Movement) ทำให้ให้มีการดำเนินคดีกับบุคคลที่มีส่วนในการกระทำความผิดฐานละเมิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในช่วงระหว่างวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2522 ถึงวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2523 ซึ่งมีผลเป็นการเปิดทางให้การสืบสวนสอบสวนเพื่อลงโทษอดีตผู้นำประเทศคือชุน ดுவานและโร แดวู ในความผิดฐานเป็นผู้สั่งการให้มีการใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามประชาชนและการก่อการกบฏสามารถดำเนินการได้ กฎหมายเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความ

เสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (the 2000 Act for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) หรือที่อาจเรียกกันอย่างสั้นๆ ว่า “กฎหมายประชาธิปไตย” (Democracy Act) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (The Review Committee for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่พิจารณาว่าบุคคลใดบ้างที่เข้าข่ายเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ และพิจารณามาตรการที่เหมาะสมเพื่อฟื้นฟูศักดิ์ศรีและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง กฎหมายพิเศษเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายที่น่าสงสัยในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย (Special Act for Truth-Finding about Suspicious Deaths) ในปี พ.ศ. 2544 กฎหมายนี้เป็นที่มาของคณะกรรมการค้นหาความจริง (Presidential Truth Commission on Suspicious Deaths) ทั้งสามองค์กรนี้ทำหน้าที่ในการสร้างความปรองดองให้กลับประเทศเกาหลีใต้รวมถึงการเรียกร้องโดยการชุมนุมปักหลักที่หน้าบริเวณรัฐสภาของสมาคมนิติประชาชนผู้ถูกละเมิดเพื่อประชาธิปไตย ได้มีส่วนอย่างยิ่งในการกดดันกระบวนการสร้างความปรองดองต่างๆ ประสบความสำเร็จ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ

ประเทศ	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่งความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
ประเทศแอฟริกาใต้	รัฐบาลคนผิวขาวกับคนผิวดำที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ	การที่คนผิวดำซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศถูกกีดกันทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมโดยรัฐบาลคนผิวขาว	คณะกรรมการเพื่อแสวงหาความจริงแห่งชาติและความสมานฉันท์ของแอฟริกาใต้ (South A frica s Truth and Reconciliation Commission TRC)	พระราชบัญญัติการส่งเสริมเอกภาพและความสมานฉันท์แห่งชาติที่มีการบัญญัติถึงกระบวนการนิรโทษกรรมผ่านช่องทางกรยื่นคำร้องขอนิรโทษกรรมแต่มีเงื่อนไข หนึ่ง อาชญากรรมที่ก่อต้องเกิดจากแรงจูงใจทางการเมือง สอง น้ำหนักของความผิดที่กระทำลงไปได้สัดส่วนกับเป้าหมายทางการเมือง	1. การเจรจกันระหว่างรัฐบาลคนผิวขาวและประชาชนผิวดำก็คือ การตกลงกันว่าจะมาสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้อย่างไร ผ่านการมองภาพอนาคตร่วมและกันการนิรโทษกรรมหรือกระบวนการอภัยโทษ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ(ต่อ)

ประเทศ	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่งความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
				สาม ผู้กระทำความผิดต้องสารภาพความจริงทั้งหมดถึงรายละเอียดที่เกิดขึ้นต่อหน้ากรรมการในที่สาธารณะ	2. การค้นหาความจริงเป็นกระบวนการค้นหาความจริงเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการนำไปใช้โดยตำรวจและอัยการในการดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป 3.การเปิดเผยความจริงโดยการนำรายงานที่มีผลสรุปว่าใครทำอะไรเกี่ยวข้องยังไงกับเหตุการณ์

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่งความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
ประเทศรวันดา	ชาวฮูตูและตุตซี	เกิดจากนโยบายของผู้ปกครองที่สลับกันปกครองกดขี่ผู้ได้ปกครอง	1.The Organization of African Unity 2.ประเทศเพื่อนบ้านคือแอฟริกาใต้กับแซมเบีย	กฎหมายคือ The Organic Law on the Organization of Prosecutions for the Crime of Genocide or Crimes Against Humanity Committed between October 11, 1990 and December 31, 1994 มีการจัดตั้งศาลภาษาซันมาช่วยพิจารณาคดีและมีกระบวนการนิรโทษกรรม	1.คณะกรรมการเพื่อความเป็นเอกภาพและความปรองดองทำหน้าที่ช่วยสร้างบรรยากาศในการปรองดองไม่ว่าจะเป็นประมุขระหว่างเหยื่อและผู้ใช้ความรุนแรง 3 ครั้งเพื่อจะช่วยกำหนดอนาคตของประเทศและการอยู่รวมกันในอนาคต

ตารางที่ 3เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่งความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
				การนิรโทษกรรม แลกกับการพูดความจริง กระบวนการที่ได้ใช้เป็นการให้เหยื่อได้เรียนรู้ความจริงของการเสียชีวิตของคนในครอบครัวรวมถึงได้รับทราบถึงสถานที่ที่ถูกนำศพไปทิ้งและให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้สารภาพถึงเหตุการณ์ที่ได้กระทำ แสดงความสำนึกผิด	2.การชดเชยจะเป็นในรูปแบบการสร้างอนุสรณ์สถานหลายแห่งทั่วประเทศ 3.การจัดการความทรงจำในวันคาได้กำหนดเป็นวันชาติเพื่อระลึกถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นสำหรับเหยื่อที่ถูกฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ทุกปี

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่งความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
				และขอรับการให้อภัยจากชุมชนซึ่งผู้พิพากษาที่จะพิพากษาโดยลดโทษให้กับผู้กระทำความผิดดังกล่าว	4.หมู่บ้านสมานฉันท์เพื่อป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งนั้นกลับมาอีกครั้งมีหมู่บ้านสมานฉันท์ส่งเสริมให้คู่ขัดแย้งอยู่รวมกัน
ประเทศอินโดนีเซีย (อาเจห์)	กลุ่มขบวนการปลดปล่อยอาเจห์หรือ GAM (Gerakan Aceh Merdeka, GAM)กับรัฐบาลอินโดนีเซีย	การไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจจากการดำเนินงานของรัฐบาลอินโดนีเซีย	1. Henry Dunant Centre for Humanitarian Dialogue (HDC) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านมนุษยธรรม	กฎหมายบริหารปกครองอาเจห์ได้มีการบัญญัติถึงการนิรโทษกรรมให้กับกลุ่ม GAM ไม่มีเงื่อนไข	1.การเจรจาเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ณ กรุงเจนีวาทำให้เกิดการลงนามข้อตกลงยุติความเป็นปฏิปักษ์ที่กรุงเฮลซิงกิเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ.2548ทำให้ทั้งสองฝ่ายร่วม

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่งความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
			2.Crisis Management Initiatives (CMI)ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านความขัดแย้งโดยมีนายมาร์ตติ อاهش์คารีอดีตประธานาธิบดีฟินแลนด์เป็นประธานคณะกรรมการบริหาร		ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding, MOU) 2. การช่วยเหลือเยียวา รัฐบาลอินโดนีเซียตั้งองค์กรส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมแห่งอาจะห์ช่วยเหลือทางการเงินและสังคมแก่อดีตสมาชิกกลุ่ม GAMตลอดจนครอบครัวและญาติของผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ(ต่อ)

ประเทศ	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่งความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
					3. การตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและความสมานฉันท์ 4. การปฏิรูปองค์กรการปฏิรูปเกิดการปฏิรูปการเมืองอาจะห์

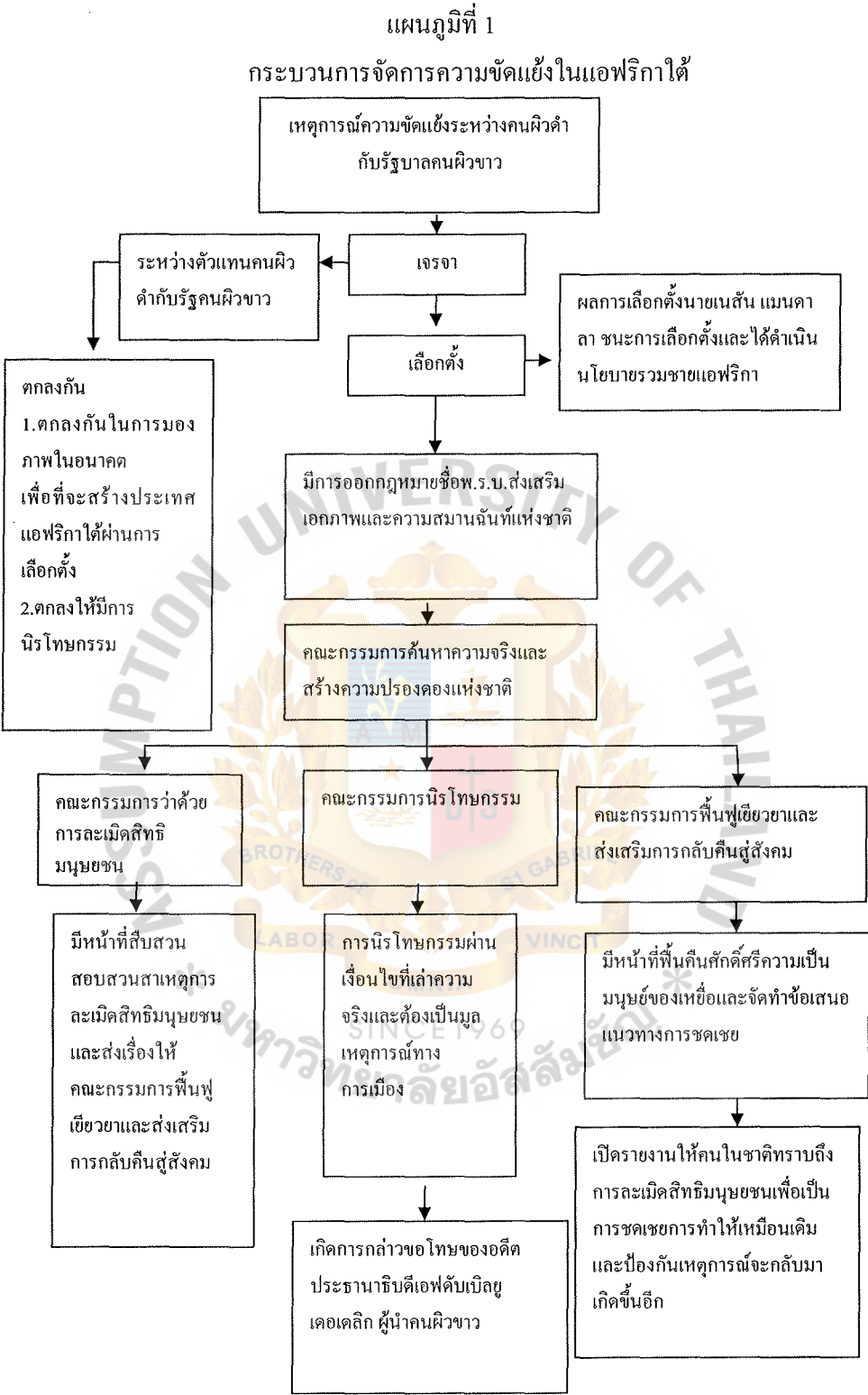
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่งความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
ประเทศเกาหลีใต้	รัฐบาลทหารกับประชาชน	การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งของรัฐบาลทหาร	1.คณะกรรมการเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น 2.คณะกรรมการค้นหาความจริง	1.กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม 2.กฎหมายเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น 3.กฎหมายพิเศษเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายที่น่าสงสัยในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย	1.การเยียวยาผู้เสียหายโดยการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น

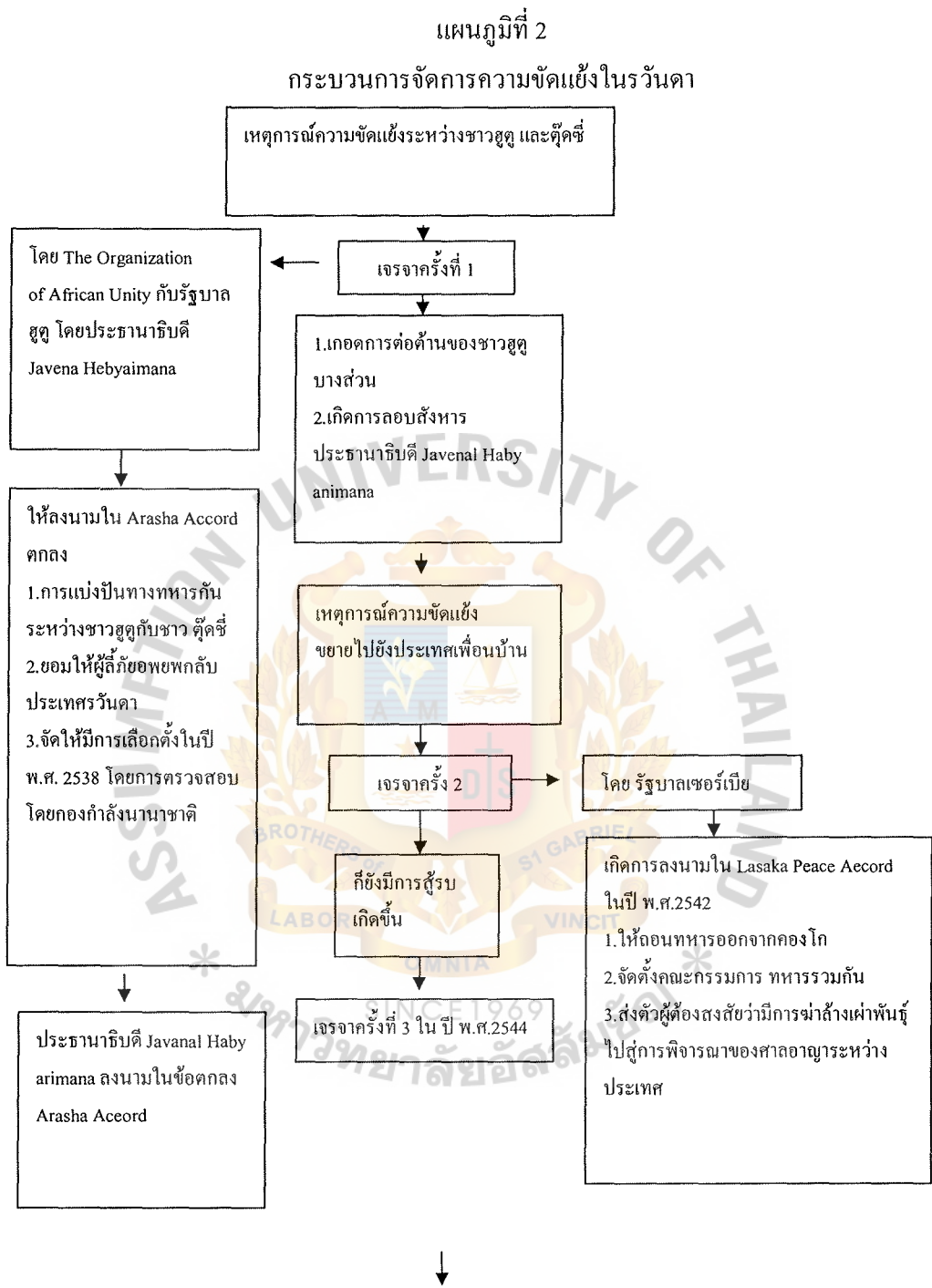
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	คู่ขัดแย้ง	สาเหตุแห่งความขัดแย้ง	องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้ง	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง	การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีอื่น
ประเทศชิลี	รัฐบาลทหารกับประชาชน	การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งของรัฐบาลปฏิบัติ	1. คณะกรรมการเพื่อค้นหาความจริงเพื่อสร้างความปรองดองแห่งชาติ National Commission for Truth and Reconciliation 2. คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการตรวจสอบการจำคุกและการทรมานอันเนื่องมาจากการเมือง	เป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น	การเยียวยาผู้เสียหายด้วยเงินเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งในชิลี

ที่มา ผู้ศึกษาเป็นผู้จัดทำตารางนี้ขึ้น

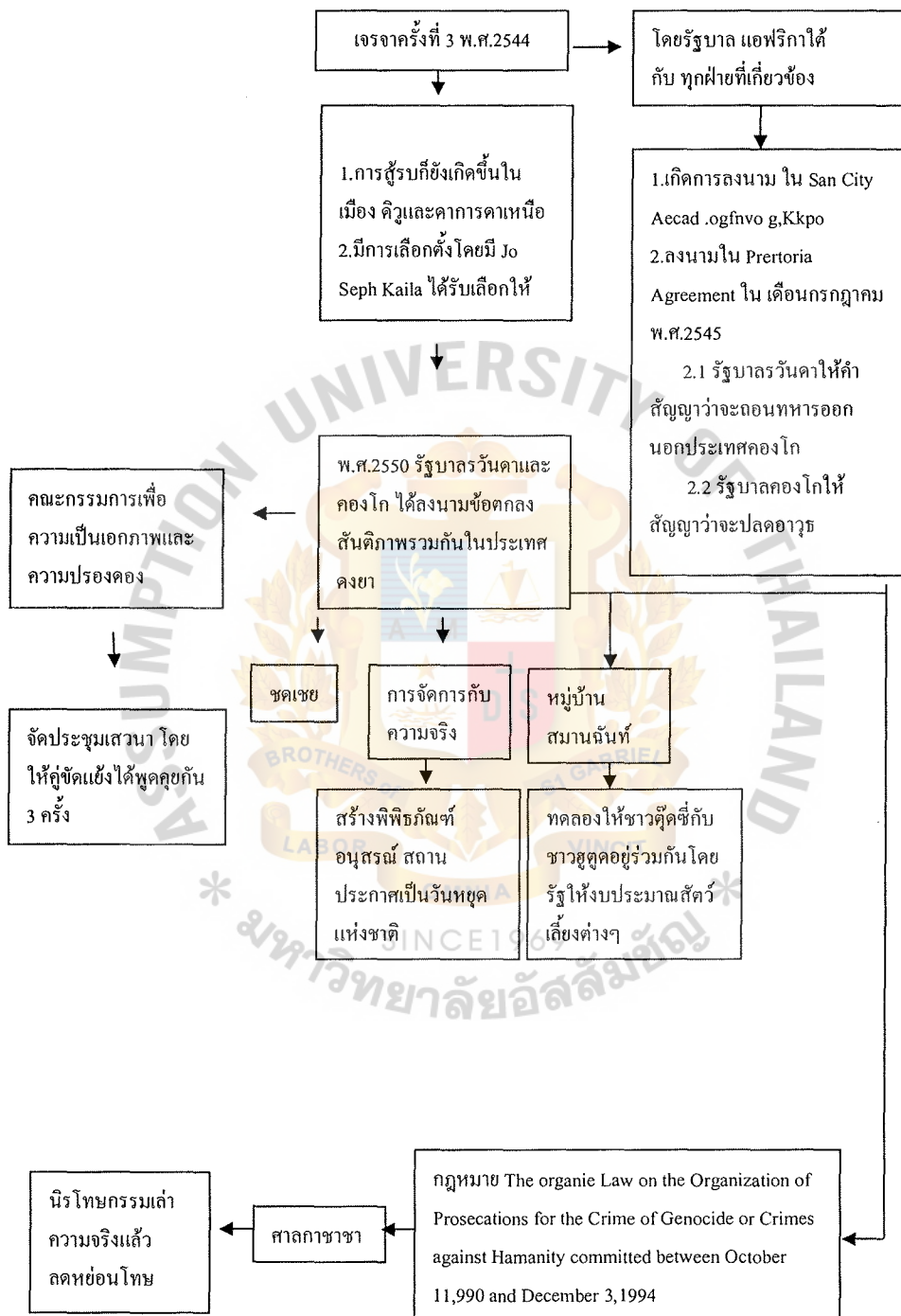

ที่มา ผู้ศึกษาเป็นผู้จัดทำตารางนี้ขึ้น

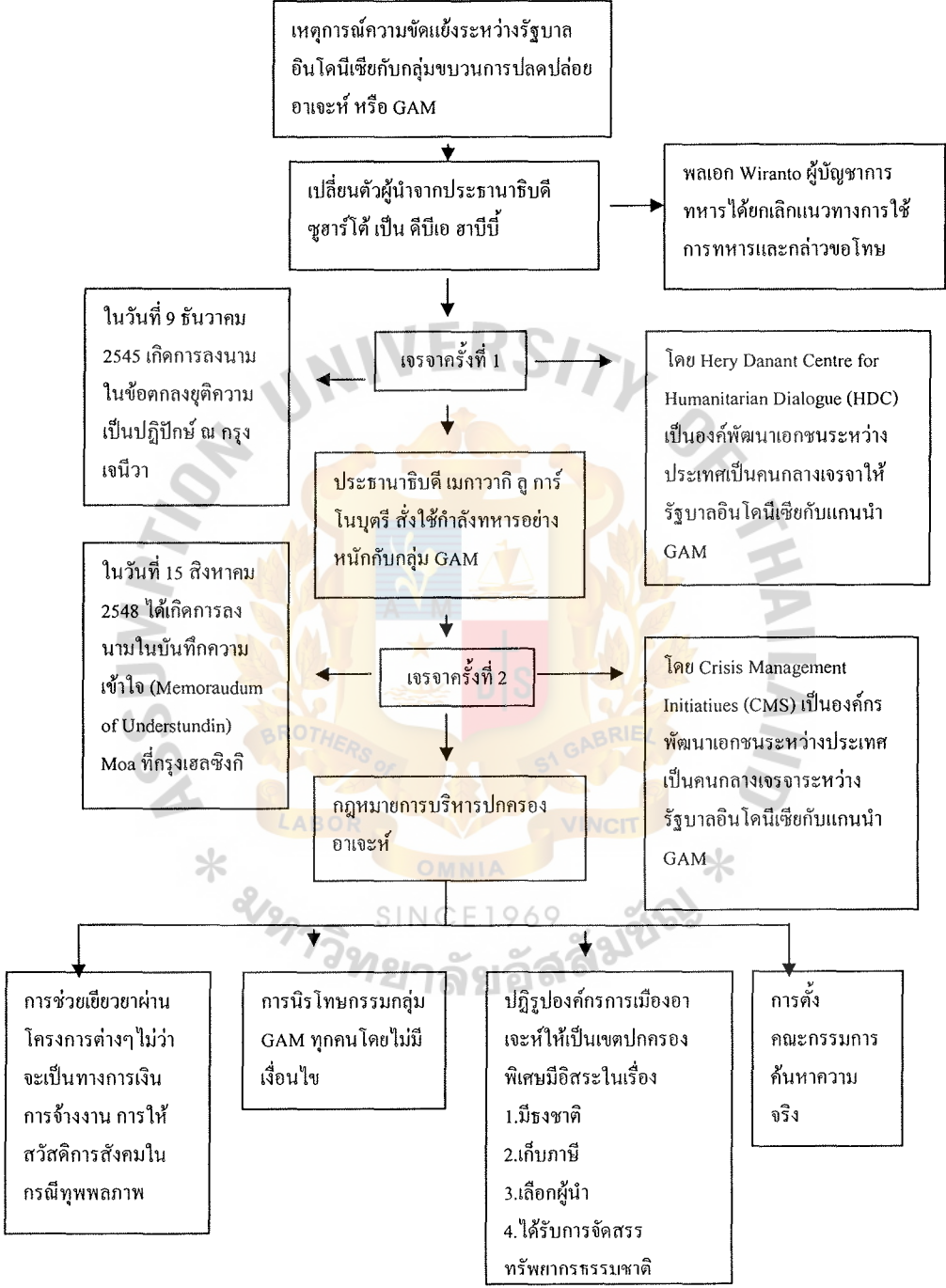
แผนภูมิที่ 2 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความขัดแย้งในวันดา

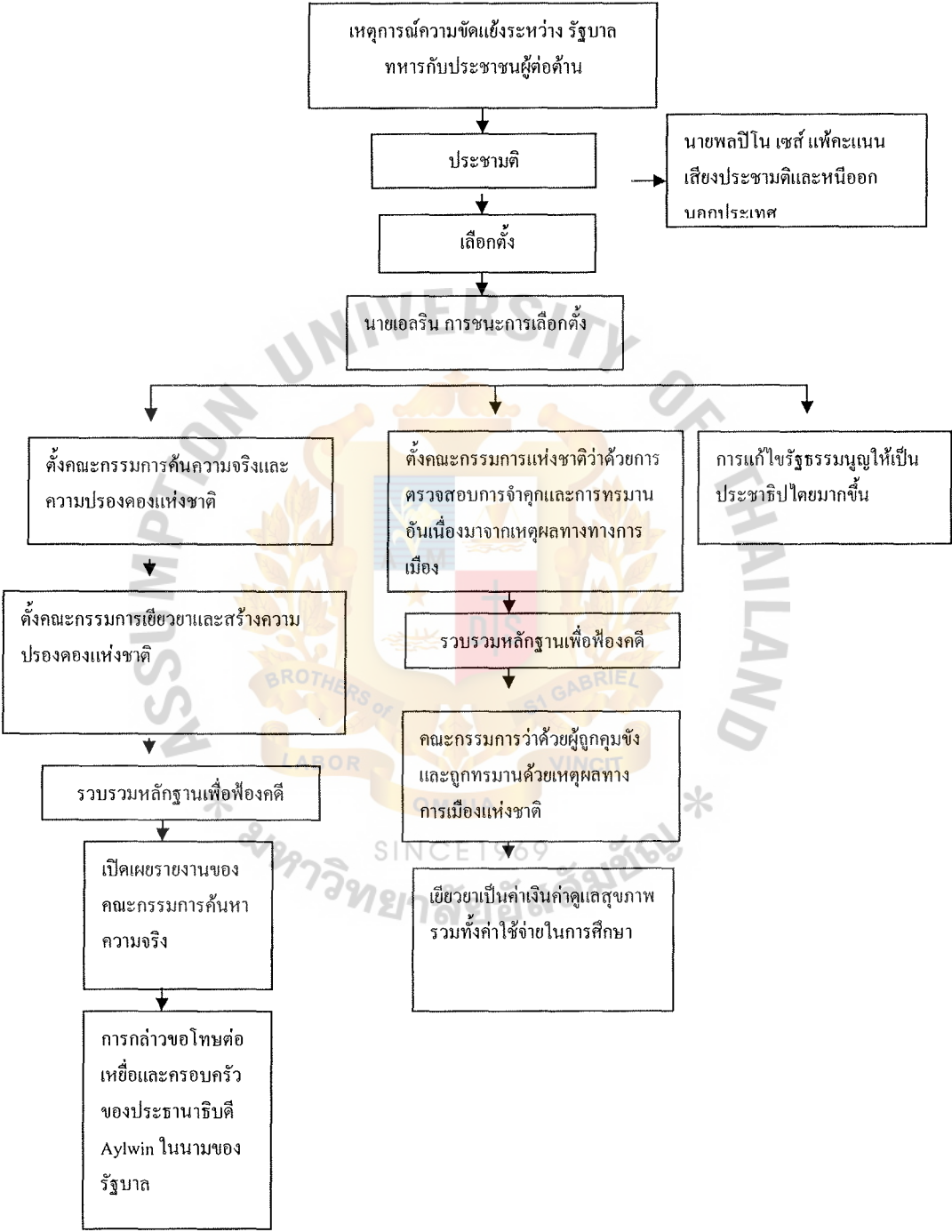
ที่มา ผู้ศึกษาเป็นผู้จัดทำตารางนี้ขึ้น

แผนภูมิที่ 3
กระบวนการจัดการความขัดแย้งในประเทศอินโดนีเซีย (อาเจห์)

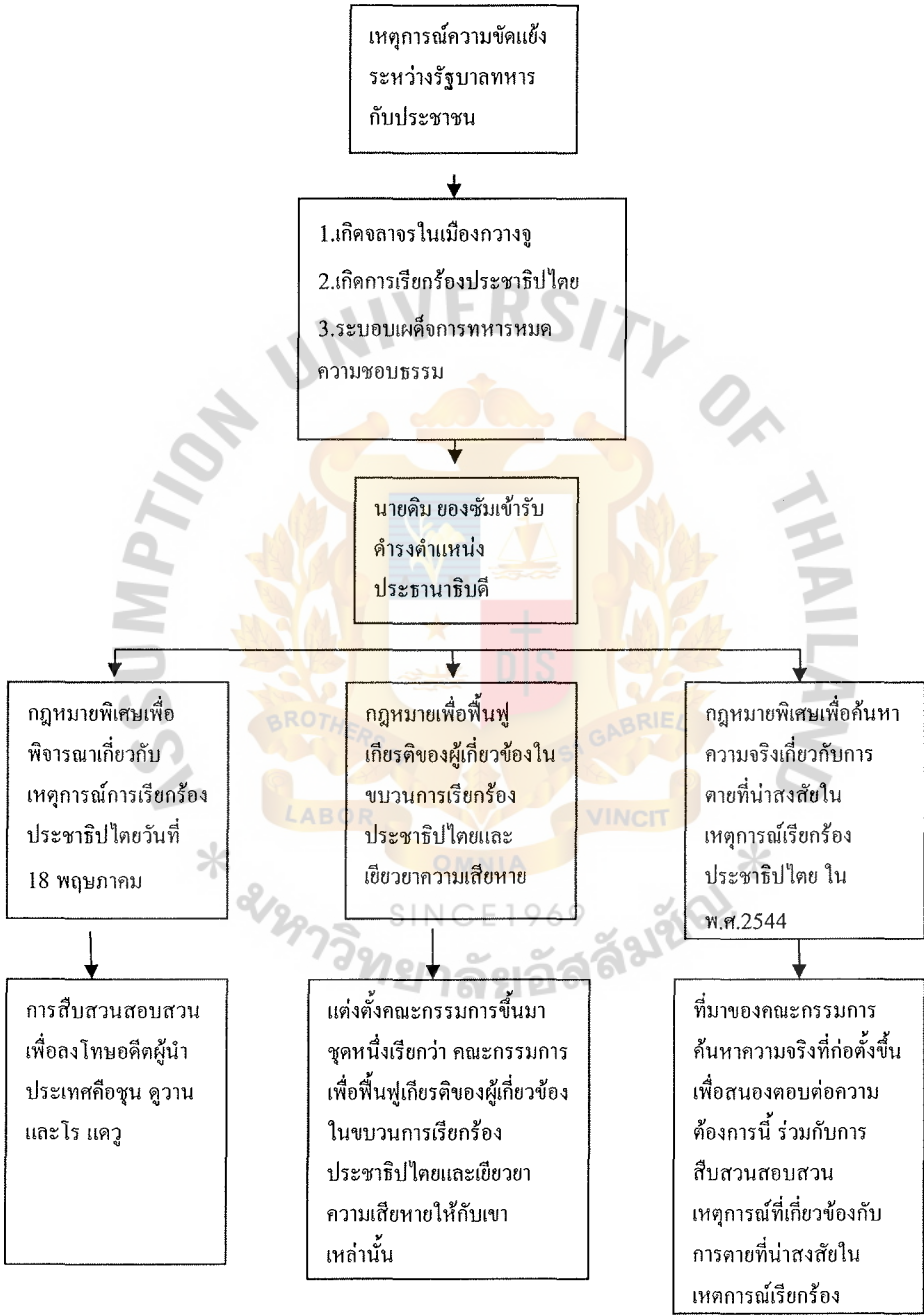

ที่มา ผู้ศึกษาเป็นผู้จัดทำตารางนี้ขึ้น

แผนภูมิที่ 4
กระบวนการจัดการความขัดแย้งในประเทศชิลี

แผนภูมิที่ 5
กระบวนการจัดการความขัดแย้งในประเทศเกาหลีใต้

ที่มา ผู้ศึกษาเป็นผู้จัดทำตารางนี้ขึ้น

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งเพื่อเสนอ แนวทางการออกกฎหมายที่เหมาะสมที่จะเป็นเครื่องมือ ในการจัดการความขัดแย้งในประเทศไทย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรองดองในบทที่ 2 กับการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศในบทที่ 3 จะทำให้สามารถเข้าใจถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง ความขัดแย้งของการเมืองไทยในอดีต การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในอดีตของประเทศไทย ข้อเสนอเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความปรองดองต่างๆ สารสำคัญของร่างกฎหมายนิรโทษกรรมทั้ง 9 ฉบับ หลักการสากลในการจัดการความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศวันดา ประเทศอินโดนีเซีย(อาเจะห์)และประเทศชิลี ประเทศเกาหลีใต้ เพื่อเสนอกฎหมายในฐานะเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในประเทศไทย ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งของประเทศไทยในอดีต กฎหมายที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งของต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในอดีตไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 เหตุการณ์ความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์ระหว่างรัฐไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี 2492 – 2525 กฎหมายเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งซึ่งลักษณะของกฎหมายที่เข้ามาจัดการความขัดแย้งในประเทศไทยในอดีตนั้นเป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญเฉพาะเรื่องการนิรโทษกรรมซึ่งแต่ละเหตุการณ์มีความแตกต่างเฉพาะเงื่อนไขการนิรโทษกรรมเท่านั้นอย่างเช่นในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ได้มีการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ซึ่งการกระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกับการเดินขบวนเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2516 พ.ศ.2516 กฎหมายฉบับนี้มี 4 มาตรา สารสำคัญอยู่ที่มาตรา 3 ที่กล่าวถึงการนิรโทษกรรมให้กับ นิสิต นักศึกษาและประชาชนที่เข้าร่วมการชุมนุมระหว่างวันที่ 8-15 ตุลาคม พ.ศ.2516 ที่ทำความผิดแต่ไม่นิรโทษกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของผู้ชุมนุม

เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้มีการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

โดยสาระสำคัญของ พรบ. ฉบับนี้มี 3 มาตราคือมาตรา 3 บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใดๆ ที่เกิดขึ้นในหรือเกี่ยวกับการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และได้กระทำในระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ไม่ว่าจะได้กระทำในหรือนอกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และไม่ว่ากระทำในฐานะเป็นส่วนตัว ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ หากการกระทำนั้นผิดกฎหมายก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงมาตรา 4 ให้ศาลทหารกรุงเทพดำเนินการปล่อยตัวจำเลยทั้งหมดซึ่งถูกฟ้องในคดีหมายเลขดำที่ 253ก/2520 ของศาลทหารกรุงเทพ (ใช้กฎอัยการศึก 6 ต.ค. 19) และให้ศาลอาญาดำเนินการปล่อยตัวจำเลยทั้งหมดซึ่งถูกฟ้องในคดีหมายเลขดำที่ 4418/2520 ของศาลอาญาบรรดาการกระทำที่เป็นเหตุให้จำเลยถูกฟ้องในคดีตามวรรคหนึ่งถ้ามิได้รับนิรโทษกรรมตามมาตรา 3 และการกระทำนั้นผิดกฎหมาย ก็ให้จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดด้วยมาตรา 5 การนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้ได้รับนิรโทษกรรมในอันที่จะฟ้องร้องเรียกสิทธิหรือประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้นกฎหมายนิรโทษกรรมฉบับนี้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกลับเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ให้ไม่มีความผิด

เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ได้มีการออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 พ.ศ.2535 กฎหมายฉบับนี้มี 4 มาตรา สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้อยู่ที่มาตรา 3 คือการนิรโทษกรรมทุกคนที่กระทำความผิดซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการชุมนุมในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึง 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดตามกฎหมายได้นิรโทษกรรมทุกคน

เหตุการณ์ความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์ระหว่างรัฐไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2492 – 2525 ถึงจะจบลงด้วยนโยบาย 66/23 แต่กฎหมายก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เหตุการณ์ยุติลงได้ ซึ่งในเหตุการณ์นี้มีการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ.2532 กฎหมายฉบับนี้มีทั้งหมด 6 มาตราสาระสำคัญอยู่ที่ มาตรา 3 ที่นิรโทษกรรมทุกคนที่กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานความผิดคอมมิวนิสต์และกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ให้ไม่มีความผิด คนที่เคยกระทำความผิดตามกฎหมายก็เลยไม่มีความผิดและกลับเข้าเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย

ในต่างประเทศที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาในบท 3 คือประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศรวันดา ประเทศอินโดนีเซีย(อาเจะห์) ประเทศชิลี ประเทศเกาหลีใต้ ลักษณะของกฎหมายแต่ละประเทศที่เข้ามาจัดการความขัดแย้งต่างกันและต่างกับกฎหมายที่เข้ามาจัดการความขัดแย้งในอดีตของประเทศไทยในกรณีประเทศแอฟริกาใต้การจัดการความขัดแย้งเริ่มจากการเจรจาระหว่างรัฐบาลคนผิวขาวและประชาชนผิวดำ คือ การตกลงกันว่าจะมาสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้อย่างไร ผ่านการมองภาพอนาคตร่วมกัน ทั้งสองฝ่ายมองว่าจะต้องมีการสร้างความปรองดองผ่านกระบวนการค้นหาความจริงและตกลงให้มีการนิรโทษกรรมหรือกระบวนการอภัยโทษให้คนที่กระทำผิดกฎหมายเพื่อป้องกันการแก้แค้นของคนผิวดำที่ถูกคนผิวขาวกดขี่และมีการเลือกตั้งทั่วไป หลังจากการเลือกตั้งนายเนลสัน

แมนเดลา ชนะการเลือกตั้งและเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีนาเยนลัน แมนเดลาเดินทางเยือนการ
ปรองดองทันทีที่รับตำแหน่ง โดยในปี พ.ศ. 2538 ได้มีการผลักดันให้รัฐสภาออกกฎหมาย
พระราชบัญญัติการส่งเสริมเอกภาพและความสมานฉันท์แห่งชาติ (Promotion of National Unity and
Reconciliation Act) ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลัก
ยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้ โดยมีสาระสำคัญคือเป็นที่มาขององค์กรหลักในการจัดการความ
ขัดแย้ง คือ คณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างความปรองดองที่ทำหน้าที่ค้นหาความจริงใน
เหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศแอฟริกาใต้ทำงานควบคู่ไปกับคณะกรรมการว่าด้วยการละเมิดสิทธิ
มนุษยชนทำหน้าที่ในการสืบหาข้อมูลการละเมิดสิทธิมนุษยชนและนำเรื่องไปสู่คณะกรรมการฟื้นฟู
เยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม คณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมทำ
หน้าที่ในการเยียวยาผู้เสียหายจากเหตุการณ์ส่วน คณะกรรมการนิรโทษกรรมทำหน้าที่พิจารณาการ
นิรโทษกรรมโดยการยื่นคำร้องของผู้ที่ต้องการนิรโทษกรรมแต่มีเงื่อนไขก็คือจะต้องเป็นเหตุการณ์ที่มี
มูลเหตุมาจากการเมือง ผู้ยื่นคำร้องจะต้องเล่าความจริงแลกกับการนิรโทษกรรมมีการเปิดเผยความจริง
โดยการนำรายงานที่มีผลสรุปว่าใครทำอะไรเกี่ยวข้องอย่างไรกับเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ผ่านมา
ให้คนในชาติทราบถึงเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอีกและเพื่อเยียวยาเหยื่อผู้ได้รับ
ผลกระทบจากเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนลักษณะของกฎหมายที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งใน
ประเทศแอฟริกาใต้เป็นการบัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรม
ในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งในแอฟริกาใต้ได้รับการยอมรับจากนานาชาติและเป็น
ตัวอย่างของกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยเฉพาะนวัตกรรมในเรื่องการนิรโทษกรรมแลกกับคำ
สารภาพทำให้แอฟริกาใต้กลายเป็นทางเลือกสำหรับประเทศที่ไม่ต้องการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด
แค่อายากจะสถาปนาความจริง

กรณีของประเทศรวันดาแห่งความขัดแย้งเกิดจากนโยบายของผู้ปกครองที่สลับกันปกครอง
กட்சี่ผู้ได้ปกครองระหว่างชาวฮูตูและชาวตุตซีเกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บมากกว่า
ล้านคนและก็มีองค์กรเข้ามาเจรจาไกล่เกลี่ยจาก the Organization of African Unity ให้รัฐบาลฮูตูได้ลง
นามใน Arusha Accord Arusha Accord เป็นการแบ่งปันอำนาจกันระหว่างชาวฮูตูกับตุตซีในด้าน
การทหาร รวมถึงการให้ผู้ลี้ภัยอพยพกลับประเทศรวันดา และจัดให้มีการเลือกตั้งในปี 1995 โดยมีการ
ตรวจสอบโดยกองกำลังของนานาชาติเพื่อผลักดันให้ข้อตกลงได้รับการปฏิบัติตามข้อตกลง Arusha ซึ่ง
เป็นผลให้สองฝ่ายยอมรับให้สหประชาชาติ โดย the United Nation Assistance Mission in Rwanda -
UNAMIR เข้ามารักษาสันติภาพด้วยการทำให้เกิดการหยุดยิง และเกิดพื้นที่ปลอดอาวุธในเดือนสิงหาคม
พ.ศ. 2536 รัฐบาลฮูตูโดยประธานาธิบดี Juvenal Habyarimana ได้ลงนามใน Arusha Accord เพราะถูก
ต่างชาติกดดันว่าจะไม่ให้การสนับสนุนเงินช่วยเหลือรวันดา แต่ก็มีบางกลุ่มผู้มีอำนาจของฮูตู ปฏิเสธทำ
ข้อตกลงและวางแผนในการกำจัดกลุ่มตุตซีและกลุ่มฮูตูสายกลางจนความรุนแรงขยายไปยังประเทศ
เพื่อนบ้านทำให้เกิดสงครามระหว่างประเทศสุดท้ายรัฐบาลแซมเบียและรัฐบาลแอฟริกาใต้เข้าเจรจาและ
ทำให้รัฐบาลรวันดาลงนามในข้อตกลงสันติภาพเกิดการปลดอาวุธและเกิดกระบวนการสร้างความ

ปรองดองหลังผ่านเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนซึ่งกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยมีการออกกฎหมาย The Organic Law on the Organization of Prosecutions for the Crime of Genocide or Crimes Against Humanity Committed between October 11, 1990 and December 31, 1994 กฎหมายได้บัญญัติกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนมาใช้โดยมีสาระสำคัญคือการจัดตั้งศาลยุติธรรมภาษาซา ศาลยุติธรรมภาษาซาดั้งขึ้นเพื่อลดภาระของจำนวนคดีในศาลยุติธรรมหลัก ศาลยุติธรรมภาษาซาเป็นองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่จัดการความขัดแย้งในวันคาโดยมีหน้าที่พิจารณาเหมือนกรณีคณะกรรมการนิรโทษกรรมของแอฟริกาใต้ที่ให้เล่าความจริงแลกกับการนิรโทษกรรมแต่กรณีศาลยุติธรรมภาษาซานั้นจะเป็นลักษณะการเล่าความจริงแลกกับการลดหย่อนการลงโทษเท่านั้น และมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อความเป็นเอกภาพและความปรองดองทำหน้าที่ช่วยสร้างบรรยากาศในการปรองดองไม่ว่าจะเป็นประจักษ์ระหว่างเหยื่อและผู้ใช้ความรุนแรง 3 ครั้งเพื่อจะช่วยกันกำหนดอนาคตของประเทศและการอยู่ร่วมกันในอนาคตและมีการชดเชยทางจิตใจไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบการสร้างอนุสรณ์สถานหลายแห่งทั่วประเทศ เช่นการนำกระดูกผู้เสียชีวิตไปจัดวางไว้ตามที่เกิดเหตุสำคัญ ตลอดจนการทำพิธีศพร่วมกันอย่างเป็นทางการและประกาศวันหยุดแห่งชาติเพื่อระลึกถึงความสูญเสียจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ครั้งประวัติศาสตร์ไม่ให้เกิดมาเกิดขึ้นอีก มีการจัดการความทรงจำโดยในกรณีประเทศวันคาได้กำหนดวันชาติเพื่อระลึกถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นสำหรับเหยื่อที่ถูกฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ทุกปีจะมีการเลือกสถานที่ใหม่ที่เคยมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น จะมีการขุดศพขึ้นมา และทำพิธีศพอย่างเป็นทางการ ประธานาธิบดีจะเป็นผู้นำทำพิธี ถวายทอดออกอากาศทางโทรทัศน์และวิทยุ โดยเป็นการทำพิธีทั่วประเทศ สถาบันวิทยุและโทรทัศน์จัดสรรเวลาให้กับข่าวการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ โดยเฉพาะในเดือนเมษายนเป็นเดือนที่กำหนดจัดงานขึ้นเพราะเป็นเดือนแห่งความสูญเสียและเพื่อป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งนั้นกลับมาอีกครั้งมีหมู่บ้านสมานฉันท์ส่งเสริมให้คู่ขัดแย้งอยู่ร่วมกันลักษณะกฎหมายที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในประเทศวันคาเป็นการบัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้การจัดการความขัดแย้งในวันคาได้รับการยอมรับจากนานาชาติและเป็นตัวอย่างของกระบวนการจัดการความขัดแย้งซึ่งให้เห็นว่าความจริงและความยุติธรรมสามารถไปด้วยกันได้ มีจำเป็นต้องเลือกว่าความจริงสำคัญกว่าและน่าฟังปรารถนาว่าความยุติธรรม และยังชี้ด้วยว่าการนำตัวคนผิดมาลงโทษมีจำเป็นต้องเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสมานฉันท์และสันติภาพในสังคมอย่างที่มีจะเข้าใจผิดกัน เพราะสันติภาพที่ยั่งยืนกว่าคือสันติภาพที่มาพร้อมกับหลักนิติรัฐและหลักสิทธิมนุษยชน

กรณีประเทศอินโดนีเซีย(อาเจะห์)ความขัดแย้งในอาเจะห์ที่เกิดจากกลุ่ม GAM (Gerakan Aceh Merdeka, GAM) ที่รู้สึกว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจจากการดำเนินงานของรัฐบาลอินโดนีเซียจึงออกมาต่อต้านรัฐจึงทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางโดยกองทัพของอินโดนีเซีย ไม่ว่าจะเป็นปรมาณ อุ้มฆ่า และข่มขืน โดยมีการประเมินตัวเลขผู้เสียชีวิตว่าอยู่ระหว่าง 1,000 – 3000 คนและสูญหายอีกระหว่าง 900 – 1,400 คนจนในปี 2542 Henry Dunant Centre for Humanitarian Dialogue (HDC) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้าน

มนุษยธรรม สามารถเข้ามาต่อเชื่อมกับवादิดและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของอินโดนีเซีย รวมถึงแกนนำฝ่าย GAM ที่ลี้ภัยอยู่ในต่างประเทศซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในข้อตกลงยุติความเป็นปฏิปักษ์ (Cessation of Hostilities Agreement, CoHA) เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2545 ณ กรุงเจนีวาแต่ข้อตกลงดังกล่าวต้องหยุดชะงักหลังจากการลงนามเพียง 5 เดือน หลังประธานาธิบดีเมกาวาตี ซูการ์โนบุตร ซึ่งได้ประกาศกฎอัยการศึกและใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามฝ่าย GAM ครั้งใหญ่ในอาเจะห้อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน มีการจับกุมคุมขังด้วยวิธีการนอกกฎหมาย การสูญหายและการอุ้มฆ่า แต่ท้ายที่สุด ทั้งสองฝ่ายก็สามารถหันหน้ากลับมาเจรจากันได้และร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding, MOU) ที่กรุงเฮลซิงกิ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พุทธศักราช 2548 โดยมี Crisis Management Initiatives (CMI) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านความขัดแย้งเป็นคนกลางในการเจรจาอันเป็นการยุติปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในอาเจะห้อยาวนานเกือบ 30 ปี กระบวนการปรองดองเริ่มจากการตกลงกันสร้างอาเจะห์โดยออกกฎหมายบริหารปกครองอาเจะห์กฎหมายได้บัญญัติกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านและข้อตกลงที่คู่ขัดแย้งได้เจรจามาใช้ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. การเมืองการปกครอง

เนื้อหาหลักในข้อตกลงดังกล่าวกำหนดให้อาเจะห์เป็นเขตปกครองตนเองที่มีอำนาจในการบริหารปกครองกิจการสาธารณะของอาเจะห์ในทุกด้านยกเว้นด้านการต่างประเทศ การป้องกันประเทศ การเงิน และเสรีภาพในการนับถือศาสนา ซึ่งถือเป็นอำนาจของรัฐบาลอินโดนีเซียตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ชาวอาเจะห์สามารถเลือกตั้งผู้ว่าราชการอาเจะห์ มีพรรคการเมืองท้องถิ่นเฉพาะของตนเอง และสามารถแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนได้ในเชิงสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมได้ เช่น ธงท้องถิ่น เป็นต้น

2. เศรษฐกิจ

นอกจากมิติทางการเมืองการปกครองและวัฒนธรรมดังกล่าวแล้ว ในเชิงเศรษฐกิจพาณิชย์นั้น ทั้งสองฝ่ายได้เห็นพ้องที่จะให้อาเจะห์สามารถกู้ยืมเงินจากต่างประเทศได้ ตลอดจนการกำหนดอัตราภาษีเพื่อใช้ในการบริหารกิจการภายใน และดำเนินธุรกิจการค้า รวมทั้งเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศได้โดยตรง สำหรับรายได้ที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางบกและทางทะเลของท้องถิ่นนั้นก็จะจัดสรรให้แก่อาเจะห์ในอัตราส่วนร้อยละ 70

3. ความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน

ในส่วนของประเทศนิติมนุษยชน ตามข้อตกลงก็ได้กำหนดให้รัฐบาลจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนและกำหนดให้คณะกรรมการค้นหาความจริงและความสมานฉันท์แห่งอินโดนีเซีย จัดตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและความสมานฉันท์สำหรับกรณีอาเจะห์ขึ้นเพื่อการสร้างยุติธรรม

และความปรองดองในสังคมโดยข้อตกลงดังกล่าวได้กำหนดมาตรการนิรโทษกรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของ GAM ด้วย ซึ่งจะต้องปล่อยนักโทษการเมืองและผู้ถูกคุมขังอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองนี้โดยไม่มีเงื่อนไขภายใน 15 วันหลังจากการลงนามในข้อตกลง โดย GAM ตกลงที่ยุติการเคลื่อนไหวด้วยกำลังอาวุธอย่างสิ้นเชิงด้วยการส่งมอบอาวุธให้แก่คณะปฏิบัติการกิจสังเกตการณ์กระบวนการสันติภาพในอนาคตที่จะที่ประกอบไปด้วยบุคลากรจากสหภาพยุโรปและอาเซียน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสหภาพยุโรป ซึ่งทำหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามข้อตกลงของทั้งสองฝ่าย

4. การฟื้นฟูเยียวยาและกลับคืนสู่สังคม

สำหรับแนวทางในการสนับสนุนให้อัตถิสมานิก GAM อดีตนักโทษการเมือง และผู้ต้องขังจากคดีการเมืองกลับคืนสู่สังคมได้นั้น รัฐบาลอินโดนีเซียและคณะผู้บริหารอาจะห์จะต้องร่วมกันพิจารณามาตรการในการช่วยเหลือทางการเงินเศรษฐกิจโดยผ่านกองทุนการกลับคืนสู่สังคม (Reintegration Fund) ตลอดจนการจัดสรรที่ดินทำกินและการจ้างงานแก่บุคคลดังกล่าว ในขณะเดียวกันรัฐบาลจะต้องจัดสรรงบประมาณแก่คณะผู้บริหารอาจะห์เพื่อบูรณะทรัพย์สินทั้งของทางการและเอกชนที่เสียหายจากผลของความขัดแย้งด้วย

การจัดการความขัดแย้งในประเทศอินโดนีเซีย(อาจะห์)กระบวนการจัดการความขัดแย้งที่น่าเอาเป็นแบบอย่างคือการทำให้ข้อตกลงที่ได้เจรจากันเกิดสภาพบังคับโดยการนำข้อตกลงมาบัญญัติเป็นกฎหมาย

กรณีประเทศชิลีเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดจากการใช้กำลังปราบปรามผู้ต่อต้านของนายพลปิโนเชต์ประกอบกับนายพลปิโนเชต์เขียนรัฐธรรมนูญเพื่อเปิดช่องให้ตัวเองสืบทอดอำนาจได้ แต่นายพลปิโนเชต์กลับแพ้คะแนนเสียงของประชาชนจากประชามติทำให้นายพลปิโนเชต์หนีออกนอกประเทศกระบวนการปรองดองเริ่มจากการหลังผ่านเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยใช้หลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านถึงจะไม่มียุทธศาสตร์ที่เข้ามาจัดการความขัดแย้งแต่กระบวนการจัดการความขัดแย้งก็เป็นตัวอย่างอันดีที่ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลประชาธิปไตยเกิดใหม่จำเป็นต้องเผชิญกับความยากลำบากในการตัดสินใจเลือกระหว่างการนิรโทษกรรมกับการนำตัวคนผิดมาลงโทษ เพราะกองทัพยังคงมีอำนาจสูงในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน เนื่องจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ร่างตั้งแต่สมัยทหารครองอำนาจช่วยรักษาอำนาจของนายพลระดับสูงเอาไว้ ทั้งยังมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมในปี พ.ศ. 2521 ลดลงความผิดทุกประการของเจ้าหน้าที่รัฐในการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นก่อนปี พ.ศ. 2521 ไปด้วย ในที่สุดรัฐบาลชิลีของประธานาธิบดี Patricio Aylwin เลือกที่จะใช้หนทางสายกลางคือ ตั้งคณะกรรมการแสวงหาความจริง เพื่อสืบสวนสอบสวนการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นภายใต้ระยะเวลา 17 ปีของยุคเผด็จการทหารและมาตรการเยียวยาและชดเชยให้กับครอบครัวของผู้สูญเสียรวมถึงการปฏิรูปกฎหมายให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นก็น่าจะเอามาเป็นแบบอย่างในการจัดการความขัดแย้งในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

กรณีประเทศเกาหลีใต้เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงโดยเฉพาะภายใต้รัฐบาลเผด็จการทหารซึ่งผูกขาดอำนาจการปกครองประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ก่อนที่จะลงจากอำนาจในช่วงต้นพ.ศ. 2533 การจัดความขัดแย้งในประเทศเกาหลีใต้เริ่มตั้งแต่สมัยนายนาชิม ของซัม โดยผ่านกฎหมายสำคัญ 3 ฉบับคือและกฎหมายทั้งสามฉบับเป็นที่มาขององค์กรในการจัดการความขัดแย้งในด้านต่างๆ กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (the Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement) ทำให้ให้มีการดำเนินคดีกับบุคคลที่มีส่วนในการกระทำความผิดฐานละเมิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในช่วงระหว่างวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2522 ถึงวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2523 ซึ่งมีผลเป็นการเปิดทางให้การสืบสวนสอบสวนเพื่อลงโทษอดีตผู้นำประเทศคือชุน ควานและโร แคว ในความผิดฐานเป็นผู้สั่งการให้มีการใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามประชาชนและการก่อการกบฏสามารถดำเนินการได้ กฎหมายเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (the 2000 Act for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) หรือที่อาจเรียกกันอย่างสั้นๆ ว่า “กฎหมายประชาธิปไตย” (Democracy Act) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (The Review Committee for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่พิจารณาว่าบุคคลใดบ้างที่เข้าข่ายเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ และพิจารณามาตรการที่เหมาะสมเพื่อฟื้นฟูศักดิ์ศรีและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง กฎหมายพิเศษเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายที่น่าสงสัยในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย (Special Act for Truth-Finding about Suspicious Deaths) ในปี พ.ศ. 2544 กฎหมายนี้เป็นที่มาของคณะกรรมการค้นหาความจริง (Presidential Truth Commission on Suspicious Deaths) ทั้งสามองค์กรนี้ทำหน้าที่ในการสร้างความปรองดองให้กลับประเทศเกาหลีใต้รวมถกลับการเรียกร้องโดยการชุมนุมปักหลักที่หน้าบริเวณรัฐสภาของสมาคมนักกฎหมายผู้ถูกรื้อชีวิตเพื่อประชาธิปไตย ได้มีส่วนอย่างยิ่งในการกดดันกระบวนการสร้างความปรองดองต่างๆ ประสบความสำเร็จ

สำหรับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2556 มีการเสนอกฎหมายในฐานะเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งซึ่งกล่าวถึงเฉพาะการนิรโทษกรรมแต่ละรูปแบบมีความแตกต่างในเรื่องเงื่อนไขการนิรโทษกรรมและเงื่อนไขในการนิรโทษกรรมซึ่งมีทั้งหมด 9 รูปแบบ ดังนี้

1. การนิรโทษกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง ตั้งแต่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 ถึง 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ทุกคนไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือประชาชน นักการเมืองและให้นิรโทษกรรมคดีที่สืบเนื่องมาจากการรัฐประหาร เมื่อ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 จะถูกยกเลิกพร้อมกลับคืนสิทธิทางการเมืองให้ผู้ที่เคยถูกตัดสิทธิทางการเมืองทุกคนและให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องแพ่งเพื่อเรียกร้องความเสียหายได้ ปัจจุบันมีการเสนอกฎหมายรูปแบบนี้ด้วยกัน 2 ฉบับก็คือร่างพระราชบัญญัติปรองดอง ของ

พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าพรรคมาตุภูมิและร่างพระราชบัญญัติปรองดองของนายสามารถ แก้วมีชัยและคณะซึ่งการนิรโทษกรรมรูปแบบนี้ นิรโทษกรรมทุกคนรวมทั้ง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

2. การนิรโทษกรรม ผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ รวมทั้งคนที่ได้รับผลกระทบหลังเหตุการณ์รัฐประหาร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ซึ่งเป็นการนิรโทษกรรมเหมือนรูปแบบแรกแต่รูปแบบที่สองจะให้ความสำคัญกับการนิรโทษกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำรัฐประหารรวมทั้งบุคคลหรือองค์กรที่ทำตามคำสั่งคณะรัฐประหารและผู้เสียหายไม่สามารถเรียกร้องใดๆ ได้ทั้งสิ้น ปัจจุบันมีการเสนอกฎหมายรูปแบบนี้ฉบับเดียวคือร่างพระราชบัญญัติปรองดองของนายนิคม วรปัญญา กฎหมายฉบับนี้ นิรโทษกรรมทุกคนรวมทั้ง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

3. การนิรโทษกรรมผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 จนถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.2554 ทุกคนและยกเลิกคดีที่เกี่ยวข้องกับการรัฐประหารแต่ยกเว้นไม่นิรโทษกรรมให้กลับแกนนำ นปช. และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งรูปแบบคล้ายกลับรูปแบบที่หนึ่งแต่ต่างกันในส่วนที่ของการไม่นิรโทษกรรมให้กับนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับ แกนนำ นปช. ปัจจุบันมีการเสนอกฎหมายรูปแบบนี้ฉบับเดียวคือร่างพระราชบัญญัติปรองดองของ นายฉัฐวุฒิ ใสแก้อกฎหมายฉบับนี้ นิรโทษกรรมทุกคนรวมทั้ง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร แต่ไม่รวมถึงแกนนำและนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

4. การนิรโทษกรรมเฉพาะประชาชนที่เข้าร่วมชุมนุมทุกสัปดาห์ทุกกลุ่มปัจจุบันมีการเสนอกฎหมายรูปแบบนี้ฉบับเดียวคือร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมืองการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนของ นายวรชัย เหมะ กฎหมายฉบับนี้ นิรโทษกรรมเฉพาะประชาชนผู้ชุมนุมทุกสัปดาห์ทุกกลุ่มแต่ไม่นิรโทษกรรมแกนนำหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐรวมทั้งไม่นิรโทษกรรม พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

5. การนิรโทษกรรมประชาชนผู้เข้าร่วมการชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมืองทุกคนแต่ไม่รวมถึงแกนนำผู้มีอำนาจตัดสินใจและเจ้าหน้าที่ปัจจุบันมีการเสนอกฎหมายรูปแบบนี้ฉบับเดียวคือร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมทางการเมืองของประชาชน ระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ของนาย อุกฤษ มงคลนาวินกฎหมายฉบับนี้ นิรโทษกรรมผู้ร่วมชุมนุมหรือแสดงออกทางการเมืองแต่ไม่รวมถึงแกนนำที่มีอำนาจตัดสินใจและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

6. การนิรโทษกรรมทุกคนทุกสัปดาห์รวมทั้ง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร แต่ไม่นิรโทษกรรมแกนนำ นปช.และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และนายสุเทพ เทือกสุบรรณ การนิรโทษกรรมรูปแบบนี้เหมือนกลับรูปแบบที่สามแต่ต่างกันตรงเงื่อนไขที่ขยายถึงปัจจุบัน ปัจจุบันมีการเสนอกฎหมายรูปแบบนี้ฉบับเดียวคือร่างพระราชกำหนดนิรโทษกรรมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ นปช.กฎหมายฉบับนี้ นิรโทษกรรมทุกคนทุกสัปดาห์แต่ไม่รวมถึงแกนนำ นปช.และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะและนายสุเทพ เทือกสุบรรณ

7. การนิรโทษกรรมให้แก่ประชาชนที่กระทำความผิดอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองภายหลังการยึดอำนาจในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 แต่ไม่รวมเจ้าหน้าที่ของรัฐและให้จัดตั้งคณะกรรมการจัดการความขัดแย้งปัจจุบันมีการเสนอกฎหมายรูปแบบนี้ฉบับเดียวคือร่างรัฐธรรมนูญว่าด้วยนิรโทษกรรมและการจัดการความขัดแย้งของคณะนิติราษฎร์

8. นิรโทษกรรมคดีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการชุมนุมทางการเมืองทั้งหมดทุกประเภท ทั้งคดีการกระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 และคดีอาญาที่มีมูลเหตุจูงใจทางการเมือง เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชน หรือการทำร้ายชีวิตและร่างกาย แต่ไม่ให้มีการนิรโทษกรรมกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ปัจจุบันมีการเสนอกฎหมายรูปแบบนี้ฉบับเดียวคือการเสนอตามแนวทางของสถาบันพระปกเกล้ารูปแบบที่หนึ่ง

9. นิรโทษกรรมเฉพาะคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 โดยความผิดอาญาอื่นซึ่งแม้จะมีมูลเหตุจูงใจทางการเมือง จะไม่ได้รับการยกเว้น เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชนหรือการทำร้ายชีวิตและร่างกายแต่ไม่ให้มีการนิรโทษกรรม กรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ปัจจุบันมีการเสนอกฎหมายรูปแบบนี้สองฉบับคือการเสนอตามแนวทางของสถาบันพระปกเกล้ารูปแบบที่สองและการเสนอของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อความปรองดองแห่งชาติ (คปอ.)

แต่ก็มีกฎหมายที่มีลักษณะนิรโทษกรรมเหมือนรูปแบบอื่นๆ แตกต่างกันในเรื่องมีการเสนอให้ภาครัฐเยียวยาให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการชุมนุมทางการเมืองด้วยปัจจุบันคือพระราชบัญญัติการปรองดองแห่งชาติของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ที่นิรโทษกรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ทุกคนจนถึงปัจจุบันลักษณะการนิรโทษกรรมจะนิรโทษกรรมทุกคนครอบคลุมถึงปัจจุบันและยังให้ภาครัฐเยียวยาให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการชุมนุมทางการเมืองด้วย

จึงพอสรุปได้ว่าลักษณะของกฎหมายที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งของประเทศไทยตั้งแต่เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันนั้นลักษณะกฎหมายที่เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งเหมือนกันคือบัญญัติเฉพาะเรื่องการนิรโทษกรรมมีเฉพาะฉบับของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ที่เพิ่มเรื่องการให้รัฐเยียวยาให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการชุมนุมทางการเมืองด้วย และต่างกับลักษณะกฎหมายที่ใช้เป็นเครื่องมือในต่างประเทศอย่างเช่น ในกรณีประเทศแอฟริกาใต้ได้มีการผลักดันให้รัฐสภาออกกฎหมาย พระราชบัญญัติการส่งเสริมเอกภาพและความสมานฉันท์แห่งชาติ (Promotion of National Unity and Reconciliation Act) ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้โดยมีสาระสำคัญคือเป็นที่มาขององค์กรหลักในการจัดการความขัดแย้ง คือ คณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างความปรองดองที่ทำหน้าที่ค้นหาความจริงในเหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศแอฟริกาใต้ทำงานควบคู่ไปกับคณะกรรมการว่าด้วยการละเมิดสิทธิมนุษยชนทำหน้าที่ในการสืบหาข้อมูลการละเมิดสิทธิมนุษยชนและนำเรื่องไปสู่คณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม คณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมทำหน้าที่ในการเยียวยาผู้เสียหายจากเหตุการณ์ ส่วนคณะกรรมการ

นิรโทษกรรมทำหน้าที่พิจารณาการนิรโทษกรรมโดยการยื่นคำร้องของผู้ที่ต้องการนิรโทษกรรมแต่มีเงื่อนไขก็คือจะต้องเป็นเหตุการณ์ที่มีมูลเหตุมาจากการเมือง ผู้ยื่นคำร้องจะต้องเล่าความจริงแลกลับกับการนิรโทษกรรมมีการเปิดเผยความจริงโดยการนำรายงานที่มีผลสรุปว่าใครทำอะไรเกี่ยวข้องอย่างไรกับเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยย์ที่ผ่านมาให้คนในชาติทราบถึงเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอีกและเพื่อเยียวยาเหยื่อผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยย์ลักษณะของกฎหมายที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในประเทศแอฟริกาได้เป็นการบัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งในแอฟริกาได้ได้รับการยอมรับจากนานาชาติและเป็นตัวอย่างของกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยเฉพาะนวัตกรรมในเรื่องการนิรโทษกรรมแลกกับคำสารภาพทำให้แอฟริกาได้กลายเป็นทางเลือกสำหรับประเทศที่ไม่ต้องการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดแต่อยากจะสถาปนาความจริง

กรณีของประเทศวันดาได้มีการออกกฎหมาย The Organic Law on the Organization of Prosecutions for the Crime of Genocide or Crimes Against Humanity Committed between October 11, 1990 and December 31, 1994 กฎหมายได้บัญญัติกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้โดยมีสาระสำคัญคือการจัดตั้งศาลยุติธรรมภาษาซา ศาลยุติธรรมภาษาซาตั้งขึ้นเพื่อลดภาระของจำนวนคดีในศาลยุติธรรมหลัก ศาลยุติธรรมภาษาซาเป็นองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่จัดการความขัดแย้งในวันดาโดยมีหน้าที่พิจารณาเหมือนกรณีคณะกรรมการนิรโทษกรรมของแอฟริกาใต้ที่ให้เล่าความจริงแลกลับกับการนิรโทษกรรมแต่กรณีศาลยุติธรรมภาษานั้นจะเป็นลักษณะการเล่าความจริงแลกลับการลดหย่อนการลงโทษเท่านั้นและมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อความเป็นเอกภาพและความปรองดองทำหน้าที่ช่วยสร้างบรรยากาศในการปรองดองไม่ว่าจะเป็นประมุขระหว่างเหยื่อและผู้ใช้ความรุนแรง 3 ครั้งเพื่อจะร่วมกันกำหนดอนาคตของประเทศและการอยู่ร่วมกันในอนาคตและมีการชดเชยทางจิตใจไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบการสร้างอนุสรณ์สถานหลายแห่งทั่วประเทศ เช่นการนำกระดูกผู้เสียชีวิตไปจัดวางไว้ตามที่เกิดเหตุสำคัญ ตลอดจนการทำพิธีศพร่วมกันอย่างเป็นทางการและประกาศวันหยุดแห่งชาติเพื่อระลึกถึงความสูญเสียจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ครั้งประวัติศาสตร์ไม่ให้กลับมาเกิดขึ้นอีก มีการจัดการความทรงจำโดยในกรณีประเทศวันดาได้กำหนดวันชาติเพื่อระลึกถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นสำหรับเหยื่อที่ถูกฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ทุกปีจะมีการเลือกสถานที่ใหม่ที่เคยมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น จะมีการขุดศพขึ้นมา และทำพิธีศพอย่างเป็นทางการ ประธานาธิบดีจะเป็นผู้นำทำพิธี ถ่ายทอดออกอากาศทางโทรทัศน์และวิทยุ โดยเป็นการทำพิธีทั่วประเทศ สถานีวิทยุและโทรทัศน์จัดสรรเวลาให้กับข่าวการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ โดยเฉพาะในเดือนเมษายนเป็นเดือนที่กำหนดจัดงานขึ้นเพราะเป็นเดือนแห่งความสูญเสียและเพื่อป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งนั้นกลับมาอีกครั้งมีหมู่บ้านสมานฉันท์ส่งเสริมให้คู่ขัดแย้งอยู่ร่วมกันลักษณะกฎหมายที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในประเทศวันดาเป็นการบัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งในวันดาได้รับการยอมรับจากนานาชาติและเป็นตัวอย่างของกระบวนการจัดการความขัดแย้งชี้ให้เห็นว่าความจริงและความยุติธรรมสามารถไปด้วยกันได้ มี

จำเป็นต้องเลือกว่าความจริงสำคัญกว่าและน่าฟังปรารถนาว่าความยุติธรรม และยังชี้ด้วยว่าการนำตัวคนคิดมาลงโทษมีจำเป็นต้องเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสมานฉันท์และสันติภาพในสังคมอย่างที่จะเข้าใจผิดกัน เพราะสันติภาพที่ยั่งยืนกว่าคือสันติภาพที่มาพร้อมกับหลักนิติรัฐและหลักสิทธิมนุษยชน

กรณีประเทศอินโดนีเซียได้มีการออกกฎหมายบริหารปกครองอาจะห์กฎหมายได้บัญญัติกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านและข้อตกลงที่ผู้ขัดแย้งได้เจรจามาใช้โดยมีสาระสำคัญคือการปฏิรูปเมืองอาจะห์ ทั้งในแง่ของโครงสร้างการบริหารปกครองที่มีลักษณะของการปกครองพิเศษ การจัดสรรรายได้จากทรัพยากรท้องถิ่น และการอนุญาตให้สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองท้องถิ่น ได้มีการตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและความสมานฉันท์สำหรับกรณีอาจะห์มีการนิรโทษกรรมทุกคนทุกกลุ่มมีการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายโดยรัฐบาลอินโดนีเซียตั้งองค์กรส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมแห่งอาจะห์ช่วยเหลือทางการเงินและสังคมแก่อดีตสมาชิกกลุ่ม GAM ตลอดจนครอบครัวและญาติของผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ลักษณะกฎหมายที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในประเทศอินโดนีเซีย(อาจะห์)เป็นการบัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้การจัดการความขัดแย้งในประเทศอินโดนีเซีย(อาจะห์)กระบวนการจัดการความขัดแย้งที่นำมาเป็นแบบอย่างคือการทำให้อัตลักษณ์ที่ได้เจรจันเกิดสภาพบังคับโดยการนำข้อตกลงมาบัญญัติเป็นกฎหมาย

กรณีประเทศชิลีกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยใช้หลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านถึงจะไม่มีความหมายที่เข้ามาจัดการความขัดแย้งแต่กระบวนการจัดการความขัดแย้งก็เป็นตัวอย่างอันดีที่ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลประชาธิปไตยเกิดใหม่จำเป็นต้องเผชิญกับความยากลำบากในการตัดสินใจเลือกระหว่างการนิรโทษกรรมกับการนำตัวคนคิดมาลงโทษ เพราะกองทัพยังคงมีอำนาจสูงในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน เนื่องจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ร่างตั้งแต่สมัยทหารครองอำนาจช่วยรักษานายพลระดับสูงเอาไว้ ทั้งยังมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมในปี พ.ศ. 2521 ลบล้างความผิดทุกประการของเจ้าหน้าที่รัฐในการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นก่อนปี พ.ศ. 2521 ไว้ด้วย ในที่สุดรัฐบาลชิลีของประธานาธิบดี Patricio Aylwin เลือกที่จะใช้หนทางสายกลางคือ ตั้งคณะกรรมการแสวงหาความจริงเพื่อสืบสวนสอบสวนการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นภายใต้ระยะเวลา 17 ปีของยุคเผด็จการทหารและมาตรการเยียวยาและชดเชยให้กับครอบครัวของผู้สูญเสียรวมถึงการปฏิรูปกฎหมายให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นก็น่าจะเป็นแบบอย่างในการจัดการความขัดแย้งในประเทศที่ปกครองในระบบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

กรณีประเทศเกาหลีใต้กระบวนการจัดการความขัดแย้งมีการบัญญัติกฎหมายโดยใช้หลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านโดยเริ่มจากการผ่านกฎหมายสำคัญๆ 3 ฉบับและกฎหมายทั้งสามฉบับเป็นที่มาขององค์กรในการจัดการความขัดแย้งในด้านต่างๆ กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (the Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement) ทำให้ให้มีการดำเนินคดีกับบุคคลที่มีส่วนในการกระทำความผิดฐาน

ละเมิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในช่วงระหว่างวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2522 ถึงวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2523 ซึ่งมีผลเป็นการเปิดทางให้การสืบสวนสอบสวนเพื่อลงโทษอดีตผู้นำประเทศคือ ชวน และ โร แคว ในความผิดฐานเป็นผู้ให้การให้มีการใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามประชาชนและการก่อการกบฏสามารถดำเนินการได้ กฎหมายเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย และเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (the 2000 Act for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) หรือที่อาจเรียกกันอย่างไม่เป็นทางการว่า “กฎหมายประชาธิปไตย” (Democracy Act) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (The Review Committee for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่พิจารณาว่าบุคคลใดบ้างที่เข้าข่ายเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ และพิจารณามาตรการที่เหมาะสมเพื่อฟื้นฟูศักดิ์ศรีและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง กฎหมายพิเศษเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายที่น่าสงสัยในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย (Special Act for Truth-Finding about Suspicious Deaths) ในปีพ.ศ. 2544 กฎหมายนี้เป็นที่มาของคณะกรรมการค้นหาความจริง (Presidential Truth Commission on Suspicious Deaths) ทั้งสามองค์กรนี้ทำหน้าที่ในการสร้างความปรองดองให้กลับประเทศเกาหลีใต้ รวมถึงกลับการเรียกร้อง โดยการชุมนุมปักหลักที่หน้าบริเวณรัฐสภาของสมาคมนิติประชาชนผู้ถูกละเมิดเพื่อประชาธิปไตย ได้มีส่วนอย่างยิ่งในการกดดันกระบวนการสร้างความปรองดองต่างๆ ประสบความสำเร็จการจัดการความขัดแย้งในประเทศเกาหลีใต้เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องการลงโทษผู้ให้การให้มีการปราบปรามประชาชนในสังคมเกาหลีใต้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะกำกับให้รัฐมีคระวัง ไม่ให้ใช้ความรุนแรงต่อประชาชน

ดังนั้นการจัดการความขัดแย้งในประเทศไทยถึงแม้กฎหมายจะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งร่วมกับอีกหลายเครื่องมืออาทิเช่น การเจรจาระหว่างคู่ขัดแย้ง การไกล่เกลี่ยจากคนกลาง การจัดการกลับความทรงจำเพื่อป้องกัน ไม่ให้ความขัดแย้งกลับมาเกิดขึ้นอีก การเยียวยาทั้งทางการเงินและทางจิตใจ

ก็สมควรให้มีการบัญญัติกฎหมายโดยให้มีกลไกการจัดการความขัดแย้งตามหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านได้ปฏิบัติครบขั้นตอนอย่างเช่นในประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศรวันดา ประเทศอินโดนีเซีย (อาเจะห์) ประเทศชิลี ที่บัญญัติกฎหมายโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านไว้ในกฎหมายแล้วกระบวนการจัดการความขัดแย้งได้ปฏิบัติอย่างครบขั้นตอน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เวลา	อื่นๆ
พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ซึ่งการกระทำความผิด เกี่ยวเนื่องกับการ เติบขบวนเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2516 พ.ศ.2516	นิสิต นักศึกษา และประชาชน	การกระทำความผิดที่เกิดขึ้น ระหว่างการชุมนุม	ระหว่างวันที่ 8-15 ตุลาคม พ.ศ.2516	-
พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 พ.ศ. 2535 พ.ศ.2535	ทุกคนและจำเลยทั้งหมดซึ่งถูกฟ้องในคดีหมายเลขคำที่ 253ก/2520ให้ศาลอาญาคำเนินการปล่อยตัวจำเลยทั้งหมดซึ่งถูกฟ้องในคดีหมายเลขคำที่ 4418/2520 ทุกคน	กระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ที่เกิดขึ้นในหรือเกี่ยวกับการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุม	ในระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึง 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535	-

ตาราง 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เวลา	อื่นๆ
พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ.2532	ทุกคน-	-	กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญฐานความผิดคอมมิวนิสต์และกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ให้ไม่มีความผิด	-
ร่างพระราชบัญญัติปรองดอง ของ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าพรรคมาตุภูมิและร่างพระราชบัญญัติปรองดองของ นายสามารถ แก้วมีชัย และคณะ	เจ้าหน้าที่ของรัฐประชาชน หรือนักการเมือง	กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองและคดีที่สืบเนื่องมาจากการรัฐประหาร	ให้ ตั้งแต่ 15 กันยายน พ.ศ.2548 ถึง 10 พฤษภาคม พ.ศ.2554	1. คืบสิทธิทางการเมืองให้นักการเมืองพร้อมทั้งให้ ฟ้องค่าเสียหายในคดีแพ่งได้

ตาราง 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เวลา	อื่นๆ
ร่างพระราชบัญญัติ ปรองดองของนายนิม วรปัญญา	ผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ รวมทั้งคนที่ได้รับ ผลกระทบหลัง เหตุการณ์ รัฐประหาร ผู้ที่ เกี่ยวข้องกับการทำ รัฐประหาร บุคคล หรือองค์กรที่ทำตาม คำสั่งคณะ รัฐประหาร	การกระทำหลัง เหตุการณ์รัฐประหาร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 หรือการ กระทำขององค์กรที่ ทำตามคำสั่งคณะ รัฐประหาร	หลังเหตุการณ์ รัฐประหาร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ถึงปัจจุบัน	1.ผู้เสียหาย ไม่สามารถ ค่าเสียหาย ได้
ร่างพระราชบัญญัติ ปรองดองของ นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ	ทุกคนที่กระทำ ความผิดแต่ไม่ นิรโทษกรรมให้ กลับแกนนำ นปช. และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	กระทำความผิดที่ เกี่ยวข้องกับการ ชุมนุมทางการเมือง	ตั้งแต่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 จนถึง วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.2554	-

ตาราง 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เงื่อนไขเวลา	อื่นๆ
ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชนของนายวรชัย เหมะ	ประชาชนที่เข้าร่วมชุมนุมทุกสีทุกกลุ่ม	กระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมือง	-	-
ร่างพระราชบัญญัติการปรองดองแห่งชาติของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง	ผู้เกี่ยวข้องกับ การชุมนุมทางการเมือง	กระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมือง	ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ทุกคนจนถึงปัจจุบัน	1.ภาครัฐเยียวยาให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการชุมนุมทางการเมืองด้วย
ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมทางการเมืองของประชาชน ระหว่างวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พุทธศักราช 2554 ของนายอุกฤษ มงคลนาวิน	ประชาชนทุกคนแต่ไม่รวมถึงแกนนำผู้มีอำนาจตัดสินใจ	กระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง	ระหว่างวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม พุทธศักราช 2554	-

ตาราง 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เวลา	อื่นๆ
ร่างพระราชกำหนด นิรโทษกรรมของ กลุ่มแนวร่วม ประชาธิปไตย ต่อต้านเผด็จการ แห่งชาติ นปช.	ทุกคนทุกสีแต่ไม่ รวมแกนนำ นปช. และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะและ นายสุเทพ เทือกสุบรรพ	กระทำความผิดที่ เกี่ยวข้องกับการ ชุมนุมทางการเมือง	-	-
ร่างรัฐธรรมนูญว่า ด้วยนิรโทษกรรม และการขจัดความ ขัดแย้งของคณะนิติ ราษฎร์	ประชาชนทุกคน แต่ไม่รวม เจ้าหน้าที่ของรัฐ	กระทำความผิดที่ เกี่ยวข้องกับการ ชุมนุมทางการเมือง	ภายหลังการยึดอำนาจ ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 *	-
การเสนอตาม แนวทางของ สถาบันพระปกเกล้า รูปแบบที่หนึ่ง	ทุกคน	กระทำความผิดตาม พ.ร.ก. การบริหาร ราชการใน สถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 และ คดีอาญาที่มีมูลเหตุ จูงใจทางการเมือง	-	-

ตาราง 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เวลา	อื่นๆ
		หรือการทำร้ายชีวิตและร่างกาย แต่ไม่ให้มีการ นิรโทษ กรรมกรณีความผิดที่เกี่ยวข้อง กับสถาบันพระมหากษัตริย์	—	—
แนวทางของสถาบัน พระปกเกล้ารูปแบบที่สอง และการเสนอของ คณะกรรมการอิสระ ตรวจสอบและค้นหาความ จริงเพื่อความโปร่ง แห่งชาติ (คปอ.)	ทุกคน	กระทำความผิดตามเกี่ยวกับการ กระทำความผิดตามพระราช กำหนดการบริหารราชการใน สถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548	—	—

ตาราง 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เวลา	อื่นๆ
พระราชบัญญัติการส่งเสริมเอกภาพและความสามัคคีแห่งชาติ ของประเทศแอฟริกาใต้	ทุกคน	ผู้ที่ต้องการนิรโทษกรรมจะต้องยื่นคำร้องแลกกลับการนิรโทษกรรม	-	1.เป็นที่มาขององค์กรหลักในการจัดการความขัดแย้งคือ คณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างความปรองดองที่ทำหน้าที่ค้นหาความจริงในเหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศแอฟริกาใต้ 2.มีคณะกรรมการว่าด้วยการละเมิดสิทธิมนุษยชนทำหน้าที่ในการสืบหาข้อมูลการละเมิดสิทธิมนุษยชนและนำเรื่องไปสู่คณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม 3.คณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมทำหน้าที่ในการเยียวยาผู้เสียหายจากเหตุการณ์

ตาราง 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เวลา	อื่นๆ
ประเทศรวันดา The Organic Law on the Organization of Prosecutions for the Crime of Genocide or Crimes Against Humanity Committed between October 11, 1990 and December 31, 1994 ของประเทศรวันดา	ทุกคน	ผู้ที่ต้องการนิรโทษกรรมเล่าความจริงแลกกลับต่อศาลยุติธรรมภาษาฆ่าแลกกลับการลดหย่อนการลงโทษ	-	1.การค้นหาความจริงว่าเกิดอะไรขึ้น โดยการจัดตั้งศาลยุติธรรมภาษาฆ่า 2.การสร้างวัฒนธรรมให้ผู้กระทำผิดต้องได้รับโทษถึงยอมรับผิดแต่ไม่ยกโทษให้แต่จะลดหย่อนการลงโทษ ส่วนผู้ที่ไม่ได้รับการนิรโทษกรรมก็จะถูกลงโทษ

ตาราง 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เวลา	อื่นๆ
	-	-	-	3.การสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น และสร้างความเป็นเอกภาพทำผิดและขอโทษโดยให้ทั้งเหยื่อและผู้กระทำได้มาพบกันทุกสัปดาห์กระบวนกรที่ของศาลกาชาชาเป็นลักษณะการสานเสวนา การฟังกันเพื่อนำไปสู่ความปรองดอง เมื่อผู้กระทำผิดได้กลับสู่ชุมชนจะต้องแก้ไขกับสิ่งที่ได้ทำให้คนอื่นเจ็บปวด เช่น การไปเป็นแรงงานทำงานให้แก่ผู้ตกเป็นเหยื่อ หรือการจ่ายเงินชดเชยให้ระบบกาชาชาช่วยให้เหยื่อดำรงอยู่ได้
กฎหมายบริหารงานอาเจห้	ทุกคน	การกระทำ ความผิดทุก คดีโดยไม่มี เงื่อนไข	-	1.การเมืองการปกครอง ให้อาเจห้เป็นเขตปกครองตนเองที่มี อำนาจชาวอาเจห้สามารถเลือกตั้งผู้ว่า การอาเจห้ มีพรรคการเมืองท้องถิ่น เฉพาะของตนเอง และสามารถ แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์วัฒนธรรมของ ตนได้ในเชิง

ตาราง 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เวลา	อื่นๆ
	-	-	-	สัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมได้ เช่น ธงท้องถิ่น 2.เศรษฐกิจ ให้อาจะห์สามารถกู้ยืมเงินจากต่างประเทศได้ ตลอดจนการกำหนดอัตราภาษีเพื่อใช้ในการ การบริหารกิจการภายใน และดำเนินธุรกิจ การค้า รวมทั้งเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศ ได้โดยตรง สำหรับรายได้ที่มาจาก ทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางบกและทางทะเล ของท้องถิ่นนั้นก็จะจัดสรรให้แก่อาจะห์ใน อัตราส่วนร้อยละ 70

ตาราง 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เวลา	อื่นๆ
	-	-	-	3.ความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน ให้รัฐบาลจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชน และกำหนดให้คณะกรรมการค้นหาความจริงและความสมานฉันท์แห่งอินโดนีเซีย จัดตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและความสมานฉันท์สำหรับกรณีอาจะห์ขึ้นเพื่อการสร้างความยุติธรรมและความปรองดองในสังคม 4.การฟื้นฟูเยียวยาและกลับคืนสู่สังคม รัฐบาลอินโดนีเซียและคณะผู้บริหารอาจะห์จะต้องร่วมกันพิจารณามาตรการในการช่วยเหลือทางการเงินเศรษฐกิจ

ตาราง 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เวลา	อื่นๆ
	-	-	-	โดยผ่านกองทุนการกลับคืนสู่สังคม (Reintegration Fund) ตลอดจนการจัดสรรที่ดินทำกินและการจ้างงานแก่บุคคลดังกล่าว ในขณะเดียวกัน รัฐบาลจะต้องจัดสรรงบประมาณแก่คณะผู้บริหารอาเจห์เพื่อบูรณะทรัพย์สินทั้งของทางการและเอกชนที่เสียหายจากผลของความขัดแย้งด้วย

ตาราง 4 เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย			
	บุคคล	การกระทำ	เวลา	อื่นๆ
กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (theSpecial Act Concerning the May ๑๙ Democratization Movement)	-	-	-	ทำให้ให้มีการดำเนินคดีกับบุคคลที่มีส่วนในการกระทำความผิดฐานละเมิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในช่วงระหว่างวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ถึงวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2523
กฎหมายเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น	-	-	-	เป็นที่มาของคณะกรรมการเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหาย
กฎหมายพิเศษเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายที่น่าสงสัยในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย	-	-	-	กฎหมายนี้เป็นที่มาของคณะกรรมการค้นหาความจริงในประเทศเกาหลีใต้

ที่มา ผู้ศึกษาเป็นผู้จัดทำตารางนี้ขึ้น

4.2 วิเคราะห์กฎหมายในฐานะเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในประเทศไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งจะเห็นได้ว่าแต่ละประเทศมีกฎหมายที่มีลักษณะรูปร่างต่างกันซึ่งในประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศวันดา ประเทศอินโดนีเซีย (อาเจห์) ประเทศชิลี ประเทศเกาหลีใต้ กฎหมายที่เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งนั้นได้บัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้ซึ่งต่างกับกฎหมายที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งของไทยทั้งอดีตและปัจจุบันที่ให้ความสำคัญเฉพาะเรื่องการนิรโทษกรรมซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่ากฎหมายที่จะมาเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในปัจจุบันนั้นสมควรนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านบัญญัติในกฎหมายอย่างเช่นในประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศวันดา ประเทศอินโดนีเซีย(อาเจห์) ประเทศชิลี ประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญดังต่อไปนี้

4.2.1 การนิรโทษกรรม

ประสบการณ์การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศการนิรโทษกรรมก็เป็นส่วนสำคัญในการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศในกรณีประเทศแอฟริกาใต้มีการเล่าความจริงแลกกับการนิรโทษกรรมในกรณีประเทศวันดามีการเล่าความจริงแลกกับการลดหย่อนผ่อนโทษในกรณีของประเทศอินโดนีเซีย(อาเจห์)มีการนิรโทษกรรมทุกคนที่เกี่ยวข้องขบวนการกู้ชาติอาเจห์กรณีประเทศชิลีและประเทศเกาหลีใต้ไม่มีการนิรโทษกรรมแต่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดสำหรับในอดีตของประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในอดีตเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์ระหว่างรัฐไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ ปี 2492 – 2525 มีการใช้การนิรโทษกรรมเป็นส่วนสำคัญในการจัดการความขัดแย้งลักษณะส่วนลักษณะกฎหมายนิรโทษกรรมเป็นการนิรโทษกรรมทั่วไปคือนิรโทษกรรมทุกคนเช่นในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ลักษณะการนิรโทษกรรมให้กับทุกคนที่เข้าร่วมชุมนุมไม่ว่าจะเป็น นิสิต นักศึกษาและประชาชนที่เข้าร่วมการชุมนุมระหว่างวันที่ 8-15 ตุลาคม พ.ศ.2516 ที่ทำความผิด เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ลักษณะการนิรโทษกรรมทุกคนที่กระทำความผิดซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการชุมนุมในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึง 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดตามกฎหมายได้นิรโทษกรรมทุกกรณี เหตุการณ์ความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์ระหว่างรัฐไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ ปี 2492-2525 ลักษณะการนิรโทษกรรมทุกคนที่กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานความผิดคอมมิวนิสต์และกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ให้ไม่มีความผิด คนที่เคยกระทำความผิดตามกฎหมายก็เลยไม่มีความผิดและกลับเข้าเป็นร่วมพัฒนาชาติไทย

ดังนั้นสำหรับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ.2544 ถึง พ.ศ.2556 สมควรให้มีการนิรโทษกรรมเป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งส่วนระยะเวลาและฐานความผิด

ของการนิรโทษกรรมนั้นให้มีการนิรโทษกรรมประชาชนที่ชุมนุมกันระหว่าง พ.ศ.2549 ถึง 2556 ที่กระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ทุกกรณีโดยให้ผู้ได้รับนิรโทษกรรมกล่าวขอโทษแลกกับการนิรโทษกรรมอย่างเช่นประเทศแอฟริกาใต้

ส่วนความผิดอาญาอื่นซึ่งแม้จะมีมูลเหตุจูงใจทางการเมืองจะไม่ได้รับการยกเว้น เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชนหรือการทำร้ายชีวิตและร่างกายรวมถึงกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์

ทั้งนี้ควรมีการออกกฎหมายหรือมาตรการเกี่ยวกับการชุมนุมในที่สาธารณะตามหลักสากลอย่างเช่นที่ คปอ. เสนอ อันสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 63

4.2.2 การเยียวยา

ในการจัดการความขัดแย้งทุกกรณีในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศแอฟริกาใต้ก็มีการการเยียวยาผ่านคณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมกรณีประเทศวันดาที่มีการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบการเหตุการณ์ความขัดแย้งกรณีประเทศอินโดนีเซีย(อาเจห์)มีการเยียวยาผ่านโครงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเยียวยาทางการเงินการจ้างงานการให้สวัสดิการสังคมในกรณีทุพพลภาพกรณีประเทศชิลีก็มีการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยเยียวยาผ่านทางคณะกรรมการเยียวยาและสร้างความปรองดองแห่งชาติประเทศเกาหลีใต้ที่มีการเยียวยาผ่านคณะกรรมการเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยกระบวนกาจัดการความขัดแย้งที่ได้ศึกษากรณีศึกษาต่างประเทศทุกประเทศมีการเยียวยาผู้เสียหายและครอบครัวทุกกรณีและกระบวนกาจัดการความขัดแย้งของไทยในอดีตไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 การชดเชยทางจิตใจโดยในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2517 รัฐบาลได้จัดงานพระราชทานเพลิงศพอย่างสมเกียรติ ณ เมรุทองสนามหลวง โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพวีรชน ทั้ง 77 คน และมีการสร้างอนุสรณ์สถาน 14 ตุลา และ สถาปนาผู้แทนราษฎรมีมติเอกฉันท์กำหนดให้วันที่ 14 ตุลาคมของทุกปีเป็น "วันประชาธิปไตย" เป็นวันสำคัญของชาติ เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 มีการเยียวยาเป็นลักษณะการเยียวยาทางจิตใจและป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งกลับมา โดยประกาศให้วันที่ 17 พ.ค.ของทุกปีเป็นวันพฤษภาประชาธรรม โดยไม่ต้องเป็นวันหยุดมีการจัดสร้างอนุสรณ์สถานวีรชนประชาธิปไตย อนุสรณ์สถาน 2535 ให้กองทัพ รมว.กลาโหมต้องมีหนังสือขอโทษผู้ตกเป็นเหยื่อและกฎหมายที่ ร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง เสนอก็ได้มีการบัญญัติถึงการให้รัฐเยียวยาผู้เสียหายด้วย

ดังนั้นสำหรับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ.2544 ถึง พ.ศ.2556 สมควรให้ มีการตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมมีหน้าที่พิจารณาการเยียวยาผู้เสียหายจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ.2544 ถึง พ.ศ.2556 มีทั้งการเยียวยาทางจิตใจและการเยียวยาเป็นตัวแทนโดยการเยียวยาเป็นตัวแทนให้มีการตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมอย่างเช่นประเทศแอฟริกาใต้ คณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการ

กลับคืนสู่สังคมมีหน้าที่การเยียวยาผู้เสียหายจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ.2544 ถึง พ.ศ.2556 เพื่อเยียวยาผู้เสียหายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และให้มีการเยียวยาทางจิตใจในรูปแบบต่างๆ คือ การจัดการกับความทรงจำโดยการสร้างพิพิธภัณฑ์การสร้างอนุสาวรีย์เรียกร้องให้คนรุ่นหลังตระหนักถึงความสำคัญในเหตุการณ์ครั้งนี้ และไม่ควรสร้างความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่ความสูญเสียซ้ำอีก

4.2.3 การปฏิรูป

การปฏิรูปนั้นเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งซึ่งในต่างประเทศที่ได้ศึกษาในบทที่ 3 มีประเทศอินโดนีเซีย(อาเจห์)ที่ใช้การปฏิรูปซึ่งเกิดจากการตกลงกันของกลุ่มขัดแย้งทำให้เกิดการปฏิรูปทั้งการเมือง เศรษฐกิจ กระบวนการยุติธรรม ของเมืองอาเจห์ กรณีประเทศชิลีที่ใช้การปฏิรูปซึ่งปฏิรูปกฎหมายที่มาจากจารีประเพณีซึ่งประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องไม่ยอมรับการจารีประเพณีและการกระทำของคณะรัฐประหารทุกกรณีสำหรับในอดีตของประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในอดีตเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์ระหว่างรัฐไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ ปี 2492 – 2525 ไม่เคยมีการใช้การปฏิรูปเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง

ดังนั้นสำหรับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ.2544 ถึง พ.ศ.2556 สมควรให้มีการปฏิรูปกฎหมายที่เกิดจากคำสั่งของคณะปฏิวัติกฎหมายที่เกิดจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีข้อบกพร่องและสมควรแก้ไข

นอกจากนี้ยังควรให้มีการปรับปรุงองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือแก้รัฐธรรมนูญซึ่งการปฏิรูปกฎหมายนั้นให้นำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายไปปรับปรุงแก้ไขและให้มีการปฏิรูปการเมืองในเรื่องการก้าวเข้าสู่อำนาจ การใช้อำนาจ การตรวจสอบการใช้อำนาจ การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม การปฏิรูปเศรษฐกิจ สังคม การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติอย่างเช่นประเทศอินโดนีเซีย (อาเจห์) ที่ใช้การปฏิรูปซึ่งเกิดจากการตกลงกันของกลุ่มขัดแย้งทำให้เกิดการปฏิรูปทั้งการเมือง เศรษฐกิจ กระบวนการยุติธรรม ของเมืองอาเจห์ กรณีประเทศชิลีที่ใช้การปฏิรูปซึ่งปฏิรูปกฎหมายที่มาจากจารีประเพณีซึ่งประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องไม่ยอมรับการจารีประเพณีและการกระทำของคณะรัฐประหารทุกกรณีและปฏิรูปสังคม เศรษฐกิจ ความเป็นธรรมในสังคม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม

4.2.4 บทลงโทษ

ในการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศที่ได้ศึกษาในบทที่ 3 ในส่วนของบทลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างเช่นกรณี ประเทศชิลีและประเทศเกาหลีใต้ ที่รวบรวมหลักฐานลงโทษผู้กระทำความผิดทุกกรณี กรณีประเทศวันดาที่ให้เล่าความจริงแลกกับการลดหย่อนผ่อนโทษ

ดังนั้นในส่วนของบทลงโทษให้มีคณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติโดยคณะกรรมการชุดนี้จะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ และได้รับความยอมรับจากประชาชนเพื่อค้นหาความจริงจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ 2544 ถึง 2556 และให้

คณะกรรมการชุดนี้นำข้อมูลของ คณะกรรมการอิสระการค้นหาคความจริง คอป. ที่มี ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.คณิต ณ นคร เป็นประธานมาพิจารณาประกอบเมื่อข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติให้ลงโทษผู้ที่กระทำที่มีความผิดโดยแบ่งเป็น

ในความผิดทางอาญาซึ่งแม้จะมีมูลเหตุจูงใจทางการเมือง จะไม่ได้รับการยกเว้น เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชนหรือการทำร้ายชีวิตและร่างกายรวมถึงกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์และความผิดที่มีโทษทางอาญาทุกกรณีจะต้องรับโทษตามกฎหมาย

สำหรับความผิดทางแพ่งผู้ที่กระทำความผิดฐานและเมิดให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ผู้ที่ทำละเมิด จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

สำหรับความผิดทางปกครองผู้ที่ใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบจะต้องได้รับโทษในทางปกครอง

กล่าวโดยสรุปกฎหมายนั้นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งได้ดัง บทเรียนของประเทศชิลีและเกาหลีใต้ ที่ลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายทุกกรณีและประเทศรวันดาที่ให้เล่าความจริงแลกกับการลดหย่อนผ่อนโทษซึ่งเป็นตัวอย่างของกระบวนการจัดการความขัดแย้งที่ชี้ให้เห็นว่าความจริงและความยุติธรรมสามารถไปด้วยกันได้ มิจำเป็นต้องเลือกว่าความจริงสำคัญกว่าและน่าพึงปรารถนากว่าความยุติธรรม และยังชี้ด้วยว่าการนำตัวคนผิดมาลงโทษมิจำเป็นต้องเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสมานฉันท์และสันติภาพในสังคมอย่างที่มีมักจะเข้าใจผิดกัน เพราะสันติภาพที่ยั่งยืนกว่าคือสันติภาพที่มาพร้อมกับหลักนิติรัฐและหลักสิทธิมนุษยชน

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาทำให้ผู้ศึกษาพบว่าหลักการที่เกี่ยวข้องในการจัดการความขัดแย้ง สำหรับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ.2544 ถึง พ.ศ.2556 เป็นความขัดแย้งทางการเมืองที่ขยายเป็นความรุนแรงซึ่งมีทั้งผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมากเพื่อให้สังคมเดินต่อไปโดยที่เหตุการณ์ความรุนแรงจะไม่กลับมาอีกครั้งเพื่อหาความยุติธรรมหลังจากสังคมอยู่ในช่วงเปลี่ยนแปลงหลังผ่านเวลาที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนควรนำหลักความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้ในการสร้างความปรองดองเพราะหลักนี้เป็นหลักที่นำมาหาความยุติธรรมหลังจากสังคมผ่านช่วงเปลี่ยนแปลงหลังผ่านเวลาที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อหาความยุติธรรมให้กลับเหยื่อและเพื่อให้สังคมเดินต่อไปโดยที่เหตุการณ์ความรุนแรงจะไม่กลับมาอีกครั้งโดยการออกกฎหมายที่น่ากลัของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้

ในกรณีประเทศแอฟริกาได้จัดการความขัดแย้งในแอฟริกาได้เริ่มจากการเจรจาระหว่างรัฐบาลคนผิวขาวและประชาชนผิวดำคือ การตกลงกันว่าจะมาสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้อย่างไร ผ่านการมองภาพอนาคตร่วมกัน ทั้งสองฝ่ายมองว่าจะต้องมีการสร้างความปรองดองผ่านกระบวนการค้นหาความจริงและตกลงให้มีการนิโทษกรรมหรือกระบวนการอภัยโทษให้คนที่กระทำผิดกฎหมายเพื่อป้องกันการแก้แค้นของคนผิวดำที่ถูกคนผิวขาวกดขี่และมีการเลือกตั้งทั่วไป หลังจากการเลือกตั้งนายเนลสัน แมนเดลา ชนะการเลือกตั้งและเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี นายเนลสัน แมนเดลาเดินทางนำการปรองดองทันทีที่รับตำแหน่ง โดยในปี พ.ศ.2538 ได้มีการผลักดันให้รัฐสภาออกกฎหมาย พระราชบัญญัติการส่งเสริมเอกภาพและความสามัคคีแห่งชาติ (Promotion of National Unity and Reconciliation Act)ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้โดยมีสาระสำคัญคือเป็นที่มาขององค์กรหลักในการจัดการความขัดแย้ง คือ คณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างความปรองดองที่ทำหน้าที่ค้นหาความจริงในเหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศแอฟริกาใต้ทำงานควบคู่ไปกับคณะกรรมการว่าด้วยการละเมิดสิทธิมนุษยชนทำหน้าที่ในการสืบหาข้อมูลการละเมิดสิทธิมนุษยชนและนำเรื่องไปสู่คณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม คณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมทำหน้าที่ในการเยียวยาผู้เสียหายจากเหตุการณ์ส่วน คณะกรรมการนิโทษกรรมทำหน้าที่พิจารณาการนิโทษกรรมโดยการยื่นคำร้องของผู้ที่ต้องการนิโทษกรรมแต่มีเงื่อนไขก็คือจะต้องเป็นเหตุการณ์ที่มีมูลเหตุมาจากการเมือง ผู้ยื่นคำร้องจะต้องเล่าความจริงแลกกับการนิโทษกรรมมีการเปิดเผยความจริงโดยการนำรายงานที่มีผลสรุปว่าใครทำอะไรเกี่ยวข้องกับยังกับเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยย์ที่ผ่านมาให้คนในชาติทราบถึงเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอีกและเพื่อ

เยียวหาเหยื่อผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยย์ลักษณะของกฎหมายที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในประเทศแอฟริกาได้เป็นการบัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งในแอฟริกาใต้ได้รับการยอมรับจากนานาชาติและเป็นตัวอย่างของกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยเฉพาะนวัตกรรมในเรื่องการนิรโทษกรรมแลกกับคำสารภาพทำให้แอฟริกาใต้กลายเป็นทางเลือกสำหรับประเทศที่ไม่ต้องการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดแค่อยากจะสถาปนาความจริง

กรณีของประเทศรวันดาแห่งความขัดแย้งเกิดจากนโยบายของผู้ปกครองที่สลับกันปกครอง ก่อให้เกิดผู้ปกครองระหว่างชาวฮูตูและชาวตุตซีเกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บมากกว่าล้านคนและก็มีองค์กรเข้ามาเจรจาไกล่เกลี่ยจาก the Organization of African Unity ให้รัฐบาลฮูตูได้ลงนามใน Arusha Accord

Arusha Accord เป็นการแบ่งปันอำนาจกันระหว่างชาวฮูตูกับตุตซีในด้านการทหาร รวมถึงการให้ผู้ลี้ภัยอพยพกลับประเทศรวันดา และจัดให้มีการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2538 โดยมีการตรวจสอบโดยกองกำลังของนานาชาติเพื่อผลักดันให้ข้อตกลงได้รับการปฏิบัติตามข้อตกลง Arusha ซึ่งเป็นผลให้สองฝ่ายยอมรับให้สหประชาชาติ โดย the United Nation Assistance Mission in Rwanda - UNAMIR เข้ามารักษาสันติภาพด้วยการทำให้เกิดการหยุดยิง และเกิดพื้นที่ปลอดอาวุธในเดือน สิงหาคม พ.ศ.2536 รัฐบาลฮูตูโดยประธานาธิบดี Juvenal Habyarimana ได้ลงนามใน Arusha Accord เพราะถูกต่างชาติกดดันว่าจะไม่ให้การสนับสนุนเงินช่วยเหลือรวันดา แต่ก็มีบางกลุ่มผู้มีอำนาจของฮูตู ปฏิเสธทำข้อตกลงและวางแผนในการกำจัดกลุ่มตุตซีและกลุ่มฮูตูสายกลางจนความรุนแรงขยายไปยังประเทศเพื่อนบ้านทำให้เกิดสงครามระหว่างประเทศสุดท้ายรัฐบาลแซมเบียและรัฐบาลแอฟริกาใต้เข้าเจรจาและทำให้รัฐบาลรวันดาลงนามในข้อตกลงสันติภาพเกิดการปลดอาวุธและเกิดกระบวนการสร้างความปรองดองหลังผ่านเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนซึ่งกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยมีการออกกฎหมาย The Organic Law on the Organization of Prosecutions for the Crime of Genocide or Crimes Against Humanity Committed between October 11, 1990 and December 31, 1994 กฎหมายได้บัญญัติกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้โดยมีสาระสำคัญคือการจัดตั้งศาลยุติธรรมภาษาซา ศาลยุติธรรมภาษาซาตั้งขึ้นเพื่อลดภาระของจำนวนคดีในศาลยุติธรรมหลัก ศาลยุติธรรมภาษาซาเป็นองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่จัดการความขัดแย้งในรวันดา โดยมีหน้าที่พิจารณาเหมือนกรณีคณะกรรมการนิรโทษกรรมของแอฟริกาใต้ที่ให้เล่าความจริงแลกกับการนิรโทษกรรมแต่กรณีศาลยุติธรรมภาษานี้จะเป็นลักษณะการเล่าความจริงแลกกับการลดหย่อนการลงโทษเท่านั้น และมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อความเป็นเอกภาพและความปรองดองทำหน้าที่ช่วยสร้างบรรยากาศในการปรองดองไม่ว่าจะเป็นประชุมระหว่างเหยื่อและผู้ใช้ความรุนแรง 3 ครั้งเพื่อจะช่วยกันกำหนดอนาคตของประเทศและการอยู่ร่วมกันในอนาคตและมีการชดเชยทางจิตใจไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบการ

สร้างอนุสรณ์สถานหลายแห่งทั่วประเทศ เช่นการนำกระดูกผู้เสียชีวิตไปจัดวางไว้ตามที่เกิดเหตุสำคัญ ตลอดจนการทำพิธีศพร่วมกันอย่างเป็นทางการและประกาศวันหยุดแห่งชาติเพื่อระลึกถึงความสูญเสียจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ครั้งประวัติศาสตร์ไม่ให้กลับมาเกิดขึ้นอีก มีการจัดการความทรงจำโดยในกรณีประเทศวันดาได้กำหนดวันชาติเพื่อระลึกถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นสำหรับเหยื่อที่ถูกฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ทุกปีจะมีการเลือกสถานที่ใหม่ที่เคยมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น จะมีการขุดศพขึ้นมา และทำพิธีศพอย่างเป็นทางการ ประธานาธิบดีจะเป็นผู้นำทำพิธี ถ่ายทอดออกอากาศทางโทรทัศน์และวิทยุ โดยเป็นการทำพิธีทั่วประเทศ สถานีวิทยุและโทรทัศน์จัดสรรเวลาให้กับข่าวการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ โดยเฉพาะในเดือนเมษายนเป็นเดือนที่กำหนดจัดงานขึ้นเพราะเป็นเดือนแห่งความสูญเสียและเพื่อป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งนั้นกลับมาอีกครั้งมีหมู่บ้านสมานฉันท์ส่งเสริมให้คู่ขัดแย้งอยู่ร่วมกันลักษณะกฎหมายที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในประเทศวันดาเป็นการบัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งในวันดาได้รับการยอมรับจากนานาชาติและเป็นตัวอย่างของกระบวนการจัดการความขัดแย้งซึ่งเห็นว่าความจริงและความยุติธรรมสามารถไปด้วยกันได้ มิจำเป็นต้องเลือกความจริงสำคัญกว่าและน่าพึงปรารถนาว่าความยุติธรรมและยังชี้ด้วยว่าการนำตัวคนผิดมาลงโทษมิจำเป็นต้องเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสมานฉันท์และสันติภาพในสังคมอย่างที่มีมักจะเข้าใจผิดกัน เพราะสันติภาพที่ยั่งยืนกว่าคือสันติภาพที่มาพร้อมกับหลักนิติรัฐและหลักสิทธิมนุษยชน

กรณีประเทศอินโดนีเซีย(อาเจห์)ความขัดแย้งในอาเจห์ที่เกิดจากกลุ่ม GAM (Gerakan Aceh Merdeka, GAM) ที่รู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจจากการดำเนินงานของรัฐบาลอินโดนีเซียจึงออกมาต่อต้านรัฐจึงทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางโดยกองทัพของอินโดนีเซีย ไม่ว่าจะเป็นการทรมาน ฆ่า และข่มขืน โดยมีการประเมินตัวเลขผู้เสียชีวิตว่าอยู่ระหว่าง 1,000 – 3000 คนและสูญหายอีกระหว่าง 900 – 1,400 คนจนในปี พ.ศ. 2542 Henry Dunant Centre for Humanitarian Dialogue (HDC) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านมนุษยธรรม สามารถเข้ามาต่อเชื่อมกับวาฮิดและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของอินโดนีเซีย รวมถึงแกนนำฝ่าย GAM ที่ลี้ภัยอยู่ในต่างประเทศซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในข้อตกลงยุติความเป็นปฏิปักษ์ (Cessation of Hostilities Agreement, CoHA) เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ณ กรุงเจนีวาแต่ข้อตกลงดังกล่าวต้องหยุดชะงักหลังจากการลงนามเพียง 5 เดือน หลังประธานาธิบดีเมกาวาตี ซูการ์โนบุตร ซึ่งได้ประกาศกฎอัยการศึกและใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามฝ่าย GAM ครั้งใหญ่ในอาเจห์อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน มีการจับกุมคุมขังด้วยวิธีการนอกกฎหมาย การสูญหายและการฆ่า แต่ท้ายที่สุด ทั้งสองฝ่ายก็สามารถหันหน้ากลับมาเจรจากันได้และร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding, MOU) ที่กรุงเฮลซิงกิ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2548 โดยมี Crisis Management Initiatives (CMI) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานด้านความขัดแย้ง เป็นคนกลางในการเจรจาอันเป็น

การยุติปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในอาเจะห์ที่มามีมาช้านานเกือบ 30 ปี กระบวนการปรองดองเริ่มจากการตกลงกันสร้างอาเจะห์โดยออกกฎหมายบริหารปกครองอาเจะห์กฎหมายได้บัญญัติกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านและข้อตกลงที่ผู้ขัดแย้งได้เจรจามาใช้โดยมีสาระสำคัญคือการปฏิรูปเมืองอาเจะห์ ทั้งในแง่ของโครงสร้างการบริหารปกครองที่มีลักษณะของการปกครองพิเศษ การจัดสรรรายได้จากทรัพยากรท้องถิ่น และการอนุญาตให้สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองท้องถิ่นได้มีการตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและความสมานฉันท์สำหรับกรณีอาเจะห์มีการนิรโทษกรรมทุกคนทุกกลุ่มมีการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายโดยรัฐบาลอินโดนีเซียตั้งองค์กรส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมแห่งอาเจะห์ช่วยเหลือทางการเงินและสังคมแก่อดีตสมาชิกกลุ่ม GAM ตลอดจนครอบครัวและญาติของผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ลักษณะกฎหมายที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในประเทศอินโดนีเซีย(อาเจะห์)เป็นการบัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้การจัดการความขัดแย้งในประเทศอินโดนีเซีย(อาเจะห์)กระบวนการจัดการความขัดแย้งที่น่าจะเป็นแบบอย่างคือการทำให้ข้อตกลงที่ได้เจรจากันเกิดสภาพบังคับโดยการนำข้อตกลงมาบัญญัติเป็นกฎหมาย

กรณีประเทศชิลีเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดจากการใช้กำลังปราบปรามผู้ต่อต้านของนายพลปิโนเชต์ประกอบกับนายพลปิโนเชต์เขียนรัฐธรรมนูญเพื่อเปิดช่องให้ตัวเองสืบทอดอำนาจได้แต่นายพลปิโนเชต์กลับแพ้คะแนนเสียงของประชาชนจากประชามติทำให้นายพลปิโนเชต์หนีออกนอกประเทศกระบวนการปรองดองเริ่มจากการหลังผ่านเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยใช้หลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านถึงจะไม่มีกฎหมายที่เข้ามาจัดการความขัดแย้งแต่กระบวนการจัดการความขัดแย้งก็เป็นตัวอย่างอันดีที่ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลประชาธิปไตยเกิดใหม่จำต้องเผชิญกับความยากลำบากในการตัดสินใจเลือกระหว่างการนิรโทษกรรมกับการนำตัวคนผิดมาลงโทษ เพราะกองทัพยังคงมีอำนาจสูงในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน เนื่องจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ร่างตั้งแต่สมัยทหารครองอำนาจช่วยรักษาอำนาจของนายพลระดับสูงเอาไว้ ทั้งยังมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมในปี พ.ศ.2530 ลดล้างความผิดทุกประการของเจ้าหน้าที่รัฐในการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นก่อนปี พ.ศ.2530 ไว้ด้วย ในที่สุดรัฐบาลชิลีของประธานาธิบดี Patricio Aylwin เลือกที่จะใช้หนทางสายกลางคือ ตั้งคณะกรรมการแสวงหาความจริง เพื่อสืบสวนสอบสวนการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นภายใต้ระยะเวลา 17 ปีของยุคเผด็จการทหารและมาตรการเยียวยาและชดเชยให้กับครอบครัวของผู้สูญเสียรวมถึงการปฏิรูปกฎหมายให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นก็จะเอามาเป็นแบบอย่างในการจัดการความขัดแย้งในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

กรณีประเทศเกาหลีใต้เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงโดยเฉพาะภายใต้รัฐบาลเผด็จการทหารซึ่งผูกขาดอำนาจการปกครองประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 ก่อนที่จะลงจากอำนาจในช่วงต้น พ.ศ.2533 การจัดการความขัดแย้งในประเทศเกาหลีใต้เริ่มตั้งแต่สมัยนายนาจิน ยองซัม โดย

ผ่านกฎหมายสำคัญๆ 3 ฉบับซึ่งกฎหมายได้บัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาบัญญัติซึ่งกฎหมายทั้งสามฉบับเป็นที่มาขององค์กรในการจัดการความขัดแย้งในด้านต่างๆ กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (the Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement) ทำให้ให้มีการดำเนินคดีกับบุคคลที่มีส่วนในการกระทำความผิดฐานละเมิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในช่วงระหว่างวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2522 ถึงวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2523 ซึ่งมีผลเป็นการเปิดทางให้การสืบสวนสอบสวนเพื่อลงโทษอดีตผู้นำประเทศคือชุน ดวานและโร แคว ในความผิดฐานเป็นผู้สั่งการให้มีการใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามประชาชนและการก่อการกบฏสามารถดำเนินการได้ กฎหมายเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (the 2000 Act for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) หรือที่อาจเรียกกันอย่างสั้นๆ ว่า “กฎหมายประชาธิปไตย” (Democracy Act) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (The Review Committee for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่พิจารณาว่าบุคคลใดบ้างที่เข้าข่ายเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ และพิจารณามาตรการที่เหมาะสมเพื่อฟื้นฟูศักดิ์ศรีและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง กฎหมายพิเศษเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายที่น่าสงสัยในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย (Special Act for Truth-Finding about Suspicious Deaths) ในปี พ.ศ.2544 กฎหมายนี้เป็นที่มาของคณะกรรมการค้นหาความจริง (Presidential Truth Commission on Suspicious Deaths) ทั้งสามองค์กรนี้ทำหน้าที่ในการสร้างความปรองดองให้กลับประเทศเกาหลีใต้รวมกับการเรียกร้องโดยการชุมนุมปักหลักที่หน้าบริเวณรัฐสภาของสมาคมนิติประชาชนผู้ถูกคร่ำหวัดเพื่อประชาธิปไตย ได้มีส่วนอย่างยิ่งในการกดดันกระบวนการสร้างความปรองดองต่างๆ ประสบความสำเร็จ

ดังนั้นจากการที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาพบว่ากระบวนการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศวันดา ประเทศอินโดนีเซีย(อาจะห์) ประเทศชิลี ประเทศเกาหลีใต้ กฎหมายเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดการจัดการความขัดแย้งแต่ยังมีกระบวนการอื่นที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็น การเจรจาพหุภาคี การไกล่เกลี่ยจากคนกลาง การจัดการกลับความทรงจำ เพื่อป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งกลับมาเกิดขึ้นอีก การเยียวยาทั้งทางการเงินและทางจิตใจ และกฎหมายที่เป็นส่วนสำคัญซึ่งเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในต่างประเทศนั้นลักษณะกฎหมายที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งได้บัญญัติถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมใน

ระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้ ซึ่งต่างกับกฎหมายซึ่งเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในอดีตของประเทศไทยที่บัญญัติเฉพาะเรื่องการนิรโทษกรรมเท่านั้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ต้องมีการตรากฎหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งโดยนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้โดยกฎหมายชื่อว่าพระราชบัญญัติสมานฉันท์แห่งชาติ พ.ศ.... เพราะกฎหมายเมื่อบัญญัติแล้วจะมีสภาพบังคับทำให้กระบวนการจัดการความขัดแย้งเกิดผลอย่างครบถ้วนตอน และการออกพระราชบัญญัติก็ต้องผ่านสภาซึ่งสภาเป็นตัวแทนของประชาชนและมีจุดเชื่อมโยงกับประชาชนและเหตุผลที่ต้องใช้ชื่อพระราชบัญญัติสมานฉันท์แห่งชาติเพราะคำว่าสมานฉันท์แปลว่าความพอใจร่วมกันความเห็นพ้องกันความสามัคคีซึ่งความขัดแย้งในประเทศนั้นจะยุติมิได้ถ้าประชาชนในชาติไม่พอใจร่วมกันความเห็นพ้องกันความสามัคคีกันต่างกับความว่าปรองดองที่มีความหมายแคบตกลงกันด้วยความไกลเกลี่ยตกลงกันด้วยความไม่ตรีจิตอ้อมขอมประนีประนอมยอมกันซึ่งเป็นลักษณะของการกระทำแคะระหว่างคู่ขัดแย้งเท่านั้นแต่ผู้ศึกษาเห็นว่าความขัดแย้งในประเทศนั้นจะยุติมิได้ถ้าประชาชนในชาติไม่พอใจร่วมกันความเห็นพ้องกันความสามัคคีกันและตรงกับความหมายของคำว่าสมานฉันท์จึงเป็นเหตุผลในการใช้ชื่อกฎหมายนี้และการนำกลไกของหลักยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้มาบัญญัติในกฎหมายเพราะกระบวนการจัดการความขัดแย้งจะได้ครบทุกขั้นตอนและได้รับการยอมรับจากนานาชาติ

5.2.2 กฎหมายดังกล่าวจะต้องมีสาระสำคัญเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ โดยมีเหตุผลเนื่องจากประชาชนชุมนุมกันระหว่าง พ.ศ.2544 ถึง 2556 และเหตุการณ์ได้ลุกลามจนมีการกระทำที่เป็นความผิดและเป็นอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลและเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน รวมตลอดทั้งมีการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่เมื่อได้คำนึงถึงว่าการกระทำต่างๆของประชาชนที่ได้กระทำไปเพื่อแสดงออกซึ่งความคิดทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีมูลเหตุจูงใจทางการเมืองที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความขัดแย้งในทางการเมืองอันเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญประกอบกับเพื่อให้เกิดความสามัคคีแก่คนในชาติขึ้นโดยเร็ว จึงสมควรให้มีกฎหมายสมานฉันท์แห่งชาติ นี้

หมวดที่ 1 นิรโทษกรรม

ให้มีการนิรโทษกรรมเป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งส่วนระยะเวลาและฐานความผิดของการนิรโทษกรรมนั้นให้มีการนิรโทษกรรมประชาชนที่ชุมนุมกันระหว่าง พ.ศ.2549 ถึง 2556 ที่กระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ทุกกรณี โดยให้ผู้ที่ได้รับนิรโทษกรรมกล่าวขอโทษแลกกับการนิรโทษกรรมอย่างเช่นประเทศแอฟริกาใต้

ส่วนความผิดอาญาอื่นซึ่งแม้จะมีมูลเหตุจูงใจทางการเมืองจะไม่ได้รับการยกเว้น เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชนหรือการทำร้ายชีวิตและร่างกายรวมถึงกรณีความผิดที่เกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์

ทั้งนี้ควรมีการออกกฎหมายหรือมาตรการเกี่ยวกับการชุมนุมในที่สาธารณะตามหลักสากล อย่างเช่นที่ คอป. เสนอ อันสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 63

หมวดที่ 2 การเยียวยา

ให้มีการตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมมีหน้าที่พิจารณาการเยียวยาผู้เสียหายจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ.2544 ถึง พ.ศ.2556 มีทั้งการเยียวยาทางจิตใจและการเยียวยาเป็นตัวแทนโดยการเยียวยาเป็นตัวแทนให้มีการตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมอย่างเช่นประเทศแอฟริกาใต้ คณะกรรมการฟื้นฟูเยียวยาและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมมีหน้าที่การเยียวยาผู้เสียหายจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ.2544 ถึง พ.ศ.2556 เพื่อเยียวยาผู้เสียหายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และให้มีการเยียวยาทางจิตใจในรูปแบบต่างๆ คือ การจัดการกับความทรงจำโดยการสร้างพิพิธภัณฑ์การสร้างอนุสาวรีย์เรียกร้องให้คนรุ่นหลังตระหนักถึงความสำคัญในเหตุการณ์ครั้งนี้ และไม่ควรสร้างความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่ความสูญเสียซ้ำอีก

หมวดที่ 3 การปฏิรูป

ให้มีการปฏิรูปกฎหมายที่เกิดจากคำสั่งของคณะปฏิวัติกฎหมายที่เกิดจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีข้อบกพร่องและสมควรแก้ไข

นอกจากนี้ยังควรให้มีการปรับปรุงองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือแก้รัฐธรรมนูญซึ่งการปฏิรูปกฎหมายนั้นให้นำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายไปปรับปรุงแก้ไขและให้มีการปฏิรูปการเมืองในเรื่องการก้าวเข้าสู่อำนาจ การใช้อำนาจ การตรวจสอบการใช้อำนาจ การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม การปฏิรูปเศรษฐกิจ สังคม การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติอย่างเช่นประเทศอินโดนีเซีย (อาเจห์) ที่ใช้การปฏิรูปซึ่งเกิดจากการตกลงกันของคู่ขัดแย้งทำให้เกิดการปฏิรูปทั้งการเมือง เศรษฐกิจ กระบวนการยุติธรรม ของเมืองอาเจห์ กรณีประเทศซีลีที่ใช้การปฏิรูปซึ่งปฏิรูปกฎหมายที่มาจากจากรัฐประหารซึ่งประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องไม่ยอมรับการรัฐประหารและการกระทำของคณะรัฐประหารทุกกรณีและปฏิรูปสังคม เศรษฐกิจ ความเป็นธรรมในสังคม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม

หมวดที่ 4 บทลงโทษ

ให้มีคณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติโดยคณะกรรมการชุดนี้จะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆและได้รับความยอมรับจากประชาชนเพื่อค้นหาความจริงจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ 2544 ถึง 2556 และให้คณะกรรมการชุดนี้นำข้อมูลของ

คณะกรรมการอิสระการค้นหาคความจริง คอป. ที่มี ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.คณิต ณ นคร เป็นประธานมาพิจารณาประกอบเมื่อข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติให้ลงโทษผู้ที่กระทำที่มีความผิดโดยแบ่งเป็น

ในความผิดทางอาญาซึ่งแม้จะมีมูลเหตุจงใจทางการเมือง จะไม่ได้รับการยกเว้น เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชนหรือการทำร้ายชีวิตและร่างกายรวมถึงกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์และความผิดที่มีโทษทางอาญาทุกกรณีจะต้องรับโทษตามกฎหมาย

สำหรับความผิดทางแพ่งผู้ที่กระทำความความผิดฐานและเมิดให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ผู้ที่กระทำละเมิด จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

สำหรับความผิดทางปกครองผู้ที่ใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบจะต้องได้รับโทษในทางปกครอง

กล่าวโดยสรุปกฎหมายนั้นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งได้ดังบทเรียนของประเทศชิลีและเกาหลีใต้ ที่ลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายทุกกรณีและประเทศวันดาที่ให้ความสำคัญแก่ความจริงแลกกับการลดหย่อนผ่อนโทษซึ่งเป็นตัวอย่างของกระบวนการจัดการความขัดแย้งที่ชี้ให้เห็นว่าความจริงและความยุติธรรมสามารถไปด้วยกันได้ มิจำเป็นต้องเลือกว่าความจริงสำคัญกว่าและน่าพึงปรารถนากว่าความยุติธรรม และยังชี้ด้วยว่าการนำตัวคนผิดมาลงโทษมิจำเป็นต้องเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสมานฉันท์และสันติภาพในสังคมอย่างที่มีมักจะเข้าใจผิดกัน เพราะสันติภาพที่ยั่งยืนกว่าคือสันติภาพที่มาพร้อมกับหลักนิติรัฐและหลักสิทธิมนุษยชน

รายชื่อคณะกรรมการพิจารณาร่างพ.ร.บ.นิรโทษกรรมประกอบด้วยกัน 35 คน

ส.ส.พรรคเพื่อไทย จำนวน 17 คน ได้แก่ นายสามารถ แก้วมีชัย ส.ส.เชียงราย ประธานกรรมการ, นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์ ส.ส.มหาสารคาม รองประธานกรรมการ, นายชลิต วิชยสุทธิ ส.ส.บัญชีรายชื่อ, นายक्रमานิตย์ สังข์พุ่ม ส.ส.สุรินทร์, นายพิเชษฐ์ เชื้อเมืองพาน ส.ส.เชียงราย, นายสงวน พงษ์มณี ส.ส.ลำพูน, นายวรชัย เหมะ ส.ส.สมุทรปราการ, นายสุนัย จุลพงศธร ส.ส.บัญชีรายชื่อ, นายสุชาติ ลายน้ำเงิน อดีตส.ส.ลพบุรี, นพ.เชิดชัย ดันดีศิริรินทร์ ส.ส.บัญชีรายชื่อ, พ.ต.อ.ณรงค์ เสวตนันท์ อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, นายจิตร ชัยนิคม ส.ส.อุดรธานี, นายสุทิน คลังแสง ส.ส.มหาสารคาม, นายพิชิต ชื่นบาน ส.ส.บัญชีรายชื่อ, นายจิรายุ ห่วงทรัพย์ ส.ส.กทม., นายวิชาญ มินชัยนันท์ ส.ส.กทม. และนายประสิทธิ์ ชัยวิรัตน์ ส.ส.ชัยภูมิ

ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ จำนวน 10 ได้แก่ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรค, นายแก้วสรร อดิโพธิ์ ส.ส.กทม., นายวัชร เพชรทอง ส.ส.บัญชีรายชื่อ, นายถาวร เสนเนียม ส.ส.สงขลา, นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ส.ส.พัทลุง, นายวิรัช ร่มเย็น ส.ส.ระนอง, น.ส.รัชฎาภรณ์ แก้วสนิท ส.ส.บัญชีรายชื่อ, นายอรรถวิชัย สุวรรณภักดี ส.ส.กทม., นายธนา ชีรวนิจ ส.ส.กทม. และนายบุญยอด สุขถิ่นไทย ส.ส.บัญชีรายชื่อ

พรรคภูมิใจไทย 2 คน ได้แก่ นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ ส.ส.นครราชสีมา และนายศุภชัย ใจสมุทร ส.ส.บัญชีรายชื่อ

พรรคชาติไทยพัฒนา จำนวน 1 คน ได้แก่ นายชาดา ไทยเศรษฐ์ ส.ส.อุทัยธานี

พรรคชาติพัฒนาเพื่อแผ่นดิน จำนวน 1 คน ได้แก่ นายประสาท ตันประเสริฐ ส.ส.นครสวรรค์

พรรคพลังชล จำนวน 1 คน นายรณเทพ อนุวัฒน์ ส.ส.ชลบุรี

อีก 3 คน ได้แก่ นายนิพนธ์ สะกิมี่ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน และนายวิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กิตติมา ปรีดีดิกล. ทฤษฎีบริหารองค์กร. กรุงเทพมหานคร: ชนะการพิมพ์, 2529.
- ทีมข่าวการเมืองมติชน. ฉะฉาน 3 สะกดรอยความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2552.
- จักร์ พันธุ์เพชร. การเมืองการปกครองไทยจากยุคสุโขทัยสู่ทักษิณ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มายด์พับลิชชิง จำกัด, 2552.
- บัณฑิต จันทรโรจน์กิจ. รัฐธรรมนูญสถาปนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษาและสถาบันเพื่อการศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2549.
- พนัส หันนาคินทร์. การบริหารบุคคลในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พินเนส, 2552.
- รุ่งมณี เมฆโสภณ. เบื้องลึก เบื้องหลัง พฤษภา 35 ประชาธิปไตยเป็นเลือด เหมือนมาไกลแต่ไปไม่ถึงไหน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พระอาทิตย์, 2553.
- อุภัย สุกศิริ. ประวัติศาสตร์ของการเมืองไทยในรอบทศวรรษ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โปสต์พับลิชชิง จำกัด (มหาชน), 2553.
- ลิขิต ธีรเวคิน. วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2550.
- วันชัย วัฒนศัพท์. ความขัดแย้งทางออกด้วยสันติวิธี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศิริภัณฑ์ออฟเซต, 2549.
- วิญญู เครื่องาม. เล่าเรื่องผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2555.
- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. การเมืองการปกครองไทยยุคเผด็จการ-ยุคปฏิรูป. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมอธรรม, 2548.
- สมพร เฟื่องจันทร์. การบริหารจัดการองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. ความขัดแย้งการบริหารเพื่อการสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.
- เสาวคนธ์ สุดสวาท. การพัฒนาความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.
- โสภณ เพชรสว่างและทนงศักดิ์ ม่วงมณี. ล้มรัฐบาล เลิกรัฐธรรมนูญ สืบทอดอำนาจเผด็จการทางการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์ทองกลม จำกัด, 2543.
- อมร รักษาศักดิ์. การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ วี.เจ.พรินติ้ง, 2544.

อรุณ เวชสุวรรณ. บันทึกภาพและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519.
(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณวิทยา, 2551.

อรุณ รักธรรม. ความขัดแย้งในระบบราชการ. เอกสารการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ อันดับที่ 39
กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2529.

อุทัย หิรัญโต. หลังสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2522.

วิทยานิพนธ์

จิตทามาศ เชื้อโฮม. “วิธีการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักศึกษา กรุงเทพมหานคร.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.

ชาติชาย ไชยพิมล. “ความขัดแย้งทางการเมืองในการกำหนดนโยบาย: ศึกษาเฉพาะกรณีการแก้ไข
เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 เฉพาะมาตรา 198-199 สมัยรัฐบาลชวน
หลีกภัย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2539.

ณัฐพงศ์ โปษะบุตร. “การปฏิรูปการเมืองเพื่อความมั่นคงของชาติ.” นักศึกษาวิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร รุ่นที่ 39 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2539 – 2540.

งานวิจัย

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะ. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยรากเหง้าของความขัดแย้งสู่
ทางออกเพื่อความปรองดอง. คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง (คอป.)
ม.ป.ท. 2555.

ชลัท ประเทืองรัตน. รายงานวิจัยการสร้างความปรองดองแห่งชาติ เรื่องกระบวนการสันติภาพใน
วันดา. สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2555.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง กระบวนการยุติธรรมกับสถานการณ์ทางการเมือง
ที่มีความรุนแรงปัญหาและแนวทางการแก้ไข. สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่ง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

กฎหมาย

พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม
พ.ศ.2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 พ.ศ.2535.

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับการ
เดินขบวนเมื่อ 13 ตุลาคม พ.ศ.2516.

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐบาลในราชอาณาจักรตาม
ประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็น
คอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2532.

เอกสารข้อมูลสารสนเทศในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

ข่าวสดออนไลน์. ร่างรัฐธรรมนูญว่าด้วยนิรโทษกรรมและการจัดความขัดแย้งตามแนวความคิดของคณะนิติราษฎร์. ใน <http://www.khaosod.co.th/>. (last visited 19 January 2013).

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ. รายงานสรุปของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ. ใน <http://www.thaitruthcommission.org/>. (last visited 18 January 2013).

คมชัดลึกออนไลน์. ร่างพระราชกำหนด (พ.ร.ก.)นิรโทษกรรม ที่เสนอโดย กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.). ใน <http://www.komchadluek.net/>. (last visited 19 January).

คมชัดลึกออนไลน์. ข่าวการเมืองวันที่ 12 มีนาคม 2556. ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมของนายอุกฤษ มงคลนาวิน. ใน <http://www.komchadluek.net/>. (last visited 19 January 2013).

ไทยรัฐออนไลน์. 12 มีนาคม 2556. ร่างพระราชบัญญัติ "นิรโทษกรรมของนายวรชัย เหมะ. ใน <http://www.thairath.co.th/>. (last visited 19 January 2013).

บ้านตุลาการไทย. รัฐธรรมนูญชั่วคราว พุทธศักราช 2549. ใน www.thaiOctober.com, (last visited 19 January 2013).

พรรคประชาธิปัตย์. ร่างพระราชบัญญัติของนายฉัตรชัย ไสยเกื้อ. ใน <http://www.democrat.or.th>. (last visited 19 January 2013).

พรรคประชาธิปัตย์. ร่างพระราชบัญญัติของนายนิยม วรปัญญา. ใน <http://www.democrat.or.th>. (last visited 19 January 2013).

พรรคประชาธิปัตย์. ร่างพระราชบัญญัติของนายสามารถ แก้วมีชัย. ใน <http://www.democrat.or.th>. (last visited 19 January 2013).

พรรคประชาธิปัตย์. ร่างพระราชบัญญัติปรองดองของพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน. ใน <http://www.democrat.or.th>. (last visited 19 January 2013).

มติชนออนไลน์. ข่าววันที่ 21 พ.ค. 2556. ร่างพระราชบัญญัติการปรองดองแห่งชาติ ฉบับที่ 1. ฉบับร่าง. ใน www.matichon.co.th. (last visited 19 January 2013).

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. คดีแดงที่ อม 1/2550. ใน <http://www.supremecourt.or.th>. (last visited 19 January 2013).

ศาลรัฐธรรมนูญ. คำวินิจฉัยที่ 9/2549. ใน www.constitutionalcourt.or.th. (last visited 19 June 2012).

ศาลรัฐธรรมนูญ. คำวินิจฉัยที่ 21/2551. ใน www.constitutionalcourt.or.th. (last visited 19 January 2013).

ศาลรัฐธรรมนูญ. คำวินิจฉัยที่ 3-5/2550. ใน www.constitutionalcourt.or.th. (last visited 19 January 2013).

ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. แนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ. ใน <http://www.deepsouthwatch.org>. (last visited 19 January 2013).

- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดภูเก็ต. ผลการเลือกตั้งวันที่ 23 ธันวาคม 2550, ใน www2.ect.go.th. (last visited 19 January 2013).
- สำนักงานอันตราเบียร์ประกันวินาศภัย. ความเสียหายทางเศรษฐกิจไทยปี 2553. ใน www.iprbthai.org. (last visited 19 January 2013).
- สำนักเลขที่การสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานวิชาการ ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์. ประกาศ คปค. ฉบับที่ 30. ใน www.library2.parliament.go.th. (last visited 19 January 2013).
- ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานวิชาการ สำนักเลขที่การสภาผู้แทนราษฎร. ประกาศ คปค. ฉบับที่ 29. ใน www.library2.parliament.go.th. (last visited 19 January 2013).
- กวี จงกิจถาวร. แอฟริกาจะไปไหนกัน. ใน <http://www.komchadluek.net/>. (last visited 19 January 2013).
- บุญศรี คำชาย. การบริหารความขัดแย้ง. ใน <http://www.novabizz.com>. (last visited 19 June 2012).
- เขมิกา โกธิ์รัตนานนท์. ความขัดแย้ง. ใน <http://www.uniserv.buu.ac.th>. (last visited 19 June 2012).
- จาตุรนต์ ฉายแสง. แผนปรองดองที่ยังไม่ตกผลึกความคิด. ใน www.prachatai.com. (last visited 19 January 2013).
- โชติ อัสวลาภสกุล. ความศักดิ์ของกฎหมายกับการปรองดอง. ใน www.pub-law.Net, (last visited 19 March 2012).
- พจนมัลย์ สกลเกียรติ. ความขัดแย้ง. ใน <http://www.hrtotai.com>. (last visited 19 June 2012).
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านเมื่อโลกไม่หันหลังให้โศกนาฏกรรม. ใน <http://www.prachatai.com>. (last visited 19 January 2013).
- ปิ่นนคร ล้ามแขก. ประชาเสวนา หรือ การสานเสวนา. ใน <http://www3.cdd.go.th/>. (last visited 19 January 2013).
- สราวุธ เบญจกุล. ภัยไทยกับนิรโทษกรรม. ใน <http://www.manager.co.th/>. (last visited 19 January 2013).
- ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม. การไกล่เกลี่ยคนกลางและการแก้ไขความขัดแย้ง. ใน <http://www.librorg.coj.go.th/>. (last visited 19 January 2013).

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ-นามสกุล : ศ.ต.ท อันนุวา อีสอ
- วัน เดือน ปีเกิด : 21 สิงหาคม 2531
- สถานที่เกิด : อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
- ตำแหน่ง : ผู้บังคับหมู่ กองร้อยที่ 1 กองกำกับการอารักขา 1
กองบังคับการอารักขา และควบคุมฝูงชน
กองบัญชาการตำรวจนครบาล
- ประวัติการศึกษา : ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ.2553
- ผลงานวิจัย : ตำแหน่งผู้ร่วมโครงการวิจัย งานวิจัยที่สมบูรณ์
รายงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการรวบรวมกระบวนการสร้าง
ความปรองดองในสังคมไทย” ได้รับทุนอุดหนุนจากสภาพัฒนา
การเมือง ประจำปีงบประมาณ 2556 พ.ศ.2556
- ประสบการณ์การทำงาน : รับราชการตำรวจ กองกำกับการอารักขา 1 กองบังคับการ
อารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล

